

Enig. Fr. 617.

EXAMINA SCRIPTURISTICA
IN QUATUORDECIM
EPISTOLAS PAULINAS,

AC SEPTEM
EPISTOLAS CANONICAS,

ET IN
APOCALYPSIM,
QUORUM

Dilucidationes ac Resolutiones com-
pendiosè ex SS. Patribus, nec non
ex præcipuis S. Scripturæ Interpre-
tibus sunt desumptæ,

AUTHORE

R. P. F. LEONARDO à S. Martino,
*Carmelitâ Discalceato Provinciæ Flandro-Bel-
gicæ, ac S. Scripturæ Prælectore, quondam
ejusdem Provinciæ Definitor Provinciali.*

Litteralem sensum complectentia, omnibus in univer-
sum, & præsertim Verbi Dei Præconibus, ac
Sacerdotibus maximè utilia ac necessaria.

CANDAVI, typis PETRI DE GOESIN, S. Cæsareæ
& Regiæ Apost. Majestatis Typographi. 1764.

REVERENDISSIMO AC AMPLISSIMO
D O M I N O,

D. ROBERTO DE LEZENNE,

*Celeberrimæ Abbatiae Ordinis S. BENE-
DICTI, (Intitulatæ S. MARTINI in
Civitate Tornacensi existentis)*

ABBATI DIGNISSIMO,

*Illustrium Statuum Tornacensium Assessori Meritis-
simo &c. &c. &c.*

REVERENDISSIME AC AMPLISSIME
D O M I N E.

✠✠✠✠✠ Eterum Sanctorum Patrum, nec
✠✠✠✠✠ non modernorum timoratorum
✠✠✠✠✠ V Virorum scribentium praxis ex-
✠✠✠✠✠ titit, ac perseverat, nullum opus
✠✠✠✠✠ quantumvis exiguum, publici ju-
ris dari, nisi illud potenti protectione esset

munitum; unus pro mille in scenam venit *S. Hieronymus*, qui suos in *Isaiam* Commentarios *Eusebio*, in Prophetas minores *Pammachio*, & *Chromatio*, & in Evangelia Sanctissimo Patri *Damaso* Papæ dedicavit. Temerarius verò apud omnes audirer, si ego, huius Doctoris maximi, cui ne quidem in minimo sum comparandus, neglecto exemplo, sine Patroni alicujus protectione in lucem prodirem: simulac prælo tandem mandare statuissem *Dilucidationes ac Responsiones Scripturísticas in quatuordecim Epistolas D. Pauli, ac septem Epistolas Canonicas, nec non in Apocalypsim, per modum Examinis propositas*, cui eas potissimum nuncuparem, ancipitem me subsistere non oportuit: Sub melioribus enim, quàm tuis, PRÆSUL AMPLISSIME, auspiciis publicam in lucem prodire haud poterant. Nomine fanè tuo inscribere opusculum, multis titulis AMPLITUDINI VESTRÆ debitum, me cogit, etsi id unum solum deposceret ardens ac perpetuum illud vestrum studium, quo cuncta VINCIS IN BONO, ut præ se fert sapientissimum, nec non piissimum Lemma vestrum ex infallibili Spiritûs Sancti Thesauro depromptum, ac per os Doctoris Gentium (a) prolatum: VINCE IN BONO. Quid enim sit VINCERE IN BONO, nos docet Angelicus meus Præceptor *S. Thomas Aquinas*: (b) *In bono tuo vince malum illius, ut scilicet ei benefaciendo, eum à malo trabas; ut intentio feratur ad emendationem peccantis, vel saltem ad cohibitionem ejus, & quietem aliorum, & ad*

(a) Ad Rom. 12. v. 21. (b) Lect. 3. in cap. 12. ad Rom.

justitiæ conservationem, & Dei honorem, inquit Angelicus Thomas (a) Eodem, ut enixè posco, pede, ô PRÆSUL DIGNISSIME! VINCE IN BONO malum in hoc exiguo Opusculo à me perpetratum. Malum fortè aliis (non AMPLITUDINI VESTRÆ cuncta VINCENTI IN BONO) videbitur, quòd continuò ex S. Scriptura, Conciliis, SS. Patribus, ac Interpretibus meas Dilucidationes & Responsiones Scripturísticas habeam, nihil fermè de metipso adducendo: quia AMPLISSIMA DOMINATIO VESTRA hoc VINCIT IN BONO, exclamando: Id fecit Author, ne impingeret in Decretum Concilii generalis Tridentini: (b) Sancta Synodus ad coërcenda petulantia ingenia, decernit, ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei, & morum, ad ædificationem Doctrinæ Christianæ pertinentium, Sacram Scripturam ad suos sensus contorquens contra eum sensum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam Sacram interpretari audeat &c. Id egit Author fideliter Sanctorum Patrum sequens vestigia, ut S. Bernardi (c) scribentis: Ab his ergo duabus columnis (Augustinum loquor, & Ambrosium) crede mihi, difficile avellor. Cum iis, inquam, me aut errare, aut sapere fateor. Ità pariter gloriosus Doctor meus Angelicus indefinenter Sanctorum Patrum Doctrinas secutus est, ut de eo

(a) 2. 2. q. 108. a. 1. O. (b) Sess. 4. de usu sacrorum Librorum. (c) Epist. 77. ad Hugonem à S. Victore.

Cajetanus dicere audeat: Quia summè veneratus est D. Thomas sacros Doctores, ideò intellectum omnium quodammodò sortitus est: ut ad oculum patet, millies ac millies adducendo authoritates S. Augustini Magistri sui, ac aliorum SS. Patrum, maximè in Catena aurea, ideò ità intitulata, quia ibi, quidquid adducit Angelicus, ex Sanctorum Patrum fontibus deprompsit. Nemini id mirum videri debet, cùm in Sanctorum Patrum fontibus verus Sacrorum Codicum sensus reperitur, ac major authoritas testante Marco Tullio Cicerone: Ubi plus antiquitatis, ibi plus auctoritatis invenitur, & canente Ennio:

Moribus antiquis res stat Romana, virisque.
Et quid ampliùs? Deus ipse per Hieremiam Prophetam: (a) *Interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea.* Met: *Magister Gentium accepit à Domino, quod & tradidit nobis* (Inquit S. Bernardus (b) *Magister omnium suam doctrinam fatetur non esse suam.* In Sanctis enim Patribus specialem Spiritûs Sancti assistentiam multisque modis adfuisse, quis dubitet? Nonne S. Joanni Chrysost. apparuit D. Paulus, cui difficiliore Epistolarum suarum textus enodavit? Nonne Columba Divini Spiritûs ad aures D. Gregorii Magni volavit? Nonne in vertice S. Ambrosii sedit Cœlestis Facula, quæ indè per os se pectori ipsius ingessit? Nonne Sancta Mater nostra Ecclesia S. Magni Patris Augustini Doctrinam maximè contra hæreticos Canonicam celebravit? Nonne D. Paulus S. Tho-

(a) Cap. 6. v. 16. (b) Ep. 190. ad Abeliandum.

mæ apparens, ei Divina Myſteria revelavit? Epistolæque ſuarum legitimum ſenſum explicavit? Nonne ea quæ ſcripſit *Angelicus*, ex ſpeciali Dei infuſione exaravit, ut inquit Joannes XXII. in Bulla ejus Canonizationis? Nonne teſte Clemente VIII. Doctrina Angelica dicitur: *Divina, Cœleſtis, admirabilis, & abſque ullo prorsus errore*, de quo ipſemet CHRISTUS Dominus dixiſſe legitur: *Bene ſcripſiſti de me, Thoma?* Hos itaque conſulendo, hos evolvendo, hos perſcrutando veros Sacrarum Scripturarum ſenſus reperiet, & nulli errori obnoxius erit. Sic, PRÆSUL DIGNISSIME, VINCIS IN BONO *malum*. Aliud *malum* fortè dicent adverſarii reperiri in hoc Opusculo: ſimplicitas ſtyli, ac errores commiſſi: quòd iterùm AMPLISSIMA DOMINATIO VESTRA VINCIT IN BONO, perorando: *in exponendis ſacris Scripturis eloquentiam ſtyli non eſſe quærendam*, ut monet *Apoſtolus (a)*: *Non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, annuncians vobis teſtimonium CHRISTI non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus & virtutis*. Attamen ſi in præfato Opere, benevole Lector, errores invenias, judica eſſe materiales ex humana fragilitate commiſſos, cùm paratus ſit Author, ſi quid eſſet contra Fidem ac Mores, ſe, illaque omnia ſubjicere infallibili S. Romanæ Eccleſiæ judicio. Ecce, optimè iterùm *malum meum* VINCIS IN BONO: undè, tantâ protectione ſecurum ſub alis hujus benevolentiae ac dignitatis, nec non potentiae

(a) 1. Cor. 2. v. 1.

liberrimè exhibit in lucem hoc Opusculum meum, quæ illius novit pensare difficultatem, utilitatem, ne dicam necessitatem, utpotè cui apprimè perspectum est, quantæ molis sit studium Scripturisticum, quot evolvendi sint Libri, quot consulendi Authores, ad difficultatem solùm aliquam, è sacro Textu natam, explicandam, in quo Opusculo habebis millenas ac millenas brevissimè ac clarissimè enodatas difficultates juxta unanimum Ecclesiæ, ac Sanctorum Patrum sensum. AMPLISSIMÆ igitur GRATIÆ TUÆ advolvimur, *Dilucidationes ac Responsiones nostras in quatuordecim Epistolas Paulinas &c. per modum Examinis propositas* Pedo Vestro appendentes, suscipe, quæso, munus Meritis quidem Vestris longè impar, viribus tamen meis summum, ac proximo meo utilissimum, & non solùm me, sese in omnibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ judicio subjacentem, sed & totum Carmelitarum Discalceatorum Cœtum magis magisque DEVINCES IN BONO, ad obsecrandum Patrem Luminum, ut omni Benedictione Cœlesti repletus, post felicissimam Gregis sui gubernationem, ac post longam in terris vitam, per æterna sæcula in Domino gloriosus vivas.

Ità vovet

AMPLISSIMÆ ET REVERENDISSIMÆ
GRATIÆ VESTRÆ.

Humillimus ac obsequentissimus Cliens,
F. LEONARDUS A S. MARTINO Carmelita Discal-
ceatus indignus.

FACULTAS ORDINIS.

F. PHILIPPUS A S. FRANCISCO, *Præpositus Generalis Carmelitarum Excalceatorum Congregationis S. ELIÆ, Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo, ac ejusdem sancti Montis Prior.*

CUm opus, cui titulus: *Examina Scripturistica in quatuordecim Epistolas Paulinas, ac septem Epistolas cononicas, & in Apocalypsim*, à PATRE FRATRE LEONARDO A S. MARTINO in Provincia nostra Flandro-Belgica Sacerdote professo, duo ex nostris Theologis recognoverint, ac in lucem edi posse probaverint, Nos ut typis mandari possit, quantum ad Nos attinet, licentiam impertimur. Datum *Neapoli* in Conventu nostro Matris Dei, die 23. Martii 1764.

Erat signatum,

F. PHILIPPUS A S. FRANCISCO *Generalis.*

F. JOSEPH A S. PAULO *Secretarius.*

APPROBATIO CENSORIS ORDINARI.

Liber cui titulus: *Examina Scripturistica in quatuordecim Epistolas Paulinas, ac septem Epistolas Canonicas, & in Apocalypsim*, exhibet quemdam Commentarium in loca difficiliora illorum Librorum, vel quæ explicationem aliquam exigunt: unde utiliter imprimetur in favorem præcipuè eorum, qui Sacrarum Litterarum studio incumbunt. Datum Gandavi, die 29. Octobris 1763.

Signatum erat,

F. J. MALFROID S. T. L. *Exem. Cath. Eccl. S. Bavonis Can. & Cantor, ac Lib. Censor.*

Nihil oppono Nomine Regio. Datum Gandavi
30. Nov. 1763. F. J. DIERICKX, *Lib. Cens. Reg.*

EXAMINA

IN OMNES

D. PAULI EPISTOLAS.

EXAMEN PROOEMIALE.

De Epistolis D. Pauli in generali.

¶ *Etitio 1. Quot sint Epistolæ D. Pauli in Canone Ecclesiæ receptæ?*

P Resp. cum *Conc. Trid.* sess. 4.:
" Sunt.... quatuordecim Epistolæ
" Pauli Apostoli, ad Romanos,
" duæ ad Corinthios, ad Galatas,
" ad Ephesios, ad Philippenfes, ad Colossenfes,
" duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum,
" ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos."

Pet. 2. An *D. Paulus* alias non ſcripſerit Epistolæ?

R. Eſſi aliæ fuerint à *D. Paulo* ſcriptæ Epistolæ, ut (teſtantibus SS. PP., *Hier.* lib. de Script. Eccl. verbo *L. Annæus Seneca*, *Aug.* Epist 54. ad *Macedonium*, *Lino* Papâ Diſcipulo *S. Petri* in principio libri *de paſſione Pauli*, *Sixto Sen.* 1. 2. Bibliot. verbo *Paulus*.) Epistolæ *D. Pauli* ad *Senecam*; ad *Laödicenses*, & tertia ad *Corinthios*, de quibus *S. Tb.* in cap. 4. *Epist. ad Colossen-*

ses lect. 1. mentionem facit : " Non sunt in Ca-
 ,, none : quia non constabat de earum authori-
 ,, tate , quia fortè erant depravatæ , & perie-
 ,, rant in Ecclesiis. Vel quia non continebant
 ,, aliud , quàm ista. " Ità *S. Tb.* loc. cit. ; & *S. Hier.*
 de Script. Eccles. verbo *Paulus* dicit de his Epi-
 stolis : " Legunt quidam & ad Laödicenses ; sed
 ,, ab omnibus exploditur. "

Pet. 3. Quâ linguâ istæ 14. Epistolæ sint conscriptæ?

R. cum SS. PP., ac S. Scripturæ Interpretibus
 omnes Græcè fuisse scriptas , exceptâ Epistolâ ad
Hebræos , quæ Hebraïcè fuit conscripta. Ità *S.*
Hier. 1. de Script. Eccles. verbo *Paulus* : " Scrip-
 ,, ferat autem ut Hebræus Hebræis Hebraïcè , id
 ,, est , suo eloquio disertissimè , ut ea , quæ ele-
 ,, ganter scripta fuerant in Hebræo , elegantius
 ,, verterentur in Græcum ; & hanc causam esse ,
 ,, quod à cæteris Pauli Epistolis discrepare videat-
 ,, tur. " Addo *S. Tb.* in prol. in Epistolam ad
Hebræos : " Ideò est elegantior stylo , quia etsi
 ,, sciebat omnem linguam.... tamen melius scie-
 ,, bat Hebræam , tamquàm sibi magis connatura-
 ,, lem , in qua scripsit Epistolam istam.... Lucas
 ,, autem , qui fuit optimus Prolocutor , istum or-
 ,, natum transtulit de Hebræo in Græcum. " Ex
 quibus ultimis *S. Tb.* verbis habemus Epistolam ad
Hebræos Hebraïcè conscriptam , per *S. Lucam* in
 Græcum translata fuisse.

Pet. 4. Quandònam , ac quo in loco sint scriptæ ,
 & per quos missæ ?

R. 1. Ponendo ordinem scriptionis juxtâ Inter-
 pretes :

1. Loco Epistola prima ad Thessalonicenses	
anno CHRISTI	50.
2. Loco Epistola 2. ad illos aliquibus mensi-	
bus post	50.
3. Loco Epistola ad Galatas	52.
4. Loco Epistola 1. ad Corinthios	54.

de Epistolis D. Pauli in generali. 3

5. Loco Epistola 2. ad eosdem eodem anno	54.
6. Loco Epistola ad Romanos	55.
7. Loco Epistola 1. ad Timotheum eodem tempore	55.
8. Loco ad Philippenfes	} Nota has quin-
que Epistol. scrip-
tas Romæ fuisse D.
<i>Paulo</i> primâ vice
in vincul. exist. an.
C. 56, 57. vel 58.
9. Loco ad Philemonem	
10. Loco ad Colossenses	
11. Loco ad Ephesios	
12. Loco ad Hebræos	58.
13. Loco Epistola ad Titum	59.
14. Loco Epistola 2. ad Timotheum	67.

Quod in sequenti R. clariùs ostenditur.

R. 2. In primis certum esse, Epistolas Paulinas eo ordine non fuisse conscriptas, quo in SS. Bibliis habentur, quia *S. Tb.* prol. ad *Rom.* ait :
 „ Sed dicendum, quòd Epistola ad Cor. prior est
 „ in tempore Scripturæ, sed Epistola ad Rom.
 „ præmittitur tùm propter dignitatem Romano-
 „ rum... tùm quia etiam hoc exigit ordo doctri-
 „ næ, ut priùs gratia consideretur in se, quàm ut
 „ est in Sacramentis.” Idem habet *S. Joan. Chry-*
sof. proœ. in Epistolam ad *Rom.* Undè meliori ac
 veriori modo, quo possum, tradidi ordinem scrip-
 tionis, quem modò probo, ut sequitur : Anno
 CHRISTI 50. *D. Paulus* ambas ad *Thessalonicenses*
 scripsit Epistolas è *Corintho*, quod probo : Ex
 cap. 3. v. 6. Epistolæ 1. ad *Thess.* constat hanc
 Epistolam scriptam fuisse, quandò *Timotheus Co-*
rinthum è *Thessalonica* ad *Paulum* rediit, cùm
 ibidem habeatur : *Nunc* (Græcè *nuper*) *autem ve-*
niente Timotheo ad nos à vobis. Atqui tunc *D. Pau-*
lus erat *Corinthi*, & non *Athenis*, ut colligitur ex
 cap. 18. *Act.*, ubi de *D. Paulo* v. 1. legitur : *Post*
hæc egressus ab Athenis venit Corinthum, & v.
 5. : *Cùm venissent autem de Macedonia Silas &*
Timotheus. Ergò hæc Epistola non *Athenis*, sed è
Corintho est conscripta. Atqui anno CHRISTI 50.
D. Paulus erat *Corinthi*, ut ostendi in *Examine*

unico supra Acta Apost. pet. 104. Ergò illo anno scripta est; sed per quem sit missa, ignoratur. Secunda paulò post primam non *Athenis*, sed *Corinthi* scripta est; ità cum aliis *Tirinus* antè cap. 1. Epist. 2. ad *Thess.*; sed per quem missa fuerit rursus ignoratur. Sequitur Epistola ad *Galatas*, quia ex cap. 16. v. 1. Epistolæ 1. ad *Corinthios* colligitur hanc scriptam fuisse ante primam ad *Corinth.* cum ibidem dicatur: *De collectis autem, quæ fiunt in Sanctis sicut ordinavi Ecclesiis Galatiæ, ità & vos facite.* Cum autem 1. Epistola ad *Corinthios* sit scripta *Ephesi*, ut constat ex cap. 16. v. 8.: *Permanebo autem Ephesi usquè ad Pentecosten: & v. 19.: Salutant vos Ecclesiæ Asiæ... Aquila, & Priscilla cum domestica sua Ecclesia: apud quos & hospitor.* Qui cum *D. Paulo* devenerunt *Ephesum*, Act. 18. v. 18.: *Paulus... & cum eo Priscilla & Aquila: v. 19.: Devenitque Ephesum, & illos ibi reliquit.* Quia non scriberet se mansurum *Ephesi*, nec nomine illorum eos salutarer, nisi ibidem *D. Paulus* cum illis esset: & cum per 27. menses permanerit *Ephesi*, ut ex cap. 19. Act. constat, sic cum interpretibus dico illam fuisse scriptam anno CHRISTI 52., tempore illorum 27. mensium, quibus remansit *Ephesi*, id ratio temporis, & series historiæ videtur exigere; ac primam ad *Corinth.* scriptam fuisse anno CHRISTI 54., antè tumultum Ephesinum, quo finito *D. Paulus* proficiscitur *Macedoniam*, Act. 20. v. 1., ex qua Regione secundam ad *Corinthios* scripsit Epistolam ante finem an. CHRISTI 54. Id constat ex dictis Examine unico in Acta Apost. pet. 108. Per quem prima fuerit missa ignoratur, secunda tamen fuit missa per *Titum* cum Sociis, ut constat ex 2. ad *Cor.* 8. v. 16. & sequentibus. Dein sequitur Epistola ad *Romanos* scripta per *Amanuensem Tertium*, ut patet ex cap. 16. v. 22. hujus Epistolæ: *Saluto vos ego Tertius, qui scripsi Epistolam.* Dic:

tante tamen *D. Paulo*, & Spiritu S. inspirante, an. CHRISTI 55. probatur: non antè, quia, cum *S. Joann. Chrysoſt.* proœ. ad *Rom.* colligo eam posteriorem eſſe utrâque ad *Cor.* datâ, ex eo quòd, cum 2. *Cor.* 8. & 9. *D. Paulus* hortatus eſſet illos ad collectam pro ſublevandâ fame Jerofolymitanorum faciendam, hanc eamdem collectam ad *Rom.* 15. v. 25. jam factam eſſe doceat: non poſt, quia an. CHRISTI 55. *D. Paulus* diſcedens ex Portu *Cenchrenſi* venerat *Hierofolymam*, ubi fuit captus & *Romam* ductus, ut dixi Examine citato ſuprà pet. 141. ſequitur ergo tali anno fuiſſe ſcriptam, imò ex Portu *Cenchrenſi* ſeu *Corinthi*, ut patet ex cap. 16. v. 1.: *Commendo vobis Phœben ſororem noſtram ... quæ eſt in Cenchris.*" *Cenchris* (Teſte *Origene*, præf. ad *Rom.*) enim dicitur locus *Corintho* viciniſſimus, imò Portus ipſius *Corinthi*, & ex hoc, ergo apparet de *Corintho* ſcripta." Quæ per *Phœben Romanis* fuit miſſa, teſte *S. Hier.* in cap. 16. ad *Rom.*" Monſtrat *Apoſtolus* non accipien- dam, aut eligendam perſonam eſſe viri, vel fœminæ, quando *Romanis* per mulierem, ut fertur, literas mittit." Et *S. Tb.* lect. 1. in cap. 16. ad *Rom.*" *Phœben*, quæ licèt eſſet Deo devota, non tamen erat tantæ authoritatis, ut commendatitiis literis non egeret... In *Cenchris* Portu *Corinthiorum*." Eodem tempore *Macedoniæ* ſcripta eſt 1. *Episto*la ad *Timotheum*, ut *Tirinus* habet ex *S. Athan.* in ſynopſi, & *Baron.* præf. in *Epist.* 1. ad *Timotheum*, qui hoc colligunt ex 1. ad *Timoth.* 2. v. 3. verbis: *Rogavi te, ut remaneres Epheſi, dùm irem in Macedoniam.* Ergò *D. Paulus*, dùm hæc ſcripſit, erat in *Macedonia*, & paulò antè à *Timotheo* diſceſſerat. Per quem hæc ſit miſſa incertum eſt. Deindè ſpatio duorum annorum, quibus *D. Paulus* primâ vice *Romæ* vinc- tus fuit an. 56. & 57. CHRISTI, an. 2. & 3. *Nero-* nis ſcriptæ ſunt ſequentes *Epistolæ*, ad *Phileme-*

nem, ad *Philippenses*, ad *Colossenses*, & ad *Ephesios*, Teste *S. Hier.* in *Epist. ad Philemonem*, ubi ait: "Scribit igitur ad *Philemonem* *Romæ* vinctus, in carcere: quo tempore mihi videntur ad *Philippenses*, *Colossenses*, & *Ephesios* *Epistolæ* esse dictatæ." Et *S. Joan. Chryst.* proœ. in *Ep. ad Rom.* Hæc ad *Philemonem* per *Onesimum* fuit missa, ad *Philippenses* per *Epaphroditum*, ad *Colossenses* per *Tychicum*, & *Onesimum*. Ut constat ex cap. 4. v. 7.: *omnia vobis nota faciet Tychicus.* v. 9. *Cum Onesimo.* Ad *Ephesios* per *Tychicum*, patet ex cap. 6 v. 21.. *Omnia vobis nota faciet Tychicus.* Et 2. ad *Timoth.* 4. v. 12.: *Tychicum autem misi Ephesum.* Sic communiter Interpretes. *Epistola ad Hebræos* scripta fuit *Romæ* an. *CHRISTI* 58., cum spes optima esset liberationis è primis vinculis, vel jam ex his liberatus esset, quia cap. 13. v. 23. dicitur: *Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum: cum quo (si celerius venerit) videbo vos.* v. 24. *Salutant vos de Italia fratres.* Ergò *D. Paulus* erat adhuc in *Italia*, seu *Romæ* brevi discessurus. Anno *CHRISTI* 59. ex vicino loco *Nicopoli* scribit *D. Paulus* ad *Titum*: cum cap. 3. v. 12. dicatur: *Festina ad me venire Nicopolim, ibi enim statui hyemare:* Ergò non erat *Nicopoli*, sed cum dicat: *Ibi statui hyemare*, in proximo erat, ut tenderet *Nicopolim*. Probo pariter circa illum annum hanc *Epistolam* fuisse scriptam; quia *D. Paulus* an. *CHRISTI* 58. liberatus à vinculis, venit in *Insulam Cretam*, à quâ "recedente Paulo (ait *S. Hier.* in cap. 3. ad *Titum*) & ad alias *Ecclesias* transeunte, ut *Cretenses* non dimitterentur *Orphani*, sed haberent *Apostolicum Virum*, qui ea, quæ videbantur deesse, corrigeret: *Titum* totius *Insulæ* ordinavit *Episcopum.*" Ergò non antè, sed immediatè post hanc ad *Titum* scripsit *Epistolam*. Et *S. Joannes Chrysof.* ad *Titum* hom. 1. scribens probat istam

conscriptam fuisse antè illam secundam ad *Timotheum* : " Videtur autem mihi ea præcedere, „ quam ad Timotheum scripsit... nam quod ait : „ Decrevi hyemare Nicopoli: certum argumen- „ tum est, quod necdùm fuerit in vincula (intel- „ lige ultima) conjectus, illic autem vinctum se „ assiduè vocat." Ultimam omnium scripsit secundam ad *Timotheum*, quandò *Romæ* in secundis vinculis erat, ità *S. Joan. Chrysost.* in autoritate jamjam relatâ, & hom. 1. hîc : " Videtur autem „ tunc scripsisse Epistolam, cùm esset proximus „ fini. Ego enim, inquit, jam delibor, & tempus „ resolutionis meæ instat. &c." 2. ad *Tim.* 4. v. 6., & hom. 9. hanc vocat *D. Pauli* morientis Testamentum. Et proœm. ad *Rom.* de illa loquens ait : " Omnium est postrema...quod autem inibi è vi- „ vis dicefferit undequaue liquet." Idem habet *Euseb.*, *Theod.*, & alii. Consequenter conscripta fuit an. CHRISTI 67., *Neronis* 13. cum illo anno *D. Paulus* gladio subierit martyrium.

Pet. 5. Ad quos 14. istæ Epistolæ sint conscriptæ?

R. cum *S. Tb.* prol. ad *Rom.* " Scripsit enim 14. „ Epistolas, quarum novem instruunt Ecclesiam „ Gentium (& sunt novem priores ordine Biblico) „ quatuor Prælatos & Principes Ecclesiæ, id est „ Reges. (& sunt quatuor sequentes) Una popu- „ lum Israël, scilicet, quæ est ad Hebr."

Pet. 6. Quænam doctrina in istis Epistolis per *D. Paulum* tradatur?

R. cum eodem *Ang.* loc.cit. " Est enim hæc doc- „ trina tota de gratia CHRISTI, quæ quidem po- „ test tripliciter considerari. Uno modo secundum „ quod est in ipso capite, scilicet CHRISTO, & sic „ commendatur in Epist. ad Hebr. Alio modo se- „ cundum quod est in membris principalibus cor- „ poris mystici, & sic commendatur in Epistolis, „ quæ sunt ad Prælatos. Tertio modo secundum

8 *Exam. proœm. de Epist. D. Pauli in gen.*

„ quod in ipso corpore mystico quod est Ecclesia :
„ & sic commendatur in Epistolis quæ mittuntur
„ ad Gentiles. Quarum hæc est distinctio. Nam
„ ipsa gratia CHRISTI potest tripliciter considerari.
„ Uno modo secundum se, & sic commendatur in
„ Epist. ad Rom. Alio modo secundum quod est
„ in Sacramentis gratiæ, & sic commendatur in
„ duabus Epist. ad Corint. in quarum prima agi-
„ tur de ipsis Sacramentis. In secunda de digni-
„ tate Ministrorum. Et in Epist. ad Gala. in qua
„ excluduntur superflua Sacramenta contra illos,
„ qui volebant vetera Sacramenta novis adjungere.
„ Tertiò consideratur gratia CHRISTI secundum
„ effectum unitatis quem in Ecclesia fecit. Agit
„ ergo Apostolus primò quidem de Institutione
„ Ecclesiasticæ unitatis in Epist. ad Ephes. Se-
„ cundò de ejus confirmatione & profectu in Epist.
„ ad Phil. Tertiò de ejus defensione, contra erro-
„ res quidem in Epist. ad Colos. contra persecu-
„ tores verò præsentis in 1. ad Thessal. contra fu-
„ turos verò, & præcipuè tempore Antichristi,
„ in secunda. Prælatos verò Ecclesiarum instruit
„ & spirituales & temporales. Spirituales quidem
„ de institutione, instructione, & gubernatione
„ Ecclesiasticæ unitatis in 1. ad Tim. de firmitate
„ contra persecutores in secunda. Tertiò de defen-
„ sione contra hæreticos in Epist. ad Titum. Do-
„ minos verò temporales instruit in Epist. ad Phi-
„ lem.” Verbò in his 14. Epistolis præcipua Chri-
„ stianæ Religionis fundamenta continentur, hære-
„ ses penè omnes in iis sunt profligatæ, ac cuncta
„ vitæ Christianæ officia, virtutes, quas sequi oportet,
„ vitia, quæ relinqui debent, complectuntur.

I N

EPISTOLAM AD ROMANOS.

PEt. procœmialis: Qualis sit scopus *D. Pauli* in hac Epistola?

R. cùm inter Judæos ad Fidem CHRISTI conversos & Fideles è Gentibus *Romæ* circa legalium observationem, ac ciborum delectum orta esset contentio, utraque gens suis meritis CHRISTI gratiam adscribere volens, utramque conciliat *D. Paulus*, ut Judæis prærogativas præ Gentilibus esse concessas fateatur: quòd Lex à Deo eis data, ac credita sint illis eloquia Dei, Prophetæ ad ipsos missi, ac ex iis CHRISTUS natus sit, ac præmissa salutatione, à cap. 1. usque ad 12. demonstrat *D. Paulus* eorum merita ante fidem nulla extitisse, ostendendo neque humanæ sapientiæ documentis, neque Legis Moyfaicæ præceptis; sed solâ fide, & gratiâ CHRISTI gratis omninò justificados fuisse, idque ex Gentilium & Judæorum depravatis moribus primò colligit: cùm illi naturæ, hi *Moyfis* Legem violaverint. A cap. 12. usque ad 16. præscribit præcepta, quæ informandis moribus ad veram pietatem sunt necessaria. Judæos admonet, ut potestatibus ultrò se subjiciant; Gentiles, ut Judæorum infirmitati circa delectum ciborum sese accommodent, & utrosque ad virtutum exercitationem adhortatur. Ac cap. 16. hanc salutationibus concludit.

Pet. 1. Explica mihi verba cap. 1. v. 3. *De Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem?*

R. 1. cum *S. Tb.* 3. p. q. 16. a. 7. ad 1. "Quòd in verbis illis Apostoli hoc relativum (qui) quod refert personam Filii Dei, non debet intelligi ex parte prædicati, quasi aliquis existens ex se-

„ mine David secundum carnem sit factus Filius
 „ Dei... sed debet intelligi ex parte subjecti : ut
 „ sit sensus , quod Filius Dei factus est , scilicet
 „ homo , ad honorem Patris (ut gloss. int. sup. illa
 „ verba ad Rom. 1.) existens ex semine David se-
 „ cundum carnem : ac si diceret , Filius Dei factus
 „ est habens carnem ex semine David , ad hono-
 „ rem Dei. ”

R. 2. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. ” Qui factus est ei ,
 „ excludit dictum Sabellii ; non enim potest esse
 „ Filius factus Patri , si sit eadem persona cum ip-
 „ so , sed per incarnationem erit Filius Virginis.
 „ Quod verò subdit ; (ex semine David) tollit in-
 „ tentionem Fotini. Si enim per adoptionem esset
 „ factus Dei Filius , non diceretur factus ex semine
 „ David : sed magis ex Spiritu , scilicet qui est
 „ Spiritus adoptionis Filiorum : ut dicitur Rom. 8.
 „ Et ex semine Dei ; ut dicitur 1. Joan. 3. Quod
 „ verò sequitur (secundum carnem) tollit inten-
 „ tionem Arrii : qui ponit eum factum , non solum
 „ secundum carnem , sed etiam secundum divi-
 „ nam naturam... Propriè dicitur , Dei Filius factus
 „ est homo , quia semper non fuit homo. Et ideò
 „ legendum est , quod hic dicitur , ut ly ; (qui)
 „ accipiatur ex parte subjecti , ut sit sensus , qui
 „ Filius Dei factus est (homo) ex semine David ,
 „ non autem ex parte prædicati , quia sensus esset ,
 „ quod aliquis existens ex semine David , factus
 „ est Filius Dei , quod non dicitur verè , & pro-
 „ priè sicut dictum est. ”

Pet. 2. Explica verba *ψ. 4. Qui prædestinatus
 est Filius Dei in virtute ?*

R. cum *S. Tb.* 3. p. q. 24. a. 1. ad 2. ” Relinqui-
 „ tur ergo , quod prædestinatio attribuatür personæ
 „ CHRISTI : non quidem secundum se , vel secun-
 „ dum quod subsistit in natura Divina , sed secun-
 „ dum quod subsistit in humana natura. Undè
 „ cùm dixisset Apostolus , Qui factus est ei ex se-

„ mine David secundum carnem, subjunxit, Qui
„ prædestinatus est Filius Dei in virtute: ut daret
„ intelligere, quod secundum hoc, quod est fac-
„ tus ex semine David secundum carnem, est
„ prædestinatus Filius Dei in virtute. Quamvis
„ enim sit naturale illi personæ secundum se con-
„ sideratæ, quod sit Filius Dei in virtute: non
„ tamen est ei naturale secundum humanam natu-
„ ram, secundum quam hoc sibi convenit per gra-
„ tiam unionis.” Qui ampliorem desiderat expli-
cationem legat *S. Th.* per totam quæstionem 24.
citatam, & lect. 3. in cap. 1. ad *Rom.* Et *S.*
Aug. lib. de prædest. SS. cap. 15. à medio: ”Præ-
„ destinatus est JESUS, ut qui futurus erat secun-
„ dum carnem Filius David, esset tamen in vir-
„ tute Filius Dei.”

Pet. 3. Sintne istæ propositiones veræ: 1. CHRI-
STUS secundum quod homo, est Filius Dei. 2. CHRI-
STUS secundum quod homo, est persona. 3. Qui sus-
cepit, & quod suscepit est una persona. 4. Homo est
assumptus à verbo. 5. Iste homo semper fuit?

R. cum *S. Th.* hic lect. 3. ” Dicendum quod si
„ ly, secundum quod, denotat unitatem suppositi
„ (sunt veræ, exceptâ quartâ) quia unum est sup-
„ positum Dei & Hominis (ac in CHRISTO tantum
datur una Persona eaque Divina, quæ ab æterno
„ fuit) si autem designat conditionem naturæ vel
„ causam (sunt falsæ, exceptâ quartâ) non enim
„ ex natura humana habet ut sit Filius Dei ... sic
„ CHRISTUS secundum quod homo, non est per-
„ sona, quia humana natura non causat novam
„ personalitatem in CHRISTO ... consequenter ille
„ qui suscepit, & natura quam suscepit; uniuntur
„ in una persona ... non enim iste homo secundum
„ quod homo est semper fuit, sed secundum quod
„ est Filius Dei. (Ad quartam autem propositio-
nem dico cum eodem Doctore loc. cit. eam veram
„ esse) Secundum illud Psalm. 64. Beatus quem

„ elegisti & assumpsisti. Et dicendum est, quod
 „ cùm homo supponat suppositum æternum, non
 „ potest propriè dici quòd homo sit assumptus à
 „ verbo : non enim assumitur idem à seipso, sed
 „ exponendum est sicubi inveniatur homo assump-
 „ tus, id est, humana natura.”

Pet. 4. Quare *D. Paulus* hìc tam obscurè lo-
 quatur à Filio Dei descendendo ad carnem, & à
 carne ad Filium Dei, & an locus iste clariùs ex-
 poni non posset?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” Ut ostendatur, quòd
 „ neque gloria divinitatis impedivit infirmitatem
 „ carnis, neque infirmitas carnis diminuit Maješta-
 „ tem Dei.” Ac clarior foret Oratio si post: *in*
Evangelium Dei, poneretur parenthesis, & ante:
omnibus qui sunt, poneretur claudatur, ut à *Lapide*,
Sasbout, & alii ponunt.

Pet. 5. Quid intelligatur per hæc verba *ψ. 17.*
Ex fide in fidem.

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 6. ” Id est ex fide vete-
 „ ris Testamenti procedendo in fidem novi Testa-
 „ menti... vel ex fide prædicatorum in fidem au-
 „ ditorum... vel ex fide unius articuli in fidem al-
 „ terius... vel ex fide præsentis in fidem futuram.”
 Seu ut ait *Estius* hìc, ex fide promovente ac sub-
 indè augescente: ut *Psf. 83. Ibunt de virtute in vir-*
tutem, id est subindè maiora capient suæ virtutis
 aut fortitudinis augmenta. Et *Psf. 143. Promptua-*
ria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. Id
 est, aliam post aliam fructuum speciem copiosè
 ministrantia.

Pet. 6. Propter dicta *ψ. 20. invisibilia ... intel-*
lecta conspiciuntur, ... ita ut sint inexcusabiles: an
 sint excusabiles, qui Deum non cognoscentes, eum
 non glorificant? quia glorificare non possunt in-
 cognitum?

R. Neg. cum *S. Tb.* hìc lect. 7. ” Gentiles non
 „ esse excusabiles... si verò ignorantia causetur ex

„ culpa, non potest subsequentem culpam igno-
 „ rantia excusare. Undè si quis per ebrietatem
 „ homicidium committit, non excusatur à culpa,
 „ quia peccavit se inebriando. Undè secundum
 „ Philosophum 2. pol. c. ult. meretur duplices
 „ mulctationes... ut sint inexcusabiles, id est, ut per
 „ ignorantiam excusari non possint: Jac. 4. scienti bo-
 „ num, & non operanti peccatum est illi.” Quia
 Deum cognoscere potuerunt, & debuerunt ex re-
 bus creatis, ut Sap. 13. v. 5. dicitur: *à magnitu-
 dine enim speciei, & creaturæ cognoscibiliter po-
 terit Creator horum videri.*

Pet. 7. An Deus sit causa peccati, cum v. 24.
 26. 28. habeatur: *Tradidit illos Deus in desideria
 cordis &c.?*

R. Neg. cum S. Th. lect. 7. ” Indirectè trahit
 „ homines in peccatum. Inquantum justè subtra-
 „ hit gratiam, per quam homines continebantur,
 „ ne peccarent. (Et lect. 8.) Tradidit illos Deus:
 „ non quidem impellendo in malum, sed dese-
 „ rendo.”

Pet. 8. De quo judicio loquatur Apostolus cap.
 2 v. 1. *Inexcusabilis es ó homo omnis qui judicas?*

R. 1. cum S. Th. hic lect. 1. ” Confutat huma-
 „ num judicium, nempe temerarium & contrà ju-
 „ stitiæ regulam, ” non autem *quod est juxta re-
 gulam justitiæ*, & v. 2. *Scimus &c.* commendat
 divinum judicium.

R. 2. cum S. Th. 2. 2. q. 60. a. 2. O. explicando
 in quibus casibus sit licitum, vel illicitum judicare:
 „ Judicium in tantum est licitum, in quantum est
 „ justitiæ actus. Sicut autem ex prædictis patet (art.
 „ præced.) ad hoc quòd judicium sit actus justitiæ.
 „ Tria requiruntur. Primò quidem, ut procedat ex
 „ inclinatione justitiæ. Secundò, quòd procedat ex
 „ auctoritate præsentis. Tertiò, quòd proferatur
 „ secundum rectam rationem prudentiæ. Quodcum-
 „ que autem horum defuerit, judicium erit vitiosum

„ & illicitum. Uno quidem modo quandò est contra
 „ rectitudinem justitiæ. Et sic dicitur iudicium
 „ perversum vel injustum. Alio modo, quandò ho-
 „ mo iudicat de his, in quibus non habet aucto-
 „ ritatem: & sic dicitur iudicium usurpatum. Ter-
 „ tio modo, quandò deest certitudo rationis, puta
 „ cùm aliquis de his iudicat, quæ sunt dubia vel
 „ occulta propter aliquas leves conjecturas: & sic
 „ dicitur iudicium suspiciosum vel temerarium.”
 De quibus ultimis modis *D. Paulus* est intelli-
 gendus.

Pet. 9. De quibus operibus agat *D. Paulus* cap.
 2. v. 6. *Reddet unicuique secundum opera ejus?*
 R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. ” Non est intelligen-
 „ dum secundum æqualitatem operum, quia præ-
 „ mium excedit meritum, sed secundum propor-
 „ tionem, quia bonis retribuet bona, & meliori-
 „ bus meliora, & eadem est ratio de malis.” Ex-
 cipe tamen cum *Estio* hìc bona mortificata, & mala
 remissa. Nam & illa mortificata & hæc remissa sic
 habebuntur in illo iudicio, tamquam facta num-
 quam fuissent.

Pet. 10. De qua Lege loquatur *D. Paulus* cap.
 2. v. 12. *Quicumque enim sine Lege &c.*, & an
 opera Legis veteris justificent homines, sicut novæ
 Legis Sacramenta?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. ” Quicumque pecca-
 „ verit sine Lege, scilicet Moyfi, sine Lege pe-
 „ ribit (Gentilis) id est, condemnabitur... (Judæi)
 „ Quicumque peccaverunt in Lege, id est, post
 „ Legem scriptam iudicabuntur per Legem, id est
 „ propter hoc quòd transgressi sunt præceptum Le-
 „ gis. (Et lect. 3.) Astruit quòd factores Legis
 „ sunt iusti... Etsi infrà cap. 3. v. 20. dicatur: ex
 „ operibus Legis non justificabitur omnis caro co-
 „ ram eo. Quia justificari tripliciter accipi potest.
 „ Uno modo potest accipi quantum ad reputatio-
 „ nem... id est iusti apud Deum & homines repu-

„ tabuntur. Secundo modo per executionem ju-
 „ stitiæ... & hoc modo verificatur quod hic dici-
 „ tur, factores Legis justificabuntur. Scilicet justi-
 „ tiam exequendo. Tertio modo potest accipi ju-
 „ stificatio quantum ad causam justitiæ... sic autem
 „ non intelligitur hic quod factores Legis justifi-
 „ centur, quasi per opera Legis justitiam acquirant.
 „ Hoc quidem esse non potest, neque quantum ad
 „ opera cerimonialia quæ gratiam justificantem
 „ non conferebant (benè tamen Sacramenta novæ
 „ Legis) neque etiam quantum ad moralia ex qui-
 „ bus habitus justitiæ non acquiritur, sed potius
 „ per habitum justitiæ infusum hujusmodi opera
 „ facimus.”

Pet. II. De qua circumcissione agat *D. Paulus*
 cap. 2. in fine? & quomodo in Lege nova prodesse
 posset?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 4. ” Circumcisio (car-
 „ nalis in antiqua Lege) prodest quantum ad re-
 „ missionem peccati originalis... adulto Judæo
 „ finaliter prodest, si Legem observet... Circum-
 „ cisio enim erat, quasi quædam professio, obli-
 „ gans homines ad observantiam Legis.” Quæ non
 „ prodest in nova Lege, dicente Apostolo ad *Gal. 5.*
 „ *v. 2., & 1. Cor. 7. Si circumcidamini, CHRISTUS ni-*
 „ *bil vobis proderit.* ” Loquitur quantum ad tempus
 „ post gratiam Evangelii divulgatam. Hic autem
 „ loquitur quantum ad tempus ante Passionem
 „ CHRISTI in quo circumcisio statum habebat.”
 „ Ideòque ad *Gal.* additur: *In CHRISTO JESU.* Cir-
 „ cumcisio tamen spiritualis omni tempore prodest,
 „ de qua etiam hîc loquitur *D. Paulus*, respiciens
 „ ad tempus quo hæc scribebat, quando Judæis non-
 „ dùm erant legalia prohibita, ac Judæis Legem ob-
 „ servantibus circumcissionem prodesse docet, si cir-
 „ cumcissione benè utantur, hanc transferendo ad spi-
 „ ritum, id est vitiorum amputationem ac malorum
 „ fugam. Ità *Estius* hîc.

Pet. 12. Explica mihi hæc verba cap. 3. v. 4.
Omnis homo mendax?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1. " Ità intellectus no-
 ,, ster, nisi à prima veritate illuminetur, de se in-
 ,, mendacio remanet. Undè quantum est de se
 ,, omnis homo est mendax secundùm intellectum,
 ,, sed solùm est verus inquantùm veritatem divinam
 ,, participat." Non tamen actu semper est homo
 mendax, quamvis ex naturæ corruptæ vitio homo
 potens & pronus sit ad mentiendum.

Pet. 13. An *sine operibus Legis per fidem* justifi-
 cetur homo v. 28.? & sine quibus?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 4. " Hoc intelligit D.
 ,, Paulus sine operibus præcedentibus justitiam.
 ,, Non autem sine operibus consequentibus, quia
 ,, ut dicitur Jac. 2. v. 24. Fides sine operibus, sci-
 ,, licet subsequenter, mortua est. Et ideò justifi-
 ,, care non potest." Undè *D. Paulus* non exclu-
 dit absolutè omnia opera, ut impiè vult *Lutherus*
 hominem justificari per solam fidem, ideòque
 falsè posuit particulam *solam* contra quem definit
Conc. Trid. sess. 6. can. 9. " Si quis dixerit solâ fide
 ,, impium justificari, ità ut intelligat nihil aliud
 ,, requiri... anathema sit." Idem habet *S. Aug.*
 lib. de Fide, & operibus cap. 14., & lib. de Gratia
 & libero arbitrio cap. 7., & *S. Greg. Magnus* hom.
 19. super *Ezech.*, & lege *S. Tb.* 1. 2. q. 100. a.
 12. O.

Dices: hæc explicatio non videtur subsistere,
 quia v. 24. dicit *D. Paulus*: *justificati gratis per*
gratiam, ergo ad justificationem non requiruntur
 opera consequentia.

R. cum eodem *D. Paulo* ad *Ephes.* 2. v. 8.
Gratiâ enim estis salvati per fidem, & hoc non
ex vobis: Dei enim donum est, non ex operibus,
ut ne quis gloriatur. Et cum *S. Tb.* hîc lect. 3."
 ,, Justificati gratis, id est absque merito præceden-
 ,, tium operum *Isaiæ* 52. gratis venundati estis,

„ & sine argento redimemini. Et id per gratiam
 „ ipsius Dei, cui ex hoc debetur gloria 1. Corint.
 „ 15. v. 10. gratia Dei sum id quod sum." Quo-
 niam & fides ipsa gratis datur, tamquam justitiæ
 pars initialis.

Pet. 14. Proba exemplo homines justificari gratis
 per fidem?

R. Probando exemplo *Abrahæ* adducto cap. 4.
 hic.

Pet. 15. An *Abraham* fuerit justificatus antequam
 fuerit circumcisisus?

R. Affirmativè cum *S. Tb.* hic lect. 1. ex verbis
 c. 4. v. 10. " Non in circumcissione, sed in præ-
 „ putio, id est, quandò erat incircumcisisus. Et
 „ hoc manifestum est ex serie narrationis Scrip-
 „ turæ. Nam Gen. 15. legitur, quòd fides reputata
 „ est Abrahæ ad justitiam: circumcissionem autem
 „ accepisse legitur Gen. 17."

Pet. 16. Videtur homo non justificari per gra-
 tiam CHRISTI, quia gratiâ hâc tantum *tecta sunt*
peccata, hic cap. 4. v. 7.?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 1. " Dicuntur autem
 „ peccata tegi divino conspectui, in quantum non
 „ inspicit ad ea punienda. Ps. 84. v. 3. Operuisti omnia
 „ peccata eorum." Et cum *S. Aug.* lib. 1. contra
 duas Epist. *Pelagian.* c. 13. " Tecta sunt peccata,
 „ non quasi ibi sint coöperta, & vivant, sed tecta
 „ sunt & abolita sunt. Si texit peccata Deus...
 „ noluit agnoscere, maluit ignoscere."

Pet. 17. An *Abraham* habuerit fidem certam ac
 firmam de Dei promissis juxta dicta *D. Pauli* v. 18.?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3. affirmativè, id proban-
 do ex verbis *D. Pauli* citatis: " (Qui contra spem)
 „ commendat fidem Abrahæ. Et primò ostendit
 „ magnitudinem fidei ejus. Secundò efficaciam...
 „ (in repromissione &c.) Primò ostendit fidem
 „ ejus fuisse magnam. Secundò ostendit eam fuisse
 „ firmam, ibi (& non infirmatus est in fide.) Idem

habet *S. Aug.* lib. 16. de Civit. Dei cap. 26., *S. Amb.* lib. 1. de *Abraham* cap. 4., *Rupertus* lib. 5. in *Gen.* c. 35., & *S. Basilius* hom. 29. de pœnitentia.

Dices 1. videtur *Abraham* fidem firmam non habuisse, ergo &c. prob. ant. ex *Gen.* 17. v. 17. *Cecidit Abraham in faciem suam, & risit.* Ac dixit: *Putasne Centenario nascetur filius? Et Sara nonagenaria pariet?* Et v. 18. *Utinam Ismaël vivat coram te.* Ergo &c.

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3. " In hac quidem Dei re promissione (non hæsitavit) id est, non dubitavit diffidentiâ, scilicet, quod diffideret de veritate divinæ promissionis... (sed confortatus est fide) id est, fortiter fidei adhæsit (dans gloriam Deo) assignat rationem firmitatis fidei ejus, dicens, confortatus est, inquam fide, dans gloriam Deo, in quantum scilicet consideravit omnipotentiam ejus." Unde verba objecta non sunt diffidentis, sed gratulantis verba, ut ait *S. Aug.* lib. 16. de Civ. Dei cap. 26.

Dices 2. videtur, non fuisse corpus *Abrahæ* emortuum, quia etiam post mortem *Saræ* ex *Cethura* genuit filios *Gen.* 25. cap.

R. cum *S. Tb.* loc. cit. parum ante: " Dicunt ergo quidam, quod mortua erat in eo vis generativa quantum ad hoc, quod ex muliere antiqua generaret, non quantum ad hoc, quod generaret filium ex juvencula. Solent enim senes ex juvenculis mulieribus prolem gignere, non autem ex antiquis, quæ sunt minus aptæ ad concipiendum. Sed melius dicendum videtur, quod *Abrahæ* miraculosè restituta erat vis generandi, & quantum ad *Saram*, & quantum ad omnes mulieres." Et *S. Aug.* lib. 16 de Civ. Dei cap. 28., & q. 35. & 70. in *Gen.*

Pet. 18. Utrum *CHRISTI* resurrectio, sit causa nostræ justificationis cum *D. Paulus* cap. 4. v. 25.

dicat : *Resurrexit propter justificationem nostram?*
Et cùm CHRISTUS compleverit nostram justificationem per passionem & mortem suam?

R. 1. Affirm. cum S. Th. 3. p. q. 56. a. 2. O."

„ Resurrectio CHRISTI agit in virtute divinitatis,
„ quæ quidem se extendit, non solum ad resur-
„ rectionem corporum, sed etiam ad resurrectio-
„ nem animarum: à Deo enim est, quòd anima
„ vivat per gratiam, & quòd corpus vivat per ani-
„ mam. Et ideò resurrectio CHRISTI habet instru-
„ mentaliter virtutem effectivam non solum re-
„ spectu resurrectionis corporum, sed etiam re-
„ spectu resurrectionis animarum. Similiter etiam
„ habet rationem exemplaritatis respectu resurrec-
„ tionis animarum: quia CHRISTO resurgenti de-
„ bemus etiam secundum animam conformari, ut
„ sicut ad Rom. 6. v. 4. CHRISTUS surrexit à mor-
„ tuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate
„ vitæ ambulemus; & sicut, ipse resurgens ex
„ mortuis, jam non moritur, ita & nos existime-
„ mus nos mortuos esse peccato, ut iterum viva-
„ mus cum illo."

R. 2. quòd CHRISTI resurrectio sit terminus &
complementum passionis ac meritorum CHRISTI,
ita ut CHRISTI passio & resurrectio sit una actio
moralis CHRISTI completa, quâ meruit CHRISTUS
redemptionem, & justificationem nostram. Quia
per resurrectionem suam CHRISTUS victor mortis,
regni peccati & injustitiæ exstitit. Ac ideò CHRIS-
TUS resurrexit, ut mitteret Apostolos & Spiritum
S., qui nos justificarent, & ut laudetur & celebre-
tur CHRISTI justificatio. CHRISTUS ergo moriens &
resurgens, nosque secum suscitans, fuit Phœnix,
cui rectè illud ænigma attribuo Phœnicis:

Vita mihi mors est, morior si cœpero nasci:

Sed prius est fatum, lætæ quam lucis origo.

Sic solos manes ipsos mihi dico parentes.

Pet. 19. De quo peccato loquatur D. Paulus

cap. 5. v. 12. dicens : *Peccatum in hunc mundum intravit?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3. "Hæretici Pelagiani,
 ,, peccatum originale in parvulis esse negantes,
 ,, hæc verba Apostoli dicebant esse intelligenda
 ,, de peccato actuali. Quod quidem secundum eos,
 ,, in hunc mundum intravit per Adam, inquantum
 ,, omnes peccantes, peccatum Adæ imitantur, se-
 ,, cundum illud Osee 6. v. 7. Ipsi autem sicut Adam
 ,, transgressi sunt pactum &c. Sed sicut Aug. lib. 1.
 ,, de peccat. meritis & remiss. cap. 9., & Epist. 89.
 ,, q. 3. dicit contra eos, si de introitu peccati actua-
 ,, lis, qui est per imitationem, hic Apostolus lo-
 ,, queretur, non diceret peccatum per hominem
 ,, in hunc mundum intrasse, sed magis per diabo-
 ,, lum, quem peccantes imitantur, secundum illud
 ,, Sap. 2. Invidia diaboli mors introivit &c. est
 ,, ergo intelligendum, quod per Adam peccatum
 ,, in hunc mundum intravit, non solum imitatio-
 ,, ne, sed etiam propagatione, id est per carnis
 ,, originem vitiata: secundum illud ad Eph. 2. v. 3.
 ,, Eramus naturâ Filii iræ, & Ps. 50. v. 7. Ecce enim
 ,, in iniquitatibus conceptus sum &c." Ac præter
 hanc rationem ex *Aug.* deductam resolutio nostra
 probatur ex dictis *D. Pauli*: *D. Paulus* hic oppo-
 nit *Adam* & *CHRISTUM* inter se tamquam diversa-
 rum ac rerum contrariarum fontes ac principia:
Adam quidem peccati & mortis, *CHRISTUM* verò
 justitiæ & vitæ. Atqui per *CHRISTUM* introivit verè
 gratia, vita, & justitia, ergo per *Adam* verè, &
 non ut exemplar intravit peccatum & mors. Deindè
 si *D. Paulus* imitationem & non propagationem
 intellexisset, non dixisset: *Judicium ex uno in con-*
demnationem v. 16., sed *judicium ex multis in*
condemnationem. Propter quas rationes *Conc. Mi-*
leritanum can. 2., & postea *Conc. Trid.* sess. 5. can.
 4. sic definivit: "Si quis parvulos recentes ab uteris
 ,, matrum baptizandos negat, etiamsi fuerint &

„ baptizatis parentibus orti; aut dicit in remissio-
„ nem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil
„ ex Adam trahere originalis peccati, quod regene-
„ rationis lavacro necesse sit expiari ad vitam æter-
„ nam consequendam; undè fit consequens, ut in
„ eis forma baptismatis, in remissionem peccato-
„ rum, non vera, sed falsa intelligatur; anathema
„ sit: quoniam non aliter intelligendum est, id
„ quod dicit Apostolus: (ad Rom. 5. v. 12.) Per unum
„ hominem peccatum intravit in mundum, & per
„ peccatum mors; & ità in omnes homines mors
„ pertransiit, in quo omnes peccaverunt: nisi quem-
„ admodum Ecclesia Catholica ubique diffusa sem-
„ per intellexit. Propter hanc enim regulam fidei
„ ex traditione Apostolorum etiam parvuli, qui
„ nihil peccatorum in semetipsis adhuc commit-
„ tere potuerunt, ideò in remissionem peccatorum
„ veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mun-
„ detur, quod generatione contraxerunt (Joan. 3. v.
„ 5.) Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, & Spi-
„ ritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.”
Et *S. Tb.* 1. 2. q. 81. a. 3. O. ” Secundum Fidem
„ Catholicam firmiter est tenendum, quòd omnes
„ homines præter solum CHRISTUM ex Adam de-
„ rivati, peccatum originale ex Adam contrahunt,
„ alioquin non omnes indigerent redemptione,
„ quæ est per CHRISTUM, quod est erroneum. Ra-
„ tio autem sumi potest ex hoc, quod suprà dic-
„ tum est, (art. 1. hujus quæst.) scilicet quòd sic
„ ex peccato primi parentis traducitur culpa origi-
„ nalis in posteros, sicut à voluntate animæ per
„ motionem membrorum, traducitur peccatum
„ actuale ad membra corporis. Manifestum est au-
„ tem, quòd peccatum actuale traduci possit ad
„ omnia membra, quæ nata sunt moveri à volun-
„ tate. Undè & culpa originalis traducitur ad om-
„ nes illos, qui moventur ab Adam motione ge-
„ nerationis.” Ac vide art. 4.

Dices 1. peccatum est in anima, & non in femine, atqui anima non traducitur per originem carnis ab uno in alium; sed semen tantum, ergo peccatum per originem carnis non potest ab uno in alium traduci.

R. cum *S. Tb.* hîc loc. cit. " Quod licet in femine non sit anima, est tamen in femine virtus dispositiva corporis ad animæ receptionem, quæ cum corpori infunditur, etiam ei suo modo conformatur, eò quod omne receptum, est in recipiente per modum recipientis. Et exindè videmus, quod filii simulantur parentibus, non solum in defectibus corporalibus... sed etiam in defectibus animæ: sicut iracundus iracundum, & amentes ex amentibus nascuntur. Quamvis enim pes, qui est subjectum podagræ, non sit in femine, nec animâ, quæ est subjectum iræ, vel amentię, est tamen in femine virtus formativa corporalium membrorum & dispositiva ad animam." Et 1. p. q. 100. a. 1. O.

Dices 2. videtur quod primum peccatum in mundum non sit introductum per unum hominem *Adam*; sed per mulierem *Evam*, quæ primò peccavit *Gen.* 3., & *Eccl.* 25. v. 33. *A muliere factum est initium peccati, & per illam omnes morimur.*

R. cum *S. Tb.* loc. cit. " Quod cum peccatum originale traducatur simul cum natura, sicut dictum est, sicut per virtutem activam viri, muliere materiam administrante, natura traducitur, ita & peccatum originale."

Pet. 20. *Adamo* non peccante, *Evâ* peccante, an à nobis peccatum originale contractum fuisset?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. negativè: " Undè & si *Adam* non peccasset, *Evâ* peccante, non per hoc fuisset peccatum traductum ad posteros." Et 1. 2. q. 81. a. 5. " Sed contra: Apostolus dicit *Rom.* 5. per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit: magis autem fuisset dicendum, quod per

„ duos intrasset, cum ambo peccaverint, vel po-
„ tius per mulierem, quæ primò peccavit, si fœ-
„ mina peccatum originale in prolem transmitteret:
„ non ergo peccatum originale derivatur in filios à
„ matre, sed à patre. (Et in corpore art. respondet
ad petitionem sibi factam: utrum si Adam non pec-
casset, Evâ peccante, filii originale peccatum con-
„ traherent?) Respondeo dicendum, quòd hujus
„ dubitationis solutio ex præmissis patet: (art. 1. 3.
„ & 4. hujus quæst.) Quòd peccatum originale à
„ primo parente traducitur, inquantum ipse mo-
„ vet ad generationem natorum: undè dictum est,
„ quòd si materialiter tantum aliquis ex carne hu-
„ mana generaretur, originale peccatum non con-
„ traheret. Manifestum est autem secundum doc-
„ trinam Philosophorum (Arist. lib. 2. de generat.
„ anim. cap. 1. tom. 4.) quòd principium activum
„ in generatione est à patre, materiam autem ma-
„ ter ministrat. Undè peccatum originale non tra-
„ hitur à matre, sed à patre, & secundum hoc si
„ Adam non peccante, Eva peccasset, filii origi-
„ nale peccatum non contraherent: è conversò au-
„ tem esset, si Adam peccasset, & non Eva.”

Pet. 21. An CHRISTUS peccatum originale con-
traxerit?

R. cum S. Th. loc. cit. negativè: ” Illa enim est
„ causa, quare CHRISTUS peccatum originale non
„ contraxit, quia ex sola fœmina sine virili semine
„ carnem accepit... In generatione autem CHRISTI
„ fuit corpulenta substantia, quam traxit de Vir-
„ gine: loco autem seminalis rationis fuit virtus
„ activa Spiritûs S., quæ non derivatur ab Adam;
„ & ideò non fuit in Adam secundum seminalem
„ rationem, sed tantum secundum substantiam
„ corpulentam. (Et 3. p. q. 27. a. 2. ad 2.) Nam
„ CHRISTUS nullo modo contraxit originale pecca-
„ tum sed in ipsa sui conceptione fuit sanctus se-
„ cundum illud Luc. 1. v. 35. Quod ex te nascetur
„ sanctum, vocabitur Filius Dei.”

Pet. 22. An B. V. MARIA in *Adamo* peccaverit?

R. B. V. MARIAM in *Adamo* peccasse hoc sensu, quod communem necessitatem contrahendi peccatum originale incurrerit; sed peccatum ipsum originale de facto in se non contraxit: quia à Gratia Dei fuit præservata, ut piè credimus cum S. Romana Ecclesia dicente in *Conc. Trid.* sess. 5. c. 5. "Declarat tamen hæc ipsa sancta Synodus, „ non esse suæ intentionis, comprehendere in hoc „ decreto, ubi de peccato originali agitur, Be- „ tam & Immaculatam Virginem MARIAM."

Pet. 23. An Lex sit causa peccati cap. 5. §. 20. *Lex autem subintravit, ut abundaret delictum?*

R. cum S. Tb. I. 2. q. 98. a. 1. ad 2. " Ut, ly „ ut, teneatur consecutivè, non causaliter; in „ quantum scilicet homines accipientes occasio- „ nem à Lege, abundantius peccaverunt: tum „ quia gravius fuit peccatum post Legis prohibi- „ tionem: tum etiam quia concupiscentia crevit. „ Magis enim concupiscimus quod nobis prohi- „ betur."

Pet. 24. Proba mihi ex *D. Paulo* indissolubile vin- culum matrimonii?

R. cum *D. Paulo* hìc cap. 7. §. 2. *Nam quæ sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi.* In quæ verba ait S. Tb. lect. 1. (" Maritali, quâ tene- „ tur convivere viro, secundum illud Matth. 19. „ Quod Deus conjunxit, homo non separet. Et „ hæc quidem inseparabilitas matrimonii præcipuè „ causatur, in quantum est Sacramentum conjunc- „ tionis indissolubilis CHRISTI & Ecclesiæ, vel „ verbi & humanæ naturæ in persona CHRISTI.) ... *Igitur vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro. &c.*

Pet. 25. Ubinam Lex doceat, id quod loc. cit. dixit *D. Paulus*?

R. Indissolubilitas traditur Gen. 2. §. 24. *Quam- obrem relinquet homo patrem suum, & matrem,*

Et adhærebit uxori suæ: Et erunt duo in carne una. Subjectio mulieris habetur Gen. 3. v. 16. Sub viri potestate eris. Etiam in nova Lege indissolubilitas habetur ex verbis CHRISTI Matth. 19. v. 6. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.

Dices: tamen videtur in Lege veteri permissum fuisse viro, ut dimittere posset uxorem, dato libello repudii, Deut. c. 24.

R. cum CHRISTO Domino respondente Matth. 19. v. 7. ad illam objectionem: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras, ab initio non fuit sic. Nec modò sic permittitur prosequente CHRISTO: Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, Et aliam duxerit, mæchatur: Et qui dimissam duxerit, mæchatur.

Pet. 26. An in antiqua Lege libellus repudii solverit vinculum matrimonii juxta S. Scripturam, & S. Thomam?

R. cum S. Tb. I. 2. q. 105. a. 4. ad 8. Dicendum, quòd Lex permisit repudium uxoris, non quia simpliciter justum esset, sed propter duritiam Judæorum, ut Dominus dicit Matth. 19. Et in supp. q. 67. a. 3. O. problematice sustinet illam sententiam, ac in utramque partem rationes adducit, & solvit; tamen quòd non solveret vinculum matrimonii ait: communius sustinetur. Et magis in illam videtur inclinare sententiam: undè totus ille articulus S. Tb. ut hic insertus habeatur, & attentè legatur cum duobus articulis subsequenti- bus circa eamdem difficultatem tractantibus.

Pet. 27. De quo loquatur D. Paulus c. 7. v. 14. Ego autem carnalis sum &c.?

R. cum S. Tb. hìc lect. 3. Potest hoc verbum dupliciter exponi. Uno quidem modo, ut Apost. loquatur in persona hominis in peccato existentis... & ut Apost. intelligatur loqui in persona sua, id est hominis sub gratia constituti... quam-

„ vis secunda expositio melior sit. (Explicatis omnibus verbis Apost. ad hæc verba *ψ*. 17. Jam non ego operor illud &c. ait.) ... Hoc enim rectè & facile potest intelligi de homine sub gratia constituto... sed de homine sub peccato constituto, hoc propriè intelligi non potest... licet extortè.” Idem habet *S. Aug.* l. 1. retract. c. 23. & 26., & lib. 2. c. 1., & lib. 3. contra *Julian.* c. ult., & lib. 6. cap. 23., & Serm. 5. & 12. de verbis Apost., & Serm. 43. de temp. Item lib. de contin. c. 8., & lib. de nup. & concup. c. 27. Item lib. 1. contra duas Epist. *Pelag.* c. 8. 10. & 11. Etsi pro priori *S. Aug.* quæst. 66. lib. 83. quæst. & in proposit. expositis hujus Epist., & quæst. 1. ad *Simplicianum* contrarium docuisset. *S. Hier.* (etsi propensior fuerit in contrariam sententiam Epist. ad *Algas.* & in c. 1. *Habacuc*, & in c. 3. *Danielis*) in Epist. ad *Eustochium*, & lib. 2. dialogi adversus *Pelagianos* c. 1., *Prosper*, *Greg.*, *Hugo* & alii. Et ratio hæc est, deducta ex *S. Thoma*, & *S. Aug.* Multa hic à *D. Paulo* dicuntur, quæ optimè de justo intelliguntur, & non nisi contortè, & violenter peccatori aptari possunt: ut *ψ*. 15. *Non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio.* *ψ*. 17. *Nunc autem jam non ego operor illud* (nempè malum) *sed quod habitat in me peccatum.* *ψ*. 22. *Condelector enim Legi Dei secundum interiorem hominem.* *ψ*. 25. *Ego ipse mente servio Legi Dei; carne autem, lege peccati.* Quæ omnia de *D. Paulo* vel alio quocumque justo dici possunt, qui quamvis in se sentiebat Legem repugnantem, id est concupiscentiæ fomitem, quâ incitabatur ad facienda contraria Legi Divinæ, renatus tamen & sub gratia CHRISTI constitutus, mente ac voluntate conquiescebat in Lege Dei: peccator autem actualis non odit malum, non delectatur in Lege Dei, nec mente servit ei, è contrà actu vult malum, & Legem destruere, si posset.

Dices contra hîc *D. Paulus* etiam multa habet, quæ justo appropriari non possunt: ut *ψ. 14. Ego carnalis sum*, & istud ibidem: *venundatus sub peccato. ψ. 15. Non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio.*

R. cum *S. Th.* hîc lect. 3. "Carnalis sum, ex
 „ eo, quod à carne impugnatur, secundum illud
 „ Gal. 5. Caro concupiscit adversus spiritum. Et
 „ hoc modo intelligitur esse carnalis ratio, etiam
 „ hominis sub gratia constituti...venundatus sub
 „ peccato, scilicet, vel primi parentis vel proprio
 „ (ergo etiam hoc potest intelligi de fomite relicto
 „ ex peccato originali) ... quod volo bonum,
 „ hoc ago &c....potest intelligi de eo, qui est in
 „ gratia constitutus, qui quidem operatur malum,
 „ non quidem exequendo in opere, vel consen-
 „ tiente mente, sed solum concupiscendo secun-
 „ dum passionem sensibilis appetitus, & illa con-
 „ cupiscentia est præter rationem & intellectum,
 „ quia prævenit ejus judicium, quo adveniente
 „ talis operatio impeditur. Et ideò signanter non
 „ dicit: intelligo, non esse faciendum, sed: non
 „ intelligo, quia scilicet intellectu nondum delibe-
 „ rato, aut præcipiente, talis operatio concupif-
 „ centiæ insurgit." Et sic conformiter *S. Thomas*
 omnia quæ hîc habet *D. Paulus* etiam de homine
 justo explicat. Quantum ad SS. PP. dicimus Pa-
 tres Patribus esse oppositos in hac difficultate.

Pet. 28. Da mihi sensum istorum verborum c. 8.
ψ. 3. De peccato damnavit peccatum in carne?

R. cum *S. Th.* hîc lect. 1. "Damnavit pecca-
 „ tum in carne, id est, debilitavit fomitem pec-
 „ cati in carne nostra. De peccato, id est, ex vir-
 „ tute passionis suæ & mortis, quæ dicitur pecca-
 „ tum propter similitudinem peccati...vel quia per
 „ hoc factus est hostia pro peccato, quæ in S.Scrip-
 „ tura dicitur peccatum, *Oseæ 4. ψ. 8. Peccata po-
 „ puli mei comedent.* Undè dicit 2. Cor. 5. *ψ. 21.*

„ Eum qui non noverat peccatum, pro nobis Deus
 „ fecit peccatum, id est hostiam pro peccato. Et
 „ ita satisfaciendo pro nostro peccato abstulit pec-
 „ catum mundi.” Eadem habet *S. Aug.* l. 3. con-
 tra duas epist. *Pelag.* c. 6.

R. 2. cum Græcis SS. PP. *Chryst.*, *Theodor.*,
Theophyl. & aliis illorum verborum sensum esse:
 CHRISTUS in carne patiens & moriens damnavit &
 sustulit peccatum, quasi ipsum peccatum foret reum
 peccati, eò quòd injustè quasi tyrannus vim intu-
 lerit CHRISTO innocenti ut occidendo; eò quòd vi-
 deret eum habere similitudinem carnis peccati.
 Ita *Estius*, à *Lapide*, & alii.

Pet. 29. De qua carne agat *D. Paulus* cap. 8.?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. ” Vos non estis in
 „ carne: & sic patet, non esse intelligendum de
 „ carnis natura. Romani enim, quibus loquebatur,
 „ mortales erant carne induti; sed carnem accipit
 „ pro vitiis carnis, secundum illud 1. Cor. 6. Caro
 „ & sanguis Regnum Dei non possidebunt.”

Pet. 30. Quomodo Spiritus S. dicatur cap. 8. v.
 26. *Postulare pro nobis gemitibus inenarrabilibus?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 5. ” Postulat, id est,
 „ postulare nos facit... facit autem Spiritus S. nos
 „ postulare in quantum in nobis recta desideria
 „ causat... (gemitibus inenarrabilibus) aut quia
 „ sunt propter rem inenarrabilem, scilicet coelest-
 „ tem gloriam.” Et hoc modo explicato non se-
 quitur Spiritum S. esse creaturam, aut minorem
 patre & filio, ut *Arius* & *Macedonius* volunt.

Pet. 31. Saltem CHRISTUS propriè *interpellat*
pro nobis v. 34.

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 7. ” Ponit quatuor hu-
 „ manitatis ipsius CHRISTI beneficia primò mor-
 „ tem... secundò resurrectionem... tertio ipsam
 „ Patris confessionem... quartò interpellationem
 „ ejus cum dicit (qui etiam interpellat pro nobis)
 „ quasi Advocatus noster existens 1. Joan. 2. v. 1.

„ Advocatum habemus apud Patrem JESUM CHRI-
 „ STUM, ” secundum humanitatem.

Pet. 32. Quare CHRISTUS Ψ . 29. dicatur : *Primogenitus in multis fratribus* ?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 6. ” Qui per generatio-
 „ nem æternam est Unigenitus, secundum illud
 „ Joan. 1. Unigenitus qui est in sinu Patris, se-
 „ cundum collationem gratiæ : (sit Primogenitus in
 „ multis fratribus) Apoc. 1. Ψ . 5. Qui est Primoge-
 „ nitus mortuorum, & Princeps Terræ. Habet igi-
 „ tur CHRISTUS nos fratres, tum quia nobis simi-
 „ litudinem filiationis communicavit, sicut hic di-
 „ citur ; tum quia similitudinem nostræ naturæ
 „ assumpsit ; secundum illud Heb. 2. Debuit per
 „ omnia fratribus assimulari.”

Pet. 33. Quomodo *D. Paulus* c. 9. Ψ . 3. potue-
 rit dicere : *Optabam enim ego ipse anathema esse*
 à CHRISTO ?

R. cum *S. Tb.* lect. 1. ” (Anathema esse à CHRI-
 „ STO) id est, separatus ab eo... id est, à fruitione
 „ CHRISTI, quæ habetur in gloria... (optabam)
 „ scilicet si fieri posset, (anathema esse) id est,
 „ separatus à gloria, vel simpliciter, vel ad tem-
 „ pus propter honorem CHRISTI, qui est ex con-
 „ versione Judæorum : secundum illud Prov. 14.
 „ In multitudine populi dignitas Regis. Unde
 „ Chryst. lib. 1. de compunctione cordis c. 8. Ità
 „ totam ejus mentem devicit amor, ut etiam, eò
 „ quòd præ cæteris omnibus amabilius erat esse
 „ cum CHRISTO, rursùm seipsum, quia ità placeret
 „ CHRISTO contemneret, sed & cælorum regno,
 „ quod videbatur laborum esse remuneratio, pro
 „ CHRISTO nihilominus cedere pateretur. (Et 2.
 „ 2. q. 27. a. 8. ad 1.) Secundum unam glossæ
 „ expositionem, hoc Apostolus tunc non optabat,
 „ quandò erat in statu gratiæ, ut scilicet separare-
 „ tur à CHRISTO pro fratribus suis. Sed hoc opta-
 „ verat, quandò erat in statu infidelitatis. Unde

„ in hoc non est imitandus. Vel potest dici, sicut
 „ Chryst. in lib. 1. de compunctione, quod per
 „ hoc non ostenditur quod Apostolus plus dilige-
 „ ret proximum, quam Deum, sed quod plus di-
 „ ligeret Deum quam seipsum. Volebat enim ad
 „ tempus privari fruitione divinâ: quod pertinet
 „ ad dilectionem sui, ad hoc, quod honor Dei
 „ procuraretur in proximis: quod pertinet ad di-
 „ lectionem Dei.” Et q. 182. a. 2. O. Non ab
 „ ejus amore, id enim optare non licet.

Pet. 34. Quot hæreses destruantur per hæc verba
 cap. 9. v. 5. *Ex quibus est CHRISTUS secundum
 carnem, qui est super omnia Deus benedictus in
 sæcula?*

R. cum S. Tb. loc. cit.” In quibus verbis qua-
 „ tuor hæreses destruuntur. Primò quidem Mani-
 „ chæi, qui dicebat, CHRISTUM habuisse corpus
 „ phantasticum, & non verum, quod removet per
 „ hoc, quod dicit: secundum carnem. Habet enim
 „ veram carnem, secundum illud Luc. ult. Spiri-
 „ tus carnem & ossa non habet, sicut me videtis
 „ habere. Secundò hæresis Valentini, qui dicit,
 „ CHRISTUM non esse de massa humani generis,
 „ sed de cœlo corpus attulisse. Quod quidem ex-
 „ cludit in hoc, CHRISTUM ex Judæis secundum
 „ carnem esse. Secundum illud Matth. 1. Liber
 „ generationis JESU CHRISTI Filii David &c. Ter-
 „ tiò hæresis Nestorii, qui posuit, alium esse Fi-
 „ lium hominis, alium Dei, contra quem Aposto-
 „ lus hîc dicit, quod ille est ex Patribus secundum
 „ carnem, qui est Deus super omnia. Quartò ex-
 „ cluditur hæresis Arii, qui dicebat, CHRISTUM
 „ esse minorem Patre, & quod est creatus ex ni-
 „ hilo. Contra quorum primum dicit, quod est
 „ super omnia. Contra secundum, quod est bene-
 „ dictus per omnia sæcula. Hoc enim de solo Deo
 „ dicendum est, quod ejus bonitas duret in sæ-
 „ cula.”

Pet. 35. Quare cap. 9. v. 7. & 10. *D. Paulus* adducat exemplum filii *Isaac*, & filiorum *Jacob* & *Esau*, & quale magis convincat Judæos, & quas hærefes destruat?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 2. "Hoc Apost. inducit
 „ contra Judæos, qui reputabant se Dei justitiam
 „ adepturos propter merita Patrum... contra ho-
 „ rum opinionem primò induxerat quod de filiis
 „ Abrahæ unus erat electus, & alius reprobatus.
 „ Possent hoc adscribere vel diversitati matrum,
 „ quia *Ismaël* natus est de ancilla, & *Isaac* de
 „ libera, vel diversitati meritorum patris, quia
 „ *Ismaëlem* genuit incircumcisus, *Isaac* autem cir-
 „ cumcisus. Ut igitur omne subterfugium excluda-
 „ tur, inducit exempla, ubi unus eligitur & alius
 „ reprobatur eorum, qui non solum ab uno patre,
 „ sed etiam ab una matre sunt geniti, & eodem
 „ tempore, imò ex uno concubitu... Ità etiam
 „ per hoc excludit errorem *Manichæorum*, qui
 „ diversitatem eorum, quæ hominibus accidunt,
 „ nativitati adscribunt (cum nondum nati fuissent
 „ ...aut aliquid boni egissent, aut mali.) Ubi ex-
 „ cluditur error *Pelagianorum*, qui dicunt secun-
 „ dùm merita præcedentia gratiam dari, cùm tamen
 „ scriptum sit, *Tit.* 3. v. 5. non ex operibus justi-
 „ tiæ, quæ fecimus nos, sed secundùm suam mi-
 „ sericordiam salvos nos fecit. Utrumque autem
 „ horum ostenditur falsum, per hoc, quod ante
 „ nativitatem, & ante opera, unus filiorum *Re-*
 „ beccæ alteri est prælatus. Excluditur etiam per
 „ hoc error *Origenis*, qui posuit animas hominum
 „ simul cum Angelis esse creatas, & quod pro me-
 „ ritis eorum, quæ ibi egerunt benè vel malè, di-
 „ versitatem vitæ sortiuntur: secundùm quem non
 „ posset esse verum, quod hîc dicitur: (cùm non-
 „ dùm nati) necdùm aliquid boni vel mali egis-
 „ sent."

Pet. 36. Ostende mihi in quo casu *major*, scilicet

Esau servierit minori nempe *Jacobo*, ut *D. Paulus* *ψ. 13.* dicit, cum nullibi tale in *S. Scriptura* legatur?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. "Quod quidem tripliciter
 „ potest intelligi. Uno modo secundum eorum
 „ personas, & sic intelligitur *Esau* servivisse *Jac-*
 „ *cob*, non directè sed occasionaliter, in quantum
 „ persecutio quam ei intulit, in ejus bonum ces-
 „ sit... Secundò potest referri ad populos ex utro-
 „ que progenitos: quia *Idumæi* aliquandò fuerunt
 „ subjecti *Israëlitis*... Terriò potest intelligi figu-
 „ raliter dictum, ut per majorem intelligatur po-
 „ pulus *Judæorum*, qui primò adoptionem filia-
 „ tionis accepit... Per minorem figuratur populus
 „ *Gentilium*, qui posterius est ad fidem vocatus."
Idumæi posterì *Esau* servierunt *Israëlitis* descen-
 dentibus *Jacobi* tempore *Davidis*, *2. Reg. 8. ψ. 14.*,
Salomonis 3. Reg. 11. ψ. 14., *Josaphat 4. Reg. 8. ψ. 20.*,
 & *Machabæorum 1. Mach. 5. ψ. 65.*, & *2. Mach. 10. ψ. 16.*

Pet. 37. De quâ dilectione, & odio loquatur *D. Paulus* dùm dicit *ψ. 13. Jacob dilexi, Esau au-*
tem odio habui, & explica naturam utriusque.

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. "Deus ab æterno *Jacob*
 „ dilexit, ut dicitur *Hierem. 31. ψ. 3.* In charitate
 „ perpetua dilexi te... dilectio, de qua hìc loqui-
 „ tur, pertinet ad æternam Dei prædestinatio-
 „ nem, ità etiam odium, de quo hìc loquitur,
 „ pertinet ad reprobationem, quâ Deus reprobat
 „ peccatores... sicut prædestinatio est præparatio
 „ gloriæ, ità reprobatio est præparatio pœnæ...
 „ prædestinatio importat præparationem merito-
 „ rum, quibus pervenitur ad gloriam, sed repro-
 „ batio importat præparationem peccatorum, qui-
 „ bus pervenitur ad pœnam. Et ideò præscientiâ
 „ meritorum non potest esse aliqua ratio prædesti-
 „ nationis, quia merita præscita cadunt sub præ-
 „ destinatione: sed præscientia peccatorum potest

esse aliqua ratio reprobationis ex parte pœnæ,
 quæ præparatur reprobatis, in quantum scilicet,
 Deus proponit se puniturum malos propter pec-
 cata, quæ à seipsis habent, non à Deo. Justos
 autem proponit se præmiaturum propter merita,
 quæ à seipsis non habent. Oseæ 13. v. 9. Per-
 ditio tua ex te Israël, tantummodò in me auxi-
 lium tuum."

Pet. 38. An prædestinatio & reprobatio sit om-
 ninò gratuita, & independenter ab aliquibus meri-
 tis vel demeritis?

R. I. Quantum ad prædestinationem de mente
D. Pauli illam omninò gratuitam esse, ut constat
 ex cap. 9. & 11. ad *Rom.* Ubi cap. 9. non solùm
 probat hanc esse gratuitam, sed præcipua argu-
 menta in contrariam partem sibi objicit, ac solvit.
 Probat 1. exemplo *Jacob & Esau* v. 11. *Cum*
nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut
mali, (ut secundum electionem, propositum Dei
maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum
est ei; quia major serviet minori, sicut scriptum
est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Secundò
 v. 15. *Miserebor cujus misereor, & misericordiam*
præstabo cujus miserebor. Ac infert v. 16. *Igitur*
non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei.
 Et v. 18. *Ergo cujus vult miseretur, & quem vult*
indurat. Primò objicit sibi iniquitatem esse apud
 Deum, si ante prævisa merita unum prædestinet,
 alium reprobet v. 14. *Numquid iniquitas apud*
Deum? Resp. *Absit.* *Moyse enim dicit: miserebor*
 &c. Adducendo exemplum figuli. Secundò objicit
 sibi voluntati Dei non esse resistendum, quasi ex-
 cusabiles essent, qui reprobi sunt: ait v. 19. *Dicis*
itaque mihi: quid adhuc queritur? Voluntati enim
ejus quis resistit? Resp. Illos esse inexcusabiles,
 quia in istis reprobis non causat peccata, sed tan-
 tum patienter sustinet, ac tollerat, & permittit pec-
 catores, tamquam instrumenta Divinæ Justitiæ, ac

ideò dicit *ψ. 22. Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum.* Cap. II. adducit aliam probam *ψ. 33. exclamando: ó altitudo divitiarum Sapientiæ & Scientiæ Dei: quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* (Ergo malè volunt adversarii ex nobis aliquid esse, quod movet Deum ad nos prædestinandos.) *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Legatur etiam *S. Th. I. p. q. 23. per totam, & ad Rom. lect. 3. & 4.*

R. 2. Reprobatio autem negativa, seu voluntas Dei permittens homines in peccatum cadere, ut ait *S. Th. I. p. q. 23. a. 5. ad 3. præcedit peccata reprobi:* "Ex ipsa bonitate divina ratio sumi potest prædestinationis aliquorum & reprobationis aliorum. Sic enim dicitur Deus omnia propter suam bonitatem fecisse, ut in rebus divina bonitas repræsentetur. Necesse est autem quòd divina bonitas (quæ in se est una & simplex) multiformiter repræsentetur in rebus, propter hoc quod res creatæ ad simplicitatem divinam attingere non possunt. Et indè est quòd ad completionem universi, requiruntur diversi gradus rerum, quarum quædam altum, & quædam infimum locum teneant in universo... voluit igitur Deus in hominibus quantum ad aliquos, quos prædestinat, suam repræsentare bonitatem, per modum misericordiæ, parcendo: & quantum ad aliquos, quos reprobat, per modum justitiæ puniendo. Et hæc est ratio, quare Deus quosdam eligit, & quosdam reprobat. Et hanc causam assignat Apost. ad Rom. 9. *ψ. 22.* dicens, volens Deus ostendere iram, id est vindictam justitiæ, & notam facere potentiam suam susti-

„ nuit, id est, permisit in multa patientia vasa iræ
 „ apta in interitum, ut ostenderet divitias gloriæ
 „ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in
 „ gloriam. Et 2. ad Tim. 2. v. 20. dicit: In magna
 „ domo non solum sunt vasa aurea & argentea,
 „ sed etiam lignea & fictilia: & quædam quidem
 „ in honorem, quædam in contumeliam.”

R. 3. Reprobatio positiua est ex prævisis demeritis, ut patet ex *S. Tb.* loc. adducto ad *Rom.* lect. 2. ex *S. Aug.* l. 3. contra *Jul.* c. 18. ” Bonus est Deus, justus est Deus. Potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est: non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est.” Qui plura desiderat, legat Theologos, quia quæstio Theologica est.

Pet. 39. Quid intelligat *D. Paulus* per verba v. 28. posita: *Verbum breviatum faciet Dominus super terram?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 5. ” Dominus scilicet Deus; faciet super terram verbum breviatum, id est incarnatum, quia Filius Dei exinanivit semetipsum formam servi accipiens: dicitur autem exinanitum, vel breviatum, non quia aliquid subtractum sit plenitudini, vel magnitudini divinitatis ipsius: sed quia nostram exilitatem, & parvitatem suscepit.” Et *SS. Hier., Cyprian.*

Pet. 40. Quid significant verba v. 32. *In lapidem offensionis?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” CHRISTUM, qui assumitur lapidi offensionis, in hoc, quod sicut lapis, in quem homo offendit non cavetur propter suam parvitatem, ita Judæi videntes CHRISTUM infirmitate nostrâ contemptum, non caverunt in eum offendere.” *S. Aug.* in *Psf.* 45.

Pet. 41. Quomodo *D. Paulus* cap. 10. v. 1. potuerit dicere: *Obsecratio ad Deum fit pro illis (Judæis reprobis) in salutem?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 1. ” Casus eorum est

„ miserandus. Secundò ostendit, casum eorum non
 „ esse universalem 11. cap. ibi (dico ergo, num-
 „ quid &c.) Tertiò ostendit, casum eorum non
 „ esse inutilem, neque irreparabilem... Et ex hoc
 „ patet, quod orandum est pro infidelibus, ut
 „ salventur.”

Pet. 42. Quo sensu ψ . 4. dicatur: *Finis Legis*
 CHRISTUS?

R. cum S. Tb. loc. cit. ” Lex vetus ... ordinat
 „ homines in CHRISTUM, quem promittebat, &
 „ præfigurabat Gal. 3. ψ . 24. Lex Pædagogus nos-
 „ ter fuit in CHRISTO, ut ex fide justificemur,
 „ & hoc est quod dicit, CHRISTUS enim est finis
 „ Legis, ad quem scilicet tota Lex ordinatur,”
 in quo completa est Lex vetus.

Pet. 43. An tempore Apostolorum per totum
 mundum fuerit prædicatum Evangelium, cum ψ .
 18. D. Paulus dicat: *In omnem terram exivit so-
 nus eorum* &c., & quomodò illa verba sint intelli-
 genda, & ex quo loco sint desumpta?

R. cum S. Tb. hìc lect. 3. ” Sonus eorum, sci-
 „ licet Apostolorum ... secundum Aug. Epist. 80.
 „ hæc verba nondum erant completa, quandò
 „ Apost. talia loquebatur, sed prævidebat ea esse
 „ complenda. Et ideò utitur præterito pro futuro
 „ propter certitudinem divinæ præordinationis:
 „ sicut enim David (*Psf.* 18. ψ . 5. Quæ ibidem ad
 litteram intelliguntur de cœlis, qui suo modo nobis
 loquuntur; sed D. Paulus hìc allegoricè applicat
 Apostolis juxta dictum CHRISTI, *Marci* 16. ψ . 15.
*Euntes in mundum universum prædicate Evange-
 lium omni creaturæ.*) cujus verba assumit Aposto-
 „ lus ... Chryst. hom. 76. autem super Matth. è
 „ contrario dicit. hoc quod hìc dicitur, comple-
 „ tum fuisse tempore Apostolorum ... utrumque
 „ est aliquale verum: Tempore enim Apostolo-
 „ rum, ad omnes gentes, etiam usque ad fines
 „ mundi, pervenit aliqua fama de prædicatione

„ Apostolorum per ipsos Apostolos, vel Disci-
 „ pulos eorum. Matthæus enim prædicavit in
 „ Æthiopia; Thomas in India, Petrus & Paulus
 „ in Occidente: & hoc est quod Chryst. dicere
 „ intendit: non tamen sic fuit impletum tempore
 „ Apostolorum, quod in omnibus gentibus Eccle-
 „ sia ædificaretur; quod tamen est implendum
 „ ante finem mundi, ut dicit Aug. in Epist. ad
 „ Hesitium. Magis tamen præsentī intentioni Apo-
 „ stoli congruit expositio Chrysostomi, quam
 „ Augustini.”

Dices: contrarium nobis insinuat S. Scriptura
Matt. 24. v. 14. ubi dicitur hoc tantum debere
 fieri, ante finem mundi, cum ibidem dicatur:
Prædicabitur hoc Evangelium Regni in universo
orbe... & tunc veniet consummatio.

R. cum S. Th. I. 2. q. 106. a. 4. ad 4. ubi ad
 hoc argumentum sibi objectum respondet:” Quan-
 „ tum ad divulgationem notitiæ CHRISTI, & sic præ-
 „ dicatum fuit Evangelium in universo orbe, etiam
 „ tempore Apostolorum ut Chryst. dicit loc. cit.
 „ & secundum hoc quod additur, & tunc erit
 „ consummatio, intelligitur hoc de destructione
 „ Hierusalem, de qua tunc ad litteram loqueba-
 „ tur. Alio modo potest intelligi prædicatio Evan-
 „ gelii in universo orbe cum pleno effectu, ita
 „ scilicet quod in qualibet gente fundetur Ecclesia:
 „ & ita, sicut dicit Aug. in Epist. ad Eusich. non-
 „ dum est prædicatum Evangelium in universo
 „ orbe, sed hoc facto veniet consummatio mun-
 „ di.”

Pet. 44. Quid intelligat D. Paulus cap. II. v. 8.
Per spiritum compunctionis?

R. cum S. Th. hic lect. I. ” Compunctio enim
 „ importat quamdam cordis punctiōem, sive do-
 „ lorem. Est ergo quædam bona compunctio, quâ
 „ quis dolet de propriis peccatis ... est autem & ma-
 „ la compunctio, scilicet invidiæ, quâ quis dolet de

„ bonis aliorum: hunc ergo compunctionis, id est,
 „ invidiae spiritum eis dedit Deus non quidem im-
 „ mittendo malitiam, sed subtrahendo gratiam.”

Pet. 45 Quid nobis insinuet *D. Paulus* dicendo
 ψ. 9. *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum*
 &c.?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. primò:” (Mensa) id est,
 „ malitia, quâ peccatores reficiuntur ... (in la-
 „ queum) quandò ex ea paratur tentatio ad pec-
 „ catum... (in scandalum) id est, in pactionem
 „ casûs, quandò ruunt de peccato in peccatum...
 „ (in retributionem) quandò scilicet punientur
 „ pro suis peccatis. Vel quia hoc ipsum est retri-
 „ butio delictorum, quia Deus eos permittit sic
 „ cadere.”

R. Secundò cum eodem ibidem:” Vel mensa
 „ est *S. Scriptura* Judæis apposita. Prov. 9. ψ. 2.
 „ Proposuit mensam suam. Quæ quidem fit in la-
 „ queum, quandò occurrit aliquid ambiguum. In
 „ captionem, quandò malè intelligitur. In scan-
 „ dalum, quandò ruit in pertinaciam erroris. Et
 „ retributionem, ut supra.”

Pet. 46. Quomodò *D. Paulus* gentem Judaicam
 excæcatam, sanctam vocet ψ. 16. *Quod si deliba-
 tio sancta est, & massa: & si radix sancta, &*
rami? ac explica mihi ista verba?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 2. ” Dicitur autem de-
 „ libatio, id quod ex massa pastæ sumitur, quasi
 „ ad probandum; (id est primitiæ) sunt autem
 „ Apostoli ex genere Judæorum assumpti à Deo,
 „ sicut delibatio ex massa, & ideò si Apostoli
 „ sunt sancti, consequens est, quod Gens Judæo-
 „ rum sit sancta. 1. Petr. 2. ψ. 9. Gens sancta, po-
 „ pulus acquisitionis, &c. Secundò probat idem
 „ ex parte Patriarcharum, qui comparantur ad Ju-
 „ dæos, sicut radix ad ramum ... Apostolus hîc
 „ non loquitur de actuali sanctitate. Non enim
 „ intendit ostendere Judæos incredulos esse Sanctos:

„ sed de sanctitate potentiali. Nihil enim prohibuit
 „ eos reparari in sanctitate, quorum Patres, &
 „ quorum Filii sunt sancti.”

Pet. 47. An in fine mundi omnes Judæi ad fidem
 sint convertendi, ac salvandi, cum *ψ. 26. D. Paulus*
dicat: Omnis Israël salvus fieret. Et cap. 9. *ψ.*
27. Si fuerit numerus Filiorum Israël tamquam
arena maris, reliquæ salvæ fient?

R. 1. cum *S. Tb.* primam authoritatem univer-
 saliter intelligendam esse: dicit enim hîc lect. 4.”

„ Non particulariter sicut modò, sed universaliter.”
 Id est non rarò ac pauci sicut moderno tempore,
 sed multi, imò fermè omnes, paucis exceptis, in
 fine mundi convertentur Judæi, & sic communiter
 in S. Scriptura propositiones universales sunt intel-
 ligendæ. Ut *Luc. 17. ψ. 27. Venit diluvium, &*
perdidit omnes. Et tamen 1. *Pet. cap. 3. ψ. 20. Octo*
animæ salvæ factæ sunt per aquam.

R. 2. cum eodem *Ang. lect. 5. in cap. 9. ad Rom.*
 ad secundam authoritatem: ”Ponit paucitatem con-
 „ versorum Israël, dicens: (si fuerit numerus Fi-
 „ liorum Israël quasi arena maris) id est, innu-
 „ merabiles præ multitudine gentium... (Reliquæ
 „ salvæ fient) id est, non omnes, nec major pars,
 „ sed aliqui pauci, qui relinquentur ex excidio
 „ aliorum.” Nec sibi contradicit Angelicus, quia
 hîc ait de tempore *Sennacherib*, de qua clade pro-
 phetavit *Isaias* cap. 10., & quod accidit sub *Sen-*
nacherib, ut refertur 2. *Paral. 30. ψ. 7.*, in cap.
 II. agitur de his, quæ fient in fine mundi.

Pet. 48. An solummodò Sanctis danda sit eleē-
 mosyna, dicente *D. Paulo* cap. 12. *ψ. 13.: Neces-*
sitatibus Sanctorum communicantes?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 2.: ”Eleēmosynæ ex
 „ charitate sunt impendendæ indigentibus, sive
 „ necessitatem patientibus (omnibus) potius Justis
 „ & Sanctis, quàm aliis... quia talis eleēmosyna
 „ fructuosa est, non solum ex parte dantis, sed
 „ etiam ex suffragio recipientis.”

Pet. 49. Explica mihi verba *ψ.* 20. : *Hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus, & ψ. 21. : Noli vinci à malo, sed vince in bono malum.*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 3. quoad primum locum, sensus est : " In necessitate ei subveniens, amorem, charitatis congregabis super mentem ejus. (quoad secundum locum ibidem ait Angel.) Propter beneficium, quod bonus persecutori exhibet, eum ad suum amorem trahat, bonus malum vincit. Dicit ergò, (Noli vinci à malo) scilicet ejus, qui te persequitur, ut tu eum persequaris ; (sed in bono tuo vince malum) illius, ut scilicet ei benefaciendo eum à malo trahas. (Idem habet 2. 2. q. 108. a. 1. O.) Si verò intentio vindictis feratur principaliter ad aliquod bonum, ad quod pervenitur per pœnam peccantis, puta, ad emendationem peccantis, vel saltem ad correctionem ejus, & quietem aliorum : & ad justitiæ conservationem, & Dei honorem, potest esse vindicta licita, aliis debitis circumstantiis servatis. "

Pet. 50. An videatur verum, quod dicit *D. Paulus* cap. 13. *ψ.* 8. : *Qui enim diligit proximum, Legem implevit* : quia *1. Tim.* 1. *ψ.* 5. dicitur : *Quod finis Præcepti charitas est, & charitas respicit dilectionem Dei & Proximi, Matt. 22. ?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. : " Sed dicendum est, quod illa dilectio Proximi ad charitatem pertinet, & Legem implet, quâ Proximus diligitur propter Deum, & ita in dilectione Proximi includitur dilectio Dei. Et è converso *1. Joan.* 4. *ψ.* 20. : Si quis dixerit : quoniam diligo Deum, & fratrem suum odit, mendax est. "

Pet. 51. Explica verba cap. 14. *ψ.* ult. : *Omne, quod non est ex Fide, peccatum est*, ac ostende illationem istam esse falsam : ergò omnia infidelium opera sunt peccata.

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 3.: "Opus omne, quod
 „ non est ex Fide, peccatum est: sic est intelli-
 „ gendum, omne quod est contrà Fidem, vel
 „ contrà conscientiam, peccatum est, etsi ex ge-
 „ nere suo bonum esse videatur; puta, si Paganus
 „ ad honorem suorum Deorum virginitatem fervet,
 „ vel eleëmofynam det, hoc ipso peccat. (& pa-
 „ rum antè) Sed in homine infideli, cum infide-
 „ litate est bonum naturæ. Et ideò, cùm aliquis
 „ infidelis ex dictamine rationis aliquod bonum
 „ facit, non referendo ad malum finem, non pec-
 „ cat." Et 1. 2. q. 19. a. 5. sed contrà, & 2. 2.
 q. 10. a. 4. ad 1.

Pet. 52. Cap. 15. v. 28.: *Proficiscar per vos in Hispaniam*: videtur hìc *D. Paulus* falsum dicere: numquam enim in *Hispania* fuisse legitur. In *Jerusalem* enim captus fuit, & exindè *Romam* translatus est in vinculis, ut habetur *Act.* ult., ubi est occisus simul cum *Petro*?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 3.: "Potest melius dici, quod Apost. falsum non dixit, quia proponebat se facturum, quod dicebat; & sic verba ejus erant intelligenda, quasi insinuantia ejus propositum, non autem futurum eventum, qui ei erat incertus." Et sic à mendacio *D. Paulum* ibidem excusat, tamen aliis in locis affirmat Ang. *D. Paulum* in *Hispaniam* ivisse. 2. ad *Cor.* 11. lect. 5. ait: "Rom. 15. v. 19. ab Hierusalem usque ad Illyricum &c. Et cum hoc multas alias vias fecit, & Romam, & Hispaniam vadens. (& ad *Gal.* 2. lect. 1.) Vocat autem Prædicationem suam cursum propter velocitatem suæ doctrinæ, quia in modico tempore è Hierusalem usque ad illyricum, & usque in Hispaniam prædicavit Evangelium." Deindè verum est, *D. Paulum* in *Jerusalem* captum fuisse, & indè *Romam* translatum, ibidem in vinculis toto bienio mansisse; sed illo tempore non fuit occisus,

è contrà ab istis vinculis fuit solutus, ac supervixit adhuc novem annis, ut diximus Examine unico in *Acta Apost. Pet. 143.*, quo temporis spatio *D. Paulus* ivit in *Hispaniam*.

Pet. 53. Quare *D. Paulus* ad *Romanos* scribens cap. 16. non salutet *S. Petrum* inter alios multos ibidem salutatos?

R. cum à *Lapide* hic: quia ad *S. Petrum* particulares litteras scripsit *D. Paulus*, vel quia *S. Petrus*, utpotè *Judæus*, ante aliquot annos *Româ* pulsus à *Claudio* Imperatore, etiamnum aberat. Discurrebat enim ad alias in Italia, Hispania, Africa, & Britannia Ecclesias fundandas ac juvandas, ut tradit *Inn. I. Epist. ad Decentium*, & alii.

EXAMEN SECUNDUM

I N

EPISTOLAM PRIMAM AD CORINTHIOS.

PEt. procœmialis. Quid contineatur in ista Epistola?

R. cum *S. Tb.* in Prologo: "In 1. Epist. ad Cor. de ipsis Ecclesiæ Sacramentis agit." Nempè primis quatuor capitibus sapientiæ & eloquentiæ fastum, inanesque contentiones de *Petri*, *Pauli*, *Apollo* præcellentiam redarguit. Cap. 5. jubet incestuosum excommunicari. Cap. 6. lites coram Tribunalibus infidelium, & fornicationes reprehendit. Decem aliis Capitibus varia dubia *D. Paulo* objecta resolvit, puta de Matrimonio & Virginitate, de esu Idolothytorum, de relatione mulierum, de Cœna Eucharistica, de virtutibus Fidei, Spei, Charitatis, de gratiis gratis datis, de resurrectione

corporum, de eleëmofynis &c. Undè Epistola hæc Dogmatica & Ethica est. Si plura desideras, legas initium cujusque Capitis hujus Libri apud *S. Tb.* in Epist. 1. ad *Cor.*

Pet. 1. Quomodo *D. Paulus* dicat cap. 1. *ψ. 5.* de Corinthiis: *In omnibus divites facti estis, & ψ. 7.: Ità ut nihil vobis desit.* Quos tamen in hac Epistolâ graviter reprehendit, ac instruit?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1.: Hoc referendum est „ ad eos, qui erant in Ecclesia perfectiores.... „ (ità ut nihil vobis desit in ullâ gratiâ) quia scilicet „ in diversis personis omnes gratias, gratis datas, „ habebant. ” Non in omnibus omnia; sed in aliquibus ista, in aliis alia: ac sic reprehensio ista tantum respicit alios imperfectos.

Pet. 2. Quare *D. Paulus ψ. 12.* reprehenderit *Corinthios* dicentes: *Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cephæ*, id est *Petri*; & an hisce temporibus pariter reprehendendi sint, qui dicunt: *Ego sum S. Thomæ, ego sum Scoti, ego sum talis vel talis Doctrinæ, vel ego sum Eliæ, Dominici, Francisci, Benedicti, Theresiæ &c.?*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 2., reprehendendos fuisse *Corinthios*, „ Quia putabant à meliori Baptista meliorem Baptismum dari, quasi virtus Baptistæ in Baptizatis operaretur. ” Alii autem non sunt reprehensibiles, quia tantum sequuntur insignem Doctorem Scholasticum, suæ scholæ Patrum, vel unum Sanctum Fundatorem Vitæ Monasticæ.

Pet. 3. Quo sensu *D. Paulus* dicat *ψ. 17.: Non enim misit me CHRISTUS baptizare, sed evangelizare.* Cùm in eodem capite constet, *D. Paulum* aliquos baptizasse?

R. cum *S. Tb.* 3. p. q. 67. a. 2. ad 1.: „ Utrumque Officium, scilicet docendi & baptizandi, „ Dominus Apostolis injunxit... Aliter tamen & „ aliter. Nam officium docendi commisit eis CHRI-

„ STUS, ut ipsi per se illud exercerent, tamquam
 „ principalissimum, undè & ipsi Apostoli dixerunt
 „ Act. 6. v. 2.: non est æquum nos relinquere verbum
 „ Dei, & ministrare mensis: Officium autem bap-
 „ tizandi commisit Apostolis, ut per alios exer-
 „ cendum; undè & Apostolus dicit 1. Cor. 1. v. 17.
 „ Non misit me CHRISTUS baptizare, sed evange-
 „ lizare. Et hoc ideò, quia in baptizando nihil
 „ operatur meritum & sapientia Ministri, sicut in
 „ docendo.” Eadem habet hìc lect. 2. S. Tb.

Pet. 4. Quid *D. Paulus* intelligat cap. 2. v. 6.
 per *sapientiam Principum hujus sæculi?*

R. cum S. Tb. hìc lect. 1.: ” Potest intelligi de
 „ triplici genere Principum... Primò possunt dici
 „ Principes hujus sæculi Reges, & Potentes sæcu-
 „ lares secundum illud Ps. 2. v. 2.: Principes conve-
 „ nerunt in unum adversus Dominum, & adversus
 „ CHRISTUM ejus. A quibus Principibus venit sa-
 „ pientia humanarum Legum, per quas res hujus
 „ mundi in vita humana dispensantur. Secundò
 „ possunt dici Principes, dæmones, Joan. 14. v. 30.
 „ Venit Princeps hujus mundi, & in me non ha-
 „ bet quidquam &c. Et ab his Principibus venit
 „ sapientia culturæ Dæmonum, scilicet Necro-
 „ mantia, & Magicæ Artes, & hujusmodi. Tertiò
 „ possunt intelligi Principes hujus sæculi, Philo-
 „ sophi, qui quasi Principes se exhibuerunt homi-
 „ nibus in docendo, de quibus dicitur Isaïæ 19.
 „ v. 11. Stulti Principes Thaneos, sapientes Con-
 „ siliarii Pharaonis. Et ab his Principibus processit
 „ tota humana Philosophia.”

Pet. 5. An solus Deus det omnibus rebus incre-
 mentum? dicente *D. Paulo* cap. 3. v. 7.: *Neque
 qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed, qui
 incrementum dat Deus?*

R. Affirm. cum S. Tb. hìc lect. 1.: ” Actio non
 „ attribuitur instrumento, cui comparatur minister,
 „ sed principali agenti. Undè Isaïæ 40. v. 17. di-

,, citur: Omnes gentes quasi non sint, sic sunt co-
,, ram eo." Ità ut Deus solus in spiritualibus &
,, gratuitis, de quibus hìc agit *D. Paulus*, in natura-
,, libus juxtà naturæ exigentiam cum exclusionem ho-
,, minis cultoris agat. Ità ut omnis plantatio, & iri-
,, gatio inutilis foret, si Deus incrementum non daret.

Pet. 6. An solus CHRISTUS sit fundamentum Ec-
,, clesiæ suæ? dicente *D. Paulo* 1. Cor. 3. : *Fundamen-*
,, *tum... quod est CHRISTUS JESUS?* Cùm communi-
,, ter duodecim Apostoli dicantur duodecim Eccle-
,, siæ fundamenta, *Apoc. 21. cap. 14. : Murus Civi-*
,, *tatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duo-*
,, *decim nomina duodecim Apostolorum Agni?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. : " Dicendum est au-
,, tem, quod duplex est fundamentum, unum qui-
,, dem, quod per se habet soliditatem, sicut rupes
,, aliqua, suprà quam ædificium construitur, &
,, huic fundamento CHRISTUS comparatur... Aliud
,, est fundamentum, quod habet soliditatem non
,, ex se, sed ex alio solido subjecto, sicut lapides,
,, quæ primò supponuntur petræ solidæ. Et hoc
,, modo dicuntur Apostoli esse fundamentum Ec-
,, clesiæ, quia ipsi primò superædificati sunt CHRI-
,, STO per fidem & charitatem."

Pet. 7. Quid *D. Paulus* 1. Cor. 3. per *Aurum, Ar-*
,, *gentum, Lapidem pretiosum, Lignum, Fœnum, Sti-*
,, *pulam* intelligat?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2., illos, " qui per suam
,, doctrinam superædificant solidam veritatem, &
,, claram, sivè manifestam, & ad ornamentum
,, Ecclesiæ pertinentem, superædificant Aurum,
,, Argentum, Lapidem pretiosum... illi verò, qui
,, Fidei ab Apostolis fundatæ superaddunt in doc-
,, trina sua aliqua utilia, & quæ non sunt manifes-
,, ta, nec veritatis ratione firmanur; sed sunt vana
,, & inania, superædificant Lignum, Fœnum, Sti-
,, pulam... (Aurum, Argentum, Lapidem pretio-
,, sos) id est, spiritualia opera, vel præclaram doc-

„ trinam. (Lignum, Fœnum, Stipulam) id est,
 „ corporalia opera, vel frivolam doctrinam. ”

Pet. 8. An per Ligna, Fœnum, & Stipulam
 posset intelligi peccatum mortale, & quare non?

R. 1. Neg. cum *S. Tb.* 1. 2. q. 89. a. 2. O.:
 „ Apost. autem dicit, quod ille, qui ædificat lig-
 „ num, fœnum, & stipulam, salvus erit quasi per
 „ ignem. Undè non potest intelligi, quod per lig-
 „ num, fœnum, & stipulam peccata mortalia de-
 „ signentur.

R. 2. cum *S. Tb.* hîc lect. 2 ” Quidam dixe-
 „ runt... per lignum, fœnum stipulam debent in-
 „ telligi peccata mortalia, quæ quis facit post fidem
 „ susceptam. Sed ista expositio peritùs stare non
 „ potest. Primò quidem, quia peccata mortalia
 „ sunt opera mortua, secundùm illud Heb. 9. *ψ.* 14.
 „ Mundabit conscientias nostras ab operibus mor-
 „ tuis. In hoc autem ædificio nihil ædificatur nisi
 „ vivum, secundùm illud 1. Petr. 2. *ψ.* 5. Et ipsi
 „ tamquam lapides vivi superædificamini. Undè
 „ qui cum fide habet peccata mortalia, non super-
 „ ædificat, sed magis destruit, vel violat, contra
 „ quem dicitur infrà eodem cap. *ψ.* 17. Si quis Tem-
 „ plum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Se-
 „ cundò, quia peccata mortalia magis comparan-
 „ tur ferro, vel plumbo, vel lapidi, tùm propter
 „ gravitatem, tùm quia etiam non renovantur per
 „ ignem, sed semper in eo manent, in quo sunt.
 „ Peccata verò venialia comparantur ligno, fœno,
 „ & stipulæ, tùm propter levitatem: tùm etiam
 „ quia ab eis aliquis de facili expurgatur per ignem.
 „ Tertiò, quia secundùm hanc expositionem vi-
 „ detur sequi, quod ille, qui moritur in peccato
 „ mortali, dummodò fidem retineat, finaliter sa-
 „ lutem consequatur, licet primò aliquas pœnas
 „ sustineat. Sic enim sequitur: (si cujus opus arse-
 „ rit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit,
 „ sic tamen quasi per ignem) quod quidem con-

trariatur manifestè sententiæ Apostoli, quâ dicitur infrà cap. 6. *ψ*. 9. Neque fornicarii, neque idolis servientes, &c. Regnum Dei possidebunt. Et Gal. 5. *ψ*. 21. Qui talia agunt Regnum Dei non possidebunt. Non est autem alicui salus, nisi in Regno Dei: nam qui ab eo excluduntur, mittuntur in ignem æternum, ut dicitur Matth. 25. *ψ*. 46. Quartò, quia fides non potest dici fundamentum, nisi quia per eam CHRISTUS habitat in nobis, cum suprà dictum sit, quod fundamentum est ipse CHRISTUS JESUS. Non enim habitat CHRISTUS in nobis per fidem informem: alioquin habitaret in dæmonibus, de quibus scriptum est Jac. 2. *ψ*. 19. Et dæmones credunt, & contremiscunt. Undè quod dicitur Eph. 3. *ψ*. 17. Habitare CHRISTUM per fidem in cordibus nostris, oportet intelligi de fide per charitatem formatâ, cum scriptum sit 1. Joan. 4. *ψ*. 16. Qui manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo. Hæc est fides, quæ per dilectionem operatur, ut dicitur infrà 13. *ψ*. 4. charitas non agit perperam. Undè manifestum est, quod illi qui operantur peccata mortalia, non habent fidem formatam, & ità non habent fundamentum. Oportet ergo intelligere, quod tam ille, qui superædificat fundamento aurum, argentum, lapides pretiosos, quam etiam ille, qui superædificat lignum, fœnum, stipulam, vitet peccata mortalia."

Pet. 9. Quid intelligatur per *diem Domini* *ψ*. 13.?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 2. "In die judicii (universalis, seu generalis) manifestabitur differentia humanorum meritorum.... Secundò dies Domini potest intelligi dies mortis... quia in morte uniuscujusque ejus merita patent.... Tertiò dies temporalis retributionis (Propriè tamen intelligitur dies judicii generalis, ut 2. ad *Thess.* 2. *ψ*. 2. *Quasi instet dies Domini.* 2. *Petr.* 3. *ψ*. 10. *Adveniet dies*

„ Domini. *ψ. 12. In adventum diei Domini.*) &
 „ uniuscujusque opus quale sit, ignis probavit,
 „ quia scilicet per quemlibet ignium prædictorum
 „ probantur merita hominis vel demerita.”

Pet. 10. An probetur Purgatorium ex verbis *D. Pauli* dicentis *ψ. 15.?* *Ipse autem salvus erit: sic tamen quasi per ignem.* Et explica mihi ista verba?

R. Affirm. cum *S. Tb.* in suppl. q. 99. a. 4. ad 3.
 „ Ipse tamen salvus erit finaliter, quasi per ignem,
 „ vel temporalis tribulationis, vel pœnæ Purgato-
 „ riæ, quæ post mortem erit. (Et hic lect. 2.)
 „ Ipse autem salvus erit scilicet salute æterna...
 „ sic tamen quasi per ignem, quem prius sustinuit,
 „ vel in hac vita (per tribulationes) vel in fine
 „ hujus vitæ (per Purgatorium) vel in fine mundi
 „ (per ignem conflagrationis)...propter immo-
 „ deratum affectum, quo superflue terrena diligit,
 „ & punitur igne Purgatorii. (Et parum ante:) Re-
 „ velabitur in igne Purgatorii.” Ergo de mente *S. Tb.* datur Purgatorium, & hoc probatur ex illo loco *D. Pauli*. Item SS. Patres in *Conc. Florent.* contra Græcorum errores hoc probaverunt ex isto loco. Etiam *S. Amb.* hic, *S. Aug.* in Ps. 37., & alii.

Dices 1. per ignem non potest intelligi Purgatorium, quia *ψ. 13.* per ignem non intelligitur Purgatorium, sed ignis sumitur pro extremo judicio, ergo *ψ. 15.* per ignem debet intelligi Judicium, & non Purgatorium. Aliàs *D. Paulus* in eadem sententia uteretur æquivocatione, variè accipiendo nomen ignis, semel pro Judicio universali, & semel pro igne Purgatorii.

R. cum *S. Tb.* hic lect. 2. ubi præmissis adductis ex eodem Ang. sequitur: ”Quia scilicet per quemlibet ignium prædictorum probantur merita hominis, vel demerita: undè in Ps. 16. *ψ. 3.* dicitur: Igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas. In his tribus, quæ hic Apostolus ponit, primum est conclusio duorum sequentium:

„ Si enim dies Domini revelatur in igne, & ignis
„ probat quale sit uniuscujusque opus, (ut suprâ
„ ex *S. Tb.* ostensum est) consequens est, quod
„ dies Domini (nempè extremi Judicii) declaret
„ differentiam operum humanorum ... dicitur au-
„ tem opus alicujus ardere dupliciter. Uno modo,
„ ex parte operantis, in quantum scilicet aliquis
„ affligitur igne tribulationis propter immoderatum
„ affectum, quo superflue terrena diligit, & puni-
„ tur igne Purgatorii, vel igne qui præcedit fa-
„ ciem Judicis propter peccata venialia, quæ circa
„ curam temporalium commisit, sive etiam per
„ frivola, & vana quæ docuit. Alio modo ardet
„ opus in igne ex parte ipsius operis, quia scilicet
„ tribulatione superveniente, homo non potest
„ vacare nec doctrinæ vanæ, nec terrenis operi-
„ bus secundum illud *Pf. 145. v. 4.* In illa die pe-
„ ribunt omnes cogitationes eorum. Nec etiam
„ igne Purgatorii, vel præcedente faciem Judicis,
„ remanebit ei aliquid prædictorum vel ad deme-
„ dium, vel ad meritum. Et similiter dupliciter
„ patitur detrimentum, vel in quantum ipse puni-
„ tur: vel in quantum perdit id, quod fecit, &
„ quantum ad hoc, dicitur *Eccl. 14. v. 20.* Omne
„ opus corruptibile in fine deficiet, & qui operatur
„ illud, ibit cum illo: & omne opus electum in
„ fine justificabitur, & qui operatur illud, hono-
„ rificabitur in illo. Quorum primum pertinet ad
„ eum, qui superædificat lignum, fœnum, & sti-
„ pulam, quod est in igne ardens. Secundum au-
„ tem pertinet ad eum, qui superædificat aurum,
„ argentum, & lapides pretiosos, quod est opus
„ manens in igne absque detrimento.” Unde suffi-
„ cienter ex toto illo cap. 3. constat, *D. Paulum* lo-
„ cutum fuisse de diversis operibus hominum juxta
„ explicationem *S. Tb.* adductam, consequenter non
„ est mirum. quod verba Apostoli de igne loquentis
„ in diverso sensu ignis sint sumenda absque æquivo-
„ catione.

Dices 2. juxta *S. Chryst.* quasi per ignem, sic debet exponi: in igne semper salvabitur, quia numquam consummetur, in eo luens pœnas æternas, ita ut ignis iste, de quo *D. Paulus* loquitur, non Purgatorius, sed æternum supplicium sit.

R. 1. cum *Conc. Flor.* etsi Græci Patres sic voluerint explicare hunc textum, tamen PP. Latini responderunt: "Nos quàm plurimis aliis authoritatibus, Patrum Ampl. adducimur, ut credamus illud Apostoli: salvus erit quasi per ignem, pro Purgatorio, non autem pro igne perpetuo, capi debere, juxta illud Prophetæ, salvum me fac Domine, quoniam defecit Sanctus. Et alibi: salvum fac servum tuum Deus meus sperantem in te. Et Domine Deus virtutum converte nos, & ostende faciem tuam, & salvi erimus. Petrus autem timens ne submergeretur, dixit: Domine salva me. CHRISTUS verò extendens manum, accepit, & salvavit ipsum. Et salva Deus populum tuum. Verbum autem salvare, juxta Patres Amp. semper in bonam partem accipitur, nisi hujus operis positum demonstretur."

R. 2. *S. Chryst.* ibidem non negasse Purgatorium, etsi hunc locum de Purgatorio non exposuerit, ut hæresim refelleret *Origenis*, qui volebat pœnas gehennæ non esse æternas, ut patet ex toto contextu: quia sufficienter aliis in locis hom. 3. ad *Philipp.* & hom. 69. ad populum *Antiochenum* expressè docet dari Purgatorium.

Dices 3. SS. *Amb.* & *Hier.* in cap. 5. *Isaïæ* per lignum, fœnum, & stipulam intelligunt hæretica dogmata.

R. 1. *S. Hier.* ex propria mente non fuisse locutum, cum dicat: "Juxta tropologiam contra hæreticos, quidam hoc dictum arbitrantur."

R. 2. Etsi SS. illi PP. intelligerent hæreses, & falsa dogmata per illa verba; subaudiri debet per imprudentiam prolata, & sine pertinaciâ.

Pet. 11. Cur *D. Paulus* omiſſa mentione purgationis animarum, quæ fit medio tempore, loquatur de igne extremi Judicii.

Reſponſio jam patet ex verbis *D. Thomæ* adductis, quia etiam loquitur de judicio particulari, ac eodem modo philoſophandum eſt de judicio particulari, ac de judicio generali.

Pet. 12. Si de ſolis Doctõribus apud *D. Paulum* fit ſermo, quomodò generale hîc ſtatuatur Purgatorium?

R. De cæteris hominibus eandem eſſe rationem, quam de Doctõribus, ac ideò *S. Tb.* loc. cit. univerſaliter etiam omnia antecedentia *D. Pauli* verba interpretatur.

Pet. 13. Quomodò futura ſit purgatio in die univerſalis Judicii cum poſt reſurrectionem omnium Sanctorum Corpora eorum ſint inpaſſibilia?

R. cum *S. Tb.* illam purgationem futuram *in fine mundi* igne conflagrationis ante reſurrectionem ſeu immutationem Corporum Sanctorum: " Nam dies
„ Judicii revelabitur in igne, qui præcedet faciem
„ Judicis, exuens faciem mundi, & involvens re-
„ probos, & juſtos purgans." Hîc lect. 2.

Pet. 14. Quid intelligat *D. Paulus* cap. 4. v. 3. per iſta verba: *Ab humano die?*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1. " Ab intellectu (hu-
„ mano) in hoc tempore judicantibus, quaſi dice-
„ ret: veſtrum, vel quorumcumque hominum judi-
„ cium parum curo."

Pet. 15. An non ſit licitum ſeipſum judicare, cum v. 3. *D. Paulus* dicat: *Neque me ipſum judico?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit. " Infra 11. dicitur: ſi
„ nosmetipſos dejudicaremus, non utique judica-
„ remur. Debet ergo quilibet judicare ſeipſum...
„ judicio diſcuſſionis... quilibet debet judicare ſe-
„ ipſum... ſimiliter judicio condemnationis & re-
„ prehentionis in manifeſtis malis... ſed judicio
„ abſolutionis non debet aliquis præſumere ſe ju-
„ dicare."

Pet. 16. Quid intelligatur per hæc verba *ψ. 9.*:
Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, &
hominibus?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 2.: "Quasi totus mun-
 ,, dus concurrat ad spectandam nostram occisio-
 ,, nem... Exponit autem quid nomine mundi in-
 ,, telligat, cum subdit: (& Angelis, & homini-
 ,, bus) scilicet bonis & malis: concurrebant enim
 ,, ad eorum spectaculum boni Angeli ad confor-
 ,, tandum, mali autem ad impugnandum: boni
 ,, homines ad compatiendum, & exemplum pa-
 ,, tientiae sumendum, mali homines ad perfequen-
 ,, dum, & irridendum."

Pet. 17. Quid *D. Paulus* intelligat cap. 5. *ψ. 5.*
 per: *Tradere hujusmodi satanæ, in interitum car-*
nis, ut spiritus salvus sit?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 1.: "Supple judicavi:
 ,, quod potest dupliciter intelligi. Primò quod sicut
 ,, dicitur Matt. 10. *ψ. 8.*, Dominus dedit Apo-
 ,, stolis potestatem spirituum immundorum, ut
 ,, ejicerent eos, & per eandem potestatem pote-
 ,, rant imperare spiritibus immundis, ut vexarent
 ,, corporaliter, quos hæc poenâ judicabant dignos.
 ,, Mandavit ergò Apostolus Corinthiis in ejus au-
 ,, thoritate, tradere prædictum fornicarium Satha-
 ,, næ corporaliter vexandum... (in interitum car-
 ,, nis) id est ad vexationem carnis, & afflictio-
 ,, nem, in qua peccavit... (ut spiritus salvus sit
 ,, in die Domini nostri JESU CHRISTI) id est, ut
 ,, salutem consequatur in die mortis, vel in die
 ,, Judicii... Alio modo intelligi potest. Quod di-
 ,, citur (tradere hujusmodi Satanæ) scilicet per
 ,, excommunicationis sententiam, per quam ali-
 ,, quis separatur à communione fidelium, & à par-
 ,, ticipatione Sacramentorum, & privatur Ecclesiæ
 ,, suffragiis, quibus homo munitur contrà impug-
 ,, nationem Sathanæ... (in interitum carnis) in-
 ,, telligitur, ut scilicet ab Ecclesia separatus, &

„ tentationibus Sathanæ expositus , liberiùs ruat
„ in peccatum, secundùm illud Apoc. ult. *ψ.* 11.:
„ Qui in fordibus est, sordescat adhuc. Vocat au-
„ tem peccata mortalia carnis interitum... (ut sal-
„ vus sit spiritus) ut scilicet turpitudinem pecca-
„ torum cognoscens, confundatur, & pœniteat,
„ & sic salvetur.”

Pet. 18. Quot peccata ille Corinthius excom-
municatus commiserit?

R. cum S. Scripturâ, eum non simplicem for-
nicationem commisisse, sed incestum, 1. ad *Cor.*
5. *ψ.* 1.: *Omninò auditur inter vos fornicatio, &*
talis fornicatio, qualis nec inter gentes, (tunc
temporis Romanis Legibus subdita) ità ut Uxo-
rem Patris sui aliquis habeat. Et etiam adulte-
rium, ut constat ex *Epist.* 2. ad *Cor.* 7. *ψ.* 12.,
loquens de eodem *Corinthio*: *Scipsi vobis, non*
propter eum, qui fecit injuriam, nec propter eum,
qui passus est, Patrem. In quæ verba ait S. *Tb.*:
„ Non scripsi propter eum tantùm, qui fecit inju-
„ riam (incestu maculando cubile Patris sui, ut
„ dicitur 1. *Cor.* 5. *ψ.* 1.) nec propter eum tan-
„ tùm, qui passus est, scilicet propter Patrem.”

Pet. 19. An non videatur dicendum, *D. Pau-*
lum cap. 6. in initio inordinate prohibuisse recur-
sum ad Judices infideles, cùm 1. *Pet.* 2. *ψ.* 13. dicatur:
Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum?

R. Neg. cum S. *Tb.* hîc lect. 1.: ” Apostolus
„ non prohibet, quin fideles sub infidelibus Prin-
„ cipibus constituti, eorum judicio compareant, si
„ vocentur, hoc enim esset contrà subjectionem,
„ quæ debetur Principibus: sed prohibet, quòd
„ fideles non eligant voluntariè infidelium Judi-
„ cium.”

Pet. 20. Explica verba cap. 6. *ψ.* 7.: *Delictum est in*
vobis, quod judicia habetis inter vos, ac ostende
per hæc verba non prohiberi judicium inter fideles?

R. cum S. *Tb.* hîc lect. 2.; ” Id est, ad delic-

„ tum vobis reputatur , quod (judicia habeatis
 „ inter vos) inter quos , scilicet debet esse pax :
 „ quia ut dicitur 2. Timot. 2. v. 24. : Servum Do-
 „ mini non oportet litigare , sed mansuetum esse
 „ ad omnes... infirmis permittitur sua repetere
 „ in iudicio , non autem perfectis : quibus licet sua
 „ repetere , sed non in iudicio ... Perfecti quidem
 „ proprium non habent... & ideò non licet eis in
 „ iudicio repetere quasi propria , cum eis non li-
 „ ceat habere proprium , licet tamen eis in iudicio
 „ repetere ea , quæ sunt communia. Non enim
 „ hoc faciendo peccant , sed magis merentur. Est
 „ enim opus charitatis , defendere vel recuperare
 „ res pauperum. (& ad hæc verba infra : *Omnia*
 „ *mibi licent* &c. ait :) Manifestat id , quod dixe-
 „ rat de prohibitione iudicii , ostendens quo sensu
 „ id reprehenderit , quia scilicet non reprehendit
 „ illud , quasi omninò illicitum , sed quasi non
 „ expediens , & nocivum. ”

Pet. 21. Quo sensu fornicator v. 18. dicatur :

Qui fornicatur , in corpus suum peccat ?

R. cum S. Tb. hic lect. 3. : ” Qui fornicatur cor-
 „ pore suo peccat... contrà corpus suum corrup-
 „ pendo , & inquinando illud præter usum ratio-
 „ nis... vel aliter... contrà uxorem suam , quæ
 „ dicitur corpus viri , contrà quam non sunt ità di-
 „ rectè alia peccata , sicut viri fornicatio. ”

Pet. 22. An dictum D. Pauli cap. 7. v. 1. :
Bonum est homini mulierem non tangere , non sit
 contrarium Gen. 2. v. 18. : *Non est bonum hominem*
esse solum ?

R. Neg. quia D. Paulus ait de bono individua-
 li , teste S. Tb. hic lect. 1. , & de bono conduci-
 bili ad vitam æternam , ac loquitur de tempore illo ,
 quo mundus erat plenus. Gen. 2. S. Scriptura agit
 de bono speciei , & de bono vitæ temporalis , ac
 de isto tempore , quo mundus erat hominum va-
 cuus.

Pet. 23. Explica mihi verba *ψ. 9.* : *Melius est nubere, quam uri*, & de quibus hoc intelligatur?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 1.: "Quàm uri, id est, concupiscentiâ superari. Concupiscentia enim est calor quidam noxius... Apostolus utitur abusivâ comparatione. Nam nubere bonum est, licet minus, uri autem est malum. Melius est ergo, id est, magis tolerandum, quod homo minus bonum habeat, quàm quod incurrat incontinentiæ malum." Et hoc solummodò intelligitur de illis, qui adhuc nubere possunt. Quia loquitur de non nuptis, & viduis, ut constat ex *ψ. 8.*

Pet. 24. An numquam licitum sit Uxori à Viro discedere, cùm *D. Paulus* dicat *ψ. 10.* : *Præcipio... Uxorem à Viro non discedere?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2., id licitum esse unicè propter fornicationem compartis, ac ideò ait hìc *S. Tb.* : "Et subintelligendum est, exceptâ causâ fornicationis, quam CHRISTUS excepit *Matt. 19. ψ. 9.*, & hìc tacetur." Sunt tamen aliqui casus excipiendi.

Pet. 25. Assigna casus, in quibus Vir Uxorem non posset dimittere, nequidem propter fornicationem?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. : "Septem sunt casus, in quibus Vir non potest ob causam fornicationis Uxorem dimittere. Primus casus, quandò ipsemet eam prostituit. Secundus, quandò ipse cum aliâ fornicatus fuerit. Tertius, quandò ipse ei occasionem fornicandi dedit, ut quia non vult reddere debitum. Quartus, quandò ipsa credens probabiliter Virum mortuum, alteri nupsit. Quintus, quandò violenter ab alio oppressa fuit. Sextus, quandò sub specie Viri sui ab aliquo cognita fuit. Septimus, quandò fuit à Viro post adulterium manifestè deprehensum nihilominus retenta."

Pet. 26. An inter infideles detur verum Matri-

monium in ratione contractûs *ψ. 12. : Si quis Frater uxorem habet infidelem &c. ?*

Rz. Affirm. cum *S. Tb.* in supp. q. 59. a. 2. :
 „ Sed contra dicitur 1. Cor. 7. *ψ. 12. : Si quis Fra-*
 „ ter Uxorem habet infidelem &c. : sed Uxor non
 „ dicitur nisi propter Matrimonium. ergo Matri-
 „ monium, quod est inter infideles, est verum Ma-
 „ trimonium” in ratione contractûs. Et hîc lect. 2.
 „ (Si quis Frater fidelis) Conversus scilicet ad Fi-
 „ dem in Conjugio. Intelligitur enim hoc de his,
 „ qui in infidelitate contraxerunt, non de his, qui
 „ in dispari cultu. Tunc enim nullum esset Matri-
 „ monium, sed essent separandi, sicut fecit Es-
 „ dras: 1. Esdræ 10. *ψ. 3.*” Ergo ibidem inter infi-
 „ deles admittit *S. Tb.* verum Matrimonium in ra-
 „ tione contractûs.

Pet. 27. An Conjux conversus ad Fidem possit
 commanere cum Uxore nolente converti?

Rz. cum *S. Tb.* in supp. q. 59. a. 3. : ” Sed con-
 „ trâ: Apost. 1. Cor. 7. *ψ. 13.* consulit, quod com-
 „ maneant. Prætereâ, nullum impedimentum su-
 „ perveniens vero matrimonio, tollit ipsum; sed
 „ matrimonium erat verum quandò uterque infi-
 „ delis erat : ergo quandò alter convertitur, non
 „ dirimitur per hoc matrimonium : & ita videtur
 „ quòd possint licitè commanere. (Eadem habet
 „ in corpore art. & prosequitur:) Sed aliquandò,
 „ vinculo matrimonii manente, solvitur matrimo-
 „ nium quantùm ad cohabitationem & debiti so-
 „ lutionem; in quo pari passu currunt infidelitas
 „ & adulterium; quia utrumque est contra bonum
 „ prolis... fidelis conversus potest cum infideli ma-
 „ nere cum spe conversionis, si eam in infidelitate
 „ obstinatam non viderit; & benè facit comma-
 „ nendo: tamen non tenetur. Et de hoc est con-
 „ silium Apostoli.” (Hîc cap. 7.) nota cum *S. Tb.*
 „ loc. cit. ad 2. Moderno tempore hoc non esse per-
 „ mittendum, propter obstinationem Gentilium &
 „ Judæorum.

Pet. 28. Sed si pars infidelis converti nolit, nec velit cohabitare cum fidei sine injuria Creatoris, an dissolvatur matrimonium quoad torum, & vinculum simul, ita ut pars fidelis conversa possit ad alias nuptias transire?

R. Affirmative dicente Apost. 1. Cor. 7. 15. *Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subiectus est frater vel soror in ejusmodi.* Quæ verba explicat S. Tb. hic lect. 3. " (Discedit) à fidei, „ odio fidei, (discedat) & potest fidelis, qui di- „ mittitur contrahere, primum enim matrimonium „ dissolubile erat, quia numquam fuit ratum; (non „ enim servituti) scilicet conjugali; (subjectus est „ frater vel soror) fidelis, id est, non cogitur se- „ qui infidelem odio fidei discedentem. (Et in „ supp. q. 59. a. 4. O.) Qui moritur priori vitæ, „ non tenetur ad illa ad quæ in priori vita teneba- „ tur: & inde est, quod ille qui in vita sæculari „ existens, aliqua vovit, non tenetur illa quando „ mundo moritur, vitam religiosam assumens, per- „ ficere. Ille autem qui ad Baptismum accedit, „ regeneratur in CHRISTO, & priori vitæ moritur; „ cum generatio unius sit corruptio alterius, & „ ideò liberatur ab obligatione, quâ uxori teneba- „ tur reddere debitum." Id confirmat Inn. III. in „ Cap. *Quanto de divortiis* ubi ait: " Si alter infide- „ lium conjugum ad Fidem Catholicam converta- „ tur, altero vel nullo modò, vel non sine blas- „ phemia Divini Nominis, vel ut eum pertrahat „ ad mortale peccatum, ei cohabitare volenti, „ qui relinquitur, ad secunda si voluerit vota tran- „ sibat: & in hoc casu intelligimus quod ait Apost. „ Si infidelis discedit, discedat &c. Et Canonem „ etiam, in quo dicitur: contumelia Creatoris sol- „ vit Jus Matrimonii circa eum, qui relinquitur." „ Et S. Tb. loco cit. sed contra: " Prætereà, adul- „ terium spirituale est gravius, quam carnale: sed „ propter carnale adulterium vir potest dimittere

„ uxorem, quantum ad cohabitationem : ergò multò
 „ fortiùs propter infidelitatem, quæ est adulterium
 „ spirituale. ”

Pet. 29. Quomodo *D. Paulus* potuerit dicere
 ¶. 19. *Circumcisio nihil est*, cum alibi dicat *ad*
Rom. 2. ¶. 25. Circumcisio quidem prodest si legem
oberves?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 3. ” Ante CHRISTUM
 „ proderat, sed post non prodest. ”

Pet. 30. An *D. Paulus* sibi non contradicat ¶.
 32. dicendo : *Volo vos sine solitudine esse*, cum
ad Rom. 12. dicat : Solitudine non pigri?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 7. ” Ibi loquitur de so-
 „ litudine spiritali, hìc de temporali. ”

Pet. 31. An matrimonium sit illicitum vel turpe,
 cum de virginitate dicat *D. Paulus ¶. 35. Id quod*
honestum est?

R. Neg. cum *S. Tb.* loc. cit. Quia *D. Paulus*
 positivum posuit pro comparativo, quamvis enim
 virginitas laudetur ac extollatur, ideò non vitu-
 peratur matrimonium.

Pet. 32. An licitum sit juxta cap. 8. vesci idolo-
 thytis?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. ” Superiùs enim of-
 „ tendit (*D. Paulus*) quod in se licita est come-
 „ stio idolothytorum, hìc monet abstinere ab ea
 „ propter scandalum infirmorum... (hæc licentia
 „ vestra) quia scitis licere vobis comedere de idolo-
 „ thytis. ” Accipe *D. Pauli* verba cap. 8. ¶. 4. *De*
escis autem, quæ idolis immolantur, scimus quia
nihil est idolum in mundo. Cap. 10. ¶. 27. Si quis
vocat vos infidelium, & vultis ire : omne quod vo-
bis apponitur, manducate, nihil interrogantes
propter conscientiam. Cap. 8. ¶. 7. Id prohibet
propter conscientiam erroneam cum ait : Cum con-
scientia usque nunc idoli, quasi idolothytum man-
ducant, & conscientia ipsorum cum sit infirma,
polluitur. Et ¶. 10. Id prohibet manducare in Tem-

plis publicè dùm ait : *Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolio recumbentem : nonne conscientia ejus, cùm sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta? v. 11. Et peribit infirmus in tua scientia frater.* Et v. 13. prohibet propter scandalum : *Si esca scandalizat fratrem meum : non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* Et cap. 10. v. 28. *Si quis dixerit : hoc immolatum est idolis, nolite manducare propter illum, qui indicavit, & propter conscientiam : conscientiam autem dico non tuam, sed alterius.*

Dices contra : omnibus *Act. 15. v. 20.* præcipitur : *Ut abstineant se à contaminationibus simulacrorum, id est, ab idolothytis.*

R. cum *S. Tb. 1. 2. q. 103. a. 4. ad 3.* " Commestio immolatorum simulacris poterat in Judæis aggenerare circa Gentiles suspensionem reditûs ad idololatriam : & ideò ista fuerunt prohibita pro tempore illo, in quo de novo oportebat convenire in unum Gentiles & Judæos. Procedente autem tempore, cessante causâ cessat effectus, manifestatâ Evangelicæ doctrinæ veritate, in qua Dominus docet, quod nihil quod per os intrat, coinquinat hominem, ut dicitur *Matth. 15. v. 11.* " Deindè decretum non fuit universale.

Pet. 33. An verum dicat *D. Paulus v. 8. Esca* (sumpta vel non sumpta ut dicit glossa) *non commendat nos Deo*, aliàs per abstinentiam ciborum nihil meremur?

R. cum *S. Tb. hic lect. 2.* " Non virtus escæ, sed virtus abstinentiæ prodest."

Pet. 34. An ab omni cibo abstinentum sit ad evitandum proximi scandalum? dicente *D. Paulo v. 13. Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit. " Non est simile de necessariis, & superfluis, vel loquitur hîc de scandalo activo non passivo. Vel perfectionis hoc est, non necessitatis."

Pet. 35. cùm cap. 9. *D. Paulus* dicat de operariis in vinea Domini eos dignos esse mercede sua, an ipsi non debeant manibus operari. *Gen. 3. In sudore vultûs tui vesceris pane tuo?*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 2. " Tenentur ad laborem spirituales, non corporalem, tamen beneficerent si occuparent se in honestis, antequam vacarent."

Pet. 36. cùm *ÿ. 4.* dicat: *Numquid non habemus potestatem manducandi & bibendi*, quasi diceret: imò licitè accipimus sustentationem corporalem: an non contrarium dicatur *Matt. 10. ÿ. 8. Gratis accepistis, gratis date.*

R. cum *S. Tb.* loc. cit. " Gratis, id est sine pretio, non sine stipendio... panis gratuitus erat ex parte recipientium, quia humiliter, non potestativè recipiebant, licet debitus ex parte dantium." *S. Tb.* ostendit ibidem sex argumentis id licere.

Pet. 37. An benè dixerit *D. Paulus ÿ. 9. Numquid de bobus cura est Deo?* Quasi nulla cura de ipsis esset, & tamen *Sap. 6. ÿ. 8.* de Deo dicitur: *Cura est illi de omnibus.*

R. Neg. cum *S. Tb.* loc. cit. " Ibi loquitur de cura generali, scilicet Providentiæ, hîc de speciali, scilicet disciplinæ. (Et 1. p. q. 22. a. 2. ad 5.) Quia creatura rationalis habet per liberum arbitrium Dominium sui actûs (ut dictum est q. 19. a. 10.) speciali quodam modo subditur Divinæ Providentiæ, ut scilicet ei imputetur aliquid ad culpam vel ad meritum: & reddatur ei aliquid ut pœna vel præmium. Et quantum ad hoc curam Dei Apostolus à bobus removet, non tamen, ità quod individua irrationalium creaturarum ad Dei Providentiam non pertineant,

in Epistolam primam ad Corinthios. 61
,, ut Rabbi Moyſes exiſtimavit." Ac eadem ha-
bet q. 103. a. 5. ad 2.

Pet. 38. An prædicatores quæſtuarii peccent mortaliter?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 5. " Si propter quæſtum
,, principaliter faciunt, peccant; ſed ſi propter fruc-
,, tum ſpiritualem indè proveniente, benè faciunt."

Pet. 39. An dictum *D. Pauli* *ŷ. 19. Omnium me ſervum feci.* Sit contra id, quod cap. 6. dixe-
rat: *Nolite ſervi effici hominum?*

R. Neg. cum *S. Tb.* loc. cit. " Hîc loquitur de
,, ſervitute charitatis, ſcilicet in bono: ibi de ſer-
,, vitute iniquitatis, ſcilicet in malo."

Pet. 40. An *D. Paulus* gratis prædicaverit, &
an id facere debuerit, ſi non, quare id facere vo-
luerit?

R. 1. Quod gratis prædicaverit, & quod id fa-
cere non debuerit, ſatis conſtat ex toto capite 9.

R. 2. Per hoc ſibi authoritatem conſiliare vole-
bat. Cùm ipſe extra numerum, & ordinem Apo-
ſtolorum poſt CHRISTI mortem ad Apoſtolatum
eſſet vocatus.

R. 3. Quia *Corinthii* etſi eſſent valdè divites,
erant tamen tenaces: ne ergo illi putarent *D. Pau-
lum* non ſe, ſed ſua bona quærere, eis gratis præ-
dicavit, à *Theſſalonicenſibus* & *Philippenſibus*, ut-
potè liberalioribus, alimoniam accepit.

R. 4. Ut inimicis ſuis os clauderet, ut ait 2. *Cor.*
11. *ŷ. 12. Quod autem facio* (quod gratis prædico)
& *faciam: ut amputem occaſionem eorum, qui vo-
lunt occaſionem, ut in quo gloriantur, invenian-
tur ſicut & nos.*

Pet. 41. An rectè dicatur cap. 10. *ŷ. 16. Cui be-
nedicimus*, nos Sacerdotes, quia quod minus eſt,
à majori benedicitur?

R. Affirm. cum *S. Tb.* hîc lect. 4. " In Sacra-
,, mento Altaris, benediſtio Sacerdotis fertur ſu-
,, per terminum à quo, id eſt, ſuper panem, non

„ super terminum, ad quem, id est, Corpus CHRISTI:” quia per Sacerdotem Corpus CHRISTI non benedicitur, sed panis, & vinum.

Pet. 42. Explica verba subsequencia: *Panis, quem frangimus?*

R. cum S. Th. loc. cit. ” Ponitur significatum pro signo, id est panis, pro specie panis.”

Pet. 43. Proba ex cap. 11. verè, propriè, & realiter per conversionem substantiæ panis, & vini in Eucharistia esse Corpus verum, & Sanguinem verum CHRISTI, & non tantum figurativè, ut voluit *Calvinus*, nec simul cum substantia panis & vini, ut ait *Lutherus*?

R. cum S. Th. hic lect. 5. ” Quidam dixerunt, Corpus CHRISTI non esse in hoc Sacramento secundum veritatem, sed solum sicut in signo... & figura Corporis CHRISTI: sicut & supra 10. dictum est, Petra autem erat CHRISTUS, id est, figura CHRISTI. Sed hoc est hæreticum, cum expressè Dominus dicat Joan. 6. v. 56. Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus. Undè alii dixerunt, quod est ibi verè Corpus CHRISTI, sed simul cum substantia panis, quod est impossibile, ut supra ostensum est. (Lect. 4. ubi ait: Hoc repugnat verbis Scripturæ. Non enim verum esset quod Dominus dicit Matt. 26. v. 26. Hoc est enim Corpus meum: quia hoc demonstratum, est panis, sed potius esset dicendum, hic, id est, in hoc loco, est Corpus meum. Et prætereà: Corpus CHRISTI non incipit esse in hoc Sacramento per loci mutationem; quia jam desineret esse in cælo. Undè relinquitur, quod ibi incipiat esse per conversionem alterius, scilicet panis in ipsum: undè non potest esse quod remaneat substantia panis.)... Oportet igitur dicere, quod Corpus CHRISTI verè sit in hoc Sacramento per conversionem panis in ipsum... Est ergo sensus; (hoc) id est, contentum sub

his accidentibus ; (est Corpus meum) & hoc
est quod fit per verba consecrationis. Nam ante
consecrationem , id quod erat contentum sub
his accidentibus , non erat Corpus CHRISTI,
quod tamen fit Corpus CHRISTI per consecratio-
nem. ” Id etiam probatur ex verbis *D. Pauli*
hic *ψ. 24.* dicentis : *Accipite, & manducate: hoc*
est Corpus meum, quod pro vobis tradetur. Et de
Sanguine *ψ. 25.* *Hic calix novum Testamentum est*
in meo Sanguine. Addit *Luc. cap. 22. ψ. 20.* *Qui*
pro vobis fundetur. Atqui Corpus CHRISTI verè &
realiter pro nobis fuit traditum. Et Sanguis verè &
realiter effusus in ara Crucis, & non figuratè. Er-
go &c. Dein audiat *Conc. Trid. sess. 13. cap. 1.*
In ultima Coena Redemptor noster... post panis
vinique Benedictionem, se, suum ipsius Corpus
illis præbere, ac suum Sanguinem disertis ac perspi-
cuis verbis testatus est. Quæ verba, à SS. Evange-
listis commemorata, & à D. Paulo postea repetita,
cùm propriam illam & apertissimam significatio-
nem præ se ferant, secundùm quam à Patribus
intellecta sunt, indignissimum sanè flagitium est,
ea à quibusdam contentiosis & pravis hominibus
ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas
Carnis & Sanguinis CHRISTI negatur, contra
universum Ecclesiæ sensum detorqueri. &c.” Et
S. Tb. 3. p. q. 75. a. 1. sed contra : ” Hilar. dicit
lib. 8. de Trinit. in veritate Carnis & Sanguinis
CHRISTI, non est relictus ambigendi locus: nunc
enim & ipsius Domini professione, & fide no-
strâ Caro ejus verè est cibus, & Sanguis ejus
verè est potus. Et Amb. dicit lib. 6. cap. 1. de
Sacramentis: Sicut verus Dei Filius est Domi-
nus JESUS CHRISTUS, ità vera CHRISTI Caro est,
quam accipimus, & verus Sanguis ejus est potus.
(Et in corpore art.) Respondeo dicendum, quòd
verum Corpus CHRISTI & Sanguinem esse in hoc
Sacramento, neque sensu, neque intellectu de-

„prehendi potest : sed solâ fide , quæ auctoritati
 „divinæ innititur : undè super illud Luc. 22. v. 20.
 „Hoc est Corpus meum , quod pro vobis tradetur ,
 „dicit Cyrillus : non dubites an hoc verum sit ,
 „sed potius suscipe verba Salvatoris in fide : cum
 „enim sit veritas , non mentitur. &c. (Ubi *S. Th.*
 „tres rationes congruentes hujus rei ponit , quas lec-
 „tor ibidem legere poterit , & a. 2. sed contra ait :)
 „Amb. dicit lib. 4. cap. 4. , & lib. 6. cap. 1. de Sacra-
 „mentis , licet figura panis & vini videatur : tamen
 „nihil aliud quàm Caro CHRISTI & Sanguis post
 „consecrationem credenda sunt.”

Pet. 44. Ostende mihi quomodò hæc fiat con-
 versio ?

R. cum *S. Th.* loc. cit. lect. 5. ” Considerandum tamen ,
 „quod hæc conversio differt ab omnibus conver-
 „sionibus quæ sunt in natura. Actio enim naturæ
 „præsupponit materiam , & ideò ejus actio non
 „se extendit nisi ad immutandum aliquid , secun-
 „dum formam vel substantialem vel accidenta-
 „lem. Undè omnis conversio naturalis dicitur
 „esse formalis. Sed Deus qui facit hanc conver-
 „sionem , est author materiæ & formæ , & ideò
 „tota substantia panis , materiâ non remanente ,
 „potest converti in totam substantiam Corporis
 „CHRISTI. Et quia materia est individuationis
 „principium , totum hoc individuum signatum ,
 „quod est substantia particularis (panis , & vini)
 „convertitur in aliam substantiam particularem
 „(Corpus & Sanguis CHRISTI) propter quod dici-
 „tur ista conversio , substantialis , seu Transub-
 „stantiatio. Contingit igitur in hac conversione
 „contrarium ejus , quod accidit in conversionibus
 „naturalibus , in quibus manente subjecto fit trans-
 „mutatio interdum circa accidentia : hic autem
 „transmutatâ substantiâ , manent accidentia sine
 „subjecto virtute divinâ , quæ sicut causa prima
 „sustentat ea sine causâ materiali , quæ est sub-

stantia causata ad hoc, quod Corpus CHRISTI,
& Sanguis sumatur in specie aliena rationibus
supradictis: & quia ordine quodam accidentia re-
feruntur ad substantiam, ideò dimensiones sine
subjecto remanent, & alia accidentia remanent
in ipsis dimensionibus, sicut in subjecto. (Et 3.
p. q. 75. a. 4. O.) Necesse est dicere, quòd
Corpus CHRISTI incipiat ibi esse per conversio-
nem substantiæ panis in ipsum. Hæc autem con-
versio non est similis conversionibus naturalibus,
sed est omninò supernaturalis, solâ Dei virtute
effecta. Undè Amb. dicit in lib. de Sacramentis
cap. 9. liquet quòd præter naturæ ordinem Vir-
go generavit, & hoc, quod conficimus Corpus
ex Virgine est: quid ergo quæris naturæ ordi-
nem in CHRISTI Corpore, cum præter naturam
sit ipse Dominus JESUS partus ex Virgine? Et
super illud Joan. 6. v. 64. Verba quæ ego locutus
sum vobis (scilicet de hoc Sacramento) spiri-
tus & vita sunt. Dicit Chryst. hom. 46. in Joan.
id est, spiritualia sunt, nihil habentia carnale,
neque consequentiam naturalem, sed eruta sunt
ab omni tali necessitate, quæ in terra, & à le-
gibus quæ hic positæ sunt... Deus est actus in-
finitus (ut in prima parte habitum est q. 7. a. 1.,
& q. 25. a. 2.) undè ejus actio se extendit ad
totam naturam entis. Non igitur solùm potest
perficere conversionem formalem, ut scilicet di-
versæ formæ sibi in eodem subjecto succedant:
sed conversionem totius entis, ut scilicet tota
substantia hujus convertatur in totam substan-
tiam illius. Et hoc agitur divinâ virtute in hoc
Sacramento: nam tota substantia panis conver-
titur in totam substantiam Corporis CHRISTI,
& tota substantia vini, in totam substantiam
Sanguinis CHRISTI. Undè hæc conversio non est
formalis, sed substantialis: nec continetur inter
species motus localis, sed proprio nomine potest
dici Transubstantiatio." E

Dices contra : si autem sub illis dimensionibus nulla substantia remaneat, nisi Corpus CHRISTI, sequeretur, quod fractis istis accidentibus hostiæ consecratæ, CHRISTUS totus non sumeretur.

R. cum *S. Tb.* loc. cit. "Dicendum, quod fractio illa fundatur sicut in subiecto in dimensionibus panis & vini remanentibus : Corpus autem CHRISTI non attingitur ab huiusmodi fractione, quia totum remanet sub qualibet parte dimensionum divisarum ... nam Corpus CHRISTI est in hoc Sacramento ex conversione substantiæ panis in ipsum. Non autem fit conversio ratione dimensionum, nam dimensiones panis remanent, sed solum ratione substantiæ. Unde & Corpus CHRISTI est ibi ratione suæ substantiæ, non autem ratione suarum dimensionum, licet dimensiones ejus sint ibi ex consequenti, inquantum non separantur à substantia ipsius. Quantum autem ad naturam substantiæ pertinet, tota est sub qualibet parte dimensionum. Unde sicut ante consecrationem tota veritas substantiæ & natura panis erat sub qualibet parte dimensionum, ita post consecrationem, totum Corpus CHRISTI est sub qualibet parte panis divisi."

Pet. 45. Si enim post consecrationem nulla remaneat substantia panis ac vini, quomodo in Eucharistia panis nutrire, ac vinum inebriare possint?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 4. "Quod sicut virtute consecrationis miraculosè confertur speciebus panis & vini, ut subsistant sine subiecto per modum substantiæ, ita etiam eis miraculosè confertur ex consequenti, quod agant, & patiantur, quicquid agere aut pati posset substantia panis aut vini, si adesset. Et hac ratione species illæ panis & vini possunt nutrire, & inebriare, sicut si ibi esset substantia panis & vini."

Et 3. p. q. 75. a. 6. ad 3., & q. 77. a. 3. 5. & 6.

Pet. 46. Quo sensu fideles dicantur cap. 12. *ψ.*

27. *Membra de membro?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3. " Quod potest intel-
,, ligi tripliciter. Uno modo, sic estis membra de-
,, pendentia de CHRISTO membro, quod quidem
,, dicitur membrum secundum humanitatem, se-
,, cundum quam præcipuè dicitur Ecclesiæ caput,
,, nam secundum divinitatem non habet rationem
,, membri aut partis, cum sit commune bonum to-
,, tius universi. Alio modo, sic: (Vos estis mem-
,, bra dependentia de membro.) in quantum per
,, me, CHRISTO acquisiti estis... Tertio modo po-
,, test exponi, ut designaretur distinctio, & series
,, membrorum, ut sit sensus (vos estis membra de
,, membro) id est, ita distinguimini & ordinamini
,, ad invicem, sicut unum membrum ad aliud."

Pet. 47. Cur *D. Paulus* hoc capite in ordine excellentium membrorum Ecclesiæ non ponat sum-
mum Pontificem?

R. *D. Paulum* hic non agere de gradibus Hie-
rarchicis: alioquin etiam Episcopos, Presbyteros,
Diaconos &c. debuisset ponere; sed recensere quæ-
dam Ecclesiæ membra præcipuis Spiritûs S. cha-
rismatibus insignita: sive constituta sint in ordine
Hierarchico, sive non.

Pet. 48. Quid *D. Paulus ψ. 31.* intelligat per
excellentiorẽ viam, & quare charitas via dicatur?

R. cum *S. Tb.* 2. 2. q. 24. a. 4. O. " De ratione
,, charitatis viæ est, ut possit augeri. Si enim non
,, posset augeri; jam cessaret viæ processus. Et
,, ideò Apostolus charitatem viam nominat, di-
,, cens I. ad Corinth. 12. *ψ. 31.* adhuc excellentio-
,, rem vobis viam demonstro." Charitas via est ad
Deum, ad vitam, & gloriam æternam.

Pet. 49. Quo sensu *D. Paulus* cap. 13. *ψ. 2.* di-
cere potuerit: *Etsi habuero omnem fidem* (perfec-
tam) *itã ut montes transferam*: cum nullus Sanc-
torum perfectam fidem habentium legatur montes
transtulisse?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 1. "Fecerunt autem
 „ Sancti multa majora, quam translationem mon-
 „ tium, prout erat fidelibus utile, puta suscitando
 „ mortuos, dividendo mare, & alia hujusmodi
 „ opera faciendo. Et hoc etiam fecissent, si neces-
 „ sitas adfuisset. Potest etiam hoc transferri ad ex-
 „ pulsionem dæmonum de humanis corporibus,
 „ qui montes dicuntur propter superbiam." Ac id
 factum fuisse ostendit *S. Greg. Nyssenus* in vita
S. Greg. Neocæsariensis.

Pet. 50. Cum *D. Paulus* 1. 3. dicat: *Nihil mihi
 prodest*, scilicet quantum ad meritum vitæ æternæ
 sine charitate, ergo peccatores & infideles quidquid
 faciunt ipsis non proderit, pariter Catechumenis, &
 Fidelibus pœnitentibus ante Baptismum, vel Sacra-
 mentum reconciliationis perceptum assidue se exer-
 centibus in operibus pietatis, nihil hæc illis pro-
 derunt?

R. 1. neg. cum *S. Tb.* 3. p. q. 89. a. 6. ad 3. "Quod Deus
 „ recordatur bonorum, quæ quis facit in statu pec-
 „ cati, non ut remuneret ea in vita æterna, quæ
 „ debetur solis operibus vivis, id est, ex charitate
 „ factis. Sed remunerat ea temporali remunera-
 „ tione: sicut Gregorius dicit in homilia 40. in
 „ Evang. de divite & Lazaro: Quod nisi dives
 „ ille aliquod bonum egisset, & in præsentis sæculo
 „ remunerationem accepisset, nequaquam ei Abra-
 „ ham diceret; recepisti bona in vita tua. Vel
 „ etiam hoc potest referri ad hoc quod patietur
 „ tolerabilius iudicium. Unde dicit August. in lib.
 „ de patientia cap. 26. Non possumus dicere schis-
 „ matico melius fuisset, ut CHRISTUM negando
 „ nihil eorum pateretur quæ passus est confitendo:
 „ sed existimandum est, tolerabilius ei futurum
 „ iudicium, quam si CHRISTUM negando, nihil
 „ eorum pateretur, ut illud quod ait Apostolus:
 „ si tradidero corpus meum ita ut ardeam, chari-
 „ tatem autem non habuero nihil mihi prodest:

„ intelligatur ad Regnum Cœlorum obtinendum
„ non ad extremi supplicii iudicium tolerabilius
„ subeundum.”

R. 2. Illi profunt ista opera, qui rectè ac sincerè Deum ac proximum diligit, qui non, non profunt. Quia potest dari juxta Theologos vera ac sincera charitas sine baptismo in re suscepto, id est ante receptum reconciliationis Sacramentum.

Pet. 51. An patientia hominis schismatici, quæ non pro errore, qui eum ab Ecclesia separavit, sed pro veritate Sacramenti seu verbi, quæ apud eum remansit, timore pœnarum æternarum pœnas patitur temporales, culpanda sit, an laudanda: Secundò si laudanda, an Dei donum sit, an viribus tribuenda voluntatis humanæ: Tertiò si Dei donum, ad quid ei profit?

R. ad hæc tria cum *S. Aug.* lib. de patientia cap. 26. 27. & 28. ad primum, laudandam esse ejus patientiam, non culpandam: ad secundum eam esse donum Dei, non tamen ex genere donorum, quæ dantur filiis ” illius Hierusalem, quæ sursum libera
„ est, mater nostra; sed quæ possunt accipere
„ etiam filii concubinarum; quibus Judæi carnales,
„ & schismatici & hæretici comparantur. (Ad ter-
„ tium) nihil eam prodesse ad Regnum Cœlorum
„ obtinendum: (sed existimandum, fortasse tole-
„ rabilius) illi futurum iudicium, quam si CHRI-
„ STUM negando, ” tormenta, mortemque vitasset.

Pet. 52. Utrum charitas semel habita non possit amitti dicente *D. Paulo* v. 8. *Charitas numquam excidit?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3. ” Quidam malè in-
„ telligentes, in errore exciderunt dicentes, quòd
„ charitas semel habita, numquam posset amitti...
„ potest enim aliquis charitatem habens, à chari-
„ tate excidere per peccatum... id non est secun-
„ dùm intensionem Apostoli, quia non loquitur
„ hic de cessatione donorum spiritualium per pec-

„ catum mortale, sed potius de cessatione dono-
 „ rum spiritualium, quæ pertinent ad hanc vitam
 „ per gloriam supervenientem. Undè sensus Apo-
 „ stoli est; (charitas numquam excidit) quia sci-
 „ licet sicut est in statu viæ, ita permanebit in
 „ statu patriæ & cum augmento, secundum illud
 „ Isaïæ 31. v. 9. Dixit Dominus cujus ignis est in
 „ Sion, scilicet in Ecclesia militante, & caminus
 „ ejus in Jerusalem, id est in pace cœlestis pa-
 „ triæ.”

Pet. 53. Explica v. 12. *Videmus nunc per spe-
 culum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

R. cum S. Tb. hîc lect. 4. ” Inquantum ergo
 „ invisibilia Dei per creaturas cognoscimus, dici-
 „ mur videre per speculum. Inquantum verò illa
 „ invisibilia sunt nobis occulta, videmus in ænig-
 „ mate, vel aliter; (videmus nunc per speculum)
 „ id est, per rationem nostram; & tunc ly: (per)
 „ designat virtutem tantum. Quasi dicat, (vide-
 „ mus per speculum) id est, virtute animæ no-
 „ stræ. Circa secundum verò sciendum est, quòd
 „ Deus, secundum quod Deus, non habet faciem:
 „ & ideò hoc quod dicit; (facie ad faciem) me-
 „ taphoricè dicitur. Cùm enim videmus aliquid in
 „ speculo, non videmus ipsam rem, sed similitu-
 „ dinem ejus; sed quandò videmus aliquid secun-
 „ dùm faciem, tunc videmus ipsam rem sicut est.
 „ Ideò nihil aliud vult dicere Apostolus, cùm di-
 „ cit: (videbimus) in patria; (facie ad faciem)
 „ quam quòd videbimus ipsam Dei essentiam.”

Pet. 54. Quare non dentur benedictiones & pre-
 ces in vulgari lingua, ut intelligantur à populo, ut
 confirmant se magis eis juxta D. Pauli admoni-
 tionem cap. 14. v. 16. *Super tuam benedictionem?*
quoniam quid dicas, nescit. Nam tu quidem benè
gratias agis: sed alter non ædificatur. Ergo me-
 liùs foret, ut in lingua vulgari fieret.

R. cum S. Tb. hîc lect. 3 ” Dicendum est, quod

„ hoc fortè fuit in Ecclesia primitiva ; sed post-
„ quam fideles instructi sunt , & sciunt , quæ au-
„ diunt in communi officio , fiunt benedictiones
„ in latino.” Ac aliæ preces Ecclesiæ : nec ibidem
D. Paulus vult ut omnes intelligant , sed ut ille,
qui suâ responsione & approbatione vicem populi
supplet ; cum immediatè ante dicat : *Qui supplet lo-*
cum idiotæ , quomodò dicet amen. Ut sensus sit :
Quis dicet illud , quod debet dicere ibi idiota seu
populus tantùm unam linguam sciens , in qua na-
tus est. Ac ideò *Conc. Trid.* sess. 22. cap. 8. præci-
pit , ut ista à Pastoribus populo exponantur.

Pet. 55. Quare Ecclesia non linguâ vulgari , sed
linguâ latinâ fundat omnes suas preces publicas ,
cùm per se multùm conferat ad populi ædificatio-
nem , ut Divina Officia celebrentur eâ linguâ , quam
populus intelligit ?

R. 1. Ex tantâ varietate linguarum admissâ in
Officiis Divinis , & Sacramentorum administratio-
ne , non leve periculum esset dissensionum & schis-
matum in Ecclesia : ad cujus unitatem conservan-
dam non parùm conducit , imò penè necessaria est
uniformitas Divini Cultûs. Secundò idiomatum
absurditas risum & contemptum adferret Sacris
Mysteriis & actionibus. Tertiò indocti sæpè sen-
sum orationis non assequerentur , etsi verborum sig-
nificationem caperent , sicut in Psalmis & Prophe-
tiis fatis obscuris : sed pro carnali suo captu sensus
alienos adducerent , & sic novos ac periculosos er-
rores sibi confingerent. Quæ ac similes rationes
moverunt Ecclesiam , ne Missæ Sacrificium , ac
cætera Divina Officia , & Sacramenta vulgari lin-
guâ passim fiant.

Pet. 56. Quo sensu *D. Paulus* præceperit *1. 34.*
Mulieres in Ecclesia taceant , cùm de multis mu-
lieribus legatur , quod prophetârint , sicut de *Sa-*
maritana Joan. 4. , & de *Anna* uxore *Phanuël*
Luc. 2. , de *Debbora Jud. 4.* , de *Holdam* Prophe-
tide , uxore *Sellum 4. Reg. 22.* &c. ?

R. 1. cum *S. Tb.* hic lect. 7.: "A revelatione non
 ,, excluduntur mulieres, sed multa revelantur eis,
 ,, sicut & viris. Sed annuntiatio est duplex, una
 ,, publica, & ab hac excluduntur: alia est privata,
 ,, & hæc permittitur eis, quia non est prædicatio,
 ,, sed annuntiatio.

R. 2. cum eodem *S. Tb.* 2. 2. q. 177. a. 2. O.:
 ,, Sermone potest aliquis uti dupliciter: uno modo
 ,, privatè ad unum vel paucos familiariter collo-
 ,, quendo, & quantum ad hoc, gratia sermonis
 ,, potest competere mulieribus. Alio modo pu-
 ,, blicè alloquendo totam Ecclesiam; & hoc mu-
 ,, lieri non conceditur. Primò quidem & princi-
 ,, paliter propter conditionem fœminei sexûs, qui
 ,, debet esse subditus viro. Ut patet ex Gen. 3.
 ,, v. 16. Docere autem & persuadere publicè in
 ,, Ecclesia non pertinet ad subditos, sed ad Præ-
 ,, latos. Magis tamen viri subditi ex commissione
 ,, possunt exequi; quia non habent hujusmodi sub-
 ,, jectionem ex naturali sexu, sicut mulieres....
 ,, Secundò ne animi hominum alliciantur ad libi-
 ,, dinem. Dicitur enim Eccles. 9. v. 11.: Collo-
 ,, quium illius quasi ignis exardescit. Tertiò, quia
 ,, ut communiter, mulieres non sunt in sapientiâ
 ,, perfectæ, ut eis possit convenienter publica doc-
 ,, trina committi. (Et ad 2. ad simile argument. resp.)
 ,, Gratia Prophetiæ attenditur secundum mentem
 ,, illuminatam à Deo, ex qua parte non est in ho-
 ,, minibus sexuum differentia, secundum illud ad
 ,, Coloss. 3. v. 10.: Induentes novum hominem,
 ,, qui renovatur secundum imaginem ejus, qui
 ,, creavit eum, ubi non est masculus neque fœmi-
 ,, na. Sed gratia sermonis pertinet ad instructio-
 ,, nem hominum, inter quos differentia sexuum
 ,, invenitur: undè non est similis ratio de utro-
 ,, que." Et 3. p. q. 67. a. 4. ad 1.

Pet. 57. Quare mulieres docendo non præsent?

R. 1. cum *S. Tb.* loc. cit.: "Non enim permit-

titur eis loqui, scilicet ab Ecclesiæ autoritate,
sed hoc est officium earum, ut sint subditæ viris.
Undè cum docere dicat Prælationem & Præsi-
dentiam, non decet eas, quæ subditæ sunt. Ra-
tio autem quare subditæ sunt, & non præsumunt,
est, quia deficiunt ratione, quæ est maximè ne-
cessaria Præsidenti. (id est, non ita firmum ha-
bent iudicium sicut viri) Et ideò dicit Philoso-
phus in Politica sua lib. 4. cap. 2., quòd cor-
ruptio regiminis est, quandò regimen pertinet
ad mulieres."

R. 2. cum *S. Joan. Chrysoft.* hom. 9. in cap. 2.
Epist. 1. ad *Tim.*: "Quod semel est locuta mu-
lier, & totum mundum subvertit."

Dices: Moniales in Ecclesiis suis canunt.

R. cum *Cajetano*: ibi non est Ecclesia, seu fi-
delis populi conventus; sed est tantum chorus Mo-
nialium, ubi mulieres inter se loquuntur, quod
non vetat *D. Paulus*, sed tantum id fieri vetat in
communi Ecclesiâ, ubi tam viri, quàm mulieres
conveniunt.

Pet. 58. Quomodo de CHRISTO dicatur cap. 15.
v. 4.; *Resurrexit tertiâ die secundum Scripturas*,
cum tantum die veneris mortuus fuerit hora tertiâ
pomeridianâ & die Dominicâ summo mane resur-
rexerit, ac ubinam hoc habeatur in S. Scriptura?

R. cum *S. Th.* Isaïæ 53.: "Dabit impios &c."
Tradidi etiam vobis resurrectionem, quia resur-
rexit tertiâ die. Oseë 6. v. 3.: Vivificabit nos
post &c. Et etiam dicit, (tertiâ die) non quod
fuerint tres dies integri, sed duæ noctes, & una
dies per Synecdochen" Id est partem pro toto
sumendo, sicut explicatum est Examine 1. in
Matt. Pet. 302.

Pet. 59. An benè sequatur v. 12.: *Si CHRISTUS
resurrexit à mortuis*, ergo datur resurrectio mor-
tuoꝝ, & undè hoc?

R. cum *S. Th.* hic lect. 2.: Quia CHRISTUS "est

„ causa efficiens nostræ resurrectionis ... sic ergo
 „ patet, quod si CHRISTUS resurrexit, & mortui
 „ resurgent. (& 3. p. q. 53. a. 1. O.) Si CHRI-
 „ stus prædicatur, quod resurrexit à mortuis,
 „ quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam re-
 „ surrectio mortuorum non est? Et Job 19. v. 25. di-
 „ citur, scio, scilicet per certitudinem Fidei, quod
 „ Redemptor meus, id est CHRISTUS vivit, à mor-
 „ tuis resurgens, & ideò in novissimo die de terra
 „ surrecturus sum &c.”

Pet. 60. Quomodo CHRISTUS v. 20. dicatur *re-
 surrexisse à mortuis primitiæ dormientium*, quia
Lazarus fuit resuscitatus à CHRISTO nondum passò,
 & aliqui Prophetæ suscitaverunt alios mortuos,
 sicut *Elias* & *Elisæus*, ut habetur in Libris *Reg.*?

R. cum S. Tb. hìc lect. 3: ” Ad hoc dicendum,
 „ quod duplex est resurrectio. Una est ad vitam
 „ mortalem, & ad istam Lazarus, & alii qui sus-
 „ citati fuerunt, resurrexerunt ante CHRISTUM.
 „ Alia ad vitam immortalem, & de hac loquitur
 „ hìc Apostolus.” Et 3. p. q. 53. a. 3. O., & ad
 1., ac q. 56. a. 1.

Pet. 61. Explica mihi verba v. 24. CHRISTUS...
cum tradiderit Regnum Deo & Patri?

R. cum S. Tb. loc. cit. ” Id est, cùm ostendet
 „ Deum Patrem regnare. In Scriptura enim tunc
 „ dicuntur aliqua fieri, quando primo innotescunt,
 „ & huiusmodi innotescencia fit per CHRISTUM.
 „ Matt. 11. v. 27. Nemo novit Patrem nisi Filius,
 „ & cui &c. (Et 1. p. q. 108. a. 7. ad 1.) Id est,
 „ cum perduxerit fides ad fruendum ipso Deo.”

Pet. 62. Explica v. 25. *Oportet autem illum reg-
 nare donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus.*
 Quia videtur sequi Regnum CHRISTI tantum du-
 raturum usque ad illud tempus, quo omnis crea-
 tura erit subiecta CHRISTO.

R. cum S. Tb. loc. cit. ” Dicendum, quod mo-
 „ do inimici CHRISTI sunt sub potestate ejus,

„ sed dupliciter. Vel in quantum per ipsum con-
„ vertuntur...vel in quantum CHRISTUS facit vo-
„ luntatem suam, etiam de his, qui hic faciunt
„ contra voluntatem CHRISTI. Sic ponit inimicos
„ suos sub pedibus suis puniendo eos, sed in fu-
„ turo ponet sub pedibus, id est, sub humanitate
„ CHRISTI... donec ponat &c. numquid non reg-
„ nabit priusquam posuerit inimicos sub pedibus?
„ Dicendum quod hoc potest intelligi dupliciter,
„ nam ly donec, quandoque determinat tempus,
„ & ponitur pro finito: sicut si dicerem: non vi-
„ debo Deum donec moriar, quia usque tunc non
„ videbo, sed postea videbo. Quandoque poni-
„ tur pro infinito, sicut cum dicitur, non cognovit
„ eam donec peperit Filium suum. Non quod ve-
„ lit dicere, quod non cognovit eam solum usque
„ ad partum Filii, sed nec etiam postea unquam
„ cognovit: sicut dicit Hier. Iste modus servatur,
„ quando aliqui intendunt excludere illa solum de
„ quibus est dubium. Unde Evangelium excludit
„ illud solum, quod videtur esse dubium, scilicet,
„ quod Joseph cognovisset Beatam Virginem ante
„ partum. Hoc vero, quod post partum non cog-
„ novit eam, nulli est dubium, cum tot mysteria
„ Pueri viderit, & toties ab Angelis monitus sit,
„ & adoratus etiam a Magis Jesus fuisset, unde
„ poterat eam jam Dei Matrem cognoscere? Et
„ ideo non curavit hoc excludere: sic etiam lo-
„ quitur hic Apostolus. Quod enim aliquis regnet
„ adhuc inimicis non subjugatis, videtur esse du-
„ bium: sed quod regnet postquam inimici subju-
„ gati sunt, nulli est dubium: & ideo illud exclu-
„ dit principaliter, dicens (donec ponat &c.)
„ quasi dicat, verum est, quod CHRISTUS habet
„ regnum: & licet sint aliqui inimici, dum non
„ faciunt voluntatem suam, tantum regnat, donec
„ ponat &c.”

Pet. 63. Utrum CHRISTUS posset vivificare mor-

tuos? & quare non statim mortuos resuscitaverit?

R. Ad 1. cum *S. Tb.* loc. cit. ad primum: "Quia
 „ omnes inimicos posuit sub pedibus ejus, & etiam
 „ ipsam mortem. (Et lect. 2. ait:) Quòd inquan-
 „ tùm Deus, sive inquantùm Divinitas est in CHRI-
 „ STO, CHRISTUS est & exemplar, & causa efficiens
 „ resurrectionis mortuorum per humanitatem suam,
 „ sicut per instrumentum divinitatis suæ."

R. Ad 2. cum eodem Ang. lect. 3. "Oportet,
 „ quod primò subjiciat inimicos sub pedibus, &
 „ novissimè cum destruetur ipsa mors, tunc re-
 „ surgent omnes ad vitam. Non ergo differt, quia
 „ non potest, sed ut servet ordinem, quia quæ à
 „ Deo sunt, ordinata sunt."

Pet. 64. An *D. Paulus* de CHRISTO dicens *ψ.*
 28. *Cùm autem subjecta fuerint illi omnia, tunc*
& ipse Filius subjectus erit ei, qui subjecit sibi
omnia: faveat Arianis & Socinianis CHRISTUM ut
Deum, Patri subjectum esse asserentibus?

R. Neg. cum *S. Tb.* loc. cit. "Dicendum est,
 „ quod Pater subjecit omnia Filio inquantùm est
 „ Homo, ut dictum est, & sic Pater est major Fi-
 „ lio. Est enim minor Patre secundùm humanita-
 „ tem, æqualis verò secundùm Divinitatem...
 „ quasi dicat: nondùm Deus subjecit omnia CHRI-
 „ STO, sed cum omnia fuerint ei subjecta, scilicet
 „ CHRISTO, tunc ipse Filius secundùm humanita-
 „ tem subjectus erit illi, scilicet Patri Joan. 14. *ψ.*
 „ 28. Pater major me est: & subjectus est, nunc
 „ etiam CHRISTUS secundùm quod Homo Patri;
 „ sed hoc tunc manifestiùs erit." Et 1. p. q. 42. a.
 4. ad 1., & 3. p. q. 20. a. 1. ad 3.

Pet. 65. Quid intelligat *D. Paulus*, dùm dicit
ψ. 29. *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro*
mortuis. Si omninò mortui non resurgunt? Ut
quid & baptizantur pro illis?

R. 1. cum *S. Tb.* in Suppl. q. 71. a. 9. ad 4. "Glos.
 „ Ordin. hìc istam auctoritatem dupliciter expo-

nit; uno modò sic: si mortui non resurgunt, nec
CHRISTUS resurrexit, ut quid & baptizantur pro
illis? Id est, peccatis; cùm ipsa non dimittan-
tur, si CHRISTUS non resurrexit: quia in Bap-
tismo non solùm CHRISTI Passio, sed etiam Re-
surrectio operatur, quæ est nostræ spiritualis Re-
surrectionis quodammodò causa. Alio modo si
fuerint quidam imperiti, qui baptizabantur pro
his, qui de hac vita sine Baptismo decesserant,
putantes illis prodesse; & secundùm hoc Apo-
stolus non loquitur nisi secundùm errorem ali-
quorum in verbis illis. (Ac clariùs hìc lect. 4.)
R. 2. cum *S. Th.*” (Alioquin) scilicet si non est re-
surrectio mortuorum futura, ut nos prædicamus;
(quid facient, qui &c.) hoc potest dupliciter intel-
ligi. Uno modò, ut per hoc, quod dicit mortui,
intelligentur opera peccati, quæ sunt mortua, quia
carent vita gratiæ & ducunt ad mortem. Heb. 9.
v. 14. Sanguis CHRISTI emundabit &c. Et secun-
dùm hoc plana est litera: (quid) scilicet (facient
illi qui baptizantur pro mortuis) id est, pro pec-
catis abluendis, si non sint vitam gratiæ habi-
turi? Alio modo, quia quidam tunc temporis
volebant, quod homines possent primo bap-
tizari, ut sibiipsis remissionem peccatorum conse-
querentur, & iterùm baptizabantur pro aliquo
consanguineo suo defuncto, ut etiam post mor-
tem dimitterentur ei peccata. Et secundùm hoc
sit litera; (quid facient, qui baptizantur pro mor-
tuis) scilicet consanguineis, pro quorum salute
baptizantur, si non sit Resurrectio mortuorum?
Sed isti in aliquo commendari possunt, scilicet
in hoc, quod fidem Resurrectionis videbantur
habere; sed in aliquo possunt reprehendi, in hoc
scilicet quod unum credebant posse pro alio
baptizari.” Sic duplici isto modo litteraliter ex-
plicatur iste locus *D. Pauli*, præeligo ego tamen
secundam *S. Th.* explicationem. Quòd autem tem-

pore *D. Pauli*, omnes resurrectioni offensi, ut *Simoniani*, *Gnostici*, *Nicolaïtæ*, & *Cerinthiani*, aliique docuerint homines pro mortuis fuisse baptizatos, tradunt SS. Patres. *Tertul.* lib. 5. contra *Marcionem* cap. 10., & de resurrect. carnis cap. 48., & *Ambrosiaster*, *S. Epiphan.* hæc. 28., ac cæteri.

R. 3. cum *Epiph.* loc. cit., & *Estio* hîc, verba sic explicari posse, ut sensus sit: *Alioquin*, id est, si omninò non est mortuorum resurrectio, quem fructum reportabunt qui baptizantur jam jam morituri, & per hoc profitentur se baptizari propter statum futurum post hanc vitam.

Dices 1. Si Baptismus prodesse non possit pro mortuis, quare oratio unius prodest alteri etiam defuncto?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. lect. 4. "Ad hoc est duplex
 „ responsio: una est, quod opera, quæ faciunt vivi,
 „ profunt mortuis propter unionem charitatis &
 „ fidei. Et ideò non profunt nisi illis, qui decedunt
 „ cum charitate & fide. Undè infidelibus, nec
 „ oratio, nec baptismus vivorum profunt, tamen
 „ oratio prodest illis, qui sunt in Purgatorio. Alia
 „ responsio, & melior, quia bona opera valent
 „ mortuis, non solùm ex vi charitatis; sed etiam
 „ ex intentione facientis. Sicut si ego dicerem
 „ Psalterium pro aliquo qui est in Purgatorio, qui
 „ tenebatur dicere, ut satisfaciam pro eo, valet
 „ quidem quantùm ad satisfactionem solùm illi,
 „ pro quo dico. Dicendum est ergo secundùm
 „ hoc, quod baptismus non habet virtutem ex
 „ intentione nostra, sed ex intentione CHRISTI.
 „ Intentio autem CHRISTI est, ut baptismus illis
 „ proficiat, qui in CHRISTI fide baptizantur." Qui
 „ sunt soli viventes.

Dices 2. *Corinthii D. Paulo* respondere possent: non baptizamur pro mortuis ut corpora, sed ut animæ immortalitate donentur. Ergo juxta explanationem datam argumentum *D. Pauli* non concluderet.

R. cum *S. Tb.* lect. 2.: "Ad hoc obviatur dupliciter. Uno modo, quia si negetur resurrectio corporis, non de facili, imò difficile est sustinere immortalitatem animæ. Constat enim, quod anima naturaliter unitur corpori, separatur autem ab eo contrà suam naturam, & per accidens. Undè anima exuta à corpore, quamdiu est sine corpore, est imperfecta. Impossibile autem est, quod illud, quod est naturale & per se, sit finitum, & quasi nihil, & illud, quod est contrà naturam, & per accidens, sit infinitum, si anima semper duret sine corpore... Alio modò, quia constat, quod homo naturaliter desiderat salutem suiipsius, anima autem, cùm sit pars corporis hominis, non est totus homo... Et prætereà, cùm homo naturaliter desideret salutem etiam corporis, frustraretur naturale desiderium. Pet. 66. Cùm *D. Paulus* de seipso dicat *1. 32.*: *Ad Bestias pugnavi Ephesi*: an verè bestiis fuerit objectus?

R. Neg. cum *S. Tb.* hic lect. 4.: "Id est, ad homines bestialiter viventes apud Ephesum. Vel (si pugnavi ad bestias Ephesi) & hoc dico non ex revelatione divina, sed (secundùm hominem) id est, ex instinctu humano, si tot pericula passus sum. &c." Item *S. Hier.* in 1. ad *Cor.* 15., in 2. ad *Tim.* 4., & ratio est, quia indignum est Martyre verè ac realiter cum bestiis armis pugnare; sed Martyr patientiâ pugnat. Nec ligatus ad bestias missus fuit *D. Paulus*, quia nihil simile legitur in *Actis Apost.* dein illud supplicii genus vilium personarum erat, quod non permisisset *D. Paulus* sine appellatione ad Cæsarem, quia *Act.* 16. & 22. legitur quòd in minoribus ad Cæsarem appellaverit. Ergo de pugna metaphorica ista *D. Pauli* verba sunt intelligenda.

Dices 1. juxta *S. Aug.* regulam *S. Scripturæ* verba debent in propria significatione accipi, sicut

hæc verba sumuntur : *Ter virgis cæsus sum, lapidatus sum, naufragium pertuli, & similia.*

R. Concedendo quando nullum ex eo sequitur inconueniens, sicut in istis casibus nullum sequitur, in nostro casu est inconueniens, & SS. PP. testimonia adfunt, ac sic datur disparitas in utroque casu.

Dices 2. in actis *D. Pauli à Nicephoro* lib. 2. cap. 25. relatis sic legitur : " Plebs quidem certè
 „ per insolentiam & furorem Paulo compedibus
 „ injectis, carceri autem includit, ut leonibus vorandus objiceretur... sed leo ad Pauli pedes consedit. Et cum itidem aliæ immanes feræ immitterentur, ne tangere quidem ulla sacrum Corpus ad orationem erectum, atque compositum sustinuit."

R. Cum eodem *Nicephoro* eodem lib. cap. 46. illos actus esse apocryphos.

Dices 3. ista pugna non potest metaphoricè intelligi pro difficultate, quam habuit cum *Demetrio*: nam 1. Epist. ad *Cor. Ephesi* scripta fuit ante contentionem illam cum *Demetrio* habitam, ut constat ex cap. 20. v. 1. *Act.* : *Postquam autem cessavit tumultus (Ephesi) vocatis Paulus Discipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus est ut iret in Macedoniam.*

R. Ex sententiâ SS. *Hier. & Thomæ* traditâ sequitur totam 1. Epistolam ad *Cor.* non fuisse scriptam ante tumultum Ephesinum; sed dicimus probabiliter ita factum fuisse, ut ante Ephesinum hunc tumultum maximam hujus Epistolæ partem conscripserit, puta 14. priora capita, & quòd duo ultima fuerint scripta post hunc tumultum, quando adhuc erat intentionis remanendi *Ephesi usque ad Pentecosten*, ut cap. 16. v. 8. dicit; sed mutatis circumstantiis, excitato nempè tumultu, quòd citius discesserit.

Pet. 67. Ubinam illa verba habeantur v. 55.:

in Epistolam primam ad Corinthios. 81

Sermo qui scriptus est, absorpta est mors in victoria &c.: cum in totâ Scripturâ nihil simile legatur?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 9.: "Potest tamen dici
,, hoc esse sumptum ex Isaia 26. v. 19.: Vivent
,, mortui &c., & 25. v. 8.: Præcipitabit mortem in
,, sempiternum. (in Hebræo legitur: absorbebit
,, mortem in sempiternum: ac ideò aliqui ponunt:
,, Mortem absorbet vincendo.) Oseæ 13. v. 14.
,, ubi nos habemus: Ero mors, tu ô mors! LXX.
,, habent: (Absorpta est mors in victoria) id est,
,, propter victoriam CHRISTI."

Pet. 68. Quid *D. Paulus* velit cap. 16. v. 22.:
Maran Atha?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 2., "Id est, Dominus
,, veniet, quasi dicat: Qui non amat Dominum
,, nostrum JESUM CHRISTUM, sit anathema in ad-
,, ventu Domini." Et *S. Hier.* Epist. 137. ait:
,, Maran Atha, Dominus venit."

Dices: ergo omnes sunt excommunicandi, qui
non sunt in charitate.

R. cum *S. Tb.* loc. cit. "Quod hoc intelligi-
,, tur, si quis fidem CHRISTI non amat: & isti sunt
,, hæretici & sunt excommunicati. Vel si quis us-
,, que ad finem mortis, non perseverat in amore
,, Domini JESU CHRISTI: in adventu erit separatus
,, à bonis."

EXAMEN TERTIUM.

I N

EPISTOLAM SECUNDAM AD CORINTHIOS.

P Et. proœmialis, adducas synopsis hujus Epi-
stolæ?

R. cum *S. Tb.* in prol. hujus Epist.: "Agit de

F

„ Ministris ipsorum Sacramentorum, tam bonis,
 „ quàm malis. Ratio autem hanc Epistolam scri-
 „ bendi fuit, quòd Corinthii post prædicationem
 „ ejus admiserant Pseudo-Apostolos, quos Apo-
 „ stolo præferebant. Propter hoc scribit eis hanc
 „ Epistolam, in qua commendat Apostolos, &
 „ ostendit Virorum Apostolorum dignitatem: of-
 „ tendit etiam & vituperat falsorum Apostolorum
 „ falsitatem.”

Pet. 1. Quænam fuerit hæc tribulatio *D. Pauli*
 cap. 1. v. 8. *Quæ facta est in Asia?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3. ” Hæc est illa perse-
 „ cutio, de qua legitur Act. 19. v. 24. Quæ facta
 „ est Apostolo ab Asiano quodam argentario,
 „ concitante plebem contra eum.”

Pet. 2. An supra posse *D. Paulus* fuerit grava-
 tus, dicens v. 8. *Quoniam supra modum gravati*
sumus supra virtutem?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” Dicendum quòd pati
 „ supra virtutem posset intelligi dupliciter, vel su-
 „ pra virtutem naturalem, & de hac loquitur hic,
 „ supra quam Deus aliquandò permittit Sanctos
 „ tentari: vel supra virtutem gratiæ, & de hac in-
 „ telligitur illud 1. Cor. 10. v. 13. Fidelis autem
 „ Deus est, qui non patietur vos tentari supra id,
 „ quod potestis.”

Pet. 3. Quomodò *D. Paulus* potuerit dicere v.
 8. *Ità ut tæderet nos etiam vivere.* Propter nimiam
 persecutionem, cum è contrà deberet gaudere juxta
 monitum Jac. 1. v. 2. *Omne gaudium existimate*
fratres mei, cum in tentationes varias incideri-
tis?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” Dicendum, quòd tri-
 „ bulatio potest considerari dupliciter, vel secun-
 „ dùm se & sic est tædiosa. Vel in comparatione
 „ ad finem, & sic est jucunda, in quantum prop-
 „ ter Deum & spem vitæ æternæ sustinetur.” Pri-
 „ mo modo sumitur ab Apostolo, secundo modo à
Jacobo.

Pet. 4. Quid *D. Paulus* intelligat *ψ. 9.* per *responsum mortis*?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. " Id est certitudinem
,, mortis (habuimus) quasi dicat: opinio mea dic-
,, tabat mihi hoc, quod deberem mori. Vel aliter
,, (responsum mortis) id est, ipsa ratio diceret &
,, eligeret mori propter tædium vitæ."

Pet. 5. Tradas mihi sensum verborum *D. Pauli*
ψ. 11. *Ut ex multorum personis, ejus quæ in nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit. " (Ut ex multarum per-
,, sonis) & dicit (ex multarum facierum) vel quan-
,, tùm ad ætatem, vel quantùm ad conditionem,
,, vel quantùm ad diversitatem gentium vel mo-
,, rum; (ejus quæ in nobis est donationis) id est,
,, pro illa donatione, scilicet fidei quæ in nobis
,, est. (Per multos agantur gratiæ Deo pro nobis.)
,, ... Vel aliter. Ut ex multarum personis facie-
,, rum, id est conditionum personis (dico ejus do-
,, nationis quæ est in nobis) id est, quæ habent
,, idem donum, scilicet fidei vel charitatis, id est
,, ex multis personis illorum, qui sunt in fide CHRI-
,, STI; (agantur &c.) & sic secundùm hanc expo-
,, sitionem per diversas facies, intelliguntur di-
,, versæ virtutes, ut facies unius dicatur illa virtus
,, in qua præeminet: sicut facies Job, patientia:
,, facies David, humilitas, & sic de aliis." Hic
tamen notandum cum *Estio*, quòd debeat legi mul-
torum loco multarum cùm castigatio Romana sic
habeat, qui hunc tradit sensum: ut quemadmodum
multorum votis, & in multorum commodum ser-
vamus: ità multifariam per multos agantur gratiæ
Deo pro nobis servatis. Vel cum à *Lapide* sensus
est: ut per multos in magna hominum frequentia
publicè agantur gratiæ Deo pro liberato & recepto
Paulo communi omnium parente & Apostolo.

Pet. 6. Quomodo consentiant ista, quæ hic ha-

bentur *ψ. 16. Et per vos transire in Macedoniam: & iterum à Macedonia venire ad vos.* (Supple *volui*, ut patet ex *ψ. 15.*) Cum illis, quæ in 1. Epist. ad Cor. cap. ult. *ψ. 5. Veniam autem ad vos cum Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam pertransibo?*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 5. " Sciendum est, quòd
 „ Apostolus in prima Epistola (quam nos non ha-
 „ bemus) missa ab eo Corinthiis, vel per nuncium
 „ promiserat eis quod primò iret ad eos antequam
 „ iret in Macedoniam, & per eos iret in Macedo-
 „ niam, & iterum indè rediret in Achaïam, in
 „ qua est Corinthus, & de Achaïa in Judæam,
 „ postmodum in 2. Epistola, quam nos habemus
 „ primam: scribit eis, quod primò iret in Mace-
 „ doniam, & postmodum iret in Corinthum. Quia
 „ ergo videtur secundum hoc contrarium primæ
 „ promissioni, Apostolus excusat se &c." nec le-
 vitate nec carnalitate peccasse, cum prudentis sit
 mutare consilium.

Pet. 7. Quid *ψψ. 17. 18. 19. 20.* intelligat *D. Paulus* per: *Est & non?*

R. cum *S. Tb.* lect. 5. " Est & non, id est, af-
 „ firmatio & negatio... (non est in illo, est &
 „ non) id est non est in illo falsitas... (sed fuit
 „ in illo *est*) id est veritas... quia (quotquot pro-
 „ missiones Dei) scilicet sunt factæ hominibus (in
 „ illo) id est in CHRISTO est, id est, in CHRISTO
 „ verificantur, & complentur."

Pet. 8. Quomodò Deus nos *ψ. 21. Confirmet, unxerit, ac signaverit?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit. " Deus confirmat nos in
 „ veritate ... unxit in Reges & Sacerdotes ... sig-
 „ navit nos signo fidei CHRISTI, item signo THAU,
 „ id est, signo crucis."

Pet. 9. Quid *D. Paulus* donaverit, & cui cap. 2. *ψ. 10. Ego quod donavi, si quid donavi.* Et quâ auctoritate?

in Epistolam secundam ad Corinthios. 85

R. Absolutionem ab excommunicatione, & remissionem omnis pœnæ illi incestuoso Corinthio jam pœnitenti, idque autoritate CHRISTI, *in persona CHRISTI*. Quia de illo Corinthio ibidem *D. Paulus* loquitur.

Pet. 10. Quo sensu *D. Paulus* dicat *ψ. 15. CHRISTI bonus odor sumus Deo in iis, qui salvi fiunt, & in iis qui pereunt; aliis odor mortis in mortem; aliis odor vitæ in vitam?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3. "Odor...notitiæ suæ
,, per prædicationem... manifestatur... ad hono-
,, rem Dei; sed estne odor bonis & malis eodem
,, modo? Non, sed; (aliis quidem est odor mor-
,, tis in mortem) id est invidiæ & malitiæ occa-
,, sionaliter ducentis eos in mortem æternam. Illis
,, scilicet qui invidebant bonæ famæ Apostoli, &
,, impugnabant prædicationem CHRISTI, & con-
,, versionem fidelium... (aliis autem odor vitæ)
,, dilectionis & bonæ opinionis, ducentis eos (in
,, vitam) æternam, scilicet illis qui gaudent, &
,, convertuntur ad prædicationem Apostoli."

Pet. 11. Quo sensu *D. Paulus* cap. 3. *ψ. 2.* dicat; *Epistola nostra?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 1. "Epistola nostra vos
,, estis, id est Epistola per quam manifestatur dig-
,, nitas nostra, quâ nos commendamur, ita ut Epi-
,, stolis aliis non indigeamus, supra cap. 2. gloria
,, nostra vos estis. Galat. 4. *ψ. 19.* Filioli mei, quos
,, iterum parturio, (& CHRISTI) id est, à CHRI-
,, STO informati & inducti, scilicet principaliter
,, & autoritative... sed à nobis secundario & in-
,, strumentaliter."

Pet. 12. Explica verba *D. Pauli ψ. 6. Littera occidit, spiritus vivificat?*

R. 1. cum *S. Tb.* 1.2. q. 99. a. 2. ad 3. "Dicen-
,, dum, quod sicut Aug. probat in lib. de spiritu
,, & littera cap. 14. Etiam littera legis quantum ad
,, præcepta moralia, occidere dicitur occasionali-

„ ter ; inquantum scilicet præcipit quod bonum
 „ est , non præbens auxilium gratiæ ad imple-
 „ dum. ”

R. 2. cum *S. Tb.* hîc lect. 2. ” Littera occidit,
 „ occasionaliter. Nam littera Legis dat solam cog-
 „ nitionem peccati. Rom. 3. v. 20. Per Legem au-
 „ tem cognitio peccati. Ex hoc autem , quod cog-
 „ nosco peccatum , solum duo sequuntur. Nam
 „ Lex dum per eam cognoscitur non reprimit con-
 „ cupiscentiam , sed magis occasionaliter auget ,
 „ inquantum concupiscentia ferventiùs fertur in
 „ rem prohibitam. Unde hujusmodi cognitio , non-
 „ dum destructâ causâ concupiscentiæ , occidit ,
 „ hinc verò addit prævaricationem. Nam graviùs
 „ est peccare contra Legem scriptam & naturalem
 „ simul , quam contra Legem naturalem solam.
 „ Rom. 7. v. 8. Occasione acceptâ , non datâ ,
 „ peccatum &c. ”

Dices si ita sit , ergo mala est Lex.

R. Neg. cum *S. Tb.* loc. ult. cit. ” Licet autem
 „ occasionaliter occidat , inquantum scilicet auget
 „ concupiscentiam , & addit prævaricationem , non
 „ tamen est mala Lex vetus , quia ad minus pro-
 „ hibet mala. Est tamen imperfecta , inquantum
 „ non removet causam. Est ergo Lex sine spiritu
 „ interiùs imprimens Legem in corde , occasio
 „ mortis. Et ideò necessarium fuit dare Legem
 „ spiritûs , qui charitatem in corde faciens vivifi-
 „ cet. Joan. 6. v. 64. Spiritus est , qui vivificat. ”

Pet. 13. Quid intelligat *D. Paulus* per verba
 cap. 4. v. 2. *Neque adulterantes verbum Dei?*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1. ” Primò , non permiscen-
 „ tes doctrinæ CHRISTI falsam doctrinam , quod
 „ faciebant pseudo , dicentes legalia debere servari
 „ cum Evangelio. Secundò , non prædicantes prop-
 „ ter lucrum vel propriam gloriam. Et istorum pri-
 „ mus est lupus & secundus mercenarius. ”

Pet. 41. Quis dicatur v. 4. *Deus hujus sæculi?*
 & quare ?

in Epistolam secundam ad Corinthios. 87

R. cum S. Tb. hìc lect. 2. " Diabolus , qui dicitur Deus hujus sæculi , id est , sæculariter viventium non creatione , sed imitatione , quã sæculares eum imitantur. (Et 1. p. q. 65. a. 1. O.) Dicitur autem diabolus Deus esse hujus sæculi ; non creatione , sed quia sæculariter viventes ei serviunt. Eodem modo loquendi , quo Apostolus loquitur ad Philip. 3. v. 19. Quorum Deus venter est. "

Pet. 15. Explica ista verba v. 7. *Thesaurum habemus in vasis fictilibus* &c. ?

R. cum S. Tb. hìc lect. 3. " Id est lucem illam , quã alios illuminamus (in vasis fictilibus) in corpore fragili & vili (ut sublimitas) istius. Lucis (sit virtutis Dei) id est , Deo attribuatur. "

Pet. 16. Quid intelligatur v. 8. *Per aporiamur , & destituimur* ?

R. 1. cum S. Tb. loc. cit. " Aporiamur , id est depauperamur. Aporos enim græcè , latinè dicitur pauper , quasi dicat : adeò pauperes sumus , ut necessaria desint ... (humiliamur) id est , contemnimur , & pro nihilo reputamur. "

R. 2. cum *Estio , à Lapide* hìc , & aliis potest etiam interpretari *aporiamur* , id est : inopes consilii & perplexi sumus in mediis malis & difficultatibus.

Pet. 17. Quomodò nostra tribulatio juxta v. 17. *Æternum gloriæ pondus operatur* , id est gloriam infinitam in sæcula sæculorum operatur , ut Syrus vertit , cùm alibi dicat *D. Paulus : Non sunt condignæ passionēs* &c. ?

R. cum S. Tb. hìc lect. 5. " In se passionēs , sunt graves corpori , tamen spiritui charitate ferventi sunt levissimæ ... tamen totum hominem facient gloriosum , & in anima , & in corpore , nihil erit in homine , quòd non sequatur impetum gloriæ. "

Pet. 18. An omnes judicabuntur ? dicente *D.*

Paulo cap. 5. v. 10. Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal CHRISTI &c. Et ad Rom. 14. v. 10. Omnes stabimus ante Tribunal CHRISTI. Et Apoc. 20. v. 12. Vidi mortuos pusillos & magnos, stantes in conspectu Throni &c. Tamen ratio dubitandi est, in primis de infidelibus Joan. 3. v. 18. Qui non credit jam judicatus est. Et Matt. 19. v. 28. quidam met judicabunt: Sedebitis super sedes &c. Ergo non omnes judicabuntur.

R. cum S. Tb. hic lect. 2. " Quòd in judicio duo
 „ erunt, scilicet, prolatio sententiæ, & discussio
 „ meritorum, & quantum ad hoc non omnes ju-
 „ dicabuntur, quia illi qui totaliter abrenunciave-
 „ runt sathanæ & pompis ejus, & per omnia ad-
 „ hæserunt CHRISTO, non discutientur, quia jam
 „ Dii sunt. Illi verò, qui in nullo adhæserunt
 „ CHRISTO, nec per fidem, nec per opera, simi-
 „ liter, non indigent discussione, quia nihil habent
 „ cum CHRISTO: sed illi qui cum CHRISTO aliquid
 „ habent, scilicet fidem, & in aliquo recesserunt
 „ à CHRISTO, scilicet per mala opera, & prava
 „ desideria, discutientur de his, quæ contra CHRI-
 „ STUM commiserant. Undè quantum ad hoc, soli
 „ Christiani peccatores manifestabuntur ante Tri-
 „ bunal CHRISTI. Item, erit in judicio prolatio
 „ sententiæ, & quantum ad hoc omnes manifesta-
 „ buntur."

*Pet. 19. Quid ergo dicendum de pueris, qui ni-
 hil gesserunt in corpore, nec bonum, nec malum?*

R. cum S. Tb. loc. cit. " Hoc solvit glos. quia
 „ non judicabuntur pro his, quæ ipsi gesserunt
 „ per se, sed de his quæ gesserunt per alios, dum
 „ per eos crediderunt, vel non crediderunt, bap-
 „ tizati, vel non baptizati fuerunt. Vel damna-
 „ buntur, pro peccato primi parentis."

*Pet. 20. Explica mihi v. 16. Itaque nos ex hoc
 neminem novimus secundum carnem. Et si cogno-
 vimus secundum Carnem CHRISTUM; sed nunc jam
 non novimus?*

in Epistolam secundam ad Corinthios. 89

R. cum S. Th. lect. 4. " Uno modo , ut ly ;
(secundum carnem) construatur cum hoc accu-
sativo , neminem , & sic exponit glos. (neminem
secundum carnem) id est carnaliter viventem
approbamus... alio modo secundum carnales le-
gis observantias viventem approbamus... Tertiò
secundum carnis corruptionem reputamus. Alio
modo potest construi , ut ly ; (secundum car-
nem) construatur cum hoc verbo (novimus) &
sic est sensus : dico , quod ex quo non debemus
nobis vivere , sed ei qui pro nobis mortuus est ;
itàque ex hoc nos neminem secundum carnem
novimus , id est , non sequimur in aliquo carna-
lem affectum , nec aliquem hoc modo reputa-
mus... (& si cognovimus aliquandò CHRISTUM
secundum carnem) id est , eum habere carnem
corruptibilem ante passionem (sed nunc jam non
novimus) scilicet eum habere carnem incorrup-
tibilem... Alio modo secundum glos. ut ly ; (si
aliquandò secundum carnem CHRISTUM cognovi-
mus) referatur ad statum Pauli ante conversio-
nem ad CHRISTUM. Quòd verò sequitur , (si
nunc jam non novimus) referatur ad statum ejus
post conversionem. Et sic est sensus : Et ego &
alii Judæi infideles aliquandò , id est , ante con-
versionem meam , cognovimus CHRISTUM secun-
dum carnem , id est , secundum quod carnaliter
opinati sumus de CHRISTO , scilicet eum tantum
esse hominem , & quod venit tantum ad carnales
observantias Legis (sed jam) id est postquam
conversus sum (non novimus) id est , hæc opi-
nio cessavit , imò credo , quod sit verus Deus ,
& quod non sit colendus per carnales observan-
tias. "

Pet. 21. Quomodò de CHRISTO dicatur *ψ. 21. :*
Qui non noverat peccatum , pro nobis peccatum
fecit ?

R. cum S. Th. hìc lect. 5. : " Uno modo , quia

„ consuetudo veteris Legis est, ut Sacrificium pro
 „ peccato, peccatum nominetur; Osee 4. v. 8.:
 „ Peccata populi mei comedent, id est, oblata
 „ pro peccato. Tunc est sensus (fecit peccatum)
 „ id est, hostiam vel sacrificium pro peccato. Alio
 „ modo, quia peccatum aliquandò sumitur pro si-
 „ militudine peccati, vel pro pœna peccati. Rom.
 „ 8. v. 3.: Misit Deus Filium suum in similitudine
 „ peccati &c., id est, de similitudine peccati dam-
 „ navit peccatum. Et tunc est sensus (fecit pec-
 „ catum) id est; fecit eum assumere carnem mor-
 „ talem & passibilem. ” Idem habet 3. p. q. 15. a.
 I. ad 4.

Pet. 22. Quo sensu *D. Paulus* dicat cap. 6. v.
 10.: *Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 2.: (*Nihil habentes*)
 „ Scilicet in temporalibus, quia omnia dimiserunt
 „ propter CHRISTUM.... sed interiùs, & in spiri-
 „ tualibus. (Omnia possidentes) Scilicet interio-
 „ rem magnitudinem cordis. Et hoc ideò est, quia
 „ ipsi vivebant, non sibi, sed CHRISTO. Et ideò
 „ omnia quæ sunt CHRISTI, reputabant ut sua.
 „ Undè cum CHRISTO omnia sint subjecta, om-
 „ nia possidebant, & omnia tendebant in eorum
 „ gloriam. ”

Pet. 23. Quid velit nobis intimare *D. Paulus*
 dicendo v. 14.: *Nolite jugum ducere cum infide-
 libus?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3.: ” Nolite communi-
 „ care in operibus infidelitatis cum infidelibus. ”
 Et *S. Hier.* lib. 1. adv. *Jovin.* cap. 5. hoc intelli-
 git de Matrimonio, dum dicit: ” Qui secundas,
 „ tertiasque nuptias concedit in Domino, primas
 „ cum ethnico prohibet. ”

Pet. 24. An peccent, qui omnia sua bona dant
 pauperibus, ut ipsimet paupertate affligantur? juxta
D. Pauli verba cap. 8. v. 13.: *Non enim ut aliis
 sit remissio, vobis autem tribulatio?*

R. Neg, cum *S. Tb.* hic lect. 2.: "Dicendum
est secundum Glos., quod melius esset totum
dare pauperibus & affligi pro CHRISTO. Illud au-
tem, quod dicit hic, condescendendo fecit,
quia infirmi erant, & fortè deficerent, si egestate
premerentur."

Pet. 25. Explica verba *ψ.* 14. & 15.: *Ut fiat
æqualitas, sicut scriptum est: qui multum non abun-
davit, & qui modicum non minoravit: & de quo
casu agat D. Paulus?*

R. 1. cum *S. Tb.* hic loc. cit.: "De æqualitate
proportionis exponitur sic, & melius vos Corin-
thii habetis abundantiam temporalium, Sancti,
qui sunt in Hierusalem, abundantiam spiritua-
lium. Volo ergo ex quadam æqualitate, non
quæ sit secundum quantitatem, sed secundum
proportionem: ut scilicet, sicut illi sustentantur
eleëmofynis vestris, ita vos ditemini precibus
illorum apud Deum. Sicut enim illi non ita di-
tentur de bonis vestris temporalibus, sicut vos
estis divites, ita nec vos bonis illorum spiritua-
libus ditemini sicuti illi. Et ideò dicit: sed ex
æqualitate &c. prædicta vestra abundantia terre-
norum, (illorum) scilicet Sanctorum (inopiam)
in temporalibus (suppleat), ut & illorum abun-
dantia in spiritualibus vestræ inopiæ in spiritua-
libus sit supplementum."

R. 2. cum eodem *S. Tb.* loc. cit.: "(Sicut scrip-
tum est) scilicet Exodi cap. 16. *ψ.* 18. (Qui
multum) scilicet collegerat de Manna, id est,
qui amplius habuit quàm Gomor: (non abun-
davit) id est, non habuit ultrà sufficientiam suam;
(& qui modicum non minoravit) id est, non
defecit ei, quia omnes æqualiter abundabant...
Nec qui plus collegerat, plus habuit, nec qui
minus paraverat, reperit minus."

Pet. 26. Quis iste sit Frater *ψ.* 18. & *ψ.* 22.?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3.: "Frater iste secun-

„ dūm quosdam est Lucas, vel secuudūm alios
 „ Barnabas. Ac ψ. 22. tractat de tertio nuncio,
 „ scilicet de Apollo.”

Pet 27. Quare cap. 9. ψ. 5. & sequentibus eleē-
 mosyna dicatur benedictio?

R. cum S. Tb. hīc lect. 1.: ” Eleēmosyna di-
 „ citur benedictio, quia est causa æternæ bene-
 „ dictionis... abundanter & dignum benedictione.”

Pet. 28. Explica verba cap. 10. ψ. 7.: *Quæ se-
 cundūm faciem sunt, videte*, ac ostende hæc non
 esse contraria Joān. 7. ψ. 24.: *Nolite secundūm
 faciem judicare?*

R. cum S. Tb. hīc lect. 2.: ” Id est, in mani-
 „ festo apparent de me evidenter... Joān 7. acci-
 „ pitur secundūm faciem pro his, quæ exterius
 „ apparent in homine, scilicet, pro solâ veritatis
 „ apparentiâ, secundūm quæ non debet homo ju-
 „ dicare, quia aliquandò contrarium latet in cor-
 „ de. Undè dicitur Marth. 7. ψ. 15.: Veniunt ad
 „ vos in vestimentis ovium, intrinsecūs &c. Hīc
 „ verò accipitur secundūm faciem pro ipsa veritate
 „ Evangelica, & facti evidentia, secundūm quam
 „ potest fieri judicium. Glos. aliter exponit, scili-
 „ cet secundūm faciem, id est Pseudo. (Videte)
 „ id est, attendite: quasi dicat: considerate facta
 „ eorum, quia impossibile est, quin inter multa
 „ bona, quæ prætendunt, non faciant aliqua, ex
 „ quibus poteritis cognoscere intentionem ipso-
 „ rum pravam.”

Pet. 29. Quid intendat D. Paulus dicens cap.
 „ 11. ψ. 2.: *Æmulor enim vos Dei æmulatione:
 despondi enim vos uni viro virginem castam exhi-
 bere CHRISTO?*

R. cum S. Tb. hīc lect. 1.: ” (Æmulor vos)
 „ id est, diligo vos ferventer, (Dei æmulatione)
 „ id est, ad honorem Dei, non meum... (Des-
 „ pondi enim vos &c.) quasi diceret: Meritò vos
 „ æmulor Dei æmulatione, quia ego sum Para-

„ nymphus hujus matrimonii, quod est inter vos
„ & CHRISTUM, quia ego despondi vos, id est,
„ feci sponsalia, quæ sunt per fidem & charitatem.
„ Oseæ 2. v. 20.: Sponsabo te mihi &c. Et ideo
„ pertinet ad me custodire vos. Quicumque ergo
„ convertit populum ad fidem, & ad justitiam,
„ despondet eos CHRISTO. Despondi inquam non
„ multis... sed uni CHRISTO, scilicet Viro per-
„ fecto virtutis plenitudine.... (Virginem exhi-
„ bere) in singulari, volens ostendere, quod ex
„ omnibus fidelibus sit unum corpus, & una Ec-
„ clesia, quæ debet esse Virgo in omnibus mem-
„ bris suis. Et ideo dicit (Virginem castam) in
„ omnibus accipitur Virginitas pro integritate cor-
„ poris, Castitas pro integritate mentis... Sic Ec-
„ clesia exhibet se CHRISTO Virginem, quando per-
„ severat in fide, & infra Sacramenta absque cor-
„ ruptione alicujus idololatriæ, & infidelitatis....
„ Castam exhibet se, quando existens infra Sa-
„ cramenta & in Fide CHRISTI, exhibet purita-
„ tem corporis & operis.”

Pet. 30. Quo sensu dicat *D. Paulus* v. 18.:
Quoniam multi (Pseudo-Apostoli) gloriantur se-
cundum carnem, & ego gloriabor?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 4.: ” Quod licet sit ea-
„ dem materia gloriationis, non est tamen eadem
„ intentio & idem finis: quia Pseudo commenda-
„ bant se propter gloriam propriam, & ut ipsi ha-
„ berentur in authoritate, & possent lucrari: Apo-
„ stolus autem gloriabatur, ut Verbum Dei per
„ eum prædicatum, esset majoris authoritatis, &
„ ponderis, & fructum faceret CHRISTO.”

Pet. 31. cum non liceat sese aliis præferre, quo-
modo ergo *D. Paulus* v. 23. dicendo: *plus ego:*
se extollere potuerit?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 5.: ” (Dico in insipien-
„ tia) id est, dico, quod insipienter agam, cum
„ tamen ipse sapienter ageret, cum hoc non face-

„ ret pro sui jactantia, sed ut Pseudo humiliaret.”

Pet. 32. Explica verba *D. Pauli* *ψ. 24.*: *A Judæis quinquies, quadragenas, unâ minùs, accepi?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit.: ” Notandum est, sicut
 „ dicitur Deut. 25. *ψ. 2.*: Pro mensura delicti
 „ erat plagarum modus. Ità dumtaxat, ut quadra-
 „ genarium numerum non excedat &c.... Judæi
 „ autem, ut viderentur misericordes, semper fa-
 „ ciebant citrà mandatum Legis, dantes paucio-
 „ res, quàm quadraginta, secundùm quod eis vi-
 „ debatur. Quia ergo odio habebant Paulum,
 „ quandò flagellabant eum, dimittebant sibi de
 „ numero prædicto, quantò minùs poterant, sci-
 „ licet unum tantùm minus, dantes sibi triginta
 „ novem. Et hoc est, quod quinque vicibus acce-
 „ pit, id est, recepit quadraginta plagas, (minùs
 „ unâ plagâ) id est, triginta novem.”

Pet. 33. An licitè *D. Paulus* *ψ. 32.* effugerit
manus ejus, scilicet Præpositi *Damasci*, ac da
 „ exemplum hujus rei?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 6.: ” Et hoc fuit de
 „ mandato Domini dicentis Matt. 10. *ψ. 23.*: Si
 „ vos persecuti fuerint &c. Sic Michol David de-
 „ posuit per fenestram, ne caperetur à Saùle, 1.
 „ Reg. 19. Sic Rahab exploratores dimisit cum
 „ fune per fenestram, Josuë 2.”

Pet. 34. An *D. Paulus* habuerit materiam glo-
 riandi, sic fugiendo? cùm è contrà fiduciam suam
 in Domino collocare deberet, & non in auxilio
 humano.

R. cum *S. Tb.* loc. cit.: ” Dicendum est, quod
 „ quàm diu adest humanum auxilium, homo non
 „ debet confugere ad auxilium divinum, quia hoc
 „ esset tentare Deum, sed debet illo uti auxilio,
 „ quantum potest: Apostolo autem nondùm deē-
 „ rat humanum auxilium.”

Dices: *Joan.* 10. *ψ. 12.* dicitur: *Mercenarius
 autem, & qui non est Pastor, videt lupo venientem,
 & fugit.*

R. cum eodem S. Tb. loc. cit. : " Dicendum
,, est, quòd aliquandò quæritur persona Prælati
,, tantum, aliquandò cum Prælato totus populus :
,, quandò ergo quæritur Prælatus solus, tunc debet
,, committere curam alteri, & absentare se. Et sic
,, fecit Paulus. Et ideò dicit Glos., quod licet fu-
,, geret, tamen fuit ei cura de ovibus, bono Pa-
,, stori in Cælo sedenti eas commendando, &
,, utilitati eorum se, per fugam, præservando.
,, Quandò verò quæritur totus grex, tunc debet
,, præponere utilitatem, & salutem gregis saluti
,, corporis sui. " Item S. Aug. Tract. 47. in Joann.
Pet. 35. Quid intelligatur per hæc verba cap. 12.
v. 7. : *Stimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui*
me colaphizet?

R. cum S. Tb. hîc lect. 3. : " (Stimulus) cru-
,, cians corpus meum per infirmitatem corporis,
,, ut anima sanetur, quia ad literam dicitur, quòd
,, fuit vehementer afflictus dolore iliaco. Vel (sti-
,, mulus carnis meæ) id est, concupiscentiæ sur-
,, gentis ex carne mea, à qua multum infestabatur :
,, Rom. 7. v. 15. : Non enim quod volo bonum,
,, hoc ago &c. Igitur ego ipse mente servio Legi
,, Dei, carne autem legi peccati &c. Undè Aug.
,, dicit, quod inerant ei motus concupiscentiæ,
,, quos tamen divinâ gratiâ refrenabat. Iste, in-
,, quam, stimulus est (Angelus Satanæ) id est,
,, Angelus malignus. Est autem Angelus à Deo
,, missus seu permissus, sed Satanæ : quia Satanæ
,, intentio est, ut subvertat : Dei verò, ut humi-
,, liet & probatum reddat. "

Pet. 36. Quomodò possibile sit, id quod v. 9.
dicitur; *Virtus in infirmitate perficitur*, quasi ig-
nis in aqua cresceret?

R. cum S. Tb. loc. cit. : " Hoc dicitur duplici-
,, ter, scilicet materialiter, & occasionaliter. Si ac-
,, cipiatur materialiter, tunc est sensus... Infirmi-
,, tas est materia exercendæ virtutis, humilitatis

„ ... patientiæ ... temperantiæ ... Si verò accipia-
 „ tur occasionaliter, tunc virtus in infirmitate per-
 „ ficitur, id est, occasio perveniendi ad perfectam
 „ virtutem, quia homo sciens se infirmum, magis
 „ sollicitatur ad resistendum, & ex hoc, quod ma-
 „ gis resistit, & pugnat, efficitur exercitior, &
 „ per consequens fortior.” Et 1. 2. q. 55. a. 3. ad 3.

Pet. 37. An *D. Paulus* ab aliquo debuerit com-
 mendari? cū *ψ. 11.* dicatur: *Ego enim à vobis*
debui commendari, & cap. 3. *ψ. 1.* contrarium vi-
 deatur insinuare dicens: *Nunquid egemus commen-*
datitiis Epistolis &c.?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 4.: ” Dicendum est,
 „ quòd Apostolus propter se non egebat commen-
 „ dationibus, sed propter alios: ut scilicet, cū
 „ commendaretur, doctrina sua esset in majori au-
 „ thoritate, & Pseudo confutarentur.”

Pet. 38. Si *ψ. 14.* *Filii non debent Parentibus*
thesaurizare, sed Parentes filiis, ergo filii non de-
 bent succurrere Parentibus egenis?

R. 1. cum *S. Tb.* 2. 2. q. 101. a. 2. ad 2.:
 „ Quia Pater habet rationem principii, Filius ha-
 „ bet rationem à principio existentis: ideò per se
 „ Patri convenit, ut subveniat Filio: & propter
 „ hoc non solum ad horam debet ei subvenire,
 „ sed ad totam suam vitam: quod est thesaurizare.
 „ Sed quod Filius aliquid conferat Patri, hoc est
 „ per accidens, ratione alicujus necessitatis instan-
 „ tis, in qua tenetur ei subvenire, non autem the-
 „ saurizare quasi in longinquum, quia naturaliter
 „ non Parentes Filiorum, sed Filii Parentum sunt
 „ successores.”

R. 2. cum *S. Tb.* hic lect. 5.: ” Dicendum est,
 „ quòd ex præcepto tenentur Filii ministrare &
 „ subvenire Parentibus in necessariis, non autem
 „ congregare & thesaurizare eis, nam thesauriza-
 „ tio, & congregatio fit in posterum.”

Dices contra: Quare ergo Reges & Principes
 multa bona dederunt Prælati Ecclesiasticis?

R. cum *S. Tb.* loc. cit.: "Dicendum est, quod
,, non dederunt Prælati propter se, sed propter
,, pauperes. Et ideò non dederunt eis, sed paupe-
,, ribus.... Prælati autem dantur tanquam pau-
,, perum dispensatoribus."

Pet. 39. Quid velit *D. Paulus* cap. 13. v. 12.
dicendo: *In osculo sancto?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3.: "Quod osculum
,, est signum pacis... Et ex hoc inolevit consue-
,, tudo, quod fideles & sancti Viri in signum cha-
,, ritatis & unionis se invicem osculantur."

EXAMEN QUARTUM.

I N

EPISTOLAM AD GALATAS.

P Et. procemialis, de qua re *D. Paulus* tractet
in ista Epistola?

R. cum *S. Tb.* prol. in Epist. ad *Galatas*: "In
,, qua Apostolus redarguit Galatas, qui in tantum
,, seducti fuerant à Pseudo, ut simul fervarent le-
,, galia & Evangelium, quod Apostolus imprope-
,, rat eis... dicens, vetera novis supervenientibus
,, projicietis. (Et in cap. 1: lect. 1.) In qua osten-
,, dit, quod veniente gratiâ novi Testamenti, de-
,, bet projici vetus Testamentum, & impletâ ve-
,, ritate deferatur figura, quibus duabus scilicet
,, gratiâ & veritate adeptis, proveniatur ad verita-
,, tem justitiæ & gloriæ. Acquiruntur autem illa
,, duo, si observantiâ legalium demissâ, observan-
,, tiæ Evangelii CHRISTI ferventer insistamus...
,, dividitur autem hæc Epistola in duas partes, in
,, salutationem & Epistolarem narrationem. (Et
,, lect. 2.) In qua arguit Apostolus eorum erro-

„ rem. Secundò eos monet ad correctionem. 5.
 „ c. ibi. State ergo &c.” Pseudo-Apostolorum
 calumnias diluit; quæ Antiochiæ acta fuerint;
 commemorat; multos, qui irrepsérant, abusus
 condemnat.

Pet. 1. Quomodò cap. 1. v. 1. *Non ab homini-*
bus Apostolum se creatum dicat; cum tamen *Act.*
13. à senioribus Ecclesiæ Antiochenæ impositio-

„ *Re.* cum *S. Tb.* hìc lect. 1. ” Quidam enim nit-
 „ tebantur à toto Collegio Apostolorum & Disci-
 „ pulorum...vel ab aliquo & Apostolorum spe-
 „ ciali, sicut Paulus aliquem mittebat Lucam &
 „ Titum. Et ideò ostendens quod nec sic missus
 „ sit, dicit: (neque per hominem) id est per ali-
 „ quem Apostolorum in speciali, sed per Spiritum
 „ S., qui dicit *Act. 13. v. 2.* Segregate mihi &c.”
 Nec eo loco est ordinatus in Apostolum, sed tan-
 tum cum ceremonia manuum impositionis, missus
 fuit ad opus prædicationis Evangelicæ, ad quod
 jam assumptus erat à Spiritu S. Sicut *Petrus &*
Joannes à Collegio Apostolorum missi sunt ad Sa-
 maritanos, non tamen ordinati Apostoli; sed multò
 ante à CHRISTO. Certè *D. Paulus* non solum di-
 cere vult sese immediatè à CHRISTO munus Apo-
 stolicum accepisse; verum etiam Evangelium quod
 prædicabat, ab ipso per revelationem didicisse.
 Ut eodem capite satis indicat.

Pet. 2. Quid intelligat *D. Paulus v. 6.* per:
Aliud Evangelium, quod non est aliud, nisi sunt
aliqui, &c.

„ *Re.* cum *S. Tb.* hìc lect. 2. ” (In aliud Evange-
 „ lium) id est veteris Legis, quæ annuntiatio bo-
 „ na est, in quantum annunciat quædam bona,
 „ scilicet temporalia & carnalia...sed tamen non
 „ est perfecta & simpliciter, sicut Evangelium...
 „ id est bona annuntiatio, quia annunciat maxima
 „ bona, scilicet cœlestia, spiritualia, & æterna.

„ Et licet sit aliud Evangelium secundum tradi-
 „ tionem Pseudo, tamen secundum meam prædi-
 „ cationem, non... Et sic est aliud Evangelium,
 „ quantum ad ea quæ exterius apparent, sed quan-
 „ tum ad ea quæ interioris sunt & continentur, non
 „ est aliud; licet autem non sit aliud in se, tamen
 „ potest esse aliud ex culpa aliorum, scilicet se-
 „ ducantium. Et ideò eorum culpam exaggerans,
 „ dicit: (nisi sunt aliqui) scilicet seductores. (Qui
 „ vos conturbant)... (volunt convertere Evange-
 „ lium CHRISTI) id est, veritatem Evangelicæ
 „ doctrinæ in figuram Legis, quod est absurdum.
 „ Et turbatio maxima.”

Pet. 3. Quisnam dicatur *ψ. 8. Anathema?*

„ *R.* cum *S. Tb.* loc. cit.” Ut illi, qui excludun-
 „ tur à communi societate Ecclesiæ, & à partici-
 „ patione Sacramentorum Ecclesiæ, dicantur ana-
 „ thematizati.”

Dices 1. videtur dicendum, quod *D. Paulus*
 non potuerit ferre sententiam excommunicationis
 in alios Apostolos sibi pares, vel in Angelos illo
 majores, ergo si Pseudo-Apostolus vel Angelus
 aliud prædicaret, non est ideò anathema.

„ *R.* cum *S. Tb.* loc. cit.” Quòd Apostolus hanc
 „ protulit sententiam, non propriâ autoritate, sed
 „ autoritate Evangelicæ doctrinæ, cujus Mini-
 „ ster erat, cujus doctrinæ autoritas habet, ut
 „ quicumque contra illam dicunt, excludendi &
 „ expellendi sint. Joan. 12. *ψ. 48.* Sermo quem lo-
 „ cutus sum, ille judicabit eum in novissimo
 „ die.”

Dices 2. ait *D. Paulus ψ. 8. Præterquam quod*
evangelizavimus vobis, anathema sit. Ergo non
 debet aliquis docere vel prædicare, nisi quod scri-
 bitur in Epistolis vel Evangelio. Sed hoc est fal-
 sum, quia 1. *Thess.* 3. *ψ. 10.* dicitur, *ut complea-*
mus ea, quæ desunt fidei vestræ &c.

„ *R.* cum *S. Tb.* loc. cit.” Dicendum quòd nihil

„ aliud evangelizandum est, quam illud quod continetur in Evangeliiis, & Epistolis, & in S. Scriptura implicitè vel explicitè. Nam S. Scriptura & Evangelium, evangelizat esse credendum CHRISTO explicitè. Undè quidquid continetur in eis implicitè, quod facit ad doctrinam ejus, & ad Fidem CHRISTI, evangelizari & doceri potest. Et ideò cum dicit, (præter id, &c.) id est omninò alienum addendo. Apoc. ult. v. 18. Si quis apposerit ad hæc, aut addiderit, scilicet omninò alienum, apponat Deus super illum plagas scriptas in libro isto, & Deut. 4. v. 2. Non addetis quidquam &c. scilicet contrarium, seu alienum.

Dices 3. ac inferes, ergo omnes hæretici sunt excommunicati, sicut dicitur ad *Tit. 3. v. 10. Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem evita. &c.*

R. cum eodem *Ang. loc. cit.* "Hæreticus potest dici aliquis: vel quia simpliciter errat ex ignorantia, & ex hoc non est excommunicatus. Vel quia errat ex pertinacia, & alios nititur pervertere, & tunc incurrit in canonem latæ sententiæ." Id est, iste est excommunicatus.

Pet. 4. Explica verba *D. Pauli v. 10. Modò enim hominibus suadeo, an Deo?*

R. cum *S. Joann. Chryst.* "An mihi apud vos est habenda oratio? an homines mihi jus dicturi sunt? apud Deum nobis est causæ dictio. Atque ut apud illud tribunal bonam habeamus causam omnia fecimus."

Pet. 5. Quo sensu *D. Paulus* ibidem dicat: *Si hominibus placerem, CHRISTI servus non essem.*

R. cum *S. Tb. loc. cit.* "Non quæro hominibus placere, id est, non est intentionis meæ homines convertere, ut placeam hominibus tantum, sed propter honorem Dei. Et hoc patet, quia; (si adhuc) intenderem (placere homini-

bus) ut olim placui; (non essem servus CHRISTI) cujus ratio est, quia hæc sunt contraria. Ità dumtaxat, ut scilicet velim placere hominibus propter homines, non referendo illud in Deum. Si enim ideò intendam aliquandò placere hominibus, ut eos traham ad Deum, non pecco. Sed si primo modo, non sum servus CHRISTI. Isaïæ 28. v. 20. Coangustatum est stratum, ità ut alter decidat, &c. Matth. 6. v. 24. Nemo potest duobus Dominis servire, &c. Ps. 52. v. 6. Confusi sunt, qui hominibus placent."

Pet. 6. Quo tempore *D. Paulus* revelationem hanc acceperit v. 12. *Neque ab homine... didici: sed per revelationem JESU CHRISTI?*

R. cum *S. Th.* hic lect. 3. "Hæc autem revelatio facta fuit Apostolo, cum raptus fuit in Paradisum, ubi audivit arcana verba quæ non licet homini loqui. 2. Cor. 12. (Et in cap. 12. Epist. 2. ad Cor. lect. 1. ait:) Manifestè apparet, quod Apostolus habuit has visiones in principio suæ conversionis. Ipse enim conversus fuit ad CHRISTUM anno, quo CHRISTUS passus est."

Dices: non videtur, quòd *D. Paulus* per revelationem JESU CHRISTI acceperit universum Evangelium, quia *Act.* 9. v. 7. dicitur: *Dicetur tibi quid te oporteat facere* &c.

R. cum *S. Scriptura Act.* 9. nihil aliter legitur quam quòd *D. Paulus* ab *Anania* fuerit baptizatus v. 18., & statim v. 20. *In Synagogis prædicabat JESUM.* Ergo sufficienter immediate à CHRISTO JESU instructus erat.

Pet. 7. An traditiones hominum sint sequendæ, cum *D. Paulus* de seipso dicat v. 14. *Æmulator existens mearum paternarum traditionum?* Quod mandato Domini videtur prohibitum *Matt.* 15. v. 6. *Irritum fecistis mandatum Domini propter traditiones hominum?*

R. cum *S. Th.* loc. cit. "Non arguuntur, quòd

„ tenent traditiones hominum, sed quia propter
 „ traditiones hominum, dimittunt mandata Dei.”

Pet. 8. Quo iverit *D. Paulus* post conversionem suam?

R. cum *S. Scripturâ* hîc *ψ. 17. : Abii in Arabiam: & iterum reversus sum Damascum: deinde post annos tres veni Jerusalem. Et S. Thomas* hîc lect. 4.

Pet. 9. Cùm cap. 2. *ψ. 1. D. Paulus* dicat: *Post annos quatuordecim iterum ascendi Hierosolymam:* à quo tempore illi 14. anni sint computandi?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1. ” Non est intelligendum quod post tres annos, iterum elapsi sint quatuordecim anni antequam iret in Hierusalem: sed quod anno quartodecimo suæ conversionis, iterum ascendit Hierosolymam (ac probat) nec sunt addendi supra istos quatuordecim, septem anni, quibus Petrus rexit Ecclesiam Antiochenam, quia ante istos annos incepit regere; & cùm Antiochia sit propè Hierusalem; potuit esse ut aliquandò Petrus ivisset in Hierusalem, & tunc Paulus invenerit eum ibi. Et sic colligitur ex historia, quod post annos 14., Petrus venit Romam tempore Claudii Imperatoris... dicit autem signanter quatuordecim, ut ostendat, quòd non indigebat Apostolorum instructione, si 14. annis fuit sine eis.”

Pet. 10. Quare *D. Paulus* noluerit circumcidere *Titum ψ. 3.* cùm tamen *Timotheum* circumciderit *Act. 17.?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” Quia tunc temporis quandò *Timotheus* fuit circumcisus, indifferens erat circumcisio, utrùm, scilicet servaretur vel non; sed modò cùm ageretur de *Tito* erat specialis quæstio de circumcisione, quam ego dicebam non debere servari. Undè si permissem eum circumcidi, cùm ego met diffinivissem quæstionem, fuisset factum in contrarium, nec licebat

„ ultrà de hoc movere quæstionem , vel facere
 „ difficultatem , utpotè jam determinatam ... fuit
 „ autem specialis causa , quare Timotheus circum-
 „ cisus fuit & non Titus , quia Timotheus fuit ex
 „ patre Gentili , & matre Judæâ , Titus verò , ex
 „ utroque parente Gentili. Et sententia Apostoli
 „ erat , quod qui ex aliquo parente Judæo nati
 „ fuerant circumciderentur : qui verò totaliter ex
 „ gentilibus parentibus nati essent , nullo modo
 „ debeant circumcidi.”

Pet. 11. Quid velit *D. Paulus* dicens *ψ. 7. Creditum est mihi Evangelium præputii , sicut & Petro circumcisionis?*

R. cum *S. Tb.* lect. 2. ” Id est , officium præ-
 „ dicationis ... incircumcisis , scilicet gentibus in-
 „ junctum (est mihi) ... sicut Petro commissa est
 „ autoritas , ut prædicaret Judæis tantum.

Pet. 12. An *D. Petrus* tantum potuerit prædi-
 „ care Judæis , & *D. Paulus* gentibus?

R. Neg. cum *S. Tb.* loc. cit. ” Sed postmodum
 „ & Petrus prædicavit gentibus , & Paulus Judæis.
 „ (Et *S. Hier.* hic) solvitur , ut dicamus princi-
 „ pale singulis in Judæos , & gentes fuisse manda-
 „ tum : legimus enim (Act. 10.) à S. Petro Gen-
 „ tilem baptizatum fuisse Cornelium , & Act. 13.
 „ & 17. à Paulo in Synagoga Judæorum CHRISTUM
 „ sæpissimè prædicatum.”

Pet. 13. Cum *ψ. 11.* dicatur : *Cum autem venisset Cephas Antiochiam : in faciem ei restiti , quia reprehensibilis erat.* Quærentur quatuor. 1. An *Cephas* sit idem , ac *Petrus* ? 2. An *D. Petrus* verè fuerit reprehensibilis ? 3. In quo à *D. Paulo* fuerit reprehensus ? 4. Quomodo *D. Petrus* peccaverit ?

R. cum *S. Tb.* 1. 2. q. 103. a. 4. ad 2. ” Dicen-
 „ dum , quòd secundum *Hier.* Petrus simulatoriè
 „ se à gentibus subtrahebat , ut vitaret Judæorum
 „ scandalum , quorum erat Apostolus : undè in

„ hoc nullo modo peccavit : sed Paulus eum simi-
 „ liter simulatoriè reprehendit, ut vitaret scanda-
 „ lum Gentilium, quorum erat Apostolus. Sed
 „ Aug. hoc improbat : quia Paulus in canonica
 „ Scriptura, scilicet ad Gal. 2. In qua nefas est
 „ credere aliquid falsum esse, dicit, quod Pe-
 „ trus reprehensibilis erat. Undè verum est, quod
 „ Petrus peccavit, & Paulus verè eum, non simu-
 „ latoriè, reprehendit. Non autem peccavit Pe-
 „ trus in hoc, quod ad tempus legalia observat ;
 „ quia hoc sibi licebat tamquam ex Judæis con-
 „ verso : sed peccavit in hoc, quod circa lega-
 „ lium observantiam nimiam diligentiam adhibe-
 „ bat, ne scandalizaret Judæos : ita quod ex hoc
 „ sequebatur Gentilium scandalum. (Et clariùs
 „ 2. 2. q. 43. a. 6. ad 2.) Petrus peccavit quidem,
 „ & reprehensibilis fuit secundum Aug. sententiam
 „ & ipsius Pauli, subtrahens se à Gentilibus, ut
 „ vitaret scandalum Judæorum, quia hoc incautè
 „ aliquando faciebat, ita quod ex hoc Gentiles
 „ ad fidem conversi, scandalizabantur : non tamen
 „ factum Petri erat tam grave peccatum, quod
 „ meritò possent alii scandalizari. Undè patieban-
 „ tur scandalum passivum ; non autem erat in Pe-
 „ tro scandalum activum. (Et 2. 2. q. 33. a. 4. ad 2.)
 „ Sciendum est, quod ubi immineret periculum
 „ fidei, etiam publicè essent prælati à subditis ar-
 „ guendi. Undè & Paulus, qui erat subditus Petro,
 „ propter imminens periculum scandali circa fidem,
 „ Petrum publicè arguit, & sicut gloss. Aug. di-
 „ cit ad Gal. 2. Ipse Petrus exemplum majoribus
 „ præbuit, ut sicuti fortè rectum tramitem reli-
 „ quissent, non dedignarentur etiam à posteriori-
 „ bus corrigi. (Et in cap. 2. ad Gal. lect. 2.) Ce-
 „ phas, id est, Petrus, ... qui videbantur columnæ
 „ esse, metaphoricè dicitur hoc. Id est, sustenta-
 „ tio totius Ecclesiæ. (Et lect. 3. in prædictum
 „ caput :) sed ego potius contuli eis, & specialiter

„ Petro : quia , cùm venisset Petrus Antiochiam ...
„ restiti ei in faciem , id est manifestè ... vel pu-
„ blicè ... & hoc ideò , quia reprehensibilis erat ...
„ peccavit tamen venialiter , & hoc fuit ex fra-
„ gilitate humana ... Apostolus fuit par Petro in
„ executione authoritatis , non in authoritate regi-
„ minis ... (cum gentibus edebat) Petrus indiffe-
„ renter utebatur cibis Gentilium ... (cùm autem
„ venisset) scilicet à Judæa (subtrahebat se) Pe-
„ trus à gentibus conversis ; (& segregabat se ab
„ eis) & hoc ideò , quia erat (timens eos , qui ex
„ circumcissione erant) id est Judæos , non quidem
„ timore humano sive mundano , sed timore cha-
„ ritatis , ne scilicet scandalizarentur ... sed tamen
„ inordinatè timebat , quia veritas numquam dimit-
„ tenda est propter timorem scandali ... (sed cùm
„ vidissem &c.) Manifestat ea , quæ dixerat de
„ reprehensione sua , quâ Petrum reprehendit ...
„ occasio autem reprehensionis est non levis , sed
„ justa & utilis , scilicet periculum Evangelicæ
„ veritatis. Et ideò dicit , sic Petrus reprehensibi-
„ lis erat ... Quod autem rectè non ambularet ,
„ ideò est , quia veritas , maximè ubi periculum
„ imminet , debet publicè prædicari , nec fieri con-
„ trarium propter scandalum aliquorum ... modus
„ autem reprehendendi fuit conveniens , quia pu-
„ blicus & manifestus. Undè dicit : (dixi Cephæ)
„ id est Petro ; (coram omnibus) ... (quomodò
„ cogis gentes) non quidem imperio , sed tuæ
„ conversationis exemplo ; (Judaizare ?) & dicit
„ (cogis) quia secundùm quod Leo Papa dicit ,
„ validiora sunt exempla quàm verba. In hoc ergo
„ Paulus reprehendit Petrum , quod cùm ipse esset
„ instructus à Deo , cùm Judaicè priùs viveret , ne
„ postea ampliùs cibos discerneret Act. 10. v. 15.
„ Quod Deus sanctificavit , tu ne commune dixe-
„ ris , ipse contrarium simulabat. ” Ac in fine dicit
„ *Ang. , Hier. & Aug.* inter se discordare quoad qua-

tuor ut patet ex utriusque Epist. 8. 9. & seq. inter opera S. *Aug.* positis, ac ad rem nostram ait: " Tertiò
 ,, discordant de peccato Petri. Nam Hier. dicit
 ,, in simulatione prædicta Petrum non peccasse,
 ,, quia hoc ex charitate fecit, & non ex aliquo
 ,, timore mundano. *Aug.* verò dicit eum peccasse,
 ,, venialiter tamen, & hoc propter indiscretionem
 ,, quam habuit nimis inhærendo huic parti (scilicet
 ,, Judæorum) ad vitandum eorum scandalum.
 ,, Et validius argumentum *Aug.* contra Hier. est,
 ,, quia Hier. adducit pro se septem Doctores, quorum
 ,, quatuor, scilicet *Laudicensem*, & *Alexandrinum*, *Originem*, & *Didymum*, excludit *Augustinus*, utpotè de hæresi infames. Aliis verò
 ,, tribus opponit tres, quos pro se & pro sua opinione
 ,, habet, scilicet *Ambrosium*, *Cyprianum*, & ipsum *Paulum*, qui manifestè dicit, quod reprehensibilis erat *Petrus*. Si ergò nefas est dicere in Scriptura S. aliquod falsum contineri,
 ,, non erit fas dicere Petrum reprehensibilem non fuisse. Et propter hoc, verior est opinio & sententia *Aug.*, quia cum dictis Apostoli magis concordat. Quartò discordant in reprehensione
 ,, *Pauli*. Nam Hier. dicit, quod *Paulus* verè non reprehendit Petrum; sed simulatoriè, sicut & *Petrus*
 ,, simulatoriè legalia servabat, ut scilicet sicut *Petrus* nolens scandalizare Judæos simulabat se legalia servare, ità *Paulus* ut non scandalizaret gentes, ostendit sibi displicere, quod *Petrus* faciebat,
 ,, & simulatoriè reprehendit facientes hoc, quasi ex condicção, ut utrisque fidelibus sibi subditis providerent. *Aug.* verò sicut dicit, *Petrum* verè servasse legalia, ità dicit *Paulum* eum verè reprehendisse & non simulatoriè. Sed & *Petrus* quidem servando peccavit,
 ,, quia indè erat scandalum apud Gentiles, à quibus se substrahebat. *Paulus* verò non peccavit reprehendendo, quia ex ejus reprehensione nul-

lum scandalum sequebatur." Ex quibus omnibus habemus 1. *Cephā* eundem esse cum *Petro*, quia præter *S. Tb.* multis in locis id fatentur *SS. Aug. & Hier.*, aliās dicendo *Cephā* diversum esse à *Petro* omnes difficultates inter ipsos exortas statim solvissent. *S. Greg.* hom. 18. in *Ezech.*, ac est concors *SS. PP.* sententia, à qua in quæstione facti non est recedendum, dein *D. Paulus* vocat hunc *Cephā* *ψ. 9. Columnam Ecclesiæ*, quod *D. Petro* tamquam Ecclesiæ capiti propriè convenit. 2. *D. Petrum* verè fuisse reprehensum à *D. Paulo*. 3. Eum fuisse reprehensibilem in eo, quod scandalizasset Gentiles sese abstrahendo ab eis &c. 4. *Petrum* tantum venialiter peccasse.

Dices 1. *ψ. 7. & 8. cap. 2. D. Paulus* consueto nomine ponit *Petrum*, & *ψ. 9.* dicit *Cephas*: ergo non vult unum cum alio confundere, & *ψ. 9.* anteponit *Jacobum* dicens: *Jacobus, & Cephas, & Joannes*.

Rx. Act. 13. S. Lucas idem facit cum *D. Paulo*, qui *ψ. 2. & 7.* dicitur *Saulus*, & *ψ. 13. & 16.* vocatur *Paulus*, & tamen de eadem persona agitur, ergo & hic. Quòd autem inverso ordine ac mutato nomine *D. Petrus* ponatur ac nominatur, hæc est ratio: cum hic agatur de *D. Petri* peccato, & reprehensione, ut *D. Petri* famæ consularet *D. Paulus* noluit eum usitato nomine nominare, nec ordine dignitatis ponere. Ac sive *Petrus* sive *Cephas* dicatur idem est, dicente ipso CHRISTO *Joan. 1. ψ. 42. Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus*.

Dices 2. quando *Cephas* à *D. Paulo* fuit *Antiochiæ* reprehensus, tunc *Petrus* erat *Jerosolymis*, ergo non est eadem persona *Cephas* cum *Petro*. Prob. ant. conferendo *Act. caput 9. ψ. 26.* cum *cap. 1. ad Gal. ψ. 18.*, & *Act. 11. ψ. 29.* cum *cap. 2. ad Gal. ψ. 1.* ubi dicitur: *Post annos 14. ascendit Hierosolymam &c.*

R. Hoc non sequi ex eo, quia nos dicimus *D. Paulum* ad fidem conversum fuisse an. CHRISTI 34. ut diximus Exam. unico in *Act. Apost. Pet. 57.*, ac immediatè post ivisse in *Arabiam*, iterùm rediens in *Damascum* nempè post tres annos, ut ad *Gal. 1. v. 18.* habetur, ivit tantùm primâ vice *Jerosolymam* ubi remansit 15. diebus nempè an. CHRISTI 37. postea tamquam Doctor Gentium *Cyprum*, *Pamphylia*, *Pisidiam*, *Lycaöniam*, *Galatiam*, aliasque prædicando peragravit Provincias usque ad an. CHRISTI 48., anno 14. suæ conversionis, teste *S. Tb. lect. 1. in cap. 2. ad Gal. v. 1.* quo anno *Act. 15 v. 2.* ivit secundò *Jerosolym.*, consulturus Apostolos, an Gentes Lege Judaicâ tenerentur? Quare in Concilio per *D. Petrum* decisâ, rediit *D. Paulus* cum sociis *Antiochiam*. Ac aliquantò post *Cephas*, seu *Petrus* Apostolorum Princeps, intelligens Concilii sententiam optimè *Antiochiæ* exceptam, eo se contulit; quia testante *Calmet Jerosolyma Antiochiâ* tantùm 125. leucis Gallicis distat, & tunc illa contigerunt quæ hîc narrantur.

Dices 3. Et est præcipuum *Kerkherdere* argumentum ex *S. Irenæo* lib. 3. adv. *Hæreses* cap. 12. deductum: 12. Apostoli, *Petrus*, *Jacobus*, *Joannes* & alii religiosè agebant circa dispositionem Legis, quæ est secundum *Moysen*, & cùm iste *Cephas* hîc à *D. Paulo* reprehendatur, quòd non rectè ageret circa Legis dispositionem, ergo iste *Cephas* non est *S. Petrus* Apostolus.

R. Verum esse Apostolos *Petrum*, *Jacobum* & *Joannem*, aliosque religiosè egisse circa dispositionem Legis *Moyses* tempore CHRISTI Domini, ac idèd CHRISTUS Dominus *Luc 6.* defendit eos contra Judæos accusantes eos, quia Sabbato vellebant spicas: hoc tamen non obest, quin aliqui Apostoli, *Petrus*, *Jacobus*, & *Joannes*, alio tempore, Lege jam mortuâ, nempè post CHRISTI mortem, potuerint per fragilitatem humanam non reli-

giosè circa dispositionem Legis agere, ut in casu de *Cepha* seu *Petro* dicimus, nulla est implicantia in eo. Distingue tempora & concordabunt jura.

Pet. 14. Cum *ψ.* 15. dicat: *Nos naturâ Judei, & non ex gentibus peccatores*, an *D. Paulus* non contradicat; *Joan.* 1. *ψ.* 8.: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, nos seducimus, & veritas in nobis non est?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 4.: "Dicendum est, quod aliud est peccantem esse, aliud peccatorum. Nam primum denominat actum, secundum verò promptitudinem, sive habitum ad peccandum." Et sic *S. Joan.* loc. cit. tantum loquitur de actuali peccato, & *D. Paulus* hic agit de habitualibus peccatoribus, ac quasi ex naturâ seu potius ex gentilitate sua sæpè peccantibus.

Pet. 15. An sit licitum alicui convitium dicere, ut *D. Paulus* fecit cap. 3. *ψ.* 1.: *ô Insensati Galatæ?* & quid *ly fascinauit* significet?

R. Ad 1. cum *S. Tb.* 2. 2. q. 72. a. 2. ad 2.: "Licitum est aliquem verberare, vel in rebus damificare, causâ disciplinæ: ita etiam causâ disciplinæ potest aliquis alteri, quem debet corrigere, verbum aliquod convitiosum dicere. Et hoc modo Dominus Discipulos *Luc.* ult. *ψ.* 25. vocavit stultos, & Apostolus Galatas insensatos. Tamen sicut dicit *Aug.* in lib. 2. de sermone Domini in monte cap. 30.: Rarò & ex magna necessitate objurgationes sunt adhibendæ, in quibus, non nobis, sed ut Domino serviatur, instemus." Eadem habet hic lect. 1.

R. Ad 2. cum *S. Tb.* hic lect. 1.: "Quis vos fascinauit, quasi diceretur, vos estis sicut homo ludificatus, qui res manifestas aliter accipit, quam sint in rei veritate: quia scilicet vos estis ludificati per deceptiones & sophismata (veritati non obedire) id est, veritatem manifestam & à vobis receptam non videtis, nec obediendo reci-

„ pitis. Sap. 4. v. 12. Fascinatio nugacitatis ob-
 „ scurat bona.”

Pet. 16. Si dicente *D. Paulo* v. 10.: *Quicum-
 qui ex operibus Legis sunt, sub maledictio sunt:*
 damnati sint, ergo omnes antiqui Patres, qui
 vixerunt in operibus Legis, damnati sunt?

R. Neg. cum *S. Tb.* hic lect. 4.: ” Est error Ma-
 „ nichæi. Ideòque hoc est sanè intelligendum...
 „ Quicumque in operibus Legis confidunt, & pu-
 „ tant se justificari per ea, sub maledictio sunt...
 „ Sed per habitum fidei charitate informatum.
 „ Heb. 11. v. 39. Hi omnes testimonio fidei &c.
 Pet. 17. Cùm loc. cit. *D. Paulus* dicat: *Male-*
dictus omnis, an non contradicat sibi ad *Rom.* 12.
 v. 14.: *Benedicite, & nolite maledicere?*

R. Neg. cum *S. Tb.* loc. cit.: ” Dicendum est,
 „ quòd maledicere nihil aliud est, quam malum
 „ dicere; possum ergo dicere bonum esse malum,
 „ & malum esse bonum; & rursùm bonum esse
 „ bonum, & malum esse malum. Et primum qui-
 „ dem prohibet Apost. dicens: Nolite maledice-
 „ re: id est, nolite dicere bonum esse malum,
 „ & è contrà; sed secundum licet, & ideò cùm
 „ vituperamus peccatum, maledicimus quidem,
 „ sed non dicendo bonum malum, sed dicimus
 „ malum esse malum. Et ideò licet peccatorem
 „ maledicere, id est, dicere eum esse malo ad-
 „ dictum, vel esse malum.”

Pet. 18. Explica mihi illa *D. Pauli* verba v. 13.
 posita: *CHRISTUS nos redemit de maledictio Legis;*
factus pro nobis maledictum: quia scriptum est;
maledictus omnis qui pendet in ligno?

R. cum *S. Tb.* 3. p. q. 46. a. 4. ad 3.: ” (Sicut
 „ Aug. dicit lib. 14. contrà Faustum cap. 3. & 4.)
 „ Peccatum maledictum est, & per consequens
 „ mors & mortalitas ex peccato proveniens. Caro
 „ autem *CHRISTI* mortalis fuit, similitudinem ha-
 „ bens carnis peccati: & propter hoc *Moyfes* eam

„ nominat maledictam... Confiteri ergo maledic-
 „ tum suscepisse pro nobis, quem confiteris mor-
 „ tuum esse pro nobis. Undè ad Gal. 3. v. 13.
 „ dicitur: CHRISTUS nos redemit de maledicto Le-
 „ gis, factus pro nobis maledictum. (Et 3. p. q.
 „ 48. a. 4. sed contrà) Dicitur pro nobis factus
 „ maledictum, in quantum pro nobis passus est in
 „ ligno.” Et hìc lect. 5. ad longum & latum.

Pet. 19. Quomodò illi 430. anni sint compu-
 tandi v. 17.; *Post quadringentos & triginta an-
 nos facta est Lex?*

R. cum S. Th.. hìc lect. 6.: ” Dicendum, quòd
 „ si fiat computatio annorum à primâ promissione
 „ facta Abrahæ, quæ legitur Gen. 12. v. 1. usque
 „ ad exitum Filiorum Israël de Ægypto, quandò
 „ data est Lex, sic sunt anni 430. sicut hìc scribi-
 „ tur, & Exod. 19. v. 3., & Act. 7. v. 38. usque
 „ ad exitum Filiorum Israël de Ægypto, quandò
 „ data est Lex. Si autem incipiat computatio à
 „ à nativitate Isaäc (de qua legitur Gen. 21. v.
 „ 3.) sic sunt tantum 405. anni. Nam 25. anni
 „ fuerunt à promissione facta Abrahæ usque ad
 „ nativitatem Isaäc. Abraham enim erat 75. anno-
 „ rum, quandò exivit de terra sua, & facta est ei
 „ prima promissio, ut habetur Gen. 12. v. 1. Cen-
 „ tenarius autem fuit, quandò natus est Isaäc, ut
 „ habetur ibidem 21. v. 5. Quod autem à nativi-
 „ tate Isaäc, usque ad exitum Filiorum Israël de
 „ Ægypto, fuerint 405. anni, probatur per hoc,
 „ quòd Isaäc fuit 60. annorum, quandò genuit Ja-
 „ cob, ut habetur Gen. 25. v. 26. Jacob autem
 „ 130. annorum, quandò intravit Ægyptum, ut
 „ ut habetur Gen. 47. v. 9. & 28. Et sic à nativitate
 „ Isaäc, usque ad introitum Jacob in Ægyptum,
 „ fuerunt 190. anni. Joseph autem fuit 30. anno-
 „ rum, quandò stetit coram Pharaone, ut habetur
 „ Gen. 41. v. 46. Et postea transierunt 7. anni
 „ fertilitatis, & duo sterilitatis, usque ad ingres-

„ sum Jacob in Ægyptum, ut habetur Gen. 45.
 „ v. 6. Vixit autem Joseph 110. annis, ut habe-
 „ tur Gen. ult. v. 25. A quibus si abstrahantur 39.
 „ ann, remanent 71. anni. Fuerunt ergo à nativitate
 „ Isaac usque ad mortem Joseph 260. unus annus.
 „ Fuerunt autem in Ægypto Filii Israël post mor-
 „ tem Joseph 144. annis, ut Rabatus dicit in Glos.
 „ Act. 7. Fuerunt ergo à nativitate Isaac, usque
 „ ad exitum Filiorum Israël de Ægypto & Le-
 „ gem datam 405. anni, Scriptura autem Gen.
 „ 17. non curavit de minutis. Vel potest dici,
 „ quod quinto anno Isaac expulsus fuit Ismaël,
 „ & remansit solus Isaac hæres Abrahamæ, à quo
 „ tempore fuerunt 400. anni. ”

Pet. 20. Quis sit ille Mediator, de quo v. 19.
 R. cum S. Tb. 3. p. q. 26. a. 1. sed contra:
 „ Dicitur 1. ad Tim. 2. v. 5.: Unus est Mediator
 „ Dei & hominum, Homo JESUS CHRISTUS. (Et
 „ in corpore) Solus CHRISTUS est perfectus Dei
 „ & hominum Mediator, in quantum per mor-
 „ tem suam humanum genus Deo reconciliavit.
 „ Undè cum Apostolus dixisset, Mediator Dei &
 „ hominum Homo CHRISTUS JESUS, subjungit:
 „ qui dedit semetipsum redemptionem pro omni-
 „ bus. Nihil tamen prohibet aliquos alios secun-
 „ dum quid dici Mediatores, inter Deum & ho-
 „ mines: prout scilicet coöperantur ad unionem
 „ hominum cum Deo dispositivè vel ministeriali-
 „ ter. (Et hìc lect. 7. *In manu Mediatoris.*) id
 „ est, in potestate CHRISTI. Deut. 33. v. 2.: In
 „ dextera ejus ignea Lex. 1. Tim. 2. v. 5.: Me-
 „ diator Dei & hominum &c. Iste Mediator signi-
 „ ficatus est per Moysem, in cujus manu est Lex
 „ data. Deut. 5. v. 5.: Ego sequester, & medius
 „ fui inter Deum & vos &c.” *Moyfes* supplevit
 vices CHRISTI.

Dices: CHRISTUS tantum potest dici Mediator
 secundum naturam humanam assumptam, atqui

quandò Lex data fuit, CHRISTUS necdum eam assumpserat, ergo hoc non potest intelligi de CHRISTO.

R. Licet CHRISUS tempore datæ Legis Moyσαιæ, necdum actu naturam humanam assumpsisset, consequenter necdum esset actu mediator, erat tamen talis in decreto & destinatione infallibili Dei. Quasi diceret: Lex vetus data fuit potestate & auctoritate CHRISTI mediatoris jam prædestinati à Deo.

Pet. 21. An Judæus non sit amplioris dignitatis quam Gentilis *ψ. 28. Non est Judæus &c.*?

R. cum *S. Tb. lect. 9.* "Dicendum est, quòd Judæi
,, & Græci possunt considerari dupliciter. Uno modo,
,, secundum statum in quo erant ante fidem, &
,, sic amplius fuit Judæo, propter beneficium Legis.
,, Alio modo, quantum ad statum gratiæ, &
,, sic non est amplius Judæo: & de hoc intelligitur hic."

Pet. 22. Ostende mihi B. V. M. esse Matrem Filii Dei, & quòd CHRISTUS ex MARIA Virgine carnem sumpserit?

R. cum *S. Tb. lect. 2. in cap. 4. ad Gal. explicante hæc verba ψ. 4. Misit Deus Filium suum, factum ex Muliere:* "Destruuntur duo errores,
,, scilicet Valentini, dicentis CHRISTUM non
,, sumpsisse Corpus de Virgine, sed adtulisse illud
,, de Cœlo, & per B. Virginem sicut per fistulam,
,, seu canalem transivisse. Sed hoc est falsum, quia
,, si verum esset quod dicit, non fuisset factus ex
,, muliere, ut Apost. dicit: Hæc enim præpositio
,, (ex) causam materiale designat. Item error
,, Nestorii dicentis, B. Virginem non esse Matrem
,, Filii Dei, sed filii hominis, quod falsum esse
,, ostenditur, per hoc quod dicit Apost. hic: quod;
,, (misit Deus Filium, factum ex Muliere) qui enim
,, fit ex Muliere est Filius ejus. Si ergo Filius Dei
,, est factus ex Muliere, scilicet ex B. Virgine,

„ manifestum est , quod B. Virgo est Mater Filii
 „ Dei. &c.”

Pet. 23. An CHRISTUS sub Lege fuerit cap. 4.
 ψ. 4. *Factum sub Lege?*

R. Affirm. cum S. Tb. loc. cit. ” CHRISTUS fuit
 „ factus sub Lege , quia circumcissus fuit , & in
 „ Templo præsentatus.” Inquantum voluntariè
 voluit observare Legem , ad quam non teneba-
 tur.

Pet. 24. Quid D. Paulus intelligat ψ. 9. per :
Infirma & egena elementa?

R. cum S. Tb. hic lect. 4. ” Id est , ad litteralem
 „ Legis observantiam ? ... Elementa dico infirma ,
 „ quia non perficit justificando. Heb. 7. ψ. 19. Ne-
 „ minem ad perfectum adduxit Lex (egena) quia
 „ non confert virtutes & gratiam adjuvando per
 „ se ... & quod ita sit , probat , cum dicit ψ. 10.
 „ Dies observatis , Judaïco ritu , scilicet Sabbata ,
 „ ... menses , id est , Neomenias , ... tempora , sci-
 „ licet egressionis de Ægypto , & quod Hieroso-
 „ lymam tribus vicibus veniebant per singulos an-
 „ nos. Annos Jubilæi & 7. annum remissionis.
 „ (Et 1. 2. q. 103. a. 2. O. , & 3. p. q. 62. a. 6.) Sed
 „ contra : est , quod Gal. 4. ψ. 9. dicitur , conver-
 „ timini iterum ad infirma & egena elementa , glossa
 „ Ord. ibid. id est , ad Legem , quæ dicitur infir-
 „ ma , quia perfectè non justificat.”

Pet. 25. Quomodo D. Paulus dicat ψ. 29. *Qui*
(Ismaël) secundum carnem natus fuerat , perse-
quebatur eum , Isaâcum , quia non legitur in Gen. ,
 quod *Ismaël* persecutus fuerit *Isaâc* , sed tantum
 quod luserit cum eo. Gen. 21. ψ. 9.?

R. cum S. Tb. hic lect. 9. ” Apostolus illum lu-
 „ sum dicit persecutionem , quia lusus magni ad
 „ parvum est quædam illusio , cum major cum
 „ parvo ludens intendit eum decipere. Vel etiam ,
 „ ut dicunt quidam , Ismaël cogebat Isaâc adorare
 „ imagines luteas quas faciebat. Per hoc autem

„ docebat eum averti à cultu unius Dei, quod est
 „ magna persecutio, cum majus malum sit inferre
 „ mortem spirituales, quam corporalem. Quod
 „ tamen ideò in Gen. appellatur lusus, quia sub
 „ specie ludi hoc faciebat.”

Pet. 26. Quomodo Filii secundum carnem per-
 secuti fuerint Filios secundum spiritum?

R. cum eodem *Ang.* loc. cit. ” Quia Judæi in
 „ principio primitivæ Ecclesiæ persecuti sunt Chri-
 „ stianos, ut patet in Act. Apost., & facerent etiam
 „ nunc, si possent.”

Pet. 27. Quid intendat *D. Paulus* dicens cap. 5.
 ψ. 12. *Utinam abscindantur, qui vos conturbant?*

R. cum *S. Tb.* lect. 2. hic: ” Quasi dicat: ipsi
 „ conturbant vos in hoc, quod volunt vos circum-
 „ cidi, sed utinam non solum circumcidantur, sed
 „ totaliter castrentur.” Id est ab Ecclesia sententiâ
 excommunicationis excludantur.

Pet. 28. An verum sit ψ. 14. *Lex in uno sermone
 impletur*, cum *Matth.* dicat: *In his duobus man-
 datis*, scilicet dilectionis Dei & proximi, *totâ
 Lex pendet & Prophetæ?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3. ” In dilectione Dei
 „ includitur dilectio proximi. 1. Joan. 4. ψ. 21. Hoc
 „ mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum,
 „ diligat & fratrem suum. Et è converso proxi-
 „ mum diligimus propter Deum; impletur ergo
 „ tota Lex in uno præcepto charitatis... nam om-
 „ nia præcepta, vel sunt moralia, vel sunt cere-
 „ monialia, vel judicialia. Moralia quidem sunt
 „ præcepta decalogi, quorum tria pertinent ad di-
 „ lectionem Dei, alia septem ad dilectionem
 „ proximi. Judicialia autem sunt, ut quicumque
 „ furatur aliquid, reddat quadruplum, & his simi-
 „ lia, quæ similiter ad dilectionem proximi perti-
 „ nent. Ceremonialia sunt sacrificia & hujusmodi,
 „ quæ reducuntur ad dilectionem Dei.” Ergo &c.

Pet. 29. Quo sensu ψ. 17. dicat *D. Paulus*: *Spi-
 ritus concupiscit adversus carnem?*

116 *Examen quart. in Epist. ad Galatas.*

R. cum *S. Tb.* lect. 4. " Spiritus non concupiscit adversus naturam carnis; sed adversus ejus desideria." Prava & iniqua.

Pet. 30. An benè à *D. Paulo* multa *ψ. 20.* ponantur inter opera carnis quæ non pertinent ad carnem, ut: *Idolorum servitus ... sectæ &c.?*

R. Affirm. cum *S. Tb.* lect. 5. " Dicendum est secundum *Aug.* lib. 4. de *Civ. Dei* cap. 2. quod secundum carnem vivit, quicumque vivit secundum seipsum. Undè caro hìc accipitur pro toto homine. Quidquid ergo provenit ex inordinato amore sui, dicitur opus carnis. Vel dicendum est, quod aliquod peccatum potest dici carnale dupliciter, scilicet, quantum ad consummationem, & sic dicuntur carnalia illa tantum, quæ consummantur in delectatione carnis scilicet luxuria & gula. Et quantum ad radicem: & sic omnia peccata dicuntur carnalia, in quantum ex corruptione carnis anima aggravatur."

Pet. 31. Quid *D. Paulus* intelligat cap. 6. *ψ. 17.* *Ego enim stigmata Domini JESU in corpore meo porto?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 5. " Stigmata enim proprie sunt, quædam notæ impressæ alicui cum ferro candenti, sicut cum servus ab aliquo Domino signatur in facie, ut nullus eum sibi vindicet; sed quietè dimittat Domino suo, cujus stigmata portat. Hoc etiam modo *Apost.* dicit se stigmata Domini portare, quasi insignitus sit, ut servus CHRISTI; & hoc, quia portabat insignia Passionis CHRISTI patiens pro eo multas tribulationes in corpore suo." Eadem habet *S. Hier.* hìc: " Qui in plagis supra modum, in carceribus frequenter, ter Virgis cæsus est, semel lapidatus est, & cætera quæ in catalogo scripta sunt gloriandi, hìc stigmata Domini JESU in corpore suo portat."

EXAMEN QUINTUM.

I N

EPISTOLAM AD EPHESIOS.

P Et. procœmialis, quid contineatur in Epistola ad *Ephesios*?

R. cum *S. Tb.* in prologo ad *Ephesios*: "Ephesios... fundatos in fide confirmavit... Ephesios verò quibus scribit, describit à tribus. Primò à regione, quia Ephesii sunt Asiani ab Asia minore. Secundò à religione, quia hi acceperunt verbum veritatis Christianæ. Tertiò à stabilitate, quia perstiterunt in fide. (Et lect. 1. in cap. 1.) consolatoriam (ait) scribit Epistolam... intentio verò ejusest, eos in bonis habitis confirmare, & ad altiora provocare... primò ergo ponit salutationem, in qua suum affectum ad eos demonstrat. Secundò narrationem, in qua eos in bonis habitis confirmat, ibi. (Benedictus Deus &c.) usque ad c. 4. Tertiò exhortationem, in qua eos ad ulteriora bona provocat, à cap. 4. usque ad locum illum c. 6. (de cætero Fratres confortamini in Domino &c.) Quartò Epistolæ conclusionem, in qua eos ad certamen spirituale confortat, à loco isto, de cætero, usque in finem."

Pet. 1. Quid velit *D. Paulus* nobis significare, dicendo cap. 1. v. 9.: *Ut notum faceret Sacramentum?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3.: "Sacrum secretum, scilicet Mysterium incarnationis, quod fuit ab initio absconditum."

Pet. 2. Quo sensu dicat v. 10.: *Instaurare omnia in CHRISTO, & quæ in Cœlis, & quæ in terris sunt?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit: " Nam in quantum facta
 „ sunt propter hominem, omnia instaurari dicun-
 „ tur.... (Omnia) inquam (quæ in Cœlis) id
 „ est, Angelos. Non quod pro Angelis mortuus sit
 „ CHRISTUS; sed quia redimendo hominem rein-
 „ tegratur ruina Angelorum. Psalm. 109. v. 6.:
 „ Implevit ruinas &c. Ubi cavendus est error Ori-
 „ genis, ne per hoc credamus Angelos damnatos,
 „ redimendos esse per CHRISTUM, ut ipse finxit.
 „ (Et quæ in terris) in quantum Cœlestia terrenis
 „ pacificat. " Et *S. Aug. Ench.* 62.: " In ipso
 „ CHRISTO restaurantur quæ in Cœlis sunt, cum
 „ id, quod inde ex Angelis lapsum est, ex homi-
 „ nibus redditur. Instaurantur autem quæ in terris
 „ sunt, cum ipsi homines, qui prædestinati sunt
 „ ad æternam vitam, à corruptionis vetustate pur-
 „ gantur. "

Pet. 3. Quare *D. Paulus* v. 21. tantum enu-
 meret quatuor Angelorum Ordines? ac quot sint
 Angelorum Ordines juxta *S. Scripturam*? & quæ
 hæresis ex his verbis damnetur?

R. Ad 1. cum *S. Tb.* hic lect. 7.: " De his verò
 „ quatuor Apost. specialem mentionem facit. Cu-
 „ jus ratio est, quia horum quatuor Ordinum no-
 „ mina à dignitate imponuntur; & quia agit de
 „ dignitate CHRISTI, ideò hic specialiter eos no-
 „ minat, ut ostendat CHRISTUM omnem dignita-
 „ tem creatam excedere... secundum quod homo
 „ super omnes hujusmodi Ordines esse exaltatum:
 „ propter quod subjungit dicens (Et super omne
 „ nomen &c.) id est, non solum super Principa-
 „ tus: sed super omne nominabile. "

R. Ad 2. cum *S. Tb.* 1. p. q. 108. a. 6.: " Sed
 „ contrà est, quòd Dionys. ponit cap. 6. & 7.
 „ Cœlest. Hierar. in prima quidem Hierarchia Se-
 „ raphim ut primos, Cherubim ut medios, Thro-
 „ nos ut ultimos. In mediâ verò Dominationes ut
 „ primos, Virtutes ut medios, Potestates ut ulti-

„ mos. In ultimâ Principatus ut primos, Archan-
 „ gelos ut medios, Angelos ut ultimos. (Et art.
 „ 5. pro conclusione ait) Novem Angelorum Or-
 „ dines, Seraphim, Cherubim, Throni, Domi-
 „ nationes, Virtutes, Potestates, Principatus,
 „ Archangeli, & Angeli, convenienter (secun-
 „ dùm convenientiam scilicet, ad spirituales eo-
 „ rum perfectiones & ministeria) nominantur.
 (Et a. 5. sed contrà id ex S. Scriptura ostendit)
 „ Auctoritas S. Scripturæ, quæ sic eos nominat:
 „ nomen enim Seraphim ponitur Isaïæ 6. v. 2.
 „ Nomen Cherubim Ezech. 10. v. 1. Nomen au-
 „ tem Archangeli ponitur in Canonica Judæ. No-
 „ men Thronorum ad Colos. 1. v. 16. Dominatio-
 „ nes autem, & Virtutes, & Potestates, & Prin-
 „ cipatus ponuntur Ephes. 1. v. 21. Nomina au-
 „ tem Angelorum in pluribus Scripturæ locis. ”

℞. Ad 3. hinc damnata hæresis *Simonianorum*,
 vulgò *Religio Angelorum*, quæ extollebat Ange-
 los, suppresso CHRISTO.

Pet. 4. An peccatum & delictum distinguat *D. Paulus* dicens cap. 2. v. 1.: *Cum essetis mortui delictis & peccatis vestris?*

℞. Affirm. cum *S. Tb.* hic lect. 1.: ” Morte
 „ spiritali, quæ pessima est, Ps. 33. v. 22.: Mors
 „ peccatorum pessima... Ecce multitudo. (In delic-
 „ tis) quidem quantum ad ommissa... (& pecca-
 „ tis) quantum ad commissa, (in quibus aliquan-
 „ dō ambulastis) Quod ideò dicit, ut multitudi-
 „ nem peccatorum exaggeret. Nam aliqui, si ad
 „ horam mortui sunt in peccatis & in delictis,
 „ cessant tamen aliquandō, & peccare desistunt;
 „ sed isti de malo in pejus procedentes & ambu-
 „ lantes, proficiebant. ” Et *S. Aug.* q. 20. in *Lev.*
 „ Peccatum est perpetratio mali, delictum autem
 „ desertio boni... Potest etiam illud esse delic-
 „ tum, quod imprudenter, id est, ignoranter: il-
 „ lud peccatum, quod à sciente committitur ”

Pet. 5. Quid intelligatur *ψ. 2.: Secundum sæculum mundi huius, secundum Principem potestatis aëris, & cap. 6. ψ. 12.: Principes, & Potestates, & mundi Rectores tenebrarum harum?*

R. cum *S. Tb.* hīc lect. 1.: "Secundum sæcula-
 ,, rem vitam rerum mundanarum, quæ vos alli-
 ,, ciunt... Alia causa est ex parte dæmonum, qui-
 ,, bus ferviebant... Ratio autem quare non statim
 ,, post eorum casum retrusi sunt in infernum, sed
 ,, dimittuntur in aëre, est, quia Deus noluit,
 ,, quod ipsis peccantibus eorum ratio totaliter fru-
 ,, straretur, & ideò dedit eos hominibus in exer-
 ,, citium, quo bonis præpararent coronam, ma-
 ,, lis verò æternam mortem, & quia usque ad
 ,, diem iudicii est nobis tempus belli & merendi,
 ,, Ideò usque tunc in aëre permanebunt, post
 ,, diem verò iudicii retrudentur in infernum." Et
 lect. 3. in cap. 6., & *S. Hier.* in cap. 6. ad *Ephes.*:
 "Omnium Doctorum opinio est, quòd aër iste,
 ,, qui Cælum & Terram medius dividens, inane
 ,, appellatur, plenus sit contrariis fortitudinibus."
 id est, dæmonibus.

Pet. 6. An homines ex sua *natura* sint *fili* *iræ* *ψ. 3.?*

R. cum *S. Tb.* 3. p. q. 2. a. 12. O.: "Undè na-
 ,, turale potest aliquid dici dupliciter: uno modo,
 ,, quod est tantum ex principiis essentialibus rei:
 ,, sicut igni naturale est fursum ferri. Alio modo
 ,, dicitur esse homini naturale, quod ab ipsa nati-
 ,, vitate habet; secundum illud *Ephes.* 2. *ψ. 3.:*
 ,, Eramus naturà filii iræ. (Et lect. 1. in cap. 2.
 ,, ad *Ehes.* ait) Eramus naturà, id est, per origi-
 ,, nem naturæ, non quidem naturæ, ut natura est,
 ,, quia sic bona est, & à Deo, sed naturæ, ut vi-
 ,, tiata est. (Fili iræ) id est, vindictæ, pœnæ,
 ,, & gehennæ."

Pet. 7. Quid significetur *ψ. 14.: Medium parie-
 tem maceriæ solvere?*

R. cum S. Tb. hìc lect. 5 : " Vetus ergo Lex
 „ est paries maceriæ... & solvere hoc (scilicet
 „ parietem maceriæ) est solvere inimicitias quæ
 „ erant inter Judæos, & Gentiles: quia isti vole-
 „ bant Legem servare, illi verò minimè, ex quo
 „ oriebatur inter eos ira & invidia; sed certè has ini-
 „ micitias CHRISTUS solvit in carne sua assumpta."

Dices: CHRISTUS de seipso ait *Matt. 5. v. 17.*
Non veni solvere Legem, sed adimplere.

R. cum S. Tb. loc. cit.: " Dicendum est, quòd
 „ in veteri Lege erant præcepta moralia & cere-
 „ monialia: moralia quidem præcepta CHRISTUS
 „ non solvit, sed adimplevit; superaddendo con-
 „ silia, & exponendo ea, quæ Scribæ & Pharisei
 „ malè intelligebant... Ceremonialia verò Præ-
 „ cepta solvit quidem quantum ad eorum substan-
 „ tiam, sed adimplevit quantum ad quod figu-
 „ rabant, adhibens figuratum figuræ."

Pet. 8. Quis dicatur *v. 20. Fundamentum Aposto-
 lorum &c.*

R. cum S. Tb. hìc lect. 6. " Fundamentum au-
 „ tem ponit duplex. Unum secundarium, & aliud
 „ principale. Secundarium quidem fundamentum,
 „ sunt Apostoli & Prophetæ... Id est super doctri-
 „ nam eorum. Vel aliter... supra CHRISTUM, qui
 „ est fundamentum Apostolorum & Prophetarum."

Pet. 9. quomodò verificari possit, quod dicit
*D. Paulus cap. 3. v. 5.: Quod aliis generationi-
 bus non est agnitum filiis hominum, sicuti nunc
 revelatum est SS. Apostolis; cum Isaïas, & alii Pro-
 phetæ clarissimè prophetaverint de gentium voca-
 tione ad fidem?*

R. cum S. Tb. hìc lect. 1.: " Licèt enim my-
 „ steria CHRISTI Prophetis & Patriarchis fuerint
 „ revelata, non tamen ità clarè sicut Apostolis.
 „ Nam Prophetis & Patriarchis fuerunt revelata
 „ in quadam generalitate; sed Apostolis manifes-
 „ tata sunt quantum ad singulares & determinatas
 „ circumstantias."

Pet. 10. Quo sensu vocet se *ψ. 8. Minimum Sanctorum*?

R. cum *S. Tb.* hīc lect. 2.: "Vocat se minimum, non ex potestate sibi commissa, sed ex consideratione statūs præteriti: 1. Cor. 15. *ψ. 9.* Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus: quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei."

Pet. 11. An Angeli doceantur ab hominibus Apostolis? dicente *D. Paulo ψ. 10.: Ut innotescat Principatibus & Potestatibus, in Cœlestibus per Ecclesiam*, quod videtur absurdum?

R. cum *S. Tb.* hīc lect. 3.: "Dicendum est ergo, quod innotuit Angelis per Ecclesiam primò per Apostolos prædicantes, ut dicit Gloss. Non quod Angeli hoc didicerint ab eis, sed in eis... Sunt quædam rationes mysteriorum gratiæ, totam creaturam excedentes, & hujusmodi rationes non sunt inditæ mentibus Angelorum; sed in solo Deo sunt occultæ. Et ideò Angeli non agnoscunt eas in seipsis, nec etiam in Deo, sed cognoscunt eas secundum quod in effectibus explicantur. Cum inter rationes pertinentes ad multiformem sapientiam Dei sint hujusmodi, scilicet in solo Deo absconditæ, & postmodum in istis forinsecis effectibus explicatæ, manifestum est, quod Angeli eas, nec in seipsis, nec in ipso, nec etiam ab Apostolis, nec à Viatoribus aliis cognoverunt: sed in ipsis Apostolis explicatas, priùs in mente divinâ latentes, cognoverunt. (Et 1. p. q. 117. a. 2. ad 1. ait) Ità dico absconditi, ut tamen innotesceret Principibus & Potestatibus in Cœlestibus per Ecclesiam, scilicet multiformis sapientia Dei: quasi dicat, ità hoc Sacramentum erat absconditum hominibus, ut tamen Ecclesiæ Cœlesti, quæ continetur in Principibus & Potestatibus, hoc Sacramentum notum esset à sæculis, non antè sæcula: quia ibi

„ primitus Ecclesia fuit, quò post Resurrectionem
 „ & ista Ecclesiæ hominum congreganda est. Potest
 „ tamen & aliter dici, quod illud, quod abscon-
 „ ditum est, non tamen in Deo innotescit Ange-
 „ lis; verum etiam hoc eis apparet, cum efficitur
 „ atque propalatur: ut *Aug. lib. 5. supra Gen. ad*
 „ *lit. cap. 19. subdit. Et sic, dum per Apostolos*
 „ *impleta sunt CHRISTI & Ecclesiæ mysteria, An-*
 „ *gelis aliqua apparuerunt de hujusmodi mysteriis,*
 „ *quæ antè eis erant occulta. Et per hunc modum*
 „ *potest intelligi, quod Hier. dicit hìc, quod Apo-*
 „ *stolis prædicantibus; Angeli aliqua mysteria*
 „ *cognoverunt: quia scilicet per Prædicationem*
 „ *Apostolorum hujusmodi mysteria explebantur*
 „ *in rebus ipsis. Sicut prædicante Paulo Apostolo*
 „ *convertebantur gentes, de quo Apostolus ibi lo-*
 „ *quitur.*” Et 1. p. q. 57. a. 5., & Opusc. 1. cap 26.
 Dices: Ergo Angeli à principio mundi non
 cognoverunt Mysterium Incarnationis.

R. cum *S. Tb. loc. cit.:* ” à Principio omnes
 „ sciverunt Mysterium Incarnationis in generali,
 „ sed rationes in speciali didicerunt tempore pro-
 „ cedente... secundum quod in effectibus extrin-
 „ secis explicabantur. ”

Pet. 12. Quare toties *D. Paulus* in hac Episto-
 la, & ad *Colossenses*, & alibi faciat mentionem de
 Angelis?

R. Quia intendit notare, ac exterminare hæ-
 resim *Simonis Magi*, qui docebat Angelos quidem
 à Deo creatos, sed Angelos creasse mundum &
 homines, ac depresso CHRISTO, Angelos nimis
 extollebat.

Pet. 13. Utrum in Cœlis sit Paternitas? dicente
D. Paulo v. 15.: *Ex quo omnis Paternitas in*
Cœlis, nempe in Angelis?

R. cum *S. Tb. hìc lect. 4.:* ” Paternitas est tan-
 „ tum in viventibus & cognoscentibus... Quicum-
 „ que ergo inducit aliquem ad aliquem actum vi-

„ tæ, puta, ad benè operandum, intelligendum,
 „ volendum, amandum, Pater ejus dici potest...
 „ Cùm ergo inter Angelos unus alterum illuminet,
 „ perficiat, & purget, & isti sint actus Hierarchi-
 „ ci, manifestum est, quòd unus Angelus sit Pa-
 „ ter alterius. ” Et 1. p. q. 33. a. 2. ad 4., & q. 45.
 a. 5. ad 1.

Pet. 14. A quo, & ad quid *vocati estis*, cap. 4. v. 4.?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 1.: à Deo ad cœnam nup-
 tiarum seu ad Cœlestem Gloriam, ait: ” 1. Petr. 5. v.
 „ 10. Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in
 „ æternam Gloriam suam, & ubi est beatitudo
 „ vestra. Apoc. 19. v. 9.: Beati qui ad cœnam
 „ nuptiarum Agni vocati sunt. ”

Pet. 15. Quare tantùm detur v. 5. *unum Baptisma*?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2.: ” Dicitur autem
 „ unum triplici ratione: primò, quia Baptismata
 „ non differunt secundùm Baptizantes, quia à
 „ quocumque conferantur, uniformem virtutem
 „ habent, quia qui baptizat interiùs, unus est, sci-
 „ licet CHRISTUS... Secundò, dicitur unum, quia
 „ datur in nomine unius, scilicet Trinitatis....
 „ Tertiò, quia iterari non potest. ”

Dices: Juxtà *S. Tb.* 3. p. q. 66. a. 11. sed contrà,
 & in corpore, dantur tria Baptismata, nempe Flu-
 minis, Flaminis, & Sanguinis, sive ” Aquæ, Pœ-
 „ nitentiæ, & Sanguinis. ”

R. cum *S. Tb.* lect. 1. in cap. 6. Epist. ad *Hebræos*,
 ubi ait: ” Dicendum est, quòd triplex est Baptis-
 „ mus, scilicet Fluminis, Flaminis, & Sanguinis;
 „ sed duo ultima non habent vim, nisi referantur
 „ ad primum: quia illud oportet habere in propo-
 „ sito, si non adsit facultas in habentibus usum
 „ liberi arbitrii. Et ideò non sunt tria Sacramen-
 „ ta, sed unum Sacramentum, per quod regenera-
 „ mur ad salutem. (Et 3. p. q. 66. a. 11. ad 1. res-
 „ pondet) Alia duo Baptismata includuntur in

§ Baptismo Aquæ: qui efficaciam habet & ex Pas-
sione CHRISTI, & ex Spiritu S. Et ideò per hoc
non tollitur Unitas Baptismatis."

Pet 16. Quid intelligatur *ψ. 8.* per *ly captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus?* ac quomodò illa non sint contraria cum his, quæ *Pf. 67. ψ. 19.* dicuntur: *Accepisti dona in hominibus?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 3.: "Humanum enim
genus captivatum erat, & Sancti in charitate de-
cedentes, qui meruerant gloriam, in captivitate
diaboli detinebantur quasi captivi in Lymbo...
hanc ergo captivitatem CHRISTUS liberavit, &
secum duxit in Cœlum... (non solum hanc)
sed etiam quantum ad viventes, qui captivi te-
nebantur sub peccato, quos à peccato liberans
servos fecit justitiæ, ut dicitur *Rom. 6. ψ. 18.:*
Et sic quodammodò eos in captivitatem duxit,
non ad perniciem, sed ad salutem." (Pariter in-
frà ostendit hæc inter se non esse contraria, dum
ait) "Nec est contrarium, quod in littera præce-
denti dicitur. Accepit dona in hominibus. Quia
certè ipse dedit ut Deus, & accepit ut Homo in
fidelibus, sicut in membris suis. Dedit in Cœlo
sicut Deus, & accepit in terra, secundum mo-
dum loquendi," ut Homo.

Pet. 17. An omnes sint resurrecturi in sexu vi-
rili? dicente *D. Paulo ψ. 13.:* *Donec occurramus omnes... in virum perfectum?*

R. Neg. cum *S. Tb.* in suppl. q. 81. a. 3.: "Sed
contrà est, quòd dicit *Aug. lib. 22. de Civit. Dei*
cap. 17.: Melius sapere videntur, qui utrumque
sexum resurrecturum esse non dubitant. Prætereà,
Deus reparabit in resurrectione, quod in ho-
mine fecit in prima conditione: sed ipse fecit
mulierem de costa viri, ut patet *Gen. 2. ψ. 21.:*
Ergo ipse sexum foemineum in resurrectione re-
parabit. (Et in corpore) Respondeo dicendum,

„ quòd sicut consideratâ naturâ individui, debetur
 „ diversa quantitas diversis hominibus; itâ confi-
 „ deratâ naturâ individui, debetur diversus sexus di-
 „ versis hominibus: & hæc etiam diversitas compe-
 „ tit perfectioni speciei, cujus diversi gradus im-
 „ plentur der dictam diversitatem sexûs, vel quan-
 „ titatis, & ideò sicut resurgent homines in diver-
 „ sis staturis, itâ in diversis sexibus. Et quàmvis sit
 „ differentia sexuum, deerit tamen confusio mu-
 „ tuæ visionis; quia aberit libido incitans ad tur-
 „ pes actus, ex quibus confusio causatur. (Et hîc
 lect. 4. ad hæc verba: *In virum perfectum*, ait:)
 „ Ubi non est intelligendum, sicut quidam intel-
 „ lexerunt, quòd scilicet fœminæ mutantur in
 „ sexum virilem in resurrectione, quia uterque
 „ sexus permanebit, non quidem ad commistio-
 „ nem sexuum, quæ tunc de cætero non erit, se-
 „ cundùm illud Matth. 22. v. 30.: In resurrectione
 „ enim non nubent, neque nubentur, sed sunt sicut
 „ Angeli; sed ad perfectionem naturæ, & gloriæ
 „ Dei, qui talem naturam condidit. Dicit ergo,
 „ virum perfectum, ad significandum omnimodam
 „ perfectionem illius statûs. I. Cor. 13. v. 10. Cùm
 „ venerit quod perfectum est, evacuabitur quod
 „ ex parte est. Et propter hoc vir magis sumitur
 „ secundùm quod dividitur contrâ puerum, quàm
 „ secundùm quod dividitur contrâ fœminam.”
 Etiam id confirmant SS. PP. *Aug.* lib. 22. de Civ.
 Dei cap. 17., *Hier.* Epist. 27. in Epitaphio *Paulæ*
 cap. 11., & Epist. 61. ad *Pamachium* adv. errores
Joan. *Hier.* cap. 11., & *Iustinus* q. 43. ad ortho-
 doxos, *Tertull.* lib. de resurr. carnis cap. 60., &
 alii. Ac argumenta, quæ nullius sunt efficacix,
S. Tb. loc. cit. in suppl. solvit.

Pet. 18. An omnes sint resurrecturi in ætate ju-
 venili, in qua CHRISTUS mortuus est, dicente *D.*
Paulo loc. cit: *In mensuram ætatis plenitudinis*
 CHRISTI?

R. cum *S. Tb.* in suppl. q. 81. a. 1. : " Sed contra est, quod dicitur Ephes. 4. *ψ.* 13. : Donec occurramus omnes in virum perfectum. In mensuram ætatis plenitudinis CHRISTI; sed CHRISTUS resurrexit in ætate juvenili, quæ circa 30. annos incipit, ut Aug. lib. 22. de Civ. Dei cap. 15. dicit; ergo & alii in ætate juvenili resurgent. Præterea homo in maxima perfectione naturæ resurget: sed natura humana perfectissimum statum habet in ætate juvenili: ergo in illa ætate resurgent omnes. (Et in corpore ait) Homo resurget absque omni defectu humanæ naturæ: quia sicut Deus humanam naturam absque defectu instituit, ita sine defectu reparabit. Deficit autem humana natura dupliciter: uno modo, quia nondum perfectionem ultimam est consecuta. Alio modo, quia jam ab ultima perfectione recessit. Et primo modo deficit in pueris, secundo modo deficit in senibus. Et ideo in utrisque reducetur humana natura per resurrectionem ad statum ultimæ perfectionis, qui est in juvenili ætate, ad quam terminatur motus augmenti, & à qua incipit motus decrementi." Ubi etiam argumenta contraria solvit.

Pet. 19. An omnes homines resurrecturi sint in æquali mensura?

R. Neg. ut patet ex loc. cit. *S. Tb.* in suppl. q. 81. a. 3. ubi ait: " Resurgent homines in diversis statibus." Idem habet *S. Aug.* lib. 22. de Civ. Dei cap. 14. : " Quid ergo de infantibus dicturi sumus, nisi quia non in ea resurrecturi sunt corporis exiguitate, quâ mortui? sed quod eis tardiùs accessurum erat tempore, hoc sunt illo Dei miro atque celeberrimo recepturi. (Et cap. 15.) Restat ergo, ut suam recipiat quisque mensuram, quam vel habuit in juventute, etiamsi senex est mortuus; vel fuerat habiturus, si antè est defunctus."

Pet. 20. Quo sensu verificetur dictum *D. Pauli* *ψ. 26.: Irascimini & nolite peccare?*

R. cum *S. Tb.* hīc lect. 8.: "Quod potest ex-
 „ poni dupliciter... Si de malā (irā, quandò inor-
 „ dinatè tendit in vindictam contra iustitiam) sic
 „ sensus est. Non præcipit, sed permittit, quali
 „ dicat: Si sic est, quòd motus iræ insurgat, quod
 „ humanum est, nolite peccare, id est, nolite
 „ perducere ad effectum per consensum... Si au-
 „ tem exponatur de bonā (irā, quandò scilicet
 „ quis irascitur quandò oportet, cum quibus, &
 „ quantū oportet) sic tenetur non solūm per-
 „ missivè, ut primò, sed imperativè, irascimini
 „ scilicet contra peccata vestra... & nolite pec-
 „ care de cætero... Irascimini contra vitia aliena,
 „ & hoc cum zelo... & nolite peccare prævenien-
 „ do rationem, sed potiùs sequendo."

Pet. 21. Quomodò diabolus habeat locum in nobis *ψ. 27.: Nolite locum dare diabolo?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit.: "Diabolus enim habet
 „ locum in nobis per peccatum, vel per consen-
 „ sum (in peccatum)... quasi dicat: non perse-
 „ veretis in ira, quia per hoc datis locum diabolo,
 „ quia totus diabolus iracundus est."

Pet. 22. An possit cadere tristitia in Spiritum S.? cūm dicat *D. Paulus ψ. 30.: Nolite contristare Spiritum S.*, cūm sit Deus, in quem non cadit passio aliqua, nec tristitia?

R. cum *S. Tb.* hīc lect. 10.: "Spiritus S. dici-
 „ tur contristari, quandò contristatur ille; in quo
 „ est Spiritus S.... vel dicendum est, quòd est
 „ metaphorica locutio... id est, nolite eum ex-
 „ pellere per peccatum."

Pet. 23. Quare *D. Paulus* avaritiam ponit inter peccata carnalia cap. 5. *ψ. 3.: Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis?*

R. cum *S. Tb.* 1. 2. q. 72. a. 2. ad 4.: "Avari-

„tia verò, quæ carnalibus peccatis connumeratur,
 „pro adulterio ponitur; quod est injusta usurpatio
 „uxoris alienæ. Vel potest dici, quòd res in qua
 „delectatur avarus, corporale quoddam est, &
 „quantum ad hoc connumeratur peccatis carna-
 „libus: sed ipsa delectatio non pertinet ad carnem,
 „sed ad spiritum. (Et hìc lect. 2.) Connumera-
 „tur avaritia cum peccatis carnalibus ratione ob-
 „jecti (quia ejus objectum est carnale scilicet pe-
 „cunia) cum spiritualibus verò ratione delectatio-
 „nis... vel dicendum est, quòd avaritia opponitur
 „justitiæ, undè ponitur pro specie luxuriæ, quæ
 „est adulterium, quod est injustus usus mulieris
 „alterius: sicut avaritia injustus usus pecuniæ.”

Pet. 24. Quid intelligatur *ψ. 4. per: Stultilo-
 quium, aut scurrilitatem?*

R. cum *S. Tb. 2. 2. q. 148. a. 6. O.*” Scurrilitas,
 „id est, jocularitas quædam proveniens ex defectu
 „rationis, quæ sicut non potest cohibere verba,
 „ità non potest cohibere exteriores gestus. Stul-
 „tiloquium... id est, jocularitas, quæ risum mo-
 „vere solet. Quamvis posset utrumque horum re-
 „ferri ad verba, in quibus contingit peccare: vel
 „ratione superfluitatis, vel ratione inhonestatis.
 „(Et hìc lect. 2.) Stultiloquium, id est verba pro-
 „vocantia ad malum... & scurrilitatem, id est,
 „verbum jocularium.”

Pet. 25. Quo sensu *ψ. 5. dicatur: Avarus, quod
 est idolorum servitus?*

R. cum *S. Tb. 2. 2. q. 118. a. 5. ad 4.*” Avaritia
 „comparatur idololatriæ per quamdam similitudi-
 „nem, quam habet ad ipsam: quia sicut idolola-
 „tra se subjicit creaturæ exteriori, ità etiam avarus;
 „non tamen eodem modo; sed idololatra qui-
 „dem subjicit se creaturæ exteriori, ut exhibeat
 „ei cultum divinum. Avarus autem subjicit se
 „creaturæ exteriori, immoderatè eam concupis-
 „cendo ad usum, non tamen ad cultum.”

Pet. 26. Quid *D. Paulus* significare velit per hæc verba *ψ. 12. Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dicere?*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 5. "Hoc autem est de
,, vitiis carnalibus, in quibus est turpitudine magna:
,, quia minimum est ibi de bonis rationis, cum hu-
,, jufmodi actus communes sint nobis, & brutis."

Pet. 27. Quid per verba: *Exurge à mortuis ψ. 14.* intelligatur?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. "Id est, ab operibus
,, mortuis, seu mortificantibus."

Pet. 28. Quid significetur per verba *ψ. 16. Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt?*

R. cum eodem *Ang.* lect. 6. "Id est, debemus
,, malitiam dierum vitare, diem malum præca-
,, vere."

Pet. 29. Quid per *Ecclesiam gloriosam &c. ψ. 27.* intelligatur?

R. cum *S. Tb.* 3. p. q. 8. a. 3. ad 2. "Hoc erit
,, in statu patriæ, non autem in statu viæ."

Pet. 30. Quo sensu Matrimonium dicatur *Sacramentum magnum ψ. 32.?*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 10. "Quatuor Sacra-
,, menta dicuntur magna, scilicet Baptismus ra-
,, tione effectûs: quia delet culpam, & aperit ja-
,, nuam Paradisi. Confirmatio, ratione Ministri,
,, quia solùm à Pontificibus, & non ab aliis con-
,, fertur. Eucharistia, ratione continentiae, quia
,, totum CHRISTUM continet. Item, Matrimonium
,, ratione significationis, quia significat conjunctio-
,, nem CHRISTI & Ecclesiæ."

Pet. 31. Quo sensu cap. 6. *ψ. 2. Mandatum primum*, dicatur dilectio parentum?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1. "In ordine ad proxi-
,, mum, vel quoad promissionem."

Pet. 32. Quo sensu dicatur *ψ. 5. Servi obedite Dominis carnalibus?*

R. cum *S. Tb.* 2. 2. q. 104. a. 5. ad 1. "Intel-

„ ligendum est per omnia quantum ad illa, quæ
 „ pertinent ad jus patriæ vel dominativæ potesta-
 „ tis.”

Pet. 33. Videtur falsum dici *ψ. 12. Non est nobis colluctatio adversus carnem &c.*, cum ad *Gal. 5. ψ. 17.* dicatur: *Caro concupiscit adversus spiritum*, ac explica hunc textum?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 3. ” Supple tantum,
 „ quin etiam adversus diabolum. Vel aliter: quia
 „ actio, quæ instrumento attribuitur, est principa-
 „ liter agentis... id est non impugnent scilicet caro
 „ & sanguis, hoc non est eorum principaliter, sed
 „ à superiore movente, scilicet à diabolo... dici-
 „ tur autem Princeps mundi, non creatione, sed
 „ imitatione mundanorum... vel quasi primatum
 „ capiens.”

EXAMEN SEXTUM.

I N

EPISTOLAM AD PHILIPPENSES.

P Et. proœmialis, quid contineatur in illa Epi-
 stola?

R. cum *S. Tb.* hic in prologo: ” Erant enim Phi-
 „ lippenſes in CHRISTI recta ſemita, tribulationes
 „ multas pro CHRISTO ſuſtinentes. Item, illumi-
 „ nati per fidem. Infrà cap. 2. inter quos lucetis &c.
 „ Item proficiebant... hi proponuntur in exem-
 „ plum ſervandæ Eccleſiaſticæ unitatis, qui opti-
 „ mè eam ſervaverunt.” Qui Pſeudo-Apoſtolos ne
 audire quidem voluerunt: certiores facti Apoſto-
 lum *Paulum* Romæ eſſe in vinculis, *Epaphroditum*
 unà cum muneribus miſère, ille Romæ in morbum
 incidit: poſtquam iſte convaluit, ad eos *D. Paulus*

remittit cum hac Epistola, in quâ præmissâ salutatione solitâ, *Philippensibus* gratias agit *D. Paulus*, iisque gratulatur de perseverantia in fide, constantiâ, & de Pseudo-Apostolorum contemptu; eosque ad virtutes omnes adhortatur.

Pet. 1. Quid per *Episcopos* cap. 1. v. 1. intelligatur?

R. cum *S. Hier.* hîc: "Episcopos Presbyteros,, intelligimus: non enim in una urbe plures Episcopi esse potuissent." Et *S. Tb.* hîc lect. 1.

Pet. 2. An malè *D. Paulus* gaudeat v. 18. *In hoc gaudeo*, quòd *quidam ex contentione CHRISTUM annuntient non sincerè.* v. 17.?

R. cum *S. Tb.* 2. 2. q. 38. a. 1. ad 2. "Illi qui,, ex contentione CHRISUM prædicabant, reprehensibiles erant: quia quamvis non impugnarent,, veritatem fidei, sed eam prædicarent; impugnabant tamen veritatem, quantum ad hoc, quòd,, putabant se suscitare pressuram Apostolo veritatem fidei prædicanti. Undè Apostolus non gaudebat de eorum contentione, sed de fructu qui,, ex hoc proveniebat: scilicet quòd CHRISTUS annuntiabatur quia ex malis etiam occasionaliter,, subsequuntur bona." Et hîc lect. 3.

Pet. 3. Quo sensu cap. 2. v. 6. de CHRISTO dicitur: *Cum in forma Dei esset*?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 2. "Esse in forma Dei,, est esse in natura Dei, per quod intelligitur, quòd,, sit verus Deus."

Dices: quare potiùs *D. Paulus* dicat *in forma*, quàm *in natura*?

R. cum eodem loc. cit. "Quia hoc competit,, nominibus propriis Filii, tripliciter: dicitur enim,, & Filius, & Verbum, & Imago: Filius enim est,, qui generatur, & finis generationis est forma. Et ideò ut ostendatur perfectus Dei Filius,, cit, in forma, quasi habens perfectè formam Patris. Similiter Verbum non est perfectum, nisi

„ quandò ducit in cognitionem naturæ rei, & sic
 „ Verbum Dei in forma Dei dicitur, quia habet
 „ totam naturam Patris. Similiter nec Imago dicitur
 „ perfecta, nisi habeat formam cuius est Imago.”

Pet. 4. Quid *per nomen* ψ. 9. intelligatur? & quomodò dicatur; *Super omne nomen?*

R. Ad 1. cum *S. Tb.* 3. p. q. 49. a. 6. O. ” Et
 „ dedit illi nomen, quod est super omne nomen:
 „ ut scilicet ab omnibus nominetur Deus, & om-
 „ nes ei reverentiam exhibeant sicut Deo. Et hoc
 „ est quod subditur, & in Nomine JESU omne genu
 „ flectatur, cœlestium, terrestium, & infernorum.
 „ (Et hîc lect. 3. ac subnectit:) Alio modo de
 „ CHRISTO Homine, & sic Pater dedit illi Homini
 „ nomen, ut Deus esset, non per naturam; quia
 „ alia est natura Dei, & alia Hominis; sed ut esset
 „ Deus per gratiam, non adoptionis, sed unionis,
 „ quâ simul esset Deus, & Homo.” Et *Estius* hîc,
 ac de Nomine JESU à *Lapide* hîc.

Dices: si CHRISTUS ab æterno fuerit Deus juxta Naturam Divinam & in nativitate Deus fuerit juxta Naturam Humanam conjunctam cum Natura Divina in uno supposito, quare hîc dicitur ei istud nomen datum fuisse, quia *humiliavit semetipsum* &c. cùm præmium non præcedat meritum?

R. cum eodem *S. Tb.* loc. 2. cit. ” Quòd in *S.*
 „ Scriptura dicatur aliquid fieri, quandò innotef-
 „ cit. Donavit ergo, id est, fecit manifestum
 „ mundo, quod hoc nomen haberet. Hoc enim
 „ manifestatum est in resurrectione, quia ante non
 „ erat sic nota Divinitas CHRISTI.”

R. Ad 2. cum *Abulensi* quæst. 7. in cap. 20. *Exodi.* Quia Deus significat Deum, quatenùs Dominus & Creator est, JESUS verò significat Deum, quatenùs Salvator & Redemptor est. Sicut ergo majus fuit beneficium, opus redemptionis, quàm creationis, ità majus est Nomen JESU, sive Redemptoris, quàm sit Nomen Dei, sive Creatoris.

Undè canit Ecclesia in benedictione Cerei Paschalis ex *S. Greg.* in Pastoralì: "Nihil nasci profuit, nisi redimi profuisset." Undè JESUS Nomen Dei Redemptoris includit Nomen Dei Creatoris, non contrà: Redemptio enim præsупponit creationem, non contrà: & nomen Dei tetragrammaton *Jehova*, ità apud Judæos in æstimatione habitum, non aliud significat, quam, qui est, *Exod. 3. v. 14. Ego sum, qui sum*: JESUS significat eum, qui est, & Creator universi, qui perditos salvat, vivificat, justificat, ac beatos facit: *Jehova* est fons & principium Entis: JESUS fons & principium Gratiæ, Gloriæ, & Salutis. Undè benè infert *Abulensis* paulò ante loc. cit, "Majus peccatum est accipere Nomen JESU in vanum, quàm illud Nomen Dei (& addit rationem) quia Ecclesiæ communis & laudabilis consuetudo magis honorat istud Nomen JESUS, quàm Nomen Deus. Undè audito Nomine JESU, devoti Fideles aut caput inclinant, aut genuflectunt, quod non faciunt audito Nomine Dei."

Dices: si *In Nomine JESU omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum*, ergo etiam dæmones & damnati CHRISTO JESU subjicientur subjectione charitatis, ut docet *Origenes*?

R. Neg. cum *S. Tb.* hìc: "Dicendum est, quòd sit duplex subjectio: una voluntaria, & alia involuntaria. Et est futurum quòd omnes Angeli sancti, & Homines beati CHRISTO subjicientur voluntariè... sed dæmones & damnati non sic: sed involuntariè subjiciuntur, *Jac. 2. v. 19. Dæmones credunt, & contremiscunt.*"

Pet. 5. Quot falsas opiniones *D. Paulus* excludat per verba *v. 13. Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 3. "Excludit quatuor falsas existimationes. Unam hominum creditum, quod homo per liberum arbitrium possit

„salvari absque divino auxilio. Contra hoc dicit
 „(Deus &c.) Joan. 14. *ψ.* 10. Pater in me manens,
 „ipse facit opera, & 15. *ψ.* 5. Sine me nihil po-
 „testis facere. Alii omninò negant liberum arbi-
 „trium: dicentes quòd homo necessitatur à fato
 „vel à Providentia Divina. Et hoc excludit, cùm
 „dicit (in vobis) quia interiùs per instinctum
 „moveret voluntatem ad benè operandum. Isaïæ
 „26. *ψ.* 12. Omnia enim opera nostra operatus es
 „in nobis. Tertia Pelagianorum, sicut & prima
 „dicentium, electiones esse in nobis, sed profe-
 „cutiones operum in Deo, quia velle est à nobis
 „sed perficere à Deo. Et hoc excludit dicens:
 „(& velle & perficere) Rom. 9. *ψ.* 16. Non est
 „volentis scilicet vel sine auxilio Dei, neque cur-
 „rentis scilicet currere, sed miserentis est Dei.
 „Quarta, quòd Deus facit omne bonum in no-
 „bis, & hoc per merita nostra. Hoc excludit cùm
 „dicit (pro bona voluntate) scilicet suâ, non pro
 „meritis nostris, quia ante gratiam Dei, nihil
 „boni meriti est in nobis. Ps. 50. *ψ.* 20. Benigne
 „fac Domine in bona voluntate tua.”

Pet. 6. An verum sit dictum *D. Pauli ψ. 21.*
Omnes enim quæ sua sunt quærent, cùm multi
alii præter Timotheum quærent, quæ sunt JESU
 CHRISTI?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. lect. 4. ” Consuetudo
 „est, quòd aliquandò Scriptura loquatur de non-
 „nullis, sicut de omnibus. Hier. 6. *ψ.* 13. A mi-
 „nori quippè usque ad majorem, omnes avaritiæ
 „student, & à Propheta usque ad Sacerdotem
 „cuncti faciunt dolum, &c. & ideò est distributio
 „accommoda.”

Pet. 7. Qualis fuerit ille *Epaphroditus ψ. 25.?*

R. cum eodem *Ang.* loc. cit. ” Nominat eum
 „fratrem propter fidem... coöperatorem, scilicet
 „in labore prædicationis... & commilitonem,
 „quia simul passi tribulationem... Apostolum, id

„ est, Doctorem: hîc fuit Episcopus Philippen-
 „ sium, & missus ab eis, ut serviret Apostolo, &
 „ ideò dicit (Ministrum necessitatis meæ.)”

Dices: juxta *Martyr. Rom.* ad 22. Martii fuit
Tarracinæ Episcopus, ubi legitur: ” Tarracinæ
 „ S. Epaphroditi Apostolorum Discipuli, qui à
 „ B. Petro Apost. Episcopus illius civitatis ordi-
 „ natus fuit.”

R. cum *Baronio* ad annum CHRISTI 60. num. 2.
 illum fuisse diversum ab eo, de quo hîc agitur.

Pet. 8. Quos vocet cap. 3. *ψ. 2. canes: videte
 canes*, & quare?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1. ” Videte, id est, ob-
 „ servate seductores...undè dicit (canes) gl. na-
 „ tura canis est, ut statim ex ira latret, non ex ra-
 „ tione, sed ex consuetudine: sic & illi. *Isaiæ 56.*
 „ *ψ. 11.* Canes impudentissimi nescierunt saturita-
 „ tem, ipsi Pastores nesciverunt intelligentiam &c.
 „ Apoc. ult. *ψ. 15.* foris canes, &c.”

Pet. 9. Quinam *ψ. 18.* intelligantur per: *Inimi-
 cos Crucis CHRISTI?*

R. cum eodem *Ang.* lect. 3. ” Judæos Pseudo-
 „ Apostolos dicentes, quòd nullus potest salvari
 „ sine legalibus, in quo evacuant virtutem Crucis
 „ CHRISTI, *Gal. 2. ψ. 21.* Si enim ex lege justitia,
 „ ergo CHRISTUS gratis, id est, sine utilitate mor-
 „ tuus est.”

Pet. 10. De quibus agat *D. Paulus* dùm cap. 4.
ψ. 2. dicit: *Evodiam rogo & syntychen deprecor*
 &c.?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1. ” Hæ duæ Mulieres
 „ sanctæ ministrabant Sanctis in Civitate Philip-
 „ peni, & fortè erat aliqua discordia inter eas,
 „ ideò eas ad concordiam revocat.”

Pet. 11. Quid intelligatur *ψ. 3.* per: *Germane
 compar?* & utrùm ex illo loco probetur *D. Pau-
 lum* matrimonio junctum fuisse?

R. Ad 1. cum *S. Tb.* hîc: ” Quemdam rogat ut

„ adjuvaret quasdam personas. Et dicit compar,
 „ quia socius erat prædicationis ejus.” Et *Estius*
 hic reflectit græcum verbum non esse fœmininum
 sed commune, vel masculinum. Item *S. Joan.*
Chryst. hic, & *B. Theodorus* hic, & alii. Et *S. Hier.*
 hic: ” Germanus dictus est nomine qui erat com-
 „ par officii.”

Responsio ad 2. jam patet, quia per *compar* non in-
 telligitur conjux, ut quidam volunt, sed socius præ-
 dicationis, ergo ex illo loco non probatur *D. Pau-*
lum matrimonio fuisse junctum, & clarè probatur ex
 S. Scriptura I. ad *Cor.* 7. v. 7. illum non fuisse matri-
 monio junctum, dicitur enim: *Volo omne vos esse sicut*
meipsum: ... dico autem non nuptis & viduis: bo-
num est illis si sic permaneant, sicut & ego. Et *S.*
Hier. Epist. 52. ait adductis aliis SS. PP.” Sic di-
 „ cens Paulus apertè cœlibatum prædicat. (Et Epist.
 „ 22. ad *Eustoch.*) Quia & ipse ut esset Virgo ...
 „ neque enim audiendi sunt, qui eum uxorem ha-
 „ buisse confingunt, cùm de continentia differens,
 „ & suadens perpetuam castitatem, intulerit; volo
 „ autem vos esse sicut meipsum &c.”

Dices I. ex I. ad *Cor.* 9. v. 5. constat *D. Pau-*
lum matrimonio fuisse junctum, quia ibidem ait:
Numquid non habemus potestatem Mulierem sor-
rem circumducendi sicut & cæteri Apostoli? & vox
 græca significat conjugem, ut *Clemens Alex.* lib. 3.
 Strom. exponit. Ergo.

R. cum *S. Hier.* lib. I. adv. *Jovinian.* cap. 14.
 „ Si autem nobis illud opposuerit, ad probandum,
 „ quod omnes Apostoli uxores habuerint: numquid
 „ non habemus potestatem mulieres, vel uxores cir-
 „ cumducendi (quia quòd in textu græco ponitur,
 „ apud græcos utrumque significat) sicut cæteri Apo-
 „ stoli, & Cephas, & fratres Domini? Jungat & illud,
 „ quod in græcis codicibus est: numquid non ha-
 „ bemus potestatem sorores mulieres, vel uxores
 „ circumducendi? Ex quo apparet, eum de aliis

„ Sanctis dixisse mulieribus, quæ juxta morem Judaicum, magistris de sua substantia ministrabant, sicut legimus, (Luc. 8. v. 3.) ipsi quoque Domino factitatum.” Et *S. Aug.* de opere *Monach.* cap. 4., nec propter *Clementem Alex.* ab aliis SS. PP. est recedendum.

Dices 2. *S. Ignatius* Martyr Epist. ad *Philadelphenses* ait: ” Ut Petri, & Pauli, & aliorum Apostolorum, qui nuptiis operam dederunt.” Eadem habet *Leo IX.* contra Epist. *Nicetæ* Abbatis relato in decreto *Gratiani* dist. 31. cap. 11. ” Omnino confitemur non licere Episcopo, Presbytero, Diacono, Subdiacono propriam uxorem causam religionis abjicere à sua cura, scilicet, ut ei victum, & vestitum largiatur, non ut cum illa ex more carnaliter jaceat. Sic & SS. Apostolos legimus egisse. B. Paulo Apostolo dicente: numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi.

R. cum *Baron.*, & *Medina* lib. 2. de Sacrorum Hominum continentia cap. 14. hunc locum *Ignatii* esse depravatum, quia in duobus perantiquis codicibus, *Anglicano*, & *Ungarico* nomen *Pauli* non habetur, nec in græcis ac latinis *Romæ* in bibliotheca *Vaticana*, & *Stortiana*. Et *Leonem IX.* tantum agere de aliquibus Apostolis, non de *D. Paulo* in particulari, ut constat ex textu objecto.

Pet. 12. Quid v. 3. intelligatur per ly: *liber vitæ*, ac quomodo illi dicantur ibidem scripti?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 1. ” Liber vitæ secundum gloss. est prædestinatio Sanctorum... Omnes autem Sancti prædestinati eliguntur à Deo ad Regnum scilicet ad vitam æternam. Et hæc ordinatio & prædestinatio. Conscriptio hujus ordinationis dicitur liber vitæ, & hæc conscriptio est in memoria divina; quia inquantum ordinat, prædestinat. In quantum verò immobiliter scit, dicitur esse præscriptio. Firma ergo notitia de prædestinatis, dicitur liber vitæ.”

Dices: si ita sit, numquam aliqui indè delentur?
R. cum eodem *Ang. loc. cit.* " Sciendum est,
,, quod aliqui sint scripti simpliciter. Aliqui secun-
,, dùm quid. Sunt enim aliqui prædestinati à Deo,
,, ut habituri simpliciter vitam æternam, & isti
,, sunt scripti indelebiter. Aliqui, ut habeant vi-
,, tam æternam non in se, sed in sua causa, in
,, quantum ordinantur ad justitiam præsentem, &
,, tales dicuntur deleri de libro vitæ, quandò ex-
,, cedunt à præsentì justitia."

EXAMEN SEPTIMUM.

I N

EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

P Et. procœmialis, quid contineatur in hac Epi-
stola?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 1. " Dividitur hæc Epi-
,, stola in salutationem & tractatum. (Et lect. 2.)
,, Primò, commendat Evangelii veritatem. Se-
,, cundò, contra contrariantia protegit veritatem
,, statûs hujus. " Præmissâ enim salutatione, &
laudatione docet CHRISTUM esse perfectam Dei Pa-
tris Imaginem, mundi opificem, hominumque Re-
demptorem, hortaturque eos ut firmi sint in fide,
omnes thesauros Sapientiæ & Scientiæ in CHRISTO
esse absconditos docet, admonendo, ut ab impo-
storibus, & à falso Angelorum cultu caveant, &
cap. 3. & 4. varia præcepta vitæ christianæ insti-
tuendæ accommoda tradit.

Pet. 1. An *D. Paulus Colossensibus* Evangelium
prædicaverit?

R. Neg., ut cum *S. Chrysost.* ex cap. 2. v. 1.
hujus Epistolæ habemus: *Volo enim vos scire, qua-*

lem sollicitudinem habeam pro vobis, & pro iis, qui sunt Laödicia, & quicumque non viderunt faciem meam in carne.

Dices: Ex *Act.* 18. v. 23. habemus *D. Paulum* perambulasse *Galaticam Regionem* & *Pbrygiam*; atqui *Colassus* est civitas *Pbrygiae*.

R. Admittendo locum *Act.* adductum, ex quo non sequitur, quòd *D. Paulus* in omnibus omninò Civitatibus *Pbrygiae* prædicaverit: quia teste *Plinio* lib. 6. naturalis historiae cap. 32., erant in *Pbrygia* plurimæ Civitates. Et *Colossis* Evangelium prædicatum non fuisse à *D. Paulo*, constat ex dictis.

Pet. 2. Quis ergo *Colossensibus* Evangelium prædicaverit?

R. cum *S. Scripturâ* hîc cap. 1. v. 4.: *Audientes Fidem vestram in CHRISTO JESU... sicut didicistis ab Epaphra charissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vobis Minister CHRISTI JESU, qui etiam manifestavit vobis dilectionem vestram in spiritu.*

Dices: Cap. 4. v. 17. dicitur *Archippus* eis prædicasse Evangelium: *Dicite Archippo: vide ministerium, quod accepisti in Domino: ut illud impleas.* Et *S. Hier.* Epist. ad *Philem.* de *Archippo* ait: "Ex quo puto aut Episcopum eum fuisse *Colossensis Ecclesiae*." Et *S. Th.* in cap. 4. hujus Epist. lect. 1. de *Archippo* ait: "Hic fuit Prælatus eorum."

R. Quòd etiam *Colossensibus* *Archippus* prædicaverit Evangelium, ac eorum fuerit Episcopus, vel suffraganeus in absentia *Epaphrae*, & post ipsum fortè, & sic illæ authoritates non sunt sibi invicem contrariæ, ut clarè patebit ex resolutione sequenti, *Epaphram* eorum fuisse Episcopum, ac primò eis Evangelium prædicasse, ut ex dictis patet.

Pet. 3. An iste *Epaphras* fuerit *Colossensium* Episcopus?

R. Affirm. cum *Martyr. Rom.* 19. Julii: "Natalis *S. Epaphrae*, quem *S. Paulus* Apostolus con-

„ captivum appellat. Hic ab eodem Apostolo Co-
„ lossensis Episcopus ordinatus.” Ergo verosimi-
„ lius primus.

Pet. 4. Quo sensu *ψ.* 15. CHRISTUS dicatur: *Primogenitus omnis creaturæ.*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 4.: ” Ariani sic intelli-
„ gunt, quasi dicatur Primogenitus, quia sit prima
„ creatura, sed hic non est sensus, ut patebit. Et
„ ideò duo sunt videnda, scilicet, quomodò hæc
„ imago sit genita, & quomodò Primogenita crea-
„ turæ. Quantum ergo ad primum, sciendum est,
„ quòd in unaquaque re generatio est secundum
„ modum sui esse, & suæ naturæ. Alius enim mo-
„ dus generationis est in hominibus, & alius in
„ plantis, & sic de aliis. Natura autem Dei est ipsum
„ esse intelligere, & sic oportet quòd ejus genera-
„ tio, vel conceptio intellectualis, sit generatio,
„ vel conceptio naturæ ejus. In nobis autem con-
„ ceptio intelligibilis non est conceptio naturæ
„ nostræ, quia in nobis aliud est intelligere, &
„ natura nostra. Et ideò, cùm hæc imago sit ver-
„ bum, & conceptio intellectûs, oportet dicere,
„ quòd sit germen naturæ, & sic de necessitate ge-
„ nitus, quia accipit naturam ab alio. Secundò
„ videndum est, quomodò dicatur primogenitus.
„ Deus enim non in alio se cognoscit, & creatu-
„ ram, sed omnia in sua Essentia, sicut in prima
„ causa effectiva. Filius autem est conceptio intel-
„ lectualis Dei, secundum quod cognoscit se, &
„ per consequens omnem creaturam. In quantum
„ ergo gignitur, videtur quoddam verbum repre-
„ sentans totam naturam, & ipsum est principium
„ omnis creaturæ. Si enim non sic gigneretur,
„ solum verbum Patris esset Primogenitus Patris,
„ sed non creaturæ. Eccl. 24. *ψ.* 5.: Ego ex ore
„ Altissimi prodivi, Primogenita ante omnem crea-
„ turam &c. Deindè cùm dicit: Quia in ipso &c.
„ exponit quòd dixerat, scilicet, quòd sit Primo-

„ genitus, quia scilicet est genitus ut principium
 „ creaturæ. Et hoc quantum ad tria. Primò quan-
 „ tum ad rerum creationem. Secundò quantum ad
 „ earum distinctionem ibi (in Cœlis.) Tertiò
 „ quantum ad conservationem in esse ibi, (& om-
 „ nia in ipso &c.) Dicit ergo, est Primogenitus
 „ creaturæ: quia est genitus ut principium omnis
 „ creaturæ. Et ideò, dicit ” Apostolus ψ. 16.:
Quoniam in ipso condita sunt universa in Cœlis,
& in terra, visibilia, & invisibilia, sive Throni,
sive Dominationes, sive Principatus, sive Potesta-
tes: omnia per ipsum, & in ipso creata sunt. Et
 I. p. q. 33. a. 3. ad 2.: ” Dicendum, quòd accipere
 „ dicitur esse commune creaturæ & Filio, non se-
 „ cundum univocationem, sed secundum similitu-
 „ dinem quamdam remotam: ratione cujus dicitur
 „ Primogenitus creaturæ. Undè in auctoritate in-
 „ ducta subditur: ut sit ipse Primogenitus in mul-
 „ tis Fratribus: postquam dixerat conformes fieri
 „ aliquos imagini Filii Dei. sed Filius Dei natu-
 „ raliter habet quoddam singulare præ aliis, scili-
 „ cet habere per naturam id, quod accipit: ut
 „ idem Basilius hom. 15. de Fide dicit. Et secun-
 „ dum hoc dicitur Unigenitus: ut patet Joan. 1.
 „ ψ. 18.: Unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse
 „ vobis enarravit.”

Pet. 5. Quo sensu *D. Paulus* dicat ψ. 24. *Adim-*
pleo ea quæ desunt Passionum CHRISTI?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 6.: ” Hæc verba secun-
 „ dum superficiem malum possunt habere intellec-
 „ tum, scilicet quòd CHRISTI Passio non esset suf-
 „ ficiens ad redemptionem, sed additæ sunt ad
 „ complendum passiones Sanctorum. Sed hoc est
 „ hæreticum: quia Sanguis CHRISTI est sufficiens
 „ ad redemptionem etiam multorum mundorum
 „ I. Joan. 2. ψ. 2.: Ipse est propitiatio pro pec-
 „ catis nostris &c. Sed intelligendum est, quòd
 „ CHRISTUS & Ecclesia est una persona mystica,

„cujus caput est CHRISTUS, corpus omnes Justi.
 „Quilibet autem Justus, est quasi membrum hu-
 „jus capitis 1. Cor. 12. v. 27. Et membra de mem-
 „bro. Deus autem ordinavit in sua prædestina-
 „tione quantum meritorum debet esse per totam
 „Ecclesiam... capitis merita sunt infinita, quilibet
 „verò Sanctus exhibet aliqua merita secundum
 „mensuram suam. Et ideò dicit (adimpleo ea
 „quæ defunt Passionum CHRISTI, id est, totius
 „Ecclesiæ, cujus caput est CHRISTUS.” Et hæc
 explicatio constat ex verbis subsequen-
 „tibus D. Pauli: *Pro corpore ejus, quod est Ecclesia.*

Pet. 6. Quid intelligatur per : *Mysterium, quod
 absconditum fuit à sæculis, v. 26.*?

R. cum S. Tb. loc. cit. ” Id est, à principio sæ-
 „culorum... quod Verbum Caro factum est, nul-
 „lus scire potuit.”

Dices: nonne hoc fuit scitum per Prophetas?

R. cum eodem Ang. loc. cit. ” Dicendum est
 „quòd sic, tamen in quantum pertinebat in Evan-
 „gelium, vel non ità apertè sicut Apostoli scive-
 „runt.”

Pet. 7. Quo sensu cap. 2. v. 9. dicatur : *In ipso
 (CHRISTO) inhabitat omnis plenitudo divinitatis
 corporaliter?* & an CHRISTUS sit caput Angelo-
 rum?

R. Ad 1. cum S. Tb. 3. p. q. 2. a. 10. ad 2. ” Di-
 „vinitas dicitur in CHRISTO habitasse corporaliter,
 „id est, tribus modis... uno modo, per Essen-
 „tiam, præsentiam, & potentiam: sicut in cæte-
 „ris Creaturis: alio modo, per gratiam gratum
 „facientem; sicut in Sanctis: Tertio modo, per
 „unionem personalem: quod est proprium sibi.
 „(Ideòque hìc lect. 2. dicit:) Corporaliter, id
 „est, realiter.”

R. Ad 2. affirm. cum eodem Ang. 3. p. q. 8. a. 4.
 „Sed contra est, quòd Apostolus dicit Coloss. 2,
 „v. 10. Qui est caput omnis Principatûs & Po-

„ testatis. Et eadem ratio est de Angelis aliorum
 „ ordinum. Est ergo CHRISTUS caput Angelorum.
 „ (Ac id probat in corpore art.) Ubi est unum
 „ corpus, necesse est ponere unum caput. Unum
 „ autem corpus similitudinariè dicitur una multi-
 „ tudo ordinata in unum secundum distinctos ac-
 „ tus sive officia. Manifestum est autem, quòd ad
 „ unum finem, qui est gloria divinæ fruitionis or-
 „ dinantur & Homines & Angeli. Undè corpus
 „ Ecclesiæ mysticum, non solùm consistit ex Ho-
 „ minibus, sed etiam ex Angelis. Totius autem
 „ hujus multitudinis CHRISTUS, est caput: quia
 „ propinquiùs se habet ad Deum, & perfectiùs
 „ participat dona ipsius, non solùm quàm Homi-
 „ nes, sed etiam quàm Angeli: & de ejus influen-
 „ tia non solùm Homines recipiunt, sed etiam
 „ Angeli. Dicitur enim Ephesi 1. v. 20. Quòd
 „ constituit eum, scilicet CHRISTUM Deus Pater
 „ ad dexteram suam in Cœlestibus supra omnem
 „ Potestatem & Principatum, & Virtutem, & Do-
 „ minationem, & omne nomen, quod nominatur
 „ non solùm in hoc sæculo, sed etiam in futuro,
 „ & omnia subjecit sub pedibus ejus. Et ideò
 „ CHRISTUS non solùm est caput Hominum, sed
 „ etiam Angelorum. Undè & Matt. 4. v. 11. Le-
 „ gitur, quòd accesserunt Angeli, & ministrabant
 „ ei.”

Pet. 8. Quale sit v. 14. *Chirographum decreti,*
quod erat contrarium nobis? Et qualis sit sensus
 horum verborum?

R. cum S. Tb. lect. 3. ”Decretum dupliciter po-
 „ test intelligi. Uno modo Lex vetus. Ephes. 2.
 „ v. 15. Legem mandatorum decretis evacuans &c.
 „ & sic loquitur hìc ad Judæos. Quasi dicat: (& vos
 „ convivificavit) Chirographum est scriptura ma-
 „ nualis, & propriè fit pro cautione contractuum.
 „ Quicumque frangit decretum Dei, efficitur reus
 „ culpæ. Et hìc reatus consistit & in memoria ho-

„ minis indè perturbata & maculata, & in memoria
 „ Dei judicaturi, & dæmonum, qui cruciaturi
 „ sunt. Hoc ergo remanens in memoria, vocatur
 „ Chirographum: CHRISTUS ergo est qui condona-
 „ vit omnia, & hoc (delens Chirographum) id est,
 „ memoriam transgressionis: quod Chirographum
 „ vel decretum: (erat adversus nos) quia utrum-
 „ que erat contra nos. Lex quidem, quia faciebat
 „ cognitionem peccati, & non juvabat: Chirogra-
 „ phum autem, quia memoria transgressionis ad
 „ puniendum erat. Et dicit: decreti; quia non re-
 „ mittit sic, ut faciat quod non peccaveris, sed
 „ quia non est in memoria Dei ad puniendum,
 „ nec in dæmonis memoria ad accusandum, nec
 „ in te ad contristandum ... Vel communiter lo-
 „ quitur, non solum ad Judæos, sed ad omnes.
 „ Unum decretum factum est primo homini. Gen.
 „ 2. v. 16. Ex omni ligno Paradisi comede, de
 „ ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas.
 „ In quacumque die comederis, morte morieris.
 „ Sed hujusmodi decretum est homo transgressus,
 „ & propter hoc in memoria est Chirographum
 „ contrarium nobis, quod CHRISTUS delevit. Et
 „ quomodo; (in cruce) quando tulit ipsum de
 „ medio... affigens illud cruci.”

Pet. 9. Quænam sit *Religio Angelorum* v. 18.?

R. 1. cum *S. Chryst.* hom. 7. in hanc Epist.

„ Sunt nonnulli, qui dicunt, non oportere per
 „ CHRISTUM reconciliari, & ad Patrem accedere,
 „ sed per Angelos. Propterea (Paulus) sursum,
 „ ac deorsum, quæ de CHRISTO sunt, versat.”

Consequenter *D. Paulus* hic monet cavendum ab
 hæresi *Simoniana*, & *Cherinthiana*, non ob ali-
 quem perversum Angelorum cultum, quem nulla
 earum introducere voluit; sed quia, depresso CHRI-
 STO, Angelos exaltabat, ut ad longum docent SS.
 PP. *Irenæus* lib. 2. cap. 20., *Epiphanius* hæresi 21
 & 28., *Theodoretus* hæret. tabul. lib. 1. cap. 2. ideò.

que hîc, & alibi *D. Paulus*, ut perniciosum hunc errorem penitus evellat, CHRISTI super Angelos excellentiam deprædicat *ψ. 9. In ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter : & estis in illo repleti, qui est caput omnis Principatus, & Potestatis* : ac multa similia.

R. 2. cum S. Tb. hîc : " Seducunt enim in humilitate isti Pseudo-Apostoli, introducetes legalia : quia utebantur simulatâ sanctitate. Sanctitas autem in duobus consistit, scilicet in humili conversatione, & culturâ Dei. Isti autem ostendebant humilem conversationem, cùm apparebat eos non curare de rebus mundi. Et ideò dicit (in humilitate) *Eccli. 19. ψ. 23. Est qui nequiter se humiliat, & interiora ejus plena sunt dolo.* Item dicebant se prædicare ad reverentiam Dei. Et ideò dicit : (in religione Angelorum) Religio enim est secundum Tullium, quæ cuidam naturæ, quam divinam vocant, cultum & ceremoniam affert. *2. Timot. 3. ψ. 5. Habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes.* Et secundum gloss. legitur sic (in religione &c.) quia per hoc intendunt, quod videbantur esse Angeli, id est, nuntii Dei. *Matt. 7. ψ. 15. Attendite à falsis Prophetis &c. Vel in religione Angelorum ad litteram : quia vetus Lex est tradita per Angelos in manu Mediatoris, ut dicitur Gal. 3., Heb. 2. ψ. 2. Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus &c."*

Dices 1. *D. Paulus* hîc omnem cultum Angelorum prohibet, quia in *Conc. Laödiceno* can. 35. dicitur : " Non oportet Christianos, derelictâ Ecclesiâ Dei, abire, & ad Angelos idololatriæ abominandæ congregationes facere, quæ omnia interdicta sunt. Quicumque autem inventus fuerit occultè huic idololatriæ vacans, anathema sit."

R. cum Binio in notis ad hunc canonem juxta

Baronium locum illum tantum excludere ac prohibere cultum falsorum Angelorum, seu dæmonum; quia canone antecedenti 34. veri Martyris cultus religiosus permittitur, ac falsi martyris prohibetur, ergo de Angelis canon 35. conformiter est intelligendus, nec inde sequitur, quod *D. Paulus* de illo casu loquatur.

Dices 2. *Theodoretus* lib. 2. hæret. tabul. cap. 4. dicit: "Mansit autem diu hoc vitium in Phrygia. „ Quo circa Synodus quoque quæ convenit Laödiceæ, lege prohibuit, ne venerarentur Angelos." Ac dicit Oratoria in honorem Angelorum fuisse erecta.

Responsio jam patet, eodem pariter modo ad *Theodoretum*, sicut ad Synodum *Laödicenam*, quam citat. Et quantum ad Oratoria in honorem Angelorum erecta, moderno tempore hoc videtur apud nos Christianos, Tempia Angelis ac Archangelis esse erecta, ac met Angelorum Sanctorum cultum admittit *Theodoretus* lib. 5. divin. decret., dum non tantum illos veneratur, sed & nostros apud Deum intercessores esse affirmat.

Dices 3. *D. Paulum* loqui de cultu Angelorum idololatrico, quia *S. Hier.* consultus ab *Algasia* de sensu horum verborum Epist. 151. q. 10. respondet: „ Qui vitulum fecerant in Horeb & coluerunt si-
„ dus Dei Rempha... ipsi fecerunt, & tradidit eos
„ Deus, ut fervirent Militiæ Cœli, quæ nunc ab
„ Apostolo dicitur religio Angelorum (& parum
„ ante) Militia Cœli... omnis Angelica multitu-
„ do." Et *Clem. Alex.* lib. 6. strom., & *S. Epiph.* hæret. 21., & *S. Aug.* lib. de hæresibus hæret. 39.

R. cum *Estio* hic: hanc sententiam propter SS. Patres adductos probabilem esse, ac posse annecti duabus explicationibus positis in nostra resolutione; sed meo iudicio potius duabus prioribus adherendum; quia nullibi legitur Judæos post captivitatem Babyloniam ad idololatriam fuisse relapsos.

fos, nec à CHRISTO, Apostolis, nec ab aliquo de-
super reprehensos. Undè benè dicit *Epiph. hær.*
60. " Angelorum hæresim audivimus, & nomen
,, solùm ad aures nostras pervenit. Non autem
,, valdè certum est, quæ sit hujusmodi hæresis,
,, eò quòd fortassis aliquandò ad tempus duravit,
,, & postea desivit, ac penitus deleta sit. At verò
,, ob quam causam nomen accipit, non scimus,
,, sive verò ex eo, quòd aliqui mundum ab An-
,, gelis factum esse dicant, & ipsa hoc asserens,
,, hoc nomine appellata sit, non possum dicere:
,, sive quod ipsos in ordine Angelorum esse jac-
,, tant, & vitam eminentissimam degant: neque
,, hoc affirmo; sive etiam à loco hoc nomen acce-
,, perunt, nam locus quidam est Angeli unus, ultra
,, Mesopotamiam regionem situs."

Pet. 10. Quomodò stare possit *ψ. 23. Non ad-
parcendum corpori, non in honore aliquo ad sa-
turitatem carnis*, cùm ad *Phil. 3. ψ. 19.* dicatur
de iis: *Quorum Deus venter est*, & ad *Rom. 16.*
*ψ. 18. Hujusmodi CHRISTO Domino nostro non ser-
viunt, sed suo ventri?*

R. cum *S. Epiphanio* in hæresi Phariseorum id
non de omnibus Judæis, sed solùm de *Phariseis*
esse intelligendum, qui immoderato modo per je-
junia, aliasque abstinentias corpus suum affligebant,
ut *Luc. 18. ψ. 12.* dicitur: *Jejuno bis in Sabbato*,
id est, in una hebdomada. Aliosque satis ventri &
gulæ deditos fuisse, sufficienter ostenditur ex aliis
locis oppositis adductis, & *2. Cor. 11. ψ. 20. Si
quis devorat, si quis accipit.*

Pet. 11. Quid intelligat *D. Paulus* cap. 3. *ψ. 1.*
CHRISTUS est in dextera Dei sedens?

R. cum *S. Th.* hìc lect. 1. " Intelligenda est dex-
,, tera, non pars aliqua corporalis, sed similitudi-
,, naria. Dextera enim est potior pars hominis.
,, CHRISTUS ergo sedet ad dexteram, quia secun-
,, dùm quod Homo, in potioribus bonis Patris

est, sed secundum quod Deus in æqualitate ejus est."

Pet. 12. Explica verba *ψ. 7. In quibus & vos ambulastis aliquandò, cum viveretis in illis?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 1. " Scilicet de malo in pejus. " Id est, non ad personas sed ad actiones rectius illa esse referenda, ut ait *Estius* hìc, ac probat; quia juxta morem *S. Scripturæ* assidue legimus: *Ambulare, in via, lege, præceptis Domini, in innocentia, in veritate, in lumine, in tenebris, in carne, in pravitate cordis sui &c.* Ac eadem habet *D. Paulus* ad *Ephes. 2. ψ. 1. Et vos, cum essetis mortui delictis & peccatis vestris, in quibus aliquandò ambulastis.*

Dices, si illa ad vitia & peccata sint referenda, bis idem diceretur; quia ambulare in peccatis, & vivere in eis prorsus idem est.

R. Neg. cum *Estio* hìc: non enim idem omninò est vivere, quod ambulare, sed differunt velut habitus & actus. Ut ad *Gal. 5. ψ. 25. Si vivimus spiritu, spiritu & ambulemus.* Igitur vivere in peccatis, est peccatorem esse; ambulare in peccatis, & actus peccatorum exercere.

Pet. 13. Quid cap. 4. *ψ. 6.* per *Sal* intelligatur? & quare?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 1. " Per *Salem* intelligitur discretio: quia per ipsum omnis cibus conditus est sapidus, ita omnis actio indiscreta est insipida, & inordinata. "

Pet. 14. Quisnam fuerit ille *ψ. 10. Marcus confabrinus Barnabæ?*

R. cum *S. Tb.* hìc: " Joannes Marcus sic se eis conjunxit, quòd postea recessit, & iterum rediit: & Paulus quidem noluit eum recipere, sed Barnabas. Et ideò Paulus recessit à Barnaba *Act. 13. ψ. 13. & 25.* " Et 15. Deindè ille *Joannes Marcus*, de quo hìc, & in *Actis Apost.* est distinctus à *Marco Evang.*, ut communiter dicunt Interpre-

tes, quia *Marcus Evang. Romæ* sub *D. Petro* anno CHRISTI 43. scripsit suum Evangelium, ac à *D. Petro* missus fuit, ut Ecclesiam *Alexandrinam* fundaret. Deindè teste *S. Hier.* lib. de Viris Illust. " Marcus Evang. erat Discipulus, & interpres Petri, & Joannes Marcus Discipulus Pauli & Barnabæ."

Dices : juxta *S. Hier.* Epist. ad *Philem.* " Marcus cum ponit, quem puto Evangelii conditorem." Ergo fuit ille Marcus Evangelista.

R. *D. Hier.* ibidem positivè mentem suam non posuisse; cùm dicat : *puto*, & lib. de Viris Illust. faciat distinctionem, ut vidimus.

Pet. 15. An *Lucas Medicus* ψ. 14. sit *Lucas Evangelista*?

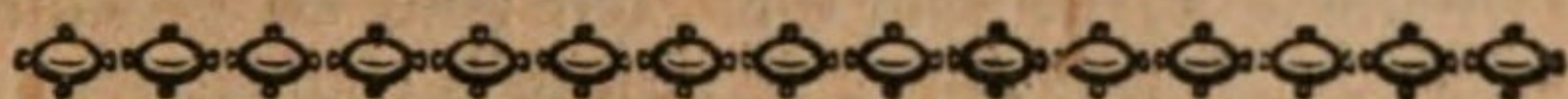
R. Affirm. cum *S. Hier.* lib. de Viris Illust. " Lucas Medicus Antiochenus, ut ejus scripta indicant, græci sermonis non ignarus fuit, sectator Apostoli Pauli, & omnis peregrinationis ejus comes. Scripsit Evangelium, de quo idem Paulus : Misimus, inquit, cum illo fratrem, cujus laus est in Evangelio per omnes Ecclesias : & ad Coloss. Salutat vos Lucas Medicus carissimus." Et *S. Th.* hîc : " Ponit Lucam, qui non fuit natus ex Judæis, ut videtur, quia fuit Antiochenus, Medicus arte, quem specialiter nominat, quia fuit hominæ authoritatis in Ecclesia propter Evangelium, quod scripsit, Apostolo adhuc vivente."

Pet. 16. De qua Epistola *D. Paulus* agat ψ. 16. *Lectâ fuerit apud vos Epistola hæc, facite ut & in Laödicensium Ecclesia legatur &c.?*

R. cum *S. Th.* hîc : " Ex quo habetur, quòd scripsit alias Epistolas, quia istam, de qua fit mentio hîc scilicet Laödicensium; & unam aliam ad Corinth. præter primam & secundam; quia in prima Epist. cap. 5. dicit : Scripsi vobis in Epistola, ne commisceamini fornicariis &c. sed

„ ratio est duplex , quare non sunt in canone ,
 „ quia non constabat de earum authoritate , quia
 „ fortè erant depravatæ , & perierant in Ecclesiis.
 „ Vel quia non continebant aliud quam ista.” Et
Sixtus Senensis lib. 2. in *Paulo* , & *S. Hier.* lib. de
 Script. Ecclesiast. verbo *Paulus*.

R. 2. cum *S. Chryst.* hom. 12. hîc , & *Theodo-*
reto , & *Oecumenio* , ut colligunt ex textu græco
 hanc Epistolam à *Laödicensibus* ad *D. Paulum*
 scriptam fuisse. Ità etiam *Baronius* , *Estius* , &
 alii.

EXAMEN OCTAVUM.

I N

EPISTOLAM PRIMAM AD THESSALONICENSES.

P Et. procœmialis , quid in illa habeatur ?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1. ” Apostolus vult
 „ munire hic Ecclesiam contra tribulationes , &
 „ primò contra tribulationes præsentes , & hoc in
 „ prima Epistola. Secundò contra futuras tempore
 „ Antichristi , & hoc in secunda. Prima dividitur
 „ in salutationem , & Epistolarem narrationem ,
 „ ibi. Gratias agimus. Item , primò tangit personas
 „ salutantes. Secundò Ecclesiam salutatam. Ter-
 „ tiò bona optata... Primò commendat eos de præ-
 „ terita perseverantia. Secundò , monet eos ad
 „ benè agendum in futurum. 4. cap.” Undè per
Timotheum cognita eorum constantia in fide , &
 patientiâ , hanc ad eos *D. Paulus* scripsit Episto-
 lam consolatoriam , præclaris adhortationibus ple-
 nam , & præceptis , quæ ad mores pertinent.

Pet. 1. An cap. 1. v. 1. *Silvanus* , & 2. ad Cor.

1. *ψ.* 19. sit idem, qui *Silas* nominatur in *Actis Apostolorum*.?

R. Affirm. cum *S. Tb.* hic lect. 1.: "Silvanum, qui est *Silas*:" Quia ille *Silvanus* est unus de Sociis *D. Pauli*, qui cum eo *Philippensibus*, & *Thessalonicensibus* Evangelium prædicavit, ut colligitur ex cap. 2. *ψ.* 1. & 2. hic, atque ex *Actibus* 16. *ψ.* 25. collato, cum *ψ.* 12., certum est *Silam* fuisse istum, ut etiam ex cap. 27. *ψ.* 4. constat. Ergo.

Dices 1.: *S. Hier.* Epist. 143. contrarium docet: "Sciendum *Silam* Collegam *Pauli*, linguâ Hebræâ Apostolum dici, qui cum eo nonnullas Epistolas scripsit, & vitiosè *Silvanus* legitur pro *Sila*, cum *Silvanum* in *Apostolorum Actibus* non legamus."

R. *S. Hier.* nobis non esse contrarium, cum met supponat *Silvanum* esse *Silam*; sed tantum judicat corrigendum esse, ut in Epistolis Paulinis loco *Silvanus*, legatur *Silas*, ut in *Actis Apost.* legitur; sed teste *Estio*, cum Ecclesia in hoc puncto non acceperit correctionem *S. Hier.*, utpotè constanter in omnibus Exemplaribus Latinis legatur *Silvanus*, sic pariter etiam relinquimus *Silvanum*, etsi *Silas* Latinè sit *Silvanus* dictus.

Dices 2.: In *Monologio* Græcorum ad 30. *Julii* ponuntur ut diversi: "Silas, & *Silvanus* Apostoli." Et *Dorothæus* in synopsi ponit: "Sila Corinthiorum, & *Silvanum* Thessalonicensium Episcopum."

R. cum *Estio*, & *Tillem*, hic in *Monologio* Græcorum vitium esse, ac loco &, debere legi sive, ita: *Silas sive Silvanus*.

R. 2. cum *Possevino* in Apparatu S.: "Dorothæus Tyrensis, seu Tyri Episcopus, cui falsò adscribitur synopsis, quæ plena est narrationibus confictis, atque mendacibus."

Pet. 2. Quo sensu *ψ.* 7. de *Thessalonicensibus* dicatur: *Facti sitis forma* &c., & *ψ.* 8.: *A vobis enim diffamatus est sermo Domini* &c.?

R. cum S. Tb. hìc lect. 1.: "Forma, id est,
,, exemplum vitæ, non solùm in terra vestra, &
,, in aliis. Matt. 5. v. 16. Sic luceat lux vestra co-
,, ram hominibus, ut videant opera vestra &c.. Sed
,, credentibus forma facti estis, quibus fides vestra
,, innotuit. Ad quod bonitas vestra accessit. (A vo-
,, bis enim diffamatus est sermo Domini) id est,
,, prædicandi Dominum, id est, vestra fama dif-
,, fusa est non tantùm in Macedonia, & Achaïa,
,, quæ sunt vobis vicinæ, sed, (fides vestra ad
,, Deum perfecta) id est, quam Deus acceptat,
,, & quæ conjungit vos Deo, quæ etiam est in
,, omni loco divulgata."

Pet. 3. Explica mihi v. 16. cap. 2.: *Pervenit enim ira Dei super illos usque in finem?*

R. cum S. Tb. hìc lect. 2.: "Lib. 4. Reg. 22.
,, v. 13.: Ira Dei magna succensa est contra nos,
,, (Judæos) quia non audierunt Patres nostri verba
,, libri hujus &c. Luc. 21. v. 23.: Erit enim pres-
,, sura magna super terram, & ira populo huic &c.
,, Et non credas, quòd hæc ira sit per centum
,, annos, sed (usquè in finem) mundi, quandò ple-
,, nitudo gentium intraverit. &c. Luc. 19. & 21., &
,, Matt. 24. v. 2.: Non derelinquetur lapis super
,, lapidem, qui non destruatur. Deindè cùm dicit,
,, (nos autem) ostendit remedium, quod eis pro-
,, posuit adhibere, scilicet, quod personaliter iret
,, ad eos."

Pet. 4. Quomodò Satanias impediatur prædicatio-
nem D. Pauli v. 18.: *Impedivit nos satanas?*

R. cum eodem Ang. loc. cit.: "Id est, procu-
,, ravit impedimenta, fortè per aëris tempestates.
,, Apoc. 7. v. 1.: Isti sunt Angeli, qui tenent
,, ventos."

Pet. 5. De quo intelligatur dictum D. Pauli cap.
3. v. 5.: *Ne fortè tentaverit vos is, qui tentat?*

R. cum S. Tb. hìc lect. 1.: "(is qui tentat)
,, scilicet diabolus. Matt. 4. v. 3.: Accedens ten-

„ tator. Gloss. Cujus officium est tentare.”

Dices: Mundus, & caro tentat, & Deus tentavit *Abraham* Gen. 22.

R. cum eodem *S. Tb.* loc. cit.: ”Tentare est
 „ experimentum de aliquo sumere... hoc est du-
 „ pliciter. Vel ut ipse cognoscat, vel ut alium
 „ cognoscere faciat. Primo modo Deus non ten-
 „ tat, ipse enim scit quid est in homine. Joan. 2.
 „ v. 25. Secundo modo sic, Deus enim tentavit
 „ Abraham, scilicet ut alii scirent fidem ejus. Sed
 „ primo modo tentare est dupliciter, scilicet ut
 „ promoveat ad bonum, sicut Episcopus promo-
 „ vendos examinat, vel aliquis tentat, ut decipiat,
 „ & hoc est diaboli; quia scilicet inquit condi-
 „ tionem hominum, ut secundum diversas condi-
 „ tiones ad diversa vitia, ad quæ proni sunt, in-
 „ ducat. 1. Petr. 5. v. 8.: Adversarius vester dia-
 „ bolus &c. Officium ergo ejus est tentare ad deci-
 „ piendum. Mundus autem, & caro dicuntur tentare
 „ materialiter, quia per ea, ad quæ ipsa inclinant,
 „ sumitur experimentum de homine, utrùm fir-
 „ mus sit ad mandata Dei, & dilectionem.”

Pet. 6. Explica mihi verba v. 10.: *Nocte & die
 abundantius orantes, ut videamus faciem vestram,
 & compleamus ea, quæ desunt fidei vestræ?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit.: ”Primò proponit mul-
 „ tiplicitatem orationis; secundò ostendit, quid
 „ orando optet ibi. (Ipse autem &c.) dicit ergo:
 „ Gratias agimus de præteritis, nec tamen defici-
 „ mus, quin oremus pro futuris, imò (nocte ac
 „ die) id est, adversis, & prosperis. Psal. 54. v.
 „ 18. Vespere, & manè, ac meridie narrabo &c.
 „ (Quæ desunt &c.) non quidem quæ erant de
 „ necessitate fidei, sed aliqua secreta, quæ nec-
 „ dum Apostolus eis prædicavit, in sua novitate.
 „ 1. Cor. 3. v. 1.: Non potui loqui vobis quasi
 „ spiritualibus, sed quasi carnalibus &c. Joan. 16.
 „ v. 12. Multa habeo vobis loqui, quæ non &c.”

Pet. 7. Quid cap. 4. v. 4. per *Vas suum* intelligatur?

R. 1. cum S. *Tb.* hic lect. 1.: " (Ut sciat unusquisque *Vas suum*) id est, Uxorem (possidere in sanctificatione) cessando ad tempus (& in honore, non in passione) ut scilicet passio præcedat, (sicut & gentes) "

R. 2. cum *Estio* hic: *Vasis sui nomine*, plerique proprium corpus intelligunt, sic enim accipitur 1. *Reg.* 21. v. 5.: *Et fuerunt vasa puerorum sancta.* Ac relatâ, ex S. *Tb.*, & *Aug.* lib. 1. de Nupt. & Conc. cap. 8., & lib. 4. contra *Jul.* cap. 10., primâ responsione, subnectit: " Re benè expensâ, videtur utrumvis dictorum rectè intelligi. "

Dices: Locus iste non potest intelligi de Uxore; quia *D. Paulus* non solum præcipit Uxoratis, verum etiam Innuptis & Viduis.

R. cum eodem *Estio* loc. cit.: Sæpè in Scripturis particularia dantur præcepta, ex quibus generalia debent intelligi. Proindè sensus etiam esse videtur: item ut noverit unusquisque vestrûm propriâ suâ Uxore uti castè & honestè. Nam 1. ad *Cor.* 12. v. 23. dicitur: *Quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorum circumdamus, & quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorum honestatem habent.*

Pet. 8. An omnes homines ante iudicium universale morituri sint?

R. Affirm. cum S. Scripturâ 2. *Reg.* 14. v. 14. *Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram.* Et *Psf.* 88. v. 49. *Quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem?* Et ad *Heb.* 9. v. 27. *Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium.* Ac pœna mortis universalis *Gen.* 3. v. 19. exprimitur: *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* Ideòque ad *Rom.* 5. v. 12. declarat *D. Paulus*: *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in*

omnes homines mors pertransiit. Ac 1. ad Cor. 15. *ψ. 51. ait: Ecce mysterium vobis: omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. &c.* Atqui omnes non possunt resurgere, nisi omnes primò moriantur. Ut benè notat *S. Athan.* tomo 1. de Incarn. Verbi Dei: " Mortem resurrectioni, antevertere oportet, siquidem resurrectio aboriri non potest, nisi mors præcedat." Et *S. Th.* 1. 2. q. 81. a. 3. ad 1. clarè habet nostram resolutionem: " Probabiliùs, & convenientiùs tenetur, quod omnes illi, qui in adventu Domini reperiuntur, morientur, & post modicum resurgent." Ergo.

Dices 1. *D. Paulus* apertè hìc *ψ. 16.* docet, illos non morituros: *Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur &c.*

R. cum *S. Th.* hìc lect. 2. " Occasione horum verborum crediderunt aliqui, quod futuri in fine numquam morientur, ut dicit Hier. Epist. 148. propter hoc, quod dicit: deindè nos &c. aliàs enim frustrà distingueret viventes à morientibus. Sed contra 1. Cor. 15. *ψ. 51.* Omnes quidem resurgemus: item: Sicut in Adam omnes moriuntur &c. Ut habetur Rom. 5. *ψ. 12.* Ergo mors ad omnes pertransiit. Dicendum est ergo, quòd aliqui invenientur vivi in tempore illo, quo CHRISTUS veniet ad iudicium; sed in illo momento temporis morientur, & statim resurgent: & ideò propter modicam interpolationem reputantur viventes." Et *S. Hier.* loc. cit. à *S. Th.* loquitur dubitativè, quia desuper consultus Resp. Epist. 152. ad *Minorium & Alexandrum*: " Singulorum vobis, qui in S. Scripturam commentariolos reliquerunt, sententias protuli, & ad verbum pleraque interpretatus sum; ut & me liberem quæstione, & vobis veterum tractatorum mittatur autoritas. Qui in legendis singulis, ac probandis, non meæ voluntati, sed vestro

„ acquiescatis arbitrio. (Ac in nostram sententiam
„ videtur propensior dùm dicit:) Cui sententiæ
„ magis acquiescit Ecclesia, ut omnes communi
„ morte moriantur, & non omnes mutemur in
„ gloriam.”

Dices 2. sunt multa loca S. Scripturæ, ex quibus ostenditur omnes non esse morituros. *Act. 10. v. 42. Constitutus est à Deo Judex vivorum, & mortuorum.* Et 2. ad *Tim. 4. v. 1. Judicaturus est vivos, & mortuos.* Et 1. *Petr. 4. v. 5. Paratus est judicare vivos, & mortuos.*

R. cum S. *Th.* in cap. 4. Epist. 2. ad *Tim.* lect. 1. ” Vivos dicit illos, qui vivi reperientur in adventu ejus, qui morientur quidem ... vel vivos dicit bonos, scilicet qui vivunt vitâ gratiæ, & mortuos malos. (Et in *Suppl. q. 74. a. 7. ad 3.*) Dicendum, quòd omnes homines morientur & resurgent: sed tamen illi dicuntur vivi reperiri, qui usque ad tempus conflagrationis vivent in corpore.”

Dices 3. etiam contrariæ sententiæ est S. *Aug.* lib. 2. de peccat. merit. & remiss. cap. 31. ” Quibusdam in fine largietur, ut mortem istam repentinâ commutatione non sentiant, sed simul cum resurgentibus rapiantur in nubibus obviam CHRISTO in aëra.” Ac eadem habet q. 3. de octo *dulcitii* qq.

R. S. *Aug.* tantùm dubitativè, ac inquirendo locutum fuisse q. 3. de octo qq. *dulcitii*; quia in fine subnectit: *inquisitio diligentior abbibenda est.* Ac suam sententiam loco obj. traditam retractavit lib. 2. *Retract. cap. 33.* his verbis: ” In 2. libro quodam loco, hoc quibusdam, inquam, in fine largitur, ut mortem repentinâ commutatione non sentiant: fervans locum diligentiori de hac re inquisitioni. Aut enim non morientur, aut de vita ista in mortem, & de morte in æternam vitam celerrimâ commutatione, tamquam in ictu

„ oculi transeundo , mortem non sentient. ” Et lib. 20. de Civ. Dei cap. 20. positivè omnes mortuos affirmat, idque probat ex 1. ad Cor. 15. v. 22. *In CHRISTO omnes vivificabuntur.* Et v. 36. *Tu quod seminas , non vivificatur , nisi prius moriatur.*

Dices 4. multi sunt homines qui non sunt mortui, ut *Henoch* ad *Heb.* 11. v. 5. *Translatus est , ne videret mortem ,* & *S. Hier.* Epist. cit. ad *Mimer.* & *Alex.* ait : ” Nos credere *Henoch* , & *Eliam* , sine morte , mutatis , & glorificatis corporibus , raptos in vitam futuram. ” Et lib. 2. adv. *Jovin.* cap. 10 , ac *Num.* 16. v. 30. *Core , Dathan , Abiron , & Hon , absorpti à terra , vivi in infernum* dicuntur descendisse. Et *Apoc.* 19. v. 20. narratur de bestia , & Pseudo-prophetis ejus : *Vivi missi sunt hi duo in stragnum ignis ardentis.*

R. cum *S. Tb.* in cap. 11. ad *Hebr.* lect. 2. ubi de *Enoch* ait : ” Verum est , quòd nondùm est mortuus , sed tamen quandòque morietur , quia sententia , quam Dominus primis parentibus peccantibus inflixit , quocumque die comederis &c. in omnes qui quocumque modo nascuntur ex Adam permanebit , sicut etiam in CHRISTO. Ps. 88. v. 49. Quis est homo , qui vivet , & non videbit mortem ? Mors autem duorum delata est , scilicet *Enoch* & *Eliæ.* ” De *Core , Dathan , Abiron , & Hon* , hi in descensu mortui sunt , sicut & bestia cum Pseudo-prophetis.

Pet. 9. Hic dicitur v. 15. *Resurgent primi. Deinde nos &c.* Ergo non omnes simul resurgemus , ut 1. *Cor.* 15. v. 52. dicitur : *In momento , in ictu oculi , in novissima tuba &c. ?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 2. ” Omnes morientur , omnes resurgent , & quod simul ; nec Apostolus dicit hic , quod illi prius resurgent , quam isti : sed quod illi prius resurgent , quam isti occurrant : Apostolus enim non ponit ordinem resur-

„ rectionis ad resurrectionem, sed ordinem ad rap-
„ tum, vel ad occurrentiam.”

Pet. 10. An resurrectio mortuorum sit futura mini-
sterio Angelorum, cum *ψ. 15.* dicatur: *In voce Ar-*
changelī ... descendet de Cælo: & mortui, qui in
CHRISTO sunt, resurgent primi &c.?

R. Affirm. cum *S. Tb.* in Suppl. q. 76. a. 3. ” Sed
„ contra est, quod dicitur 1. Thess. 4. *ψ. 15.* Quòd
„ Dominus in voce Archangelī, descendet de Cœ-
„ lo, & mortui resurgent: ergo resurrectio mor-
„ tuorum ministerio Angelico complebitur. (Et
„ in corpore art. ait:) Sicut Aug. dicit in lib. 3. de
„ Trinit. cap. 4. Sicut corpora crassiora & infe-
„ riora per sublimiora & potentiora quodam ordi-
„ ne reguntur, ita omnia corpora reguntur à Deo
„ per spiritum vitæ rationalem, & hoc etiam Greg.
„ lib. 4. dialog. cap. 5. tangit: Undè in omnibus
„ quæ corporaliter à Deo fiunt, utitur Deus mini-
„ sterio Angelorum. In resurrectione autem est
„ aliquid ad transmutationem corporum pertinens,
„ scilicet collectio cinerum & eorum præparatio
„ ad reparationem humani corporis, undè quantum
„ ad hoc in resurrectione utetur Deus ministerio
„ Angelorum.”

Dices: anima reunitur corpori absque aliquo An-
gelorum ministerio. Ergo &c. à pari.

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” Anima sicut immediatè
„ à Deo creata est, ita immediatè à Deo corpori
„ iteratò uniatur, sine aliqua operatione Angelo-
„ rum: similiter etiam gloriam corpori ipse faciet
„ absque ministerio Angelorum, sicut & animam
„ immediatè glorificat.” Ex quibus verbis constat
disparitas.

Pet. 11. An *D. Paulus* agat de omnibus homi-
nibus, dùm cap. 5. *ψ. 3.* *Cùm dixerint pax, &*
securitas &c., & an illa verba non sint contraria
Luc. 21. ψ. 25. *Pressura gentium ... arescentibus*
hominibus præ timore, & expectatione, quæ super-
venient universo orbi?

R. 1. Neg. nam juxta S. Scripturam tantum agit de impiis, quia de omnibus etsi *ψ. 2.* dicatur: *Scitis quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet*, tamen solos impios opprimet imparatos; unde & iis solis interitum afferet, impiis subito superveniet interitus; sicut mulieri gravidæ sæpè dolores partûs. Boni enim, quamvis diem adventûs Domini ignorent, ad illum tamen semper parati sunt, & præmuniti. Audiatur S. *Tb.* in Suppl. q. 73. a. 1. ad 1. " Secundum Aug. Epist. 80. ad Hesych. circa
 „ finem mundi erit universalis persecutio malorum
 „ contra bonos: unde simul aliqui timebunt, scilicet
 „ cet boni; & aliqui securi erunt, scilicet mali.
 „ Quod autem dicitur, cum dixerint pax & secu-
 „ ritas, &c. Ad malos referendum est; qui signa
 „ futura judicii parvipendent: ad bonos verò per-
 „ tinet, quod dicitur Luc. 21. *ψ. 25.* Arescentibus
 „ hominibus &c."

R. 2. etiam neg. quia impii dicunt *pax, & securitas*, antequam mala, & signa illa *Luc. 21.* expressa, sint eventura. Itaque dum impii putabunt se summâ pace & securitate frui, illa signa ex improviso illis obvenient.

Pet. 12. Quo sensu dicatur *ψ. 17.* *Sine intermissione orate?*

R. cum *Ang.* hîc lect. 2. " Hoc potest esse tripliciter. Primò, quod ille semper orat, qui statutas horas non intermittit. Simile habetur 2. Reg. 9. *ψ. 7.* Tu comedes panem in mensa mea semper. Secundò sic (semper) id est, continuè orate: sed tunc oratio sumitur pro affectu orationis. Est enim oratio interpretatio seu explicatio desiderii, quia quando desidero aliquid, tunc illud orando peto. Undè, & oratio est petitio decentium à Deo; & ideò desiderium habet vim orationis. Ps. 9. Desiderium pauperum exaudivit Dominus. Omnia ergo quæ facimus, ex desiderio proveniunt. Ergo oratio in

„ in bonis quæ facimus, manet in virtute: quia
„ bona, quæ facimus, ex desiderio bono prove-
„ niunt. Gloss.: Non cessat orare, qui non ces-
„ sat benefacere. Tertiò, quoad causam orationis,
„ scilicet faciendo eleëmofynam. In Vitis Patrum:
„ Ille semper orat, qui eleëmofynas dat, quia,
„ qui eleëmofynam accipit, orat pro te, etiam te
„ dormiente.”

Pet. 13. Quo sensu dicatur *ψ. 21. : Omnia pro-
bate?*

R. cum *S. Tb.* 2. 2. q. 189. a. 10. ad 1.: ” Lo-
„ cum habet in his quæ dubia sunt, utrùm Spi-
„ ritus Dei sit. (Et hìc lect. 2.) Omnia proba-
„ te, scilicet quæ sunt dubia, manifesta enim exa-
„ minatione non indigent.”

EXAMEN NONUM.

I N

EPISTOLAM SECUNDAM AD THESSALONICENSES.

P Et. procœmialis. Da synopsis hujus Epistolæ?
& dicas mihi, cur scripta sit?

R. Ad 1. cum *S. Tb.* hìc lect. 1.: ” Primò in-
„ struit eos de futuris in novissimis diebus. Se-
„ cundò admonet eos familiariter de quibusdam
„ in 3. cap. ibid... Item primò monet, sicut dictum
„ est, quantum ad præmia bonorum, & pœnas
„ malorum. Secundò quantum ad pericula tem-
„ pore Antichristi, cap. 2.”

R. 2. cum *Estio* in argumento hujus Epistolæ,
scriptionis istius Epistolæ plures causas fuisse. 1.,
cùm enim revisere eos *D. Paulus* statuisset, cap.
3. primæ Epistolæ: variis tamen negotiis impedi-

tus, ad eos non rediit, ideòque hanc secundam ad illos scripsit, per quam id nunc facit, quod præsens facturus fuerat, nempe cap. 1. animos eorum confirmat in adversis, quæ pro CHRISTI nomine tolerabant, ostendens, quanta & ipsos gloria, & adversarios vindicta secutura sit. 2., Quoniam in 1. Epistolâ de resurrectione mortuorum, & adventu CHRISTI ità locutus videbatur, quasi brevi futura essent: *Nos qui vivimus, qui residui sumus &c.* Admonens quoque *Thessalonicenses*, ut ad illum diem vigilarent, ne eos ex improvviso opprimeret; turbati hinc erant, suspicantes diem Domini jam instare. Hunc igitur errorem ut corrigat, scribit cap. 2., non prius CHRISTUM adventurum, quàm apparuerit *Antichristus*, illius adventu destruendus. 3., Cùm intellexisset aliquos necdùm emendatos esse per 1. Epistolam, nunc eosdem acrius & pluribus verbis castigat, excommunicandos denunciando, ni resipiscant.

Pet. 1. Quo sensu dicatur cap. 1. v. 5.: *Quas sustinetis, in exemplum justii judicii Dei?*

R. cum *Estio* hic: Alii, verba Apostoli simpliciter ut sonant, accipientes, in hunc sensum ea interpretantur: Quòd vos, qui cultores Dei estis, sustineatis persecutiones & tribulationes: argumentum est justii Dei judicii, quod aliquandò exercebit in impios. Nam, qui bonis non parcit in hoc sæculo, cogitandum utique relinquit, quâ severitate malos plectet in futuro judicio. Sensum hunc perspicuè tradunt *Anselmus*, *Thomas*, *Aug.*, & *Glossa ordinaria*: velut pro commentario adducentes locum per similem 1. Pet. 4. v. 18.: *Si justus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?*

Pet. 2. Quid intelligatur cap. 2. v. 3. per *Discessionem*, Græcè *Apostasiam*?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 1.: "Discessio, quòd,, multipliciter exponitur in Gloss., & primò à Fide,, quia futurum erat, ut Fides à toto mundo reci-

peretur. Matt. 24. v. 14. : Et prædicabitur hoc
Evangelium Regni in universo orbe. Illud ergo
præcedit, quod (secundum Aug.) nondum est
impletum. Et post multi discedent à Fide &c.
I. Tim. 4. v. 1. : In novissimis temporibus dis-
cedent quidam à Fide &c. Matt. 24. v. 12. : Re-
frigescet charitas multorum. Vel discessio à Ro-
mano Imperio, cui totus mundus erat subditus.
Dicit autem Aug., quod hoc figuratur Dan. 2.
in statua, ubi dominantur quatuor Regna : &
post illa adventus CHRISTI, & quod hoc erat
conveniens signum : quia Romanum Imperium
firmatum fuit ad hoc, quod sub ejus potestate
prædicaretur Fides per totum mundum." Et S.
Aug. lib. 20. de Civ. Dei cap. 19. scribit : " Illud,
quod ait Apostolus : Tantum qui modò tenet,
teneat, donec de medio fiat : non absurdè de
ipso Romano Imperio creditur dictum, tamquam
dictum sit : Tantum qui modò imperat, impe-
ret, donec de medio fiat, id est, de medio tol-
latur. Et tunc revelabitur iniquus, quem signifi-
cari Antichristum, nullus ambigit." Et S. Hier.
Epist. 151. ad *Algasiam* cap. 11., & *Lactantius*
lib. 7. *Divin. Institut.* cap. 16., *Anselmus* hic, &
Thomas Cantuariensis Epist. ad Episcopos Angliæ,
& alii.

Dices : jam diu gentes recesserunt à Romano Im-
perio, & tamen nondum *Antichristus* venit.

R. cum S. Th. loc. cit. : " Dicendum est, quod
nondum cessavit." (Nam licet variæ Provinciæ,
quæ quondam Romano Imperio subiectæ fuerunt,
jam ab aliis Principibus occupentur, tamen Digni-
tas imperialis adhuc manet, & ut eminentissima in-
ter sæculares Dignitates Christiani Orbis.) " Sed
est commutatum de temporali in spirituale : ut
dicit Leo Papa in sermone de Apostolis. Et
ideò dicendum est, quod discessio à Romano
Imperio debet intelligi, non solum à temporali,

„ sed à spirituali , scilicet à Fide Catholicâ Ro-
 „ manæ Ecclesiæ. Est autem hoc conveniens sig-
 „ num , quòd sicut CHRISTUS venit , quandò Ro-
 „ manum Imperium omnibus dominabatur ; ita
 „ èconverso signum Antichristi, est discessio ab eo.”
 Pet. 3. De quo dicatur *ψ. 3. : Nisi... revelatus*
fuerit homo peccati, filius perditionis ?

R. cum *S. Aug.* loc. cit. : ” Nulli dubium est ,
 „ eum de Antichristo ista dixisse , dieque Judicii.”
 Et *S. Tb.* hìc.

Dices : Juxta *ψ. 4. : Extollitur supra omne, quod*
dicitur Deus... Ostendens se tamquam sit Deus :
 ergo erit diabolus iste Antichristus ; ideòque *S.*
Hier. in cap. 7. *Dan.* ait de *Antichristo* : ” Ne eum
 „ putemus juxta quorundam opinionem vel dia-
 „ bolum esse vel dæmonem , sed unum de homi-
 „ nibus , in quo totus satanas habitaturus sit cor-
 „ poraliter.” Et *B. Theod.* lib. 5. *Divin. Decret.*
 cap. de *Antichristo* , & *S. Hippol.* lib. de consum.
 mundi , ita illi SS. PP. loquuntur de eo , ac de dia-
 bolo incarnato , sicut *D. Paulus* ad *Col.* 2. *ψ. 9.* de
 CHRISTO dicit : *In ipso inhabitat omnis plenitudo*
divinitatis corporaliter.

R. 1. clarè constare ex S. Scripturâ hìc *ψ. 8.* ,
 illum futurum hominem purum , cùm dicat : Istum
hominem peccati , quem *Dominus JESUS interficiet*
spiritu oris sui , ideòque ad SS. PP. objectos

R. 2. cum *S. Tb.* 3. p. q. 8. a. 8. ad 1. : ” Dia-
 „ bolum , & Antichristus non sunt duo capita , sed
 „ unum : quia Antichristus dicitur esse caput , in-
 „ quantum plenissimè invenitur in eo impressa ma-
 „ litia diaboli. Undè super illud 2. ad *Thess.* 2.
 „ *ψ. 4. : Ostendens se tamquam sit Deus :* dicit
 „ *Gloss. :* In ipso erit caput omnium malorum ,
 „ scilicet diabolus , qui est Rex super omnes filios
 „ superbiæ. Non autem dicitur in eo esse per
 „ unionem personalem : nec per intrinsecam inha-
 „ bitationem , (quia sola Trinitas menti illabatur ,

„ ut dicitur in lib. de Eccl. dogm.) sed per mali-
„ tiæ effectum. Et S. Damas. lib. 4. Orthod. Fi-
„ dei cap. 27.”

Pet. 4. Quo sensu dicatur *ψ. 3.: Homo peccati, filius perditionis?*

R. cum S. Tb. hīc lect. 1.: ” Secundū Gloss.
„ quia sicut in CHRISTO abundavit plenitudo vir-
„ tutis, itā in Antichristo multitudo omnium pec-
„ catorum. Et sicut CHRISTUS est melior omnibus
„ Sanctis, sic ille peior omnibus malis. Et prop-
„ ter hoc homo peccati dicitur, quōd totaliter
„ erit peccatis deditus.... Dicitur autem filius per-
„ ditionis, id est, deputatus extremæ perditioni.
„ Job. 21. *ψ. 30.:* In diem perditionis servabitur
„ malus, & ad diem furoris ducetur. Vel perditio-
„ nis, id est diaboli, non per naturam, sed per
„ suæ malitiæ complementum, quæ in eo com-
„ plebitur.”

Pet. 5. Qualis futurus sit iste *Antichristus?*

R. cum S. Tb. loc. cit.: ” Antichristi major est
„ superbia omnium præcedentium. Unde sicut de
„ Cajo Cæsare legitur, qui cū in vita ista adhuc
„ esset, coli voluit, statuam suam ponens in quo-
„ libet Templo, & Ezech. 28. *ψ. 2.* de Rege
„ Tyri dicitur: Dixisti, quia Deus ego sum &c.
„ Itā credibile est, quōd sic eis faciet Antichri-
„ stus, dicens se Deum esse & hominem, Et in
„ hujus signum sedebit in Templo. Sed in quo
„ Templo? Nonne est destructum à Romanis?
„ Et ideò dicunt quidam, quod Antichristus est
„ de Tribu Dan, cujus Tribus inter alios 12. non
„ nominatur Apoc. 7. (Et lect. 2.) Spiritu oris sui:
„ id est, mandato suo; quia Michaël interfectorus
„ est eum in Monte Oliveti, unde CHRISTUS as-
„ cendit.” Et S. Irenæus lib. 5. adv. Hær. cap. 30.

Dices 1.: In quo Templo sedebit, cū illud à
Romanis destructum sit?

R. cum S. Tb. loc. cit.: ” Judæi primò eum re-

„ cipient, & reædificabunt Templum in Hierusa-
 „ lem, & sic implebitur illud Dan. 9. v. ult. Erit
 „ in Templo abominatio, & idolum. Matt. 24. v.
 „ 14. Cùm ergo videritis abominationem desola-
 „ tionis, quæ dicta est à Daniële Propheta, stan-
 „ tem in loco sancto, qui legit intelligat. Quidam
 „ verò dicunt, quod numquam Hierusalem, &
 „ Templum reædificabitur, sed usque ad consum-
 „ mationem, & finem perseverabit desolatio. Et
 „ hoc etiam aliqui Judæi credunt: ideò exponitur
 „ (in Templo Dei) id est, in Ecclesia, quia
 „ multi de Ecclesia eum recipient. Vel secundum
 „ Aug. in Templo Dei sedeat, id est, princepe-
 „ tur, & dominetur, tamquam ipse cum suis nun-
 „ tiis sit Templum Dei, sicut CHRISTUS est cum
 „ suis. ”

Dices 2. iste Antichristus est *Nero* Imperator,
 ut *Victorinus* in cap. 13. *Apoc.*, & *Sulpitius* in vita
S. Martini in fine 2. dialogi testantur.

R. Neg. cum *S. Aug.* lib. 20. de Civ. Dei cap.
 19. ” Paulum hoc quod dixit: jam enim mysterium
 „ iniquitatis operatur. Neronem voluisse intelli-
 „ gi, cujus jam facta velut Antichristi videbantur.
 „ Undè nonnulli ipsum resurrecturum, & futurum
 „ Antichristum suspicantur. Alii verò nec eum
 „ occisum putant, sed subtractum potius, ut pu-
 „ taretur occisus, & vivum occultari in vigore
 „ ipsius ætatis, in qua fuit, cùm crederetur extinc-
 „ tus, donec suo tempore reveletur, & restituatur
 „ in regnum. Multum mihi mira hæc opinantium.
 „ tanta præsumptio. ”

Dices 3. modò *Antichristus* venit 1. *Joan.* 4. v.
 3. *Omnis spiritus, qui solvit JESUM, ex Deo non*
est, & hic est Antichristus, de quo audistis, quo-
niam venit, & nunc jam in mundo est.

R. cum *S. Tb.* hic lect. 2. Mali. ” Et hi operan-
 „ tur officium Antichristi ... Nam diabolus in cu-
 „ jus potestate veniet Antichristus, jam incipit

„ operari occultè iniquitatem suam, per tyrannos,
„ & seductores: quia persecutores Ecclesiæ hujus
„ temporis sunt figuræ illius ultimæ persecutionis
„ contra omnes bonos.”

Pet. 6. De quo intelligatur *ψ. 7. Qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” (Qui tenet nunc) Romanum imperium, (teneat donec de medio fiat) id est, donec moriatur. (nempè Nero) Sed hoc modo non est conveniens; quia multi anni sunt quòd Nero mortuus est, illo scilicet anno quo Apostolus, sed melius est, quod referatur ad Neronem, prout est persona publica Romani imperii, donec de medio fiat, id est, tollatur Romanum imperium de hoc mundo.”

Pet. 7. An vera miracula dæmon per homines facere valeat, cùm *ψ. 9.* dicatur: *Cujus est adventus secundum operationem satanæ in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus?*

R. Neg. cum *S. Tb.* 2. 2. q. 178. a. 1. ad 2. ” Et sicut Aug. dicit lib. 20. de Civ. Dei cap. 19. Ambigi solet, utrùm propterea dicta sint signa & prodigia mendacia. Quoniam mortales sensus per phantasmata decepturus est, ut quod non facit, facere videatur. An quia illa ipsa etiam, si erunt vera prodigia, ad mendacium pertrahent credituros. Vera autem dicuntur, quia res ipsæ veræ sunt, sicut magi Pharaonis fecerunt veras ranas & veros serpentes. Non tamen habebunt veram rationem miraculi, quia fient virtute naturalium causarum, sicut in prima parte (q. 114. a. 4.) dictum est. Sed operatio miraculorum quæ attribuitur gratiæ gratis datæ, fit virtute divinâ ad hominum utilitatem.” Ideòque benè in textu additur: *mendacibus.*

Pet. 8. Proba mihi *traditiones* esse admittendas ex verbis *D. Pauli* hìc?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 3. ” (Et tenete tradi-

„ tiones) (v. 14.) id est, documenta, quæ à ma-
 „ joribus traduntur. Nam documenta, quæ tradun-
 „ tur à minoribus quandoque non sunt servanda,
 „ quando scilicet contrariantur documentis fidei,
 „ Matth. 15. v. 3. Irritum fecistis mandatum Dei,
 „ propter traditionem vestram. Sed servanda sunt,
 „ quando ordinantur ad mandata Dei (quas didi-
 „ cistis) Act. 16. v. 4. Paulus docebat, ut tene-
 „ rent traditiones, & documenta, quæ erant de-
 „ creta ab Apostolis & senioribus, qui erant Hie-
 „ rosolymis &c. Et has traditiones dupliciter edi-
 „ derunt: quasdam verbis, unde dicit (per sermo-
 „ nem) quasdam in scriptis: ideò addit: (sive per
 „ Epistolam) unde patet, quod multa in Ecclesia
 „ non scripta, sunt ab Apostolis docta, & ideò
 „ servanda.”

Pet. 9. Cum cap. 3. v. 6. dicat *D. Paulus: Ut
 subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordi-
 natè*, an loquatur de excommunicatis vitandis?

R. Affirm. cum *S. Tb.* hìc lect. 1. ” Ex hoc in-
 „ troductum est in Ecclesia, quòd mali vitentur,
 „ & hoc ne infirmiores ex eorum consortio macu-
 „ lentur. Eccles. 13. v. 1. Qui tetigerit picem,
 „ inquinabitur ab ea, 1. Cor. 5. v. 6. Modicum
 „ fermentum totam massam corrumpit. Item ad sa-
 „ nationem peccantis, ut confusio cedat ei in sa-
 „ lutem. Eccles. 4. v. 25. Est confusio adducens
 „ peccatum, & est confusio adducens gloriam.
 „ Nec hoc debet fieri passim, sed cum delibera-
 „ tione, & maturitate. 1. Cor. 5. v. 4. Congre-
 „ gatis vobis, & meo spiritu cum virtute Domini
 „ Jesu, tradere hujusmodi hominem satanæ in in-
 „ teritum, &c. Et sic hìc dicitur (ut subtrahatis
 „ &c.) nec debet fieri excommunicatio, nisi pro
 „ aliquo peccato: quia hìc dicitur (inordinatè &c.)
 „ & hoc est quando aliquid est secundum se ma-
 „ lum, & contra ordinem juris naturalis, ut gloss.
 „ exponit 1. Cor. 14. v. 40. Ut omnia honestè,

„ & secundum ordinem fiant in vobis. Rom. 13.
„ *ψ. 1.* Omnia quæ sunt à Deo, ordinata sunt.
„ Vel quia est prohibitum, & contra doctrinam
„ Ecclesiæ.”

Pet. 10. An verba *ψ. 10. Quoniam si quis non vult operari, nec manducet*, contineant præceptum, vel consilium, ac quomodo peccet transgressor?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 2. ” Videtur esse præceptum: quia infra dicitur: si quis non obedierit verbo nostro &c. Ergo omnes tenentur manibus operari. Qui igitur non operatur manibus, sed stat otiosus, peccat mortaliter? Respondeo: dicendum est, quod est præceptum: sed aliquid præcipitur dupliciter; simpliciter, vel sub conditione. Simpliciter præcipitur, quod per se est necessarium ad salutem: & hæc sunt opera virtutum. Sub conditione verò, ut quando talis est casus, quod sine opere manuali præceptum servari non potest. Præcipitur autem homini, quod corpus suum sustentet, aliàs enim est homicida suiipsius. Gen. 2. *ψ. 16.* De omni ligno Paradisi comedite &c. Ex præcepto ergo tenetur homo corpus suum nutrire, & similiter ad omnia, sine quibus corpus non potest vivere, tenemur. Unde quicumque non habet alias unde corpus sustentet licite, vel possessione, vel licito negotio, tenetur laborare ne furetur. Eph. 4. *ψ. 28.* Qui furabatur, jam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis &c. Est ergo præceptum, quando aliter non potest licite vivere.” Ac in casu sub gravi obligat.

EXAMEN DECIMUM.

I N

EPISTOLAM PRIMAM
AD TIMOTHEUM.

P Et. proœmialis, quid in ista contineatur?
R. cum *S. Tb.* hîc lect. 2. " Hæc est Epi-
 „ stola quasi Pastoralis regula, quam Apostolus
 „ tradit Timotheo instruens de omnibus, quæ
 „ spectant ad regimen Prælatorum, & eo ordine,
 „ quo debet esse intentio. Primò ergo instruit eum
 „ de spiritualibus ministrandis: secundò de tem-
 „ poralibus in 4. cap. ibi, (spiritus autem) item
 „ ad Prælatum pertinet primò, quod doceat de
 „ forma fidei: ne fides subditorum corrumpatur,
 „ Luc. 22. *ψ.* 32. Ego rogavi pro te, ut non defi-
 „ ciat fides tua, & tu aliquandò conversus confir-
 „ ma fratres tuos. Secundò, ut instruat eos de per-
 „ tinentibus ad cultum Dei, quòd non potest esse,
 „ nisi fides sit recta. Ideò primò instruit de fide:
 „ secundò, de cultu Dei 2. cap. ibi. (obsecro igitur)
 „ Tertiò agit de institutione officiorum in 3.
 „ cap."

Pet. 1. De quibus fabulis, & genealogiis *D.*
Paulus agat, dùm cap. 1. *ψ.* 4. dicit: *Neque in-*
tenderent fabulis, & genealogiis interminatis?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 2. " Fuerunt quidam hæ-
 „ retici, qui detestantes vetus Testamentum, ex-
 „ ponebant quod Apostolus ipsum repudiabat, de-
 „ ridendo historias ejus, dicens: Fabulis, & ge-
 „ nealogiis interminatis. &c. Contra quod dicit Aug.
 „ (lib. 2. cont. advers. Legis cap. 1.) Quòd Apo-
 „ stolus utitur historiis, & genealogiis veteris Tes-

„ tamenti, Gal. 4. v. 22. Abram duos filios habuit
„ &c. Si ergo reprobareret, non eis uteretur. Dicit
„ ergo fabulas non datam legem in scriptis, sed
„ in ore, scilicet Thalmuth, non quæ Moyſes ore
„ tradidit, sed quæ alii addiderunt; ut sunt stultæ
„ fabulæ, scilicet quod Adam habuit aliam ux-
„ rem, ex qua dicunt natos dæmones.”

Pet. 2. Quo sensu dicatur v. 9. *Lex justo non est posita, sed injustis?*

R. cum S. *Tb.* hic lect. 3. ” Ubi posset esse du-
„ plex falsus intellectus. Unus quòd justus Legem
„ non servat, quod falsum est, quia nisi servaret
„ eam quantum ad moralia, justus non esset: undè
„ CHRISTUS factus est sub Lege. Alius, quòd ju-
„ stus non obligatur ad præcepta Legis, & non
„ peccaret, si faceret contra ea. Sed verus est se-
„ quens sensus, supponendo, quia quod imponi-
„ tur alicui, imponitur sicut onus, Lex enim justis
„ non imponitur sicut onus; quia habitus eorum
„ interior inclinatur ad hoc ad quod Lex, & ideò
„ non est onus eis. Rom. 2. v. 14. Ipsi sibi sunt
„ Lex. Vel aliter (Lex non est posita) pro ju-
„ stis, sed pro injustis, quasi dicat: si omnes es-
„ sent justis, nulla necessitas esset dandi Legem,
„ quia omnes essent sibi Lex. (Et 1. 2. q. 93. a. 6.
„ ad 1., & q. 96. a. 5. ad 1.) Ratio illa procedit
„ de subjectione, quæ est per modum coactionis:
„ sic enim justo non est Lex posita, quia ipsi sunt
„ sibi Lex, dum ostendunt opus Legis scriptum
„ in cordibus suis sicut Apostolus ad Rom. 2. v. 15.
„ dicit: Undè in eos non habet Lex vim coacti-
„ vam, sicut habet in injustos.”

Pet. 3. Quo sensu *D. Paulus* de se dicat v. 15.
Quorum primus ego sum?

R. 1. cum S. *Aug.* Serm. 175. de Verbis Dom.
„ Paulus in iniquitate primus: Recolite Saulum,
„ & invenietis. Nonne ille est, cui ad lapidandum
„ Stephanum manus una non sufficiebat, & alio-

rum vestimenta servabat? Nonne ipse, qui Ecclesiam ubique persequabatur? Nonne ipse est, qui litteras acceperat à Principibus Sacerdotum? Quia parum illi erat persequi Christianos, qui erant in Jerusalem, sed volebat ad alia loca venire, ubi eos inveniret, & ligaret, & puniendos adduceret... ipse est ergo, qui primus erat persecutor, & illo peior non fuit. (Et Serm. 176.) Nemo acrior inter persecutores: ergo nemo prior inter peccatores."

R. 2. cum S. Tb. hìc lect. 4. "Dicendum est ergo, quòd est primus, non quòd inter peccatores maximus qui tunc erant, sed maximus inter peccatores salvatos: quasi dicat: venit peccatores salvos facere, quorum (scilicet peccatorum salvatorum) ego sum primus."

Dices: ignorantia Paulum excusabat, de quo v. 13. dicitur: *Misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.*

R. Ignorantiam D. Pauli satis vincibilem fuisse, consequenter satis culpabilem, cum ubique voluerit persequi Ecclesiam, ac sufficienter ex SS. Scripturis, ac ex miraculis CHRISTI, ac ex doctrina & fama CHRISTI poterat cognoscere CHRISTUM esse verum Messiam.

Pet. 4. Quales fuerint v. 20. *Hymenæus, & Alexander: quos tradidi satanæ?* ac quid per hæc verba intelligatur?

R. cum S. Tb. hìc: "Alexander ærarius multa mala mihi ostendit 2. Tim. 4. deindè ponitur eorum poena, (quia contra fidem errabant) cum dicit: quos tradidi (satanæ) quia excommunicat eos, ut fideles vitent eos ne coinquent ipsos. Fuit autem excommunicatio Apostoli tantæ virtutis quòd excommunicati mox corripiebantur à diabolo, & corporaliter vexabantur 1. Cor. 5. v. 5... Tamen etiam modò traduntur ad vexandum spiritualiter, quia amittunt suffragia Eccle-

fiæ, quæ multum juvant contra diabolum: & tradidi, sicut Deus tradidit in reprobum sensum Rom. 1. v. 28. Quasi subtrahendo suum auxilium, & communionem Ecclesiæ, & suffragia. Et hoc non ex odio, sed ex charitate ad profectum eorum."

Pet. 5. Quo sensu cap. 2. v. 4. *Deus omnes homines vult salvos fieri?*

R. cum S. Tb. 1. p. q. 19. a. 6. ad 1. " Verbum Apostoli, quod Deus vult omnes homines salvos fieri &c. potest tripliciter intelligi. Uno modo, ut sit accommodata distributio secundum hunc sensum, Deus vult salvos fieri omnes homines, qui salvantur: non quia nullus homo sit quem salvum fieri non velit, sed quia nullus salvus sit quem non velit salvum fieri, ut dicit Aug. lib. 1. de præd. Sanct. cap. 8. Secundò potest intelligi, ut fiat distributio pro generibus singulorum, & non pro singulis generum, secundum hunc sensum: Deus vult de quolibet statu hominum salvos fieri mares & fœminas, Judæos & Gentiles, parvos & magnos, non tamen omnes de singulis statibus. Tertiò secundum Damas. lib. 2. orth. fid. cap. 29. intelligitur de voluntate antecedente; non de voluntate consequente. Quæ quidem distinctio: non accipitur ex parte ipsius voluntatis divinæ, in qua nihil est prius vel posterius, sed ex parte volitorum." Ac id explicat, & exemplificat in justo iudice respectu ad homicidam. Et hîc lect. 1.

Pet. 6. An CHRISTUS perfectè pro omnibus satisfecerit dicente D. Paulo v. 6. *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus?*

R. Affirm. cum S. Tb. 3. p. q. 48. a. 2. O. " Ille propriè satisfacit pro offensa, qui exhibet offenso id, quod æquè vel magis diligit, quàm odit offensam. CHRISTUS autem ex charitate & obedientia patiando, majus Deo aliquid exhi-

„buit, quam exigeret recompensatio totius offen-
 „sæ humani generis. Primò quidem propter mag-
 „nitudinem charitatis, ex qua patiebatur. Secun-
 „dò, propter dignitatem vitæ suæ, quam pro sa-
 „tisfactione ponebat: quæ erat vita Dei & homi-
 „nis. Tertiò, propter generalitatem passionis, &
 „magnitudinem doloris assumpti; ut suprà dic-
 „tum est q. 46. a. 6. Et ideò passio CHRISTI non
 „solum sufficiens, sed etiam superabundans satis-
 „factio fuit pro peccatis humani generis.” Et alibi
 sæpè.

Pet. 7. An Templà non sint necessaria ad oran-
 dum, & sacrificium offerendum, cùm *ψ*. 8. dica-
 tur: *Volo viros orare in omni loco?*

R. cum *S. Th.* 2. 2. q. 84. a. 3. ” Sed contra est,
 „quòd dicitur Isaïæ 56. *ψ*. 7., & inducitur Luc.
 „19. Domus mea, domus orationis vocabitur.
 „(Et in corpore.) In adoratione principalius est
 „interior devotio mentis: secundarium autem est
 „quod pertinet exterius ad corporalia signa: mens
 „autem interiùs apprehendit Deum quasi non
 „comprehensum aliquo loco. Sed corporalia sig-
 „na, necesse est, quòd in determinato loco & situ
 „sint. Et ideò determinatio loci non requiritur
 „ad adorationem principaliter, quasi sit de neces-
 „sitate ipsius, sed secundùm quamdam decentiam,
 „sicut & alia corporalia signa.”

Pet. 8. An ornatus mulierum sit illicitus juxta
D. Paulum ψ. 9. *Non in tortis crinibus, aut au-
 ro, aut margaritis, vel veste pretiosa?*

R. cum *S. Th.* hìc lect. 2. ” Potest fieri cum
 „peccato tribus modis, scilicet ex prava inten-
 „tione, ut si intendant commotionem concupis-
 „centiæ, ostentationem, vel inanem gloriam.
 „Prov. 7. *ψ*. 10. Præparata ad cupiendas animas.
 „Secundò, si fiat præter consuetudinem patriæ,
 „quod fit diversimodè. Quod enim excedit mo-
 „dum consuetum patriæ, hoc ex levitate animi

est. Tertiò, si conditionem sui statûs excedit.
Sed servatâ rectâ intentione, consuetudine patriæ, & conditione statûs, non est peccatum."

Pet. 9. Quomodò *ψ. 14. Adam non sit seductus, Mulier autem seducta?*

R. 1. cum *S. Aug.* lib. 14. de Civ. Dei cap. 11.
Sicut... nec Salomonem credibile est errore putasse idolis esse serviendum, sed blanditiis scemineis ad illa sacrilegia fuisse compulsum: ita credendum est illum virum suæ sceminæ uni unum, hominem homini, conjugem conjungi, ad Dei Legem transgrediendam, non tamquam verum loquenti credidisse, sed sociali necessitate paruisse. Non enim frustra dicit Apostolus: Adam non est seductus. Mulier autem seducta est: nisi quia illa quòd ei Serpens locutus est, tamquam verum esset, accepit, ille autem ab unico noluit consortio dirimi, nec in communione peccati: nec ideò minùs reus, sed sciens prudensque peccavit. Undè Apostolus non ait: non peccavit, sed non est seductus... Hos autem seductos intelligi voluit, qui id, quod faciunt, non putant esse peccatum, ille autem scivit... ac per hoc in eo, quod Mulier seducta est, non est ille seductus."

R. 2. cum *S. Aug.* lib. 11. de Gen.: "Non tamen arbitror eum (Adamum) qui jam spirituali mente præditus erat, ullo modo credidisse, quod diabolus suggerebat." Ergo *Adam* non credidit illos non esse morituros, qui ex illo fructu comederent, quia sequeretur eum credidisse Deum fuisse mentitum, qui dixerat *Gen. 2. ψ. 17.: Morte morieris*, & diabolum verum dixisse, dùm dixit: *Non moriemini*. Deindè non minùs seductum eum sequeretur, ac *Evam*; nam sicut illa seducta fuit, quia se credidit non morituram, licèt comederet, ita pariter seductus fuisset *Adamus*, si idem credidisset, cum hoc tantùm discrimine, quòd *Eva*

Serpenti fidem præbuiſſet, *Adamus* verò *Eva*.

Dices 1.: *S. Aug.* loc. cit. parùm antè contrarium docet dicendo: " Sed etſi virum propter aliquam mentis elationem . . . aliqua ſollicitavit experiendi cupiditas, cùm mulierem videret illà eſcà acceptà, non eſſe mortuam."

R. *S. Aug.* Hæc non aſſerendo, ſed ſolùm diſputando, & varias exponendi rationes proponendo, & hinc indè, quæ dici poſſent, colligendo, dixiſſe: cùm immediatè poſt ponat verba pro nobis ſuprà adducta: *Non tamen arbitror eum* &c. Quam enim veri ſpeciem habere poteſt, quòd *Adamus* ejusmodi experientiæ cupiditate ageretur? cùm ſcilicet de Dei comminationis certitudine nihil ambigeret, ac imprudentiſſimæ ſe exponere experientiæ velle non poterat. Quis mortalium adeò ſtultus, ut, ſi de aliquo cibo, qui mortem eſt illaturus, ab indubitatæ fidei teſtibus præmonitus fuerit, experiendi cupiditate moveretur?

Dices 2.: Si *Adamus* ſe moriturum credidit, ſi comederet, quomodò fieri potuit, quòd comederit?

R. Id eodem modo contigiffe, ſicut accidit omnibus peccatoribus Chriſtianis actu peccantibus, qui ea perpetrant peccata, ex quibus non ſolùm corporis, ſed animæ mortem ſe paſſuros certi ſunt, ac nullatenùs dubitant; nam & impii credunt æternas pœnas ſuis deberi flagitiis, & tamen à peccando non abſtinent. *Adamus* quoque credebat ſe moriturum, ſi comederet, & tamen comedit, & quare? Quia, ut patet ex verbis *S. Aug.* adductis, rogabat uxor, ipſe manducando actualiter non cogitavit de hoc, quòd manducantes morerentur, & ideò non impedivit eum à manducatione illud præceptum, ut feciſſet, ſi actu cogitaſſet: & revera hic eſt modus ordinarius, quo omnia peccata committuntur, quia, licèt aliquis ſciat illud eſſe habitualiter malum, quod eligit, non habet actualiter cognitionem circa illa, quæ malum impedirent, ſi

sufficienter attenderentur, & ita fit electio tamquam ab actualiter ignorante malum esse, quod eligitur, & tamquam à credente bonum esse, quia licet habitualiter sciat, actualiter ignorat, quia non considerat.

R. 3. *Adamum* non fuisse seductum ex eo, quod crediderit esse veniale, quod revera erat mortale; quia tale iudicium in *Adamo* in statu innocentiae esse non poterat, quod iudicaret tantum sub levi seu veniali obligare præceptum Dei sub gravissimâ poenâ impositum: quia, si hoc credidisset, Deum iniquum existimasset, qui levem culpam gravissimâ poenâ puniret: certè in ipsa intimatione præcepti huius gravitatem Deus manifestavit, cui scilicet statûs innocentiae privilegia, tamquam conditioni indispensabili alligaverat; quomodo igitur leviter tantum ex illa comestione Deum offensum iri iudicare, aut credere potuit? Deindè, cur, dum à Deo super comestione illius fructûs corripiebatur, excusationem non protulit, si reverâ ita existimaverit se comedisse, quia tantum veniale existimabat: ulterius, si veniale existimavit, hoc debuisset contingere ex eo, quod illorum, quæ Deus ejus menti infuderat, notitiam amisisset, aut ex eo, quod Deus ejus mentem non satis illustrasset; neutrum autem dici potest, nam primum apparet omninò absurdum, & secundum planè est impium.

Dices 1. : *S. Aug.* lib. 11. super *Gen.* dicit :
" Quòd Adamus putaverit esse veniale, quod re-
,, verà erat mortale." Et *Glos. Aug.* lib. 14. de
Civ. Dei cap. 11. habet : " Inexpertus divinæ se-
,, veritatis in eo falli potuit, ut crederet veniale
,, esse commissum."

R. 1. cum *S. Tb.* 1. 2. q. 89. a. 3. ad 1. :
" Quòd veniale non sumitur ibi, secundum quod
,, de veniali loquimur: sed dicitur veniale, quod
,, est facile remissibile." Ac eadem habet 2. 2. q.
163. a. 4. ad 3., & hic lect. 2.

R. 2. Illa non assertivè, sed dubitativè à *S. Augustino* ibidem esse dicta.

Dices 2.: *Adamus* dùm voluit manducare fructum vetitum, vel existimavit eum esse bonum, vel judicavit illum esse malum: si primum judicaverit, jam decipiebatur, & seducebatur; si secundum, eligebat aliquid tamquam malum, quod repugnat, quia, ut docent Philosophi, malum sub ratione mali appeti non potest.

R. Quòd *Adamus* illam comestionem apprehenderit tamquam bonam hìc & nunc, ac tamen indè non sequitur, eum fuisse seductum illà seductione, de quâ hìc loquitur *D. Paulus*, cùm verba *Pauli* de pravo intellectu deceptionis capace sint intelligenda; cùm ideò mulieres à docendi munere repellat, quia sunt minoris intellectûs; verùm seductio, de qua agit argumentum, est seductio, quæ est communis omnibus peccantibus, & non convenit solùmmodò hominibus parvi intellectûs, sed etiam illis, qui habent præstantissimum intellectum; itaque certum est, quòd argumentum Apostoli non respondeat huic generali seductionis modo, quia hoc modo *Adam* & *Eva* æqualiter seducti fuerunt.

Dices 3.: constat *Adamum* fuisse seductum illà seductione de quâ agit Apostolus, quia putavit bonum esse uxori placere in hoc actu, cùm tamen id esset reverà malum contra Dei præceptum.

R. Iterum illam seductionem esse generalem, quia id in omnibus peccatoribus reperitur. Deindè, supponamus, quòd *Adamus* putaverit illam comestionem esse veniale peccatum, tunc id intelligendum est, prout veniale sumitur, pro delebili per pœnitentiam, quàmvis de se mortali, & inductivo mortis: ita ut non daretur actualiter mors, sed aliqua pœna, quæ per pœnitentiam tolleretur. Hic ergo modus potuit esse verus, quia præceptum Dei intelligebat de morte corporali, poterat autem

mutari sententia per pœnitentiam; nam Deus multa comminatur se illaturum hominibus, sed quia pœnitent, non irrogat illas pœnas. *Adam* itaque poterat ita graviter compungi, ut pœna illa tolleretur, aut mutaretur in minorem. Et ita intelligendum est dictum illorum SS. PP., qui volunt, quod *Adam* putaverit, quod veniale esset, cum tamen esset mortale, nimirum pro facile remissibili peccato: in hoc sensu dici potest, dixisse, *S. Aug.* lib. II. super *Gen.*: "Putavit *Adam* utrumque posse fieri, ut uxori morem gereret, & per pœnitentiam veniam haberet." Per quod etiam elucidantur alia, quæ circa *D. Thomæ* mentem superius dicta sunt.

R. 4. cum *S. Th.* I. p. q. 63. a. 3. O. "Illud, quod non cadit in apprehensione, non cadit in appetitu, cum bonum apprehensum, moveat appetitum... sed creaturam aliquam esse æqualem Deo, non cadit in apprehensione, implicat enim contradictionem, quia necesse est finitum esse infinitum, si æquetur infinito. (Et 2. 2. q. 163. a. 2. O.) Primus homo peccavit principaliter appetendo similitudinem Dei, quantum ad scientiam boni & mali, sicut Serpens ei suggestit, ut scilicet per virtutem propriæ naturæ determinaret sibi quid esset bonum, & quid malum ad agendum, vel etiam ut per seipsum præcognosceret, quid sibi mali vel boni esset futurum: & secundario peccavit appetendo similitudinem Dei, quantum ad propriam potestatem operandi, ut scilicet virtute propriæ naturæ operaretur ad beatitudinem consequendam." Quæ tamen verba juxta infra dicenda intelligi debent. (Et in 2. dist. 22. q. I. a. 2. ad I. dicit:) "Dicendum quod æqualitatem æquiparantiam, quod impossibile est, & cogitari non potest, non appetiit. (Et in corpore.) Si enim, sicut dicat æqualitatem in aliqua perfectione, sic homo noluit, quod ipse haberet tantam scien-

„ tiam, vel potestatem, vel bonitatem, quantam
 „ habet Deus, quia hoc ipsum est impossibile, &
 „ incogitabile, sed quantum ad aliquem modum
 „ habendi voluit Deo parificari ... ut per naturæ
 „ suæ conditionem, & ligni prohibiti edulium,
 „ tantam scientiæ plenitudinem consequeretur, ut
 „ ex lumine propriæ rationis, quod à Deo sibi
 „ collatum esse credebat, & se ipsum regeret in
 „ omnibus, & inferiora sibi subiecta.” Ex quibus
 omnibus *S. Tb.* autoritatibus adductis clarè con-
 stat *Adamum* non fuisse seductum, in eo, quod
 crediderit verbis Serpentis dicentis: *Eritis sicut
 Dii.*

Dices 1. *S. Tb.* variis in locis supponit *Adamum*
 appetiisse cum Deo æquiparari, ut ex locis adduc-
 tis constat, & aliis multis.

R. Unicè tantum *S. Tb.* in omnibus illis locis
 docuisse, quòd *Adamus* æquiparantiam cum Deo
 tantum appetierit secundum quid, non simpliciter,
 quia continuò clamat: omnimoda ac æqualis æqui-
 parantia cum Deo est impossibilis, sed illam, quæ
 datur *ex divina virtute, vel auxilio Dei, vel ex
 gratia Dei*, & quamvis appetierit similitudinem
*Dei, quantum ad propriam potestatem operandi,
 ut scilicet virtute propriâ operaretur ad beatitudi-
 nem consequendam*: tamen hanc potestatem à Deo
 esse, non ignorabat, ac ei subiectam volebat, eum-
 que in naturâ operari agnoscebat. Ut loquitur *S.
 Tb.* in 2. dist. 5. q. 1. a. 2. Undè æqualitatem om-
 nimodam cum Deo appetiisse non sequitur, quia
 per propriam naturam, cum totali à quocumque
 alio independentiâ, ac subordinatione, Deus bea-
 titudinem obtinet; undè non simpliciter & abso-
 lutè, sed secundum quid, non secundum substan-
 tiam, sed secundum modum habendi &c.

Dices 2. *S. Tb.* in 2. dist. 22. q. 1. a. 2. ad 1.
 docet *Adamum* omnimodam Dei æqualitatem appe-
 tiisse, dum ait: ” Electio in tantum cæcat oculos

„ mentis, ut illud æstimet possibile, quod possibile
„ non est; undè potuit esse, ut ad verba Serpen-
„ tis, homo excellentiam inordinatè appeteret in
„ communi; ex illo autem appetitu excæcatus,
„ perversum iudicium de impossibili proferret, &
„ sic appetitus inclinaret ad hunc excellentiæ mo-
„ dum.”

R. In via *S. Tb.* fieri non posse, ut in tantam
ex illa electione cæcitatem deveniret *Adamus*, ut
Deo se omninò assimulari posse ex errore existi-
masset. Undè hoc, quod argumentum præten-
dit, rejicit *S. Tb.* 1. p. q. 63. a. 3., & illi opponit,
quòd primum actum peccandi non præterierit ha-
bitus, vel passio, & quòd nullus homo, nisi amens
eligat æqualis esse Angelo, vel Deo. Sic etiam 2.
2. q. 163. a. 2. dicit omninò dici non potuisse, ut
Adamus illud appetierit. Tandem aliam profert so-
lutionem in 2. dist. citatâ: ” Dicendum quòd ad
„ æqualitatem æquiparantiæ, quod impossibile est,
„ & cogitari non potest, non appetierit.”

Pet. 10. In quo *Eva* fuerit seducta?

R. cum *S. Tb.* q. 18. de verit. a. 6. ad 5. ” Mu-
„ lier speravit se aliquo modo posse consequi,
„ quod Serpens promisit, & credidit hoc aliquo
„ modo esse possibile, & in hoc seducta fuit se-
„ cundùm Apost. 1. ad Tim. 2. v. 14. Sed istam
„ seductionem præcessit quædam mentis elatio,
„ quâ suam excellentiam inordinatè appetiit, quam
„ concepit statim ad verba Serpentis, sicut homi-
„ nes frequenter ad verba adulatoria suprâ seipsos
„ efferuntur. Et hæc quidem elatio præcedens fuit
„ excellentiæ propriæ in generali, quæ est primum
„ peccatum, quod consecuta est seductio; quia
„ credidit esse verum, quod Serpens dicebat, &
„ sic consecuta est elatio, quâ determinatè hanc
„ excellentiam appetiit, quam Serpens propone-
„ bat.” Et in 2. dist. 2. 2. q. 2. q. 1. a. 1. ad 1.
& 1. p. q. 94. a. 4. ad 1., & 2. 2. q. 163. a. 1. ad 4.
& hîc lect. 3.

Pet. II. Quo sensu *D. Paulus* cap. 3. v. 1. dicat : *Si quis Episcopatum desiderat , bonum opus desiderat ?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 1. " Aug. lib. 19. de Civ. Dei cap. 19. dicit , quòd non in gloss. Locus superior , sine quo Regi non potest populus , etsi teneatur , & administratur decenter , tamen indecenter appetitur... Cujus ratio est ; quòd nullus debet appetere aliquid supra vires suas non sibi proportionatum ; aliàs esset stultus : Horatius : Ludere qui nescit campestribus abstinet armis. Ille ergo benè Episcopatum desiderare posset , cujus facultas Episcopatui esset proportionata : ad hoc autem nullus est idoneus : quia Prælati secundum gradum , & convenientiam debet omnes alios excedere in conversatione , & contemplatione , ità ut in respectu ejus alii sint grex : & hanc idoneitatem de se præsumere , est maximæ superbiæ... Et ideò non est accipiendum nisi impositum. (Ac parùm ante ait :) Non dicit , bonum desiderium habet ; sed bonum opus desiderat , scilicet utilitatem plebis. (Et 2. 2. q. 185. a. 1. in O.) Respondeo dicendum , quòd in Episcopatu tria possunt considerari. Quorum unum est principale & finale , scilicet Episcopalis operatio , per quam utilitati proximorum intenditur : secundum illud Joan. ult. v. 17. Pafce Oves meas. Aliud autem est altitudo gradûs : quia Episcopus super alios constituitur , secundum illud Matth. 25. v. 21. Fidelis servus & prudens , quem constituit Dominus super familiam suam. Tertium autem est , quòd consequenter se habet ad ista , scilicet reverentia , & honor & sufficientia temporalium : secundum illud 1. ad Tim. 5. v. 17. Qui benè præfunt Presbyteri , duplici honore digni habeantur. Appetere ergo Episcopatum ratione hujusmodi circumstantium bonorum , manifestum est , quod est

„ illicitum, & pertinet ad cupiditatem vel ambi-
„ tionem. Undè contra Phariseos Dominus dicit
„ Matt. 23. ψ . 6. Amant primos recubitus in cœ-
„ nis & primas Cathedras in Synagogis, & salu-
„ tationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.
„ Quantum autem ad secundum, scilicet ad celsi-
„ tudinem gradûs, appetere Episcopatum est præ-
„ sumptuosum. Undè Dominus Matth. 20. ψ . 25.
„ Arguit Discipulos primatum quærentes, dicens,
„ scitis quia Principes Gentium dominantur eo-
„ rum. Ubi Chryst. dicit hom. 66. in Matth., quòd
„ per hoc ostendit, quod Gentile est primatus ca-
„ pere: & sic Gentium comparatione eorum ani-
„ mam æstuantem convertit. Sed appetere proxi-
„ mis prodesse, & secundum se laudabile & vir-
„ tuosum. Verum quia prout est Episcopalis actus,
„ habet annexum gradûs celsitudinem, præsump-
„ tuosum videtur, quod aliquis præesse appetat ad
„ hoc quod subditis profit, nisi manifestâ necessi-
„ tate imminente: sicut Greg. dicit in Pastoralis
„ parte 1. cap. 8. Quòd tunc laudabile erat Epif-
„ copatum quærere, quandò per hunc quemquam
„ dubium non erat ad supplicia graviora perve-
„ nire. Undè non de facili inveniebatur, qui hoc
„ onus assumeret, præsertim cùm aliquis charita-
„ tis zelo divinitus ad hoc incitatur: sicut Greg.
„ dicit loc. cit. cap. 7. Quòd Isaïas prodesse proxi-
„ mis cupiens, laudabiliter officium prædicationis
„ appetit. Potest tamen absque præsumptione qui-
„ libet appetere talia opera facere, si eum con-
„ tingeret in tali officio esse, vel etiam se esse dig-
„ num ad talia opera exequenda: ità quòd opus
„ bonum cadat sub desiderio, non autem prima-
„ tus dignitatis. Undè Chryst. dicit super Matth.
„ hom. 35. Opus quidem desiderare bonum, bo-
„ num est: primatum autem honoris concupisce-
„ re, vanitas est. Primatus enim fugientem se de-
„ siderat: desiderantem se odit.” Et *S. Hier.* hìc.

Dices cum eodem : " Status Episcoporum est perfectior Statu Religiosorum ; hunc autem licet appetere. " Ergo &c.

R. cum eodem ibidem lect. 1. " Perfectio se aliter habet in hoc , & in illo ; quia Status Episcoporum præsupponit perfectionem , & ideò nullus appetere debet , nisi habeat eam : sed Status Religiosorum est via , & ideò non requiritur perfectio jam habita , sed quod teneatur acquirere eam , nisi habeat. " Et 2. 2. q. 185. a. 2. ad 2. ac per totum illum articulum , & sequentes.

Pet. 12. Quid intelligatur per *Neophytum* Ψ . 6. ?

R. cum S. Th. hìc lect. 2. " Id est , novam fidem habentem ... contingit enim quandòque , quòd in aliquibus novis superabundet gratia , & habent simul cum ætate juvenili morum senectutem , qui dispensativè promoventur ; sicut Ambrosius divinâ inspiratione : Undè hoc , quod hic dicit , ad eos pertinet , qui non solùm ætate Neophyti , sed & qui Neophyti sunt perfectione. "

Pet. 13. An *D. Paulus* cap. 4. Ψ . 3. inter errores benè ponat : *Abstinere à cibis , quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus ?*

R. cum S. Th. hìc lect. 1. " Abstinere autem à cibis potest quis licitè , intentione domandi carnem , sicut Timotheus abstinerebat à vino , vel propter scandalum , sicut dicit Apost. 1. Cor. 8. Ψ . 13. Si esca scandalizat fratrem meum non manducabo carnes in æternum. Item illicitè. Uno modo , propter Legis præceptum , quasi legalia adhuc essent servanda , contra quod loquitur ad Gal. 2. Ψ . 16. Alio modo , secundùm hæresim Manichæorum , non quia prohibitum Legge (quam damnant) sed quia dicunt , quòd in carnibus , ovis , vino , & hujusmodi , id est , in aliquâ talium particulâ , divina natura est com-

„ mixta , quòd non potest de Deo putari. Non
„ videtur hoc dicere de cibis legalibus, quia dicit
„ in novissimis diebus, sed de prohibitis à Mani-
„ chæis.”

Pet. 14. cùm *D. Paulus* dicat cap. 5. v. 9. *Vidua eligatur non minus sexaginta annorum*, ergo malè Abbatisæ & Priorisæ juniores eliguntur?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. ” Inordinatum est,
„ quòd nimis juvenculæ fiant : sed tamen non est
„ tanta diligentia Ecclesiæ in eis , quæ sunt in-
„ clusæ, ut in eis, quæ sunt liberæ. Alio modo,
„ quòd loquatur de electione, quâ eligitur ad hoc,
„ quod sustentetur stipendiis Ecclesiæ, & talis eli-
„ gatur non minus, quam annorum sexaginta, quia
„ juvenes possunt laborare manibus, sicut & Apo-
„ stolus, qui licet posset de Evangelio vivere, ta-
„ men laborabat, sed vetulæ quiescunt.”

Pet. 15. Quo sensu dicat v. 11. *Adolescentiores Viduas devita*?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” Id est, passim non re-
„ cipias ad sustentationem in Ecclesia, præcipuè
„ infames & dissolutus. Vel devita eas quantum
„ ad consortium, & familiaritatem. Eccl. 42. v. 14.
„ Melior est iniquitas viri, id est, securior ad
„ commorandum, quam mulier benefaciens....
„ prima expositio est litteralis.”

Pet. 16. Quo sensu dicatur: *Cùm enim luxuriatæ fuerint in CHRISTO*?

R. cum eodem : ” Sumitur pro omni superflui-
„ tate rerum temporalium, ... quasi dicat : cùm
„ habuerint superabundantiam (in CHRISTO) id
„ est, per suffragium CHRISTI, tunc (nubere vo-
„ lunt.) ”

Dices : quid enim mali est si nubant, cùm *D. Paulus* v. 12. dicat: *Habentes damnationem*?

R. cum verbis Apostoli subsequentibus: *Quia primam fidem irritam fecerunt: scilicet castitatis*,
(ait *S. Tb.* hìc:) ” Quam voverunt : aliàs enim
„ non fuissent assumptæ ad alimoniam.”

Pet. 17. An *D. Paulus* non sit sibi contrarius
 ψ. 14. dicendo : *Volo juniores* (Viduas) *nubere*,
 & 1. *Cor.* 7. ψ. 8. *Bonum est illis, si sic perma-
 neant?*

R. Neg. cum *S. Th.* loc. cit. " Hieronymus di-
 ,, cit quòd illud, 1. *Cor.* 7. ψ. 8. Volebat ex prin-
 ,, cipaliori intentione, sed unusquisque habet pro-
 ,, prium donum à Deo, & ideò subdit, melius est
 ,, nubere, quàm uri. Et ideò in quo casu loqui-
 ,, tur, videndum est, quia in hoc, ne primam
 ,, fidem faciant irritam: & ideò quòd hìc dicit,
 ,, volo, intelligitur non ex principali intentione.

Dices: Ergo malè Ecclesia permittit, juniores
 mulieres se voto castitatis in vel extra Religionem
 ligare.

R. Neg. cum *D. Paulo* 1. *Cor.* 7. ψ. 38.: *Qui
 Matrimonio jungit virginem suam, benè facit,
 & qui non jungit, melius facit.* Et *S. Hier.* cap.
 11. ad *Ageruchiam* cap. 3.: " Virginitas in eo fa-
 ,, ciliior est, quòd carnis incentiva non novit, &
 ,, viduitas in eo sollicitior, quòd præteritas animo
 ,, recolet voluptates, maximè si se virum putet
 ,, perdidisse, non præmisisse."

Pet. 18. Quo sensu cap. 6. ψ. 10. dicatur : *Ra-
 dix omnium malorum est cupiditas?* cùm *Eccl.* 10.
 contrarium habeat: *Initium omnis peccati superbia?*

R. 1. cum *S. Th.* 1. 2. q. 84. a. 1. O.: " Cupidi-
 ,, tas... sumitur prout significat quamdam inclina-
 ,, tionem naturæ corruptæ ad bona corruptibilia
 ,, inordinate appetenda: & sic dicunt cupiditatem
 ,, esse radicem omnium peccatorum, ad similitu-
 ,, dinem radicis arboris, quæ ex terra trahit ali-
 ,, mentum: sic enim ex amore rerum temporalium
 ,, omne peccatum procedit. Et hæc quidem quàm-
 ,, vis vera sint, non tamen videntur esse secundùm
 ,, intentionem Apostoli: qui dixit, cupiditatem
 ,, esse radicem omnium peccatorum; manifestè enim
 ,, ibi loquitur contra eos, qui cùm velint divites

„ fieri, incidunt in tentationes, & laqueum diaboli, eò quòd radix omnium malorum est cupiditas. Undè manifestum est, quòd loquitur de cupiditate, secundùm quod est appetitus inordinatus divitiarum: & secundùm hoc, dicendum est, quòd cupiditas, secundùm quod est speciale peccatum, dicitur radix omnium peccatorum ad similitudinem radicis arboris, quæ alimentum præstat toti arbori. Videmus enim, quòd per divitias homo acquirit facultatem perpetrandi quodcumque peccatum, & adhibendi desiderium cujuscumque peccati: eò quòd ad habenda quæcumque temporalia bona, potest homo per pecuniam juvari: secundùm quod dicitur Eccle. 10. v. 19.: Pecuniæ obediunt omnia. Et secundùm hoc patet, quòd cupiditas divitiarum est radix omnium peccatorum.” Ideòque exclamat Ethnicus Poëta: ”Quid non mortalia pectora cogis, auri sacra fames.” Et *Claudianus* lib. 2. in laudes *Stiliconis* eam *scelerum matrem* appellat; en clarum exemplum in *Juda* CHRISTI proditore.

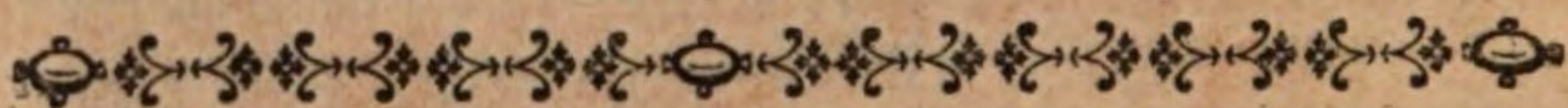
R. 2. cum *Estio* ad apparentem contradictionem hìc, diverso sensu hæc dici, avaritia, ratione jam dictâ ex *S. Thoma*, omnium malorum est origo; superbia verò omnis peccati initium est, quia tam in Angelis, quàm in hominibus primum omnium peccatum fuit superbia, quâ à Deo recesserunt. Quamquàm & à superbia oriuntur cætera: quatenus homo per superbiam averfus à Deo transit ad regnum peccati.

Pet. 19. Qualis sit sensus v. 12.: *In qua vocatus es?*

R. cum *Estio* hìc: Græcè, *in quam*, vel *ad quam* & *vocatus es*. Eadem *Ambrosiani* lectio est. *In quam*, legitur etiam apud *D. Thomam*, & in nostris quibusdam Codicibus. Sensus est: Ad quam vitam æternam vocatus es ab Agonotheta CHRISTO, qui vitam æternam in hoc stadio certantibus præmium proposuit.

Pet. 20. Quid intelligatur per *profanas vocum novitates*, v. 20.?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 4.: "Non velle audire aliquid novi, est oblatrare contra consuetudinem: sed nova prophana non sunt audienda. Sed prophana novitas est, quando inducitur aliquid contra Fidem. Et dicitur novum per comparationem ad id, quod est antiquum. Hoc fecit Nestorius, quando dixit de Virgine MARIA Christotocos, ut inferret, quod non esset Mater Dei. Et ideo SS. Patres in Ephesino Conc. instituerunt, quod diceretur Theotocos." Et *S. Hilarius* lib. contra *Constantium*: "Consubstantialia; novitates vocum, inquit, sed profanas devitari jubet Apostolus. Tu, cur pias excludis?" Et *Athanasius* in quadam Disp. *Arium* alloquens: "Nominisque offenderis novitate; an etiam rei ipsius veritatem, quæ hoc est sortita vocabulum, refugis? Res enim antiqua novum nomen accepit, non vocabulo novo nova rei veritas accessit."

EXAMEN UNDECIMUM

I N

EPISTOLAM SECUNDAM AD TIMOTHEUM.

P Et. proœmialis. Quid *D. Paulus* doceat in hac Epistolâ?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 2.: "In qua primò muniat eum contra præsentis persecutiones. Secundò, contra futura pericula Ecclesiæ, 3. cap. ibi: (hoc autem scito) Item primò inducit ad instantiam prædicationis, quæ tunc erat causa & occasio

„ persecutionis. Secundò, hortatur sustinendas tri-
„ bulationes propter CHRISTUM, ibi: (Tu ergo.
„ Et cap. 2.) Item primò, commemorat bona ip-
„ sius Timothei. Secundò, hortatur eum ad usum
„ horum bonorum per instantiam prædicationis.
„ &c. ”

Pet. 1. Quid intelligatur cap. 1. v. 9. per : *Ante tempora secularia* ?

R. cum S. Tb. hìc lect. 3. ” Tempora ergo sæ-
„ cularia sunt, quæ mensurant res mutabiles, &
„ hæc incœperunt cum mundo, sed prædestinatio
„ est ante mundum Ephesi 1. v. 4. Elegit nos in
„ ipso ante constitutionem mundi. Et dicit (in
„ CHRISTO JESU) quia non sumus electi sic, ut
„ salvemur propriis meritis, sed per gratiam CHRI-
„ STI. ”

Pet. 2. An de vivo, vel de mortuo loquatur D. Paulus v. 16. *Det misericordiam Dominus Onesiphori domui* ?

R. cum S. Tb. hìc in cap. 4. lect. 3. ” Quia
„ fortè mortuus erat & ideò salutat familiam. ”
Ac in textu non dicitur : *Det misericordiam Do-
minus Onesiphoro*, sed *Onesiphori domui* seu fami-
liæ. Et v. 18. subnectit : *Det illi Dominus inve-
nire misericordiam à Domino in die illa*, per quæ
verba ipsi optat, quòd Christiani solent optare.
Fidelibus defunctis, nempe requiem & misericor-
diam.

Dices: eodem modo D. Paulus loquitur de vi-
ventibus ad Rom. 16. v. 11. *Salutate eos, qui sunt
ex Aristoboli domo... salutate eos, qui sunt ex Nar-
cissi domo.* Et 1. Cor. 16. v. 15. *Nostis domum Ste-
phanae, & Fortunati.*

R. cum Estio hìc : Non patere, quòd *Aristo-
bolus*, & *Narcissus* tunc vixerint: fieri etiam potest
ut Apostolus iciverit eos *Romæ* tunc non esse,
quandò illa scripsit ad *Romanos*. De *Stephana* au-
tem & *Fortunato* certum constat ex 1. Cor. 16.

ŷ. 17. *Gaudeo autem in præsentia Stephane, & Fortunati*, eos tunc non *Corinthe* sed *Ephesi* fuisse. Dein forma scribendi in utroque casu est diversa.

Dices 2. si jam mortuus erat, malè dicit *D. Paulus*: *Det misericordiam* &c.

R. 1. cum *S. Aug.* lib. de correptione & gratia cap. 13. "In illo iudicio Sanctis à Deo coronandis necessariam fore misericordiam." Eadem habent *Chrysostomus* & *Theophylactus* & nemo nisi per misericordiam salvabitur, ac ideo

R. 2. cum *Tertullianus* de resurrectione carnis cap. 23. "Misericordia generaliter accipitur pro benevolentia gratuita, sicut in multis Scripturæ locis accipitur." Ex quo simul discamus, vitam æternam ita pro meritis bonorum operum retribui, ut tamen misericorditer & gratuito detur.

R. 3. cum *Estius* hic: Hæc nonnulli referunt ad remissionem peccatorum illam, quæ etiam post hanc vitam, usque ad extremum iudicii diem, præstatur iis, qui cum pietate obdormierunt. Nam toto illo tempore iudicium exercetur occultum, sed cum misericordia erga eos, qui misericordiam fecerunt, dum peccata eorum per ignem purgantur.

Pet. 3. Quo sensu cap. 2. ŷ. 4. dicatur: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*, quòd tamen fecit *D. Paulus*, dum manibus laboravit? ac versum 14. explica: *Noli contendere verbis*?

R. ad 1. cum *S. Tb.* hic lect. 1. "Dicendum est, quòd Apostolus dicit (implicat) & non dicit exercet. Ille autem eis implicatur, cujus cura & sollicitudo jungitur circa ipsa. Et tunc propriè ipsa hæc interdiciuntur militibus CHRISTI, in quibus ostenditur non esse necesse implicari animum. Item non dicit simpliciter implicatur, sed dicit implicat se, quia quandoque implicatur, & non se implicat. Implicat se, quando sine pietate & necessitate assumit negotia, sed quando necessi-

„ tas officii pietatis, & authoritatis exercetur, tunc
„ non implicat se, sed implicatur hujusmodi ne-
„ cessitate.”

R. Ad 2. cum *S. Tb.* 2. 2. q. 10. a. 7. ad 1.
„ Apostolus non prohibet totaliter disputationem,
„ sed inordinatam, quæ magis fit contentione ver-
„ borum, quàm firmitate sententiarum.”

Pet. 4. Quinam fuerint *ψ.* 17. *Hymenæus*, &
Pbiletus?

R. cum *S. Scriptura ψ.* 18. *Qui à veritate ex-*
ciderunt, docentes resurrectionem esse jam factam.
Et subnectit *S. Tb.* hîc lect. 3. ” De qua *Matt.* 27.
„ *ψ.* 52. Multa corpora sanctorum, qui dormierant
„ surrexerunt. Et dicebant, quòd non est alia re-
„ surrectio expectanda, sed tunc surrexerunt. Alio
„ modo, & melius, quia sicut est duplex mors,
„ ità duplex est resurrectio, scilicet animæ, &
„ corporis. De resurrectione animæ habetur Apo-
„ cal. 20. *ψ.* 6. Beatus & Sanctus, qui habet partem
„ in resurrectione prima. Dicebant ergo, quod om-
„ nia, quæ dicuntur in scripturis, erant referenda
„ ad resurrectionem animarum, quæ jam facta est.
„ *Colos.* 3. *ψ.* 1. Si consurrexistis cum CHRISTO,
„ quæ sursùm sunt quærite. Et hîc error est etiam
„ hodiè apud hæreticos, & per istum subvertunt
„ quosdam.”

Pet. 5. Quid *ψ.* 20. intelligatur per *domum, vasa*
aurea, argentea, lignea, & fictilia &c.?

R. cum *S. Aug.* lib. 4. de Baptismo contra *Do-*
natistas cap. 12. ” Sic igitur arguens Cyprianus eos,
„ qui tamquam malorum consortium devitantes,
„ se ab unitate diruperant, ostendit magnam do-
„ mum, quam dixit Apostolus, ubi essent non so-
„ lum vasa aurea, & argentea, sed etiam lignea &
„ fictilia, non se intellexisse nisi Ecclesiam, ubi
„ essent boni, & mali, donec in fine sicut aurea
„ ventilata purgetur.” Et *S. Tb.* hîc lect. 3., &
2. 2. q. 183. a. 2. O. Idque confirmatur ex verbis

D. Pauli 1. ad *Tim.* 3. *ψ.* 15. *In domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi.*

Dices : *S. Joan. Chryst.* per domum intelligit mundum hîc hom. 6. , & si per domum intelligatur Ecclesia, jam in ea forent hæretici ; cùm de hæreticis *Hymenæo*, & *Phyleto* *ψ.* 17. agat.

R. 1. cum *S. Tb.* 3. p. q. 8. a. 4. ad 2. Ecclesiam sumi, " ut est congregatio fidelium , " in qua sunt justî & peccatores, & *S. Aug.* lib. 7. cap. 51. adductus *D. Pauli* verbis ait : " Ex hoc numero innumerabili, non solum turba intus premens cor, paucorum in tantæ multitudinis comparatione Sanctorum, sed etiam disruptis retibus hæreses, & schismata existunt in eis, qui jam magis ex domo, quam in domo esse dicendi sunt, de quibus dicitur : ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis." Ideòque *D. Paulus* 1. *Cor.* 11. *ψ.* 19. dicit : *Nam oportet & hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.* Deindè *D. Paulus* agit de istis hæreticis quandò isti necdum per obstinationem, & pertinaciam erant ab Ecclesia separati : audiatur iterum *S. Aug.* lib. 3. de Bapt. cap. 19. " Si *Hymenæum* fecimus hæreticum ; potest intelligi quòd Apostolus respexerit ad illud tempus, quo nondum sic erat : quo tamen tempore vas erat in contumeliam, sicut *Paulus*, cùm persequeretur Ecclesiam."

R. 2. *S. Chryst.* per Ecclesiam intelligit potior rem ipsius partem, nempe Sanctos.

Pet. 6. Explica mihi verba *ψ.* 25. *Nequando Deus det illis pœnitentiam &c. ?*

R. cum *S. Hier.* hîc : " Non de Dei bonitate dubitat, sed de accipientium pravitate. Det illis Deus perpetuam, mitem, blandamque correptionem, ut accepta ratione resipiscant. Simul & contra Novatianos pœnitentiæ negatores, qui hæreticos conversos veniam non posse consequi perhibent."

Pet. 7. Quid intelligatur cap. 3. *ψ.* 1. *In novissimis diebus?*

R. cum *S. Tb.* hīc lect. 1. " Quia sunt propinqui novissimæ diei. *Joan.* 6. *ψ.* 44. Ego resuscitabo eum in novissimo die. *Gen.* penultimo *ψ.* 1. Congregamini, & annuntiem, quæ ventura sunt vobis diebus novissimis."

Pet. 8. Quinam illi fuerint *ψ.* 8. *Jannes, & Mambres restiterunt Moyfi?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit. lect. 2. " Magi Pharaonis restiterunt Moyfi, ... sed in *Exod.* 7. *ψ.* 22., isti Magi non nominantur, sed hic sic, quod forte habuit ex aliquibus verbis Judæorum."

Pet. 9. Quare *D. Paulus* cap. 4. *ψ.* 1. dicat: *Coram Deo, & JESU CHRISTO, cum CHRISTUS sit Deus?*

R. cum *S. Tb.* hīc lect. 1. " Coram Deo scilicet Patre, & CHRISTO, id est, Filio."

Pet. 10. Quid intelligatur *ψ.* 3. per: *Coacervabunt sibi Magistros, prurientes auribus?*

R. cum *S. Tb.* hīc lect. 2. " (Coacervabunt) id est multiplicabunt, &c. Contra quos dicitur *Jac.* 3. *ψ.* 1. Nolite plures Magistri fieri fratres mei, scientes quoniam majus judicium sumitis. Et est coacervatio, quando indigni, & insufficientes multiplicantur, & magis coacervatio est, si fiant quatuor indigni, quam si centum boni: quia, ut habetur *Sap.* 6. *ψ.* 26. Multitudo sapientium, sanitas est orbis terrarum. *Isaiæ* 30. *ψ.* 10. Loquimini nobis placentia. Et hoc est secundum sua desideria, quia unus vult audire unum, alius alium, & sic quærunt diversos Magistros. Et dicit. (Magistros prurientes auribus) scilicet auditores. Pruritus dicitur habere in pedibus, qui non vult quiescere. In auribus verò, qui semper audire vult nova, inaudita, & curiosa, & quandoque noxia *Act.* 17. *ψ.* 21. Athenienses ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire

„ aliquid novi. Et ideò multiplicatur doctrina hæretica.”

Pet. 11. An *Demas* à fide defecerit, de quo *D. Paulus* ait *ψ. 9. Demas enim me relinquit, diligens hoc sæculum?*

R. Affirm. cum *S. Epiph.* hæresi 51. ” Merinthus, & Cleobius, sive Cleobulus, & Claudius, & Demas, & Hermogenes, qui dilexerunt hunc mundum, & viam veritatis reliquerunt.” Et *S. Dorotheus* in synopsi dicit eum idolorum Sacerdotem factum fuisse.

Dices cum *Estio* constat *Demam* ad *Paulum* fuisse reversum ex *Col. 4. ψ. 14.*, ubi inter salutantes, & ad *Philem. ψ. 24.* inter adjuutores ponitur.

R. cum *S. Tb.* lect. 2. in Epist. ad *Philem.* id verum esse; quia illæ duæ Epistolæ à *D. Paulo* sunt conscriptæ, antequam illa 2. ad *Timotheum*, & sic simul stare potest.

Pet. 12. Quid intelligatur per *penulam ψ. 13.?*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 3. ” Penula secundum Hier. erat volumen Legis, quod habebat in charta per modum rotuli, & hoc vocat Penulam. Vel Penula dicitur vestis aliqua, sed secundum Chryst. erat vestis communis. Et quia Apostolus Romæ erat pauper, non accipiens ab aliis, ideò noluit, ut sibi vestis portaretur. Haymo dicit, quòd erat specialis vestis in signum nobilitatis. Unde *Act. 22. ψ. 29.* Paulus dixit se civem Romanorum. Pater enim Pauli serviebat Romanis in Tarso Ciliciæ: & ex hoc factus fuit cives Romanus: & Penula erat vestis in signum Consulis, & fortè Pater suus erat ibi Consul. Vel Penula dicitur mantica ubi erant libri, quòd videtur, quia sequitur: & libros.”

Pet. 13. Quo sensu dicat *D. Paulus ψ. 14. Reddet illi Dominus?*

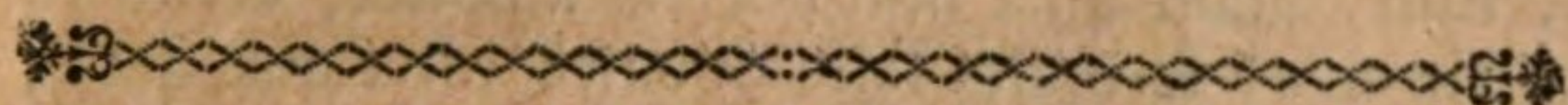
R. cum eodem loc. cit. ” Non ponit verbum optativum, reddat, sed dicit, reddet; quia signifi-

in Epistolam secundam ad Timotheum. 195

„ catur poenam esse paratam à Deo, quòd pravi-
„ debat Apostolus ex ejus pertinacia. ”

Pet. 14. De quo intelligatur, dùm *ψ.* 17. dicitur:
Liberatus sum de ore leonis?

R. cum *S. Tb.* hìc: ” Id est de crudelitate Ne-
„ ronis. ”

EXAMEN DUODECIMUM

I N

EPISTOLAM AD TITUM.

P Et. procœmialis. Quid in illa habeatur?

R. cum *S. Tb.* hìc in prologo: ” In qua
„ Apostolus instruit Titum, (quem *Cretæ* cele-
„ berrimæ insulæ, vulgò *Candia* nuncupatæ, præfe-
„ cerunt, sicut *Timotheum Asiæ* minori) quomodò
„ regat Ecclesiam. (Et lect. 2.) Intendit munire
„ Ecclesiam contra hæreticos. Et primò monet
„ Titum, quòd alios instruat ad resistendum hæ-
„ reticis. Secundò, docet, quomodò ipse eis re-
„ sistat. ” Idque breviter per tria capita.

Pet. 1. Quid *D. Paulus* significare velit cap. 1.
ψ. 4. dicendo: *Tito dilecto Filio secundum com-
munem fidem?*

R. cum *S. Hier.* hìc: ” Secundum fidem Filius,
„ non naturâ, ” Et *S. Tb.* hìc lect. 1. ” Filius ergo
„ est per dilectionem & fidem, quæ debet esse
„ communis, ut idipsum dicant omnes. Et ideò
„ dicit (communem fidem) quæ etiam dicitur
„ Catholica, id est universalis. Undè dicitur Eph.
„ 4. *ψ.* 5. Una fides, unus Dominus. ”

Pet. 2. Quid *D. Paulus ψ.* 5. intelligat per
Presbyteros? & an Episcopi sint distincti à Sacer-
dotibus?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 2.: "Præsbyteros, id
 „ est Episcopos: undè inferiùs dicit: Oportet Epif-
 „ copum &c. Et utitur indifferenter nomine Epif-
 „ coporum, & Præsbyterorum: undè sumpsit oc-
 „ casionem hæreticus, (teste *S. Aug.* lib. de hæ-
 „ resibus hæ. 53., Arius) qui ambivit Episcopa-
 „ tum, quem quia non poterat adipisci, divisit se
 „ ab aliis, & multa falsa docuit: inter quæ dixit,
 „ quòd Episcopi in nullo differunt à Sacerdotibus,
 „ quod est contra *Dion.* in lib. de Eccles. Hier.
 „ cap. 5. (Ac differentiam assignat *S. Thomas* in
 „ Suppl.) Potestas tantò est altior, quantò
 „ ad plura se extendit; sed Potestas Sacerdotalis
 „ (ut *Dion.* dicit) extendit se ad purgandum,
 „ & illuminandum tantùm, Episcopalis autem
 „ ad hoc, & ad perficiendum; ergo supra Sa-
 „ cerdotalem Potestatem debet esse Episcopalis.
 „ Prætereà Divina Mysteria debent magis esse or-
 „ dinata, quàm humana: sed humanorum offi-
 „ ciorum exigit, ut in quolibet officio præpona-
 „ tur unus, qui sit Princeps illius officii, sicut
 „ præponitur militibus Dux, ergo & Sacerdotibus
 „ debet aliquis præponi, qui sit Sacerdotum Prin-
 „ ceps, ergo Episcopalis Potestas debet esse su-
 „ pra Sacerdotalem."

Dices: Juxta *S. Hier.* nulla datur differentia in-
 ter Episcopum & Presbyterum *Epist.* 85. ad *Eva-*
grium scribentem, dùm ait: "Audi & aliud testi-
 „ monium, in quo manifestissimè comprobatur,
 „ eundem esse Episcopum, atque Presbyterum.
 „ Propter hoc reliqui te Cretæ, ut quæ deerant
 „ corrigeres, & constitueres Presbyteros per civi-
 „ tates." *Ad Tit.* 1.

R. cum *S. Tb.* 2. 2. q. 184. a. 6. ad 1., ubi ex-
 plicans *S. Hier.* hæc verba, ait: "De Presbytero, &
 „ Episcopo dupliciter loqui possumus: uno modo
 „ quantùm ad nomen, & sic olim non distingue-
 „ bantur Episcopi, & Presbyteri; (quod probat

ex iisdem S. Scripturæ locis, ex quibus *S. Hier.*)
 „ sed secundum rem semper inter eos fuit distinc-
 „ tio, etiam tempore Apostolorum, ut patet per
 „ Dion. cap. 5. Eccles. Hier., & Lucæ 10. super
 „ illud: Post hæc autem designavit Dominus &c.
 „ Dicit Glos.: Sicut in Apostolis est forma Epif-
 „ coporum, sic in septuaginta duobus Discipulis
 „ forma est Presbyterorum secundi ordinis. Post-
 „ modum tamen ad schisma vitandum, necessa-
 „ rium fuit, ut etiam nomina distinguerentur, ut
 „ scilicet maiores dicerentur Episcopi, minores
 „ autem Presbyteri.”

Pet. 3. An Episcopi debeant esse Matrimonio
 juncti? cum *ψ. 6. D. Paulus* dicat: *Unius uxo-
 ris vir?*

R. Neg. cum *S. Chrysost.* in Arg. 1. ad *Timoth.*
 „ Unius uxoris virum: non ideò ait, quasi neces-
 „ sarium sit & uxorem habere, & filios.” Id com-
 „ probat *S. Tb.* hic lect. 2.: ” Unius uxoris virum:
 „ Quod Orientales sic exponunt, id est, quòd
 „ non habeat simul duas uxores, sicut quorundam
 „ est consuetudo: sed secundum hoc non esset ne-
 „ cessarium, quòd Apostolus hoc diceret: quia
 „ secundum Leges Romanas, quibus Aposto-
 „ lus scribebat, etiam ante fidem non licebat
 „ simul habere plures uxores. Idem 1. *Timoth.* 5.
 „ *ψ. 9.* dicit de Vidua: Quæ fuit unius viri uxor:
 „ & tamen numquam licuit, quòd una plures vi-
 „ ros simul posset habere: & hoc modo vult istud
 „ etiam de vidua, scilicet quòd non habuerit nisi
 „ unum virum.” Et *S. Tb.* lect. 1. in cap. 3. *Epist.*
 „ 2. ad *Tim.* supponit ut certum, quòd illa verba de-
 „ beant intelligi de Bigamis, id est, de illis viris,
 „ qui duas habebant, vel habuerant uxores, quòd illi
 „ non possent ordinari in Episcopum, ad illa verba:
 „ Unius uxoris virum, ait: ” Simile *Tit.* 1. *ψ. 6.* in
 „ hoc autem discordia videtur esse inter Augusti-
 „ num & Hieronymum: Hieronymus enim dicit,

„ quòd hoc intelligatur post Baptismum, quia si
 „ ante Baptismum duas habuit uxores, vel unam
 „ primò & aliam postea, non impeditur ab Ordi-
 „ natione, quia per Baptismum omnia delentur.
 „ Augustinus & Ambrosius contrarium dicunt,
 „ quia sive antè, sive post, si duas habuit, non
 „ ordinatur. Et numquid Baptismus omnia delet?
 „ Respondeo: sic: quoad peccata, non autem
 „ quoad irregularitatem, quæ interdum etiam sine
 „ peccato incurritur ex sola Ecclesiastica institu-
 „ tione, sed Matrimonium non est peccatum,
 „ etiam in paganis.”

Dices 1. juxta *S. Hier.* Epist. 83. ad *Oceanum*
 cap. 2.: ” Unius Uxoris virum: potest & aliter dis-
 „ feri. Ex Judæis erat Apostolus, prima **CHRISTI**
 „ Ecclesia de Israël reliquiis congregabatur. Scie-
 „ bat Lege concessum, & exemplo Patriarcharum,
 „ ac Moyse familiari populo noverat in multis
 „ uxoribus liberos spargere, ipsis quoque Sacerdo-
 „ tibus hujus licentiæ patebat arbitrium. Præcipit
 „ ergo ne eandem licentiam Ecclesiæ sibi vindi-
 „ cent Sacerdotes, ne bina pariter, & trina con-
 „ jugia sortiantur, sed ut singulas uno tempore
 „ uxores habeant.”

R. *S. Hier.* met non adhæsisse huic resolutioni;
 quia præmiserat: ” Juxta vulgare proverbium: malo
 „ nodo malus cuneus requirendus est: (ac sub-
 „ nectit:) ne contentiosum clames esse, quòd
 „ diximus; accipe & aliam expositionem, ne tibi
 „ soli liceat non voluntatem Legi, sed Legem
 „ jungere voluntati.”

Dices 2. cum *Calvino* sicut oportet Episcopum
irreprehensibilem esse, ita & : *unius uxoris virum*,
 sicut unum præcipitur, & aliud.

R. cum *S. Ignatio* Epist. ad *Philad. D. Pau-
 lum Timotheum*, & *Titum* Episcopos consecrasse,
 qui perpetuam coluerunt virginitatem: ergo non
 vult, nec præcipit, aut mandat, quòd debeant ha-

bere uxorem Episcopi; sed vult Episcopum eligi, quàm fieri possit castissimum, virginem, vel ad summum, virum qui unam tantum habet uxorem & non bigamum. Idem enim absolute prohibet.

Pet. 4. De quo Propheta *ψ. 12. Proprius ipsorum Propbeta: Cretenses semper mendaces, malæ bestiae, ventres pigri?* ac quo sensu?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 3. "Juxta testimonium
 „ cujusdam Poëtæ eorum scilicet Epimenidis,
 „ quem hîc Paulus dicit (eorum Prophetam) ...
 „ (proprius) quia propriè describit eorum condi-
 „ tiones. Deindè cum dicit: (Cretenses) proponit
 „ testimonium, & notat eos de tribus, scilicet de
 „ corruptione rationis, cum dicit, (semper men-
 „ daces) *Psalm. 5. ψ. 7. Perdes omnes qui lo-*
 „ *quuntur mendacium.* Item de corruptione irras-
 „ cibilis, cum dicit. (Malæ bestiae) id est crude-
 „ les... Undè dicit Philosophus in politicis, quod
 „ decies millies est pejor malus homo, quam mala
 „ bestia. Item de corruptione concupiscibilis, cum
 „ dicit: (ventres pigri) id est pigritatem habentes
 „ ex ventre: erant enim gulosi, & tales quærunt
 „ quietem."

Dices cum *S. Chryst., Theodor.,* & aliis id à *Cal-
 limacho* dictum.

R. cum *S. Hier.* hîc: "Sunt, qui putent hunc
 „ versum de Callimacho Cyrenensi Poëta sump-
 „ tum, & aliqua ex parte non errant. Siquidem
 „ & ipse in laudibus Jovis adversus Cretenses
 „ scriptitans ... ait Cretenses semper mendaces,
 „ qui & sepulchrum ejus sacrilegâ mente fabricati
 „ sunt. Verùm, ut suprâ diximus, integer versus
 „ de Epimenide Poëta ab Apostolo sumptus est,
 „ & ejus Callimachus in suo Poëmate est usus
 „ exordio."

Pet. 5. Quomodò *ψ. 13.* dicat: *Testimonium hoc
 verum est.* Cum multa falsa ille, vel iste Poëta
 dixerit?

200 *Examen duodecim. in Epist. ad Titum.*

R. cum *S. Hier.* loc. cit. "Sicut in eo, quod ait:
 „ corrumpunt mores bonos colloquia prava: & in
 „ illo: ipsius enim & genus sumus: non statim to-
 „ tam Menandri comediam, & Arati librum pro-
 „ bavit, sed opportunitate versiculi usus est. Ità
 „ & in præsentì loco non totum opus Callimachi,
 „ sive Epimenidis, quorum alter laudes Jovis ca-
 „ nit, alter de oraculis scriptitat, per unum versi-
 „ culum confirmavit: sed Cretenses tantum men-
 „ daces vitio gentis increpavit, non ob illam opi-
 „ nionem, quâ sunt arguti à Poëtis, sed ob inge-
 „ nitam mentiendi facilitatem, de proprio eos gen-
 „ tis Authore confutans."

Pet. 6. Quid intelligatur cap. 2. v. 3. *In habitu sancto?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 1. "Id est carentes las-
 „ civiâ & pompâ."

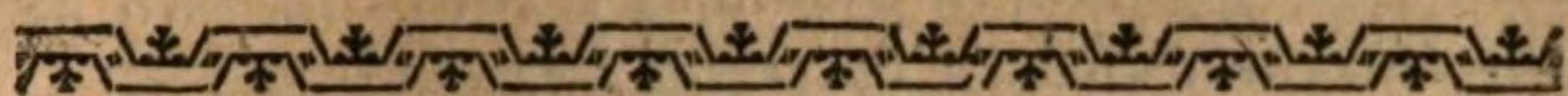
Pet. 7. Quid per: *benè docentes?* & an id non
 sit contrarium 1. *Cor.* 14. v. 34. *Mulieres in Ec-
 clesiis taceant?*

R. cum eodem loc. cit. "Doctrina publica, quæ
 „ fit in populo interdicitur mulieri: sed privata,
 „ quâ quis familiam docet, ei conceditur: Prov.
 „ 31. v. 1. Visio, quâ erudivit eum mater sua.
 Et Prov. 4. v. 10.

Pet. 8. Quid intelligatur cap. 3. v. 9. per: *Pug-
 nas Legis?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. "Pugnæ Legis sunt,
 „ quæ non ex vitio disputantium, sed quæ oriun-
 „ tur ex contrarietate Scripturæ, vel rationibus
 „ contrariis ... in Scriptura S. secundum veritatem
 „ nihil est contrarium. &c."

EXAMEN DECIMUM TERTIUM

I N

EPISTOLAM AD PHILEMONEM.

P Et. procœmialis, da argumentum hujus Epistolæ? & causam scriptionis?

R. ad 1. cum *S. Tb.* hîc in prologo: " Sicut enim suprà ostendit, qualiter spirituales Prælati habeant se ad subditos, sic hîc, qualiter temporales Domini ad temporales servos, & quomodò servus fidelis quoad Dominum ejus."

R. ad 2. cum eodem hîc lect. 1. " Epistolæ occasio ex hoc est. Apud enim Colossenses quidam Christianus magnus habuit quemdam servum qui furtim fugiens Romam, ab Apostolo est baptizatus, pro quo & scribit." Capite unico: nempe *Philemoni* ut *Onesimum* servum suum in gratiam suam reassumeret: quod & fecit.

Pet. 1. Quo sensu *D. Paulus* v. 1. vocet: *Philemonem adjutorem* suum?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1. " Quia subministrabat Sanctis." Nempè quoad temporalia, sicut ad *Rom.* 16., & ad *Philipp.* 4. Mulieres dicit coöperatrices.

Pet. 2. Qualis fuerit ista *Appia* v. 2.

R. cum eodem loc. cit. eam fuisse uxorem *Philemonis*: " Primò ponit maritum & uxorem, qui Dominium domûs habent, quibus obligatur servus *Philemoni* dilecto nostro adjutori, & *Appiæ* forori."

Pet. 3. Quid significetur per verba v. 7. *Viscera Sanctorum requiescunt per te frater?*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1. " Induite vos ergo sicut electi Dei Sancti & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem &c.

Pet. 4. Quo sensu dicatur *ψ. 18. Si aliquid no-*
cuit tibi, aut debet: hoc mihi imputa?

R. cum eodem *Ang. lect. 2.* " (Si aliquid no-
,, cuit) scilicet dimittens servitium tuum (hoc
,, mihi imputa) quasi dicat , ego satisfaciam. Ga-
,, lat. ult. *ψ. 2.* Alter alterius onera portate. Et
,, plus , quia primò promittit se soluturum. Se-
,, cundò ostendit eum esse debitorem ad hoc , non
,, necessitatis , sed voluntatis. Dicit ergo. (Ego
,, Paulus) quasi dicat : ut certus sis de restitutione
,, (scripsi manu.) "

Pet. 5. Ex quo capite *ψ. 19. D. Paulus* dicat :
Te ipsum mihi debes?

R. cum *S. Tb. loc. cit.* " Quem erui à morte
,, æterna , & talis debet se liberatori. "

Pet. 6. Quid significet *D. Paulus ψ. 20. Ego te*
fruar in Domino?

R. cum eodem loc. cit. " Si feceris , implebis
,, voluntatem meam gaudiis. Nam frui est uti fruc-
,, tu , & sicut est uti ad utile , sic frui ad fructum.
,, importat enim fructus dulcedinem Cant. 2. *ψ. 3.*
,, Et fructus ejus dulcis gutturi meo. "

EXAMEN DECIMUM QUARTUM

I N

EPISTOLAM AD HEBRÆOS.

P Et. procœmialis, da mihi synopsim hujus Epi-
stolæ?

R. cum *S. Tb. hic in prologo :* " In ista verò
,, commendat ipsam gratiam quantum ad caput ,
,, scilicet CHRISTUM. (Et lect. 1.) Scripsit autem
,, Epistolam istam contra errores quorundam , qui
,, ex Judaïsimo ad fidem CHRISTI conversi , vole-

„ bant servare legalia cum Evangelio, quasi non
 „ sufficeret gratia CHRISTI ad salutem. Unde &
 „ dividitur in duas partes. Primò enim multiplici-
 „ ter commendat excellentiam CHRISTI, ut per
 „ hoc præferat novum Testamentum veteri: se-
 „ cundò agit de his per quæ membra junguntur
 „ capiti, scilicet de fide, inf. 11. cap. ibi. (Est au-
 „ tem fides.) Intendit autem ostendere excellen-
 „ tiam novi ad vetus Testamentum, per excellen-
 „ tiam CHRISTI, quantum ad tres personas solem-
 „ nes in ipso veteri Testamento contentas, scilicet
 „ Angelos, per quos Lex tradita est. Ad Gal. 3.
 „ v. 19. Ordinata per Angelos in manu mediato-
 „ ris &c. Quantum ad Moysen, à quo vel per
 „ quem data est. Joan. 1. v. 17. Lex per Moysen
 „ data est. Et Deutr. ult. v. 10. Non surrexit ul-
 „ tra Propheta in Israël sicut Moyses, cui locutus
 „ est Dominus facie ad faciem &c. Quantum ad
 „ Sacerdotium, per quod ministrabatur inf. 9. In
 „ priori tabernaculo semper introibant Sacerdotes
 „ sacrificiorum officia consummantes &c. Unde
 „ primò, præfert CHRISTUM Angelis, secundò
 „ Moyse 3. cap. ibi. (Unde fratres.) Sed tertio,
 „ Sacerdotio veteris Testamenti 5. cap. ibi. (Om-
 „ nis namque Pontifex.) ... Hoc autem est in hac
 „ Epistola singulare, quòd singula verba habeant
 „ singulas sententias, & servant ordinem suum
 „ &c.”

Pet. 1. Juxta quam naturam Deus CHRISTUM *con-*
stituit heredem universorum, cap. 1. v. 2. *per quem*
fecit & sæcula?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 1. ” Secundum ergo,
 „ quòd est Filius naturalis, non est constitutus
 „ hæres, sed est naturalis: sed in quantum homo
 „ ... est constitutus hæres universorum, sicut ve-
 „ rus Filius Patris. Matt. ult. v. 18. Data est mihi
 „ omnis potestas &c. Et hoc quantum ad totam
 „ Creaturam in qua accepit Dominationem. Item,

„ non tantum quoad unum genus hominum; sed
 „ (universorum) scilicet tam Judæorum, quam
 „ Gentium. Ps. 2. v. 8. Postula à me, & dabo
 „ tibi gentes hæreditatem tuam &c. (Quem con-
 „ stituit hæredem universorum.) Ostenfâ excellen-
 „ tiâ CHRISTI quantum ad proprietatem originis,
 „ hic ostendit excellentiam ejus quantum ad Ma-
 „ jestatem Domini, & quidem congruè conjungit,
 „ locutus est in Filio, & constitutus est hæres,
 „ quia, si Filii & hæredes. Rom. 8. v. 17. Scien-
 „ dum est autem, quod in CHRISTO sunt duæ na-
 „ turæ, Divina scilicet & Humana, sed secundum
 „ Divinam Naturam, sicut non est constitutus Fi-
 „ lius, cum sit Filius naturalis ab æterno, ita non
 „ est constitutus hæres, sed ab æterno est hæres
 „ naturalis. Secundum verò naturam Humanam,
 „ sicut est factus Filius Dei. Rom. 1. v. 3. Qui
 „ factus est ei ex semine David secundum carnem,
 „ ita & factus est hæres universorum. Et quantum
 „ ad hoc dicit: (quem constituit hæredem) id est
 „ Dominum universorum. Matth. 21. v. 38. Hic
 „ est hæres venite, & occidamus eum. Mich. 1.
 „ v. 15. Adhuc hæredem adducam tibi, qui ha-
 „ bitas in Maresa, usque ad Odollam, veniet glo-
 „ ria Israël. Et quidem secundum divinam Natu-
 „ ram competit CHRISTO, quod sit hæres genitus,
 „ & Dominus. Et primò quidem, quia ipse est
 „ Dei virtus & Dei sapientia. 1. Cor. 1. Per
 „ quem Pater omnia fecit. Et ideò si Pater dici-
 „ tur Dominus omnium, ratione creationis, simi-
 „ liter & Filius, per quem omnia producuntur in
 „ esse, Dominus est. Prov. 8. v. 30. Cum eo eram
 „ cuncta componens. Secundò, quia Filius est Pa-
 „ tris sapientia, quâ omnia gubernat. Sap. 8. v. 1.
 „ Dicitur de sapientia. Attingit à fine usque ad fi-
 „ nem &c. Si ergo Pater dicitur Dominus ratione
 „ gubernationis. Sapient. 13. Tu autem Pater
 „ gubernas omnia &c. Et Filio competit Domi-

„ nium. Item Pater est Dominus, in quantum
 „ omnia ad ipsum ordinantur, sicut ad primum
 „ principium, & finem omnium, similiter & Fi-
 „ lius, qui est Dei sapientia, præcedens omnia
 „ Dominus est. Eccle. 1. v. 3. Sapientiam Dei
 „ præcedentem omnia, quis investigabit? Sap. 16.
 „ Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Domi-
 „ nus. Secundum Humanam verò naturam. Com-
 „ petit CHRISTO quòd ſit conſtitutus hæres & Do-
 „ minus univerſorum. Primo quidem ratione unionis,
 „ ex hoc ſcilicet ipſo, quod aſſumptus eſt homo
 „ ille in Perſona Filii Dei... Secundò, ratione po-
 „ teſtatis, quia omnia ei obediunt, & ſerviunt.
 „ Matth. ult. v. 18. ... Tertiò ratione ſubjectionis.
 „ Philip. 2. v. 10. In Nomine JEſu omne genu flec-
 „ tatur &c.... (per quem fecit & ſæcula.) Oſtendit
 „ virtutem operationis CHRISTI, quare ſit conſti-
 „ tutus hæres univerſorum... quòd æquè omnia
 „ facta ſunt per ipſum, ſicut & per Patrem. Per
 „ ipſum enim fecit Pater ſæcula.”

Pet. 2. Quo ſenſu v. 3. CHRISTUS ſit *ſplendor
 gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus?*

R. cum S. Th. hìc lect. 2. ” Verbum ergo Pa-
 „ tris, quod eſt quidam conceptus intellectus ejus,
 „ eſt ſplendor ſapientiæ, qua ſe cognoscit. Et ideò
 „ Apoſtolus Filium vocat ſplendorem gloriæ, id
 „ eſt Divinæ claræ notitiæ. In quo oſtendit ip-
 „ ſum non ſolùm ſapientem, ſed ſapientiam ge-
 „ nitam... Figura hic ponitur pro charactere, vel
 „ Imagine, quaſi dicat, imago ſubſtantiæ... & ideò
 „ addit ſubſtantiæ ejus, quia ſecundum Aug. Fi-
 „ lius dicitur Imago Patris, quia eſt ejuſdem na-
 „ turæ cum ipſo.”

Pet. 3. In quibus CHRISTUS *melior Angelis ef-
 fectus ſit* v. 4.?

R. cum S. Th. hìc lect. 1. : ” Excellentiam ve-
 „ rò CHRISTI denotat quantum ad quatuor. Pri-
 „ mò, quantum ad proprietatem originis, vocando

„ eum verum Dei Filium naturalem, cùm dicit:
 „ (Locutus est nobis in Filio) Secundò, quan-
 „ tùm ad magnitudinem dominationis, ibi (Quem
 „ constituit hæredem universorum.) Tertiò quan-
 „ tùm ad virtutem operationis, ibi (Per quem fe-
 „ cit & sæcula.) Quartò, quantùm ad sublimita-
 „ tem dignitatis, ibi (Qui cùm sit splendor glo-
 „ riæ.) (Et 3. p. q. 22. a. 1. ad 1.) CHRISTUS au-
 „ tem major Angelis fuit non solùm secundùm
 „ Divinitatem, sed etiam secundùm Humanita-
 „ tem, in quantùm habuit plenitudinem gratiæ &
 „ gloriæ.”

Pet. 4. Explica mihi ψ. 13.: *Ad quem autem
 Angelorum dixit aliquandò: Sede à dextris meis,
 quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum
 tuorum?*

R. cum S. Tb. hìc lect. 6.: ” Quòd sedet ad
 „ dextram Majestatis, pertinet ad dignitatem ejus.
 „ Et circa hoc duo facit: primò enim inducit au-
 „ thoritatem David hoc ostendentem. Secundò,
 „ ostendit Angelos ab hac dignitate deficere, ibi
 „ (Nonne omnes sunt administratorii Spiritus)
 „ Circa primùm duo facit, quia primò describit
 „ dignitatem CHRISTI. Secundò, ostendit per sig-
 „ num, ibi (Quoadusque ponam) dicit ergo. (Ad
 „ quem Angelorum dixit aliquandò Deus.) Quasi
 „ dicat, non invenitur, quòd hoc Deus dixerit
 „ Angelo, sed dixit CHRISTO... Consequenter,
 „ cùm dicit (quoadusque) ostendit per signum
 „ dignitatem CHRISTI: ubi occurrit duplex dubi-
 „ tatio. Una, quia ab æterno omnia sunt subiecta
 „ Filio in quantùm Deus. Item quia in Resur-
 „ rectione CHRISTUS dicit: Data est mihi omnis
 „ potestas. Quid ergo expectat subjiciendum sca-
 „ bello suo? Et sciendum est, quòd potest esse
 „ aliquid in potestate alicujus dupliciter: uno mo-
 „ do, quantùm ad authoritatem, & sic omnia ab
 „ æterno quantùm ad præordinationem fiendo-

rum, & in tempore quo fuerunt, subiecta sunt
Filio Dei in quantum Deus, & à principio conceptionis in quantum Homo. Alio modo, quantum ad exercitium potestatis, & sic non sunt ei omnia subiecta, sed tantum in fine mundi, quia nondum exercet potestatem in omnia, subji-
ciendo sibi omnia, Phil. 3. v. 21. secundum operationem, quâ posset etiam subicere sibi omnia.
Sed quid est, quod dicit (scabellum?) Potest dici, quod per hoc nihil aliud intelligitur, quam plena & perfecta subiectio. Illud enim dicitur perfecte subiectum alicui, quod ipse potest conculcare pedibus. Aliter etiam & faciendo vim in verbo; quia, sicut Deus est Caput CHRISTI, 1. Cor. 11. v. 3. Caput CHRISTI Deus, ita pedes CHRISTI Humanitas ejus, Ps. 131. v. 7.: Adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus. Ponam ergo (scabellum) id est, non solum subjiciam inimicos tuos tuæ Divinitati, sed etiam humanitati tuæ.... Unde sciendum est, quod duplex est modus subjectionis. Unus per voluntatem subditorum, sicut boni Ministri subjiciuntur Domino suo, puta Regi, & sic soli boni subjiciuntur CHRISTO. Alius per voluntatem Domini, & sic est quædam violentia ex parte subditorum. Et sic mali subjiciuntur CHRISTO, non quod velint Dominium ejus, sed quia CHRISTUS faciet de ipsis voluntatem suam puniendo eos, qui noluerunt hic facere voluntatem suam. Et hoc propriè designatur per scabellum, quia quod calcatur, comprimitur. Isaïæ 66. v. 1.: Cælum mihi sedes est, id est, Cælestes & boni, sed terra, id est, terreni & mali, scabellum pedum meorum. Alia dubitatio est de hoc, quod dicit: (quoadusque &c.) quia si sedebit quoadusque ponat: ergo cum posuerit, non sedebit. Respon-
deo, quod hujusmodi dictiones, Donec, & Quoadusque, quandoque ponuntur finite, quan-

„ dō scilicet designant terminum ejus cui conjun-
 „ guntur; sicut cū dico: sede hīc donec veniam.
 „ Aliquandō autem tenentur infinitē, quōd scili-
 „ cet non ponitur terminus, ut cū dicitur; iste
 „ non pœnituit donec vixit, quia nec post mor-
 „ tem pœnituit. Sicut enim dicit Hier., illud
 „ oportet designari, de quo posset esse dubium.
 „ Illud autem, quod non est dubium, relinquitur
 „ intelligenti. Dubium autem est de aliquo, utrum
 „ in vita sua pœniteat, sed quōd non post mortem
 „ suam, nulli est dubium. Sic & in proposito, cū
 „ enim modō multi impugnent, & blasphemant
 „ CHRISTUM, videtur dubium, utrū modō sedeat,
 „ sed non est dubium, utrū sedeat, quandō om-
 „ nia subjecta erunt ei, & ideō non exprimitur
 „ illud.”

Pet. 5. *Nonne omnes sint administratorii Spiritus, in ministerium missi* ψ. 14.? Sed contrā *Dan.*
7. ψ. 10.: Millia millium ministrabant ei &c. Ubi
 juxta *S. Greg.* aliqui ministrant, alii sunt, qui assi-
 stunt. Non ergo omnes ministrant?

R. cum *S. Tb.* 1. p. q. 112. a. 2. ad 1.: ” Iri-
 „ missionibus Angelorum aliqua dicitur exterior,
 „ quæ scilicet est ad aliquod ministerium circa cor-
 „ poralia adhibendum. Et secundū hanc missio-
 „ nem non omnes mittuntur. Alia est interior se-
 „ cundū intellectuales effectus, prout scilicet
 „ unus Angelus illuminet alium. Et sic omnes
 „ Angeli mittuntur. Vel aliter dicendum, quōd
 „ Apostolus inducit illud ad probandum, quōd
 „ CHRISTUS sit major Angelis, per quos data est
 „ Lex: ut sic ostendat excellentiam novæ Legis
 „ ad veterem. Undē non oportet, quōd intel-
 „ ligatur, nisi de Angelis ministerii, per quos data
 „ est Lex.” Eadem habet hīc lect. 6.

Pet. 6. Explica verba cap. 2. ψ. 1.: *Ne forte*
pereffluamus? & ψ. 5.: *Orbem terræ futurum?*

R. Ad 1. cum *S. Tb.* hīc lect. 1.: ” Id est,

„ æternaliter damnemur. Ubi sciendum est, quòd
 „ aliquis fuit per pœnas corporales, 2. Reg. 14.
 „ ̘. 14.: Quasi aquæ dilabimur super terram; ef-
 „ fluit per culpam, sed superfluit corporaliter per
 „ damnationem æternam, quia nec testa remanet
 „ Isa. 30. ̘. 14.: Comminuetur sicut conteritur
 „ lagena figuli contritione pervalida, nec inve-
 „ niatur de fragmentis ejus testa.”

R. Ad 2. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. ” Non enim
 „ subjecit orbem terræ Angelis, orbem dico fu-
 „ turum scilicet mundum istum, qui dicitur futu-
 „ rus, quia in Scriptura quandòque dicitur futu-
 „ rum non respectu nostri, sed respectu ejus cui
 „ comparatur, sicut idem Apostolus dicit Rom. 5.
 „ ̘. 14. De Adam respectu CHRISTI, qui est for-
 „ ma futuri. CHRISTUS enim non est futurus res-
 „ pectu sui, sed respectu Adæ. Sic hic orbis futu-
 „ rus dicitur non respectu nostri, sed respectu
 „ CHRISTI, qui est ab æterno, cum orbis sit in
 „ tempore ... vel intelligitur quo ad statum, non
 „ quo ad substantiam. Ità duplex est status mundi.
 „ Unus qui nunc est præsens... & alius est futurus.”

Pet. 7. *Quis testatus sit in quodam loco dicens:*
Quid est homo, quod memor es ejus, aut Filius ho-
minis quoniam visitas eum? & explica ista verba
 ̘. 6.?

R. Ad 1. illa verba dicta fuisse à *Davide Ps. 8.*
 ̘. 5.

R. Ad 2. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. ” Quid est
 „ Homo, ut legatur despectivè quasi dicat: homo
 „ valdè modicum quid est respectu Dei. Isaïæ 40.
 „ ̘. 17. Omnes gentes quasi non sint, sic sunt
 „ coram eo, & quasi nihilum & inane reputatæ
 „ sunt ei ... Si consideremus vilitatem hominis,
 „ mirum est quòd memor es ejus... (Filius homi-
 „ nis) ubi sciendum est, quòd in Scriptura *S.*
 „ CHRISTUS vocatur Filius hominis, sicut patet
 „ Dan. 7. ̘. 13., & in Evang. in multis locis, &

„ hujus ratio est , quia alii sunt Filii hominum.
 „ Ps. 4. v. 3. Filii hominum usquequo gravi cor-
 „ de. Sed CHRISTUS tantum Filius est hominis,
 „ scilicet Virginis Beatæ. Et ipse à Deo visitatur...
 „ Visitatur. Id est , excellentissimum beneficium ei
 „ confers , quia facis eum Filium Dei , ex hoc sci-
 „ licet , quod humanitas assumpta est à verbo in
 „ unitatem suppositi. Vel hoc dicit propter pleni-
 „ tudinem CHRISTI... Vel referendum est utrum-
 „ que ad CHRISTUM , ut sensus sit , memor es ejus
 „ in Incarnatione , in qua humanitas assumpta est
 „ à CHRISTO : sed visitas in resurrectione. Vel re-
 „ ferendum est utrumque ad humanum genus. Qui-
 „ libet autem Filius hominis est homo non autem
 „ quilibet homo est Filius hominis ; Adam enim
 „ non fuit filius hominis. Dicitur ergo homo qui
 „ gerit imaginem hominis terreni , Adæ scilicet.
 „ Et iste homo dicitur peccator , sed Filius dicitur
 „ qui gerit imaginem Hominis Cœlestis scilicet
 „ CHRISTI , qui dicitur Filius hominis. 1. Cor. 15.
 „ v. 49. Sicut portavimus imaginem terreni , por-
 „ temus & imaginem cœlestis. ”

Pet. 8. Quo sensu CHRISTUS dicatur v. 7. *Mini-
 nuisti eum paulominus ab Angelis* , & à quibus ?

R. cum eodem loc. cit. ” Ponit mysterium Pas-
 „ sionis , cum dicit : (Minuisti eum paulominus
 „ ab Angelis) ubi sciendum est , quod ordine na-
 „ turæ , corruptibilia & passibilia minora sint incor-
 „ ruptilibus & impassibilibus. Angeli autem se-
 „ cundum naturam sunt impassibiles , & immortales.
 „ Unde quando CHRISTUS dignatus est Passionem
 „ & Mortem sustinere , minoratus est ab ipsis ,
 „ non quod plenitudinem suam amiserit , vel in
 „ aliquo diminutus fuerit , sed parvitatem nostram
 „ sibi assumpsit ... CHRISTUS autem est minoratus
 „ ab Angelis , non quantum ad divinitatem , nec
 „ quantum ad animam , sed solo corpore. ” Ut
 hic v. 9. dicit *D. Paulus : Qui modico quam*

Angeli minoratus est, videmus JESUM propter Passionem Mortis.

Pet. 9. Videtur contradictio in ψ . 8. *Omnia subjecisti sub pedibus ejus ... nunc necdum videmus omnia subiecta ei?*

R. Neg. cum *S. Tb.* 3. p. q. 59. a. 4. ad 2.:
” CHRISTO sunt omnia subiecta quantum ad potestatem, quam à Patre supra omnia accepit:
” secundum illud Matth. ult. ψ . 18. Data est mihi
” omnis potestas in Cœlo & in Terra. Nondum
” tamen sunt ei omnia subiecta quantum ad executionem suæ potestatis, quod quidem erit in
” futuro: quando de omnibus voluntatem suam
” adimplebit, quosdam quidem salvando, quosdam
” autem puniendo. (Et *S. Tb.* hîc lect 2.) Potest
” tripliciter intelligi. Uno modo quod constitutus
” est super omnia loca, & hoc in ascensione. Eph.
” 4. ψ . 10. Ascendit super omnes Cœlos ut adimpleret omnia. Secundò dignitate. Eph. 1. ψ . 21.
” Constituens eum ad dexteram suam super omnem Principatum & Potestatem, &c. Tertiò
” potestate, quia super omnem creaturam. Matth.
” ult. ψ . 18. Data est mihi omnis potestas in Cœlo, &c. Sed CHRISTUS in quantum Deus non est
” constitutus, sed natus, sed constitutus est in quantum homo suprâ cap. 1. ψ . 2. Quem constituit hæredem universorum &c. Effectus potestatis
” est, quia (omnia subjecisti sub pedibus ejus) utitur autem Propheta præterito pro futuro propter
” majorem certitudinem. Jam enim factum est in æterna Dei prædestinatione. Et dicit sub pedibus ejus. Id est, humanitate; vel cum omni-
” moda subiectione. Ps. 109. ψ . 2. Donec ponam inimicos tuos &c. Vel (sub pedibus ejus) id est, sub humanitate ejus, sicut enim per Caput CHRISTI intelligitur Deus, 1. Cor. 11. ψ . 3. Ità etiam per pedes CHRISTI intelligitur humanitas ejus. Ps. 131. ψ . 7. Adorabimus in loco, ubi steterunt pedes

„ ejus. Si verò exponatur hoc sic, homo dicitur
 „ coronatus gloriâ quantum ad cognitionem intel-
 „ lectualem, quâ præeminet cæteris animalibus.
 „ 1. Cor. 11. *ψ*. 7. Vir quidem gloria & Imago
 „ Dei est, &c. Job 35. *ψ*. 11. Qui docet nos su-
 „ per jumenta terræ. Item honore, inquantum ipse
 „ solus super omnia animalia est Dominus suorum
 „ actuum, & non subjicitur necessitati rerum mu-
 „ tabilium quantum ad animam, cum sit liberi ar-
 „ bitrii: item potestate, quia constituisti eum su-
 „ per omnia opera, uno modo ut per ly omnia
 „ intelligantur omnes creaturæ, quæ sunt infrà ho-
 „ minem. Gen. 1. *ψ*. 26. Præsit piscibus maris &
 „ volatilibus Cœli &c. Alio modo, ut ly omnia,
 „ supponat pro tota universitate creaturæ, quia
 „ etiam cœlestia Corpora & Angeli deserviunt ho-
 „ mini. Ps. 90. *ψ*. 11. Angelis suis Deus mandavit
 „ de te, ut custodiant te, &c. Consequenter cum
 „ dicit. (In eo enim &c.) Exponit sensum testi-
 „ monii... ostendit qualiter sit intelligendum, quia
 „ enim Scriptura dicit omnia subiecta esse CHRI-
 „ sto. (Nihil dimisit non subiectum ei.) Unde ly
 „ omnia, non est distributio accommodata ad ali-
 „ qua genera, sed absolutè ad omnia, quia omnia
 „ generaliter ei & universaliter subiecta sunt. Ve-
 „ rum est præter eum qui subjecit sibi omnia, ut
 „ dicitur 1. Cor. 15. *ψ*. 27. Sicùt dicitur, Cœlum
 „ tegit omnia. Verum alia à se.”
 „ Dices cum *Ario*: Si Pater omnia subjecerit Fi-
 „ lio, ergo Filius minor est Patre.

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2.” Verum est quòd Pa-
 „ ter omnia subjecit Filio secundum naturam hu-
 „ manam in qua minor est Patre. Joan. 14. *ψ*. 28.
 „ Pater major me est, sed secundum naturam di-
 „ vinam ipse CHRISTUS subjecit sibi omnia.” Et
 „ sic est æqualis Patri, *Pater & Ego unum sumus.*
 „ Pet. 10. Quo sensu diabolus *ψ*. 14. *Habebat*
mortis imperium? cum id solius Dei sit 1. Reg. 2.

ψ. 6. *Dominus vivificat, & mortificat.* Et *Deutr.* 32. ψ. 39. *Ego occidam, & ego vivere faciam.*

R. cum *S. Tb.* hīc lect. 4. " Aliter habet Dominum mortis Judex, quia scilicet quasi mortem infligens, cum per mortem punit, aliter latro quasi scilicet mortem sibi ex demerito acquirens. Primò modo Deus habet mortis imperium. *Gen.* 2. ψ. 17. Quocumque die comederis ex eo morte morieris. Secundò modo diabolus qui suadendo homini peccatum, morti ipsum addixit. *Sap.* 2. ψ. 25. Invidiâ diaboli mors intravit in orbem terrarum. Dicit autem (destrueret) non quantum ad substantiam, quam habet incorruptibilem, non quantum ad malitiam, ut aliquandò diabolus bonus fiat, (ut dicit Origenes) sed quantum ad potestatis Dominium."

Pet. 11. Ubinam scriptum sit, quod dicit Spiritus *S. c. 3.* ψ. 7. *Hodiè si vocem ejus audieritis &c.* Ac explica mihi ista omnia, & an nulla sit contradictio?

R. cum *S. Tb.* hīc lect. 2. " (Probaverunt) id est, experiri voluerunt, (& viderunt) id est, experti sunt, (opera mea) id est, effectus qui non poterant esse, nisi virtutis infinitæ esset ille, qui opera faciebat. Et hoc totum non uno die, sed (quadraginta annis) quibus scilicet manserunt in deserto, quia semper habuerunt Manna & Columnam ignis & nubis, vel probaverunt, quòd viderunt me; quia scilicet, in nullo deficit vis, illud tamen quod dicit, quadraginta annis, secundum intentionem Apostoli refertur ad priora, sed secundum intentionem Psalmistæ (*Pf.* 94.) refertur ad sequentia, ut dicatur quòd offensus vel infensus ei fuit quadagesimo anno. Et sic habet littera Hieronymi. Deindè cum dicit (propter quod offensus fui) ponitur pœna peccati, & est duplex littera, scilicet offensus, vel proximus, & idem est (propter quod) id est, propter peccatum, fui offensus, id est, in-

„ dignatus, non quòd ità sit in Deo, nisi similitu-
 „ dinariè, quia punit sicùt iratus : ... (proximus
 „ fui) scilicet puniendo ipsos. Quandò enim Do-
 „ minus subvenit bonis, & punit malos, tunc est
 „ propè ipsos.”

Pet. 12. An lectio N. vulgatæ sit bona *ψ. 16*
Quidam enim audientes exacerbaverunt : sed non
universi &c. vel an debeat legi per interrogatio-
 nem, & quinam fuerint exempti ab illa pœna, ac
 quomodò locus non sit contrarius *Num. 14. ψ. 4.*
Murmurati sunt contra Moysen & Aäron cuncti
Filii Israël?

R. Ad 1. lectionem N. vulgatæ retinendam esse,
 quia omnia Biblia ità communiter legunt, & si le-
 gatur per interrogationem, sequitur quòd omnes
 Filii Israël contra Deum murmuraverint, quod
 juxta textum non est verum, quia *Josué & Caleb,*
 ac *Levitæ* non murmuraverunt.

R. Ad 2. cum *S. Tb.* hìc lect. 3. ” Sed non uni-
 „ versi, id est non tamen omnes. Duo enim, sci-
 „ licet *Caleb & Josué* permanferunt.”

R. Ad 3. cum *S. Hier.* Epist. 146. ad similia
 „ loca : ” Secundùm eum Canonem, quem sæpè
 „ exposuimus, scripturarum, omnia (sivè cuncta)
 „ non ad totum referenda sunt, sed ad partem
 „ proximam, ut *Ps. 13. ψ. 3.* Omnes declinave-
 „ runt, simul inutiles facti sunt. Et *Joan. 10. ψ. 8.*
 „ Omnes, qui venerunt ante me, fures fuerunt.
 „ Et *1. Cor. 9. ψ. 19.* Paulus omnibus, inquit,
 „ omnia factus sum, ut omnes lucrificerem. Et
 „ ad *Philipp. 2. ψ. 21.* Omnes quæ sua sunt quæ-
 „ runt non ea quæ sunt *JESU CHRISTI.*”

Pet. 13. Explica mihi *ψ. 12. cap. 4.* *Vivus est*
enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni
gladio ancipiti &c. ?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. ” Ista littera de se vi-
 „ detur habere difficultatem; tamen considerando
 „ illam translationem planior est : ubi epim nos

„ habemus: sermo; in græco habetur, logos: quod
 „ est idem quod verbum, undè sermo, id est,
 „ verbum; & sic etiam exponit S. Aug illud Joan.
 „ 12. sermo, quem locutus sum; id est: Ego ipse,
 „ qui sum Verbum. Sap. 18. ψ. 15. Omnipotens
 „ sermo tuus Domine de Cœlo à regalibus sedibus
 „ profilivit. Et similiter hîc: sermo Dei est vivus:
 „ id est, Verbum Dei vivum. Verbum enim Dei
 „ ab æterno conceptum, in paterno intellectu est
 „ verbum primordiale, de quo Eccl. 1. ψ. 5. di-
 „ citur: Fons sapientiæ, Verbum Dei in excelsis
 „ ...dicitur verbum efficax, propter maximam vir-
 „ tutem & infinitam vim effectivam, quam habet,
 „ per ipsum enim facta sunt omnia... Deindè cùm
 „ dicit: & penetrabilior: ostendit ejus operatio-
 „ nem &c.”

Pet. 14. Utrum CHRISTUS semper *exauditus fue-
 rit pro sua reverentia* cap. 5. ψ. 7.?

R. Affir. cum S. Tb. 3. p. q. 21. a. 4. O. ” Om-
 „ nis absoluta voluntas CHRISTI, etiam humana,
 „ fuit impleta. Quia fuit Deo conformis: & per
 „ consequens omnis ejus oratio fuit exaudita.”
 Et hîc.

Dices: petiit à se removeri calicem passionis
Matt. 26., item oravit, ut peccatum crucifixoribus
 suis ignosceretur *Luc. 22.* Tertiò CHRISTUS vult, ut
 omnes credant in eum, & *Psf. 21. ψ. 3. Clamat
 per diem, & non exaudies*, atqui hæc omnia non
 sunt impleta, ergo.

R. cum S. Tb. loc. cit. ad 4. ” Clamabo & non
 „ exaudies, intelligendum est quantùm ad effec-
 „ tum sensualitatis, quæ mortem refugiebat: exau-
 „ ditur tamen quantùm ad affectum rationis. (Ac
 idem dicendum quoad calicem passionis. Et ad
 „ 2.) Dominus non oravit pro omnibus crucifixo-
 „ ribus, neque etiam pro omnibus, qui erant cre-
 „ dituri in eum: sed pro his solùm, qui erant præ-
 „ destinati, ut per ipsum vitam consequerentur æter-

„ nam.” Et juxta eundem S. Patrem voluntate antecedenti & non consequenti vult omnes homines salvos facere &c. Audiatur S. *Tb.* hìc lect. 1.
 ” CHRISTUS in omnibus, quæ voluit fieri, fuit exauditus. Ipse autem secundum appetitum sensualitatis & secundum voluntatem, inquantum est, quidem appetitus naturalis, refugiebat mortem. Et quantum ad hoc orabat, ut ostenderet se verum hominem. Sed voluntate consequenti rationem deliberatam, volebat mori. Undè dicit: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. &c.”

Pet. 15. Quo sensu dicatur *ψ. 8. Didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam*, cum CHRISTUS, ut Deus ab instanti conceptionis suæ habuerit plenitudinem scientiæ, etiam inquantum homo, ergo nihil ignoravit, nec per consequens didicit?

R. cum S. *Tb.* hìc lect. 2. ” Scientià experientiae... (didicit obedientiam) id est, quam grave sit obedire, quia ipse obedivit in gravissimis & difficillimis: quia usque ad mortem crucis. Phil. 2. *ψ. 8.* ”

Pet. 16. An plus quam unum Baptisma sit admitendum, cum *D. Paulus* cap. 6. *ψ. 2.* dicat: *Baptismatum doctrinæ?*

R. cum S. *Tb.* hìc lect. 1. ” Triplex est Baptismus, scilicet fluminis, flaminis, & sanguinis: sed duo ultima non habent vim nisi referantur ad primum: quia illud oportet habere in proposito, si non adsit facultas, in habentibus usum liberi arbitrii. Et ideò non sunt tria Sacramenta: sed unum Sacramentum per quod regeneramur ad salutem.”

Pet. 17. An nemo, qui peccavit post Baptismum posset ad pœnitentiam resurgere, cum *ψ. 4.* dicatur: *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, ... & prolapsi sunt; rursus renovari ad pœnitentiam?* & explica mihi ista verba?

R. 1. cum S. *Tb.* 3. p. q. 84. a. 10. ad 1. ” Im-

„ possibile est eos, qui semel sunt illuminati, sci-
„ licet per Baptismum, rursùm renovari ad pœni-
„ tentiam, scilicet per Baptismum, qui est lava-
„ crum regenerationis & renovationis Spiritûs S.,
„ ut dicitur ad Tit. 3. Et rationem assignat ex hoc
„ quòd per Baptismum Homo CHRISTO commo-
„ ritur; undè subdit, rursùm crucifigentes sibi met-
„ ipsis Filium Dei.”

R. 2. cum S. Th. hîc lect. 1.” Deindè cùm dicit
„ D. Paulus, (impossibile est) ostendit imbecilli-
„ tatem eorum: erant enim imbecilles ad audien-
„ dum. Sicut enim in corporalibus nullus status est
„ ità periculosus, sicut recidivorum, ità in spiri-
„ tualibus, qui post gratiam cadit in peccatum,
„ difficiliùs surgit ad bonum... (illuminati) sci-
„ licet per Baptismum; & congruè dicitur Baptis-
„ mus illuminatio, quia Baptismus est principium
„ regenerationis spiritualis, in qua intellectus illu-
„ minatur per fidem. Eph. 5. v. 8.: Eratis aliquan-
„ dò tenebræ, nunc autem lux in Domino... (Et
„ prolapsi sunt.) Ostendit difficultatem ad resur-
„ gendum, causatam ex casu. Ubi notandum est,
„ quòd non dicit, lapsi simpliciter, sed prolapsi,
„ id est totaliter lapsi: quia si lapsi tantùm essent,
„ non ità difficile foret resurgere. Prov. 24. v. 16.
„ Septies in die cadit justus, & resurgit. Quod si
„ diceret Apostolus illos, qui prolapsi sunt im-
„ possibile est resurgere, tunc posset dici, quòd in
„ hoc notat maximam difficultatem resurgendi,
„ scilicet & propter peccatum & propter super-
„ biam, sicut patet in dæmonibus. Sed quia dicit
„ illos, qui semel prolapsi sunt non posse rursùs
„ renovari ad pœnitentiam, nec est aliquod pec-
„ catum in mundo, à quo non possit homo pœni-
„ tere, ideò aliter est intelligendum. Undè scien-
„ dum est, quòd ex hoc loco sumpsit Novatus
„ quidam, qui fuit Presbyter Ecclesiæ Romanæ,
„ occasionem errandi. Voluit enim, quòd nullus

„ post Baptismum posset ad pœnitentiam resur-
 „ gere; sed ista positio falsa est, sicut dicit Atha-
 „ nsius in Epistola ad Seraphionem: quia ipse
 „ Paulus recepit incestuosum Corinthium sicut pa-
 „ tet 2. Cor. 2., & similiter Gal. 4. v. 19. Quia
 „ dicit: filioli mei quos iterum parturio &c. Est
 „ ergo intelligendum sicut dicit Aug. quod non
 „ dicit, quod impossibile est pœnitere, sed quod
 „ impossibile est: (Rursus renovari) id est bapti-
 „ zari. Tit. 3. v. 5. Per lavacrum regenerationis,
 „ & renovationis &c. Numquam enim posset ho-
 „ mo sic pœnitere, quod posset iterum baptizari.
 „ Et hoc dicit Apostolus, quia secundum Legem,
 „ Judæi multoties baptizantur, sicut patet Marc.
 „ 7. v. 4. Et ideò ad istum errorem removen-
 „ dum, dicit hoc Apostolus.”

Pet. 18. Quisnam fuerit ille *Melchisedech*, &
 quare de eo dicatur cap. 7. v. 3. *Sine patre, sine*
matre, sine genealogia &c.?

R. Ad 1. cum S. Scripturâ hic cap. 7. v. 1. *Hic*
enim Melchisedech, Rex Salem, Sacerdos Dei
summi, qui obviavit Abrabæ regresso à cæde Re-
gum, & benedixit ei: (Gen. 14. v. 18.) Cui &
decimas omnium divisit Abraham: primum qui-
dem qui interpretatur Rex justitiæ: deinde autem
& Rex Salem, quod est Rex Pacis.

R. Ad 2. cum S. Tb. 3. p. q. 22. a. 6. ad 3.
 „ Melchisedech, dictus est sine patre, & sine ma-
 „ tre, & sine genealogia, & quod non habet ini-
 „ tium dierum neque finem: non quia ista non ha-
 „ buerit, sed quia in Scriptura S. ista de eo non
 „ leguntur. Et per hoc ipsum (ut Apostolus ibi-
 „ dem dicit) assimulatus est Filio Dei: qui in ter-
 „ ris est sine patre, & in cœlis sine matre, & sine
 „ genealogia: secundum illud Isaïæ 53. v. 8.
 „ Generationem ejus quis enarrabit? Et secundum
 „ divinitatem neque principium neque finem habet
 „ dierum.” Et hic lect. 1. ad longum & latum.

Pet. 19. Videtur non semper verificari, id, quod dicit *D. Paulus* *ψ. 7. Quod minus est, à meliore benedicitur*, quia sequeretur, quòd justus laicus non posset benedici à Sacerdote peccatore, cùm justus laicus sit melior quam Sacerdos peccator. 2. Quia cùm CHRISTUS sit major omni Sacerdote, quomodò Corpus CHRISTI potest à Sacerdote consecrari? 3. Quia Papa consecratur ab Episcopo, & Archiepiscopus à Suffraganeo, qui tamen sunt minores, ergo argumentum Apostoli non concludit?

R. ad 1. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. " Si bonitas Ministri
,, requiratur ad collationem Sacramenti, in quo est
,, ipsa salus, sequitur quòd nullus sit certus suæ
,, salutis, nec sciret se rectè baptizatum, quia non
,, posset scire, si Sacerdos sit justus. Nullus etiam
,, poterit esse Minister, quia nemo scit, utrùm
,, amore vel odio dignus sit. *Eccle. 9. ψ. 1.* Et ideò
,, dicendum est, quòd aliquis potest aliquid facere
,, dupliciter, aut autoritate propriâ, aut autori-
,, tate alterius. Quandò autem autoritate propriâ
,, aliquid facit, tunc requiritur quòd sit justus. Sa-
,, cerdos autem tantùm est Minister. Undè non
,, agit nisi in virtute CHRISTI... Et ideò non no-
,, cet, sive bonus sive malus fuerit; quia CHRI-
,, STUS est, qui in ipso benedicit & sic sine ulla
,, contradictione qui benedicit, major est."

R. Ad 2. cum eodem *Ang.* ibidem: " Sacerdos
,, benedicit materiam, non autem Corpus CHRISTI.
,, Item non agit autoritate propriâ, sed autori-
,, tate CHRISTI, qui inquantùm Deus major est
,, corpore suo."

R. Ad 3. cum eodem ibid. " Nec Episcopus
,, consecrat Papam, nec Suffraganei Archiepisco-
,, pum, sed hunc hominem, ut sit Papa, vel Ar-
,, chiepiscopus. Item, facit hoc Minister Dei, qui
,, major est, quam Papa."

Pet. 20. Ostende mihi quomodò *ψ. 12. Tran-*

stato Sacerdotio, necesse sit, ut & Legis translatio fiat?

R. cum eodem Doctore *Ang.* lect. 3. hìc: "Erat enim Lex sub administratione Sacerdotii; ergo mutato Sacerdotio, necesse est, quòd Lex mutetur. Et hujus ratio est, quia mutato fine, necesse est, quòd mutantur ea, quæ sunt ad finem."

Pet. 21. Quid intelligatur per verba cap. 8. *ψ.* 1. *Capitulum super ea?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 1. "Capitulum est brevis complexio, continens multa... Ergo dicemus quodam capitulo, & quasi in quadam summa. (Super ea quæ dicuntur.) *Ly* super potest dicere appositum, & tunc erit sensus, quæ summarie dicenda sunt, superapponentur præmissis. Vel potest designare excessum, & tunc est sensus: ea quæ dicenda sunt in summa, & capitulo, sunt majora."

Pet. 22. Quo sensu dicatur *ψ.* 11. *Et non docebit unusquisque proximum suum, & unusquisque fratrem suum, dicens: cognosce Dominum: quoniam omnes scient me à minore usque ad majorem eorum?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 3. "Hoc potest dupliciter intelligi. Uno modo de præsentì statu; & sic non verificatur universaliter de omnibus; sed tantum de primis fundatoribus N. T., scilicet Apostolis, qui immediate fuerunt instructi à Deo quandò aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas. *Luc.* ult. *ψ.* 32. Apostoli ergo facti sunt perfecte cognoscentes, & non ab aliis instructi, sed simul à CHRISTO acceperunt scientiam infusam. Alio modo, quòd referatur ad statum patriæ futurum, ad quam per N. T. introducimur, non per Vetus. Et sic universaliter verum est, quòd dicitur hìc... (Omnes enim scient me à minore usque ad majorem eorum.)

„ Hæc est causa quare unus non docebit alium,
 „ quia omnes noscent Dominum, 1. Joan. 3. v. 2.
 „ Videbimus eum sicuti est. In hac verò visione
 „ consistit beatitudo. Joan. 17. v. 3. Hæc est vita
 „ æterna, ut cognoscant te solum verum Deum
 „ &c.”

Dices: Homines sancti sunt æquales Angelis,
 & non majores; sed secundum *Dionys.* unus An-
 gelus docet alium illuminando ipsum, ergo &
 Homo beatus alium docebit.

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” Duplex est cognitio in
 „ Angelis beatis. Una quæ beatos facit scilicet
 „ cognitio divinitatis, quæ sola beatos facit, sicut
 „ dicit Aug. in lib. confes. Beatus qui te novit &c.
 „ Alia est, quæ est omnium, quæ sunt aliud à
 „ Deo, cujusmodi sunt effectus Dei, & ista non
 „ beatificant. Quantum ergo ad primam unus non
 „ docet alium: quia unus non beatificatur mediante
 „ alio, sed à Deo immediatè. Ps. 35. v. 10. In lu-
 „ mine tuo videbimus lumen. Sed quantum ad
 „ aliam, quæ est aliquorum mysteriorum, unus
 „ docet alium.” Ac ille textus desumptus est ex
Jer. 31. v. 31.

Pet. 23. Quid significetur cap. 9. v. 1. per: *Sanc-
 tum sæculare?*

R. cum *S. Tb.* hic lect. 1. ipsum intelligere Ta-
 bernaculum *Moyssaicum sæculare*, sive ” sæculum
 „ sumitur pro quacumque duratione.”

Pet. 24. Quid intelligatur per *Tabernaculum
 primum* v. 2., & quænam fuerint in eo?

R. cum *S. Tb.* hic loc. cit. & *S. Scripturâ* hic
 v. 2. ” Pars autem viginti cubitorum dicitur Sancta,
 „ & Tabernaculum primum, sed illa pars decem
 „ cubitorum dicitur Sancta Sanctorum, & Taber-
 „ naculum secundum... In primo autem tria erant,
 „ scilicet, Candelabrum aureum ad meridiem,
 „ quod ita erat factum. Ex uno enim longo ha-
 „ stili procedebant sex Calami, quia sex Brachia,

„ scilicet tres à dextris, & tres à sinistris. Et sic in
 „ summitate erant septem Rami, & in quolibet
 „ erat una Lucerna, quæ lucebat... Item in parte
 „ Aquilonari erat Mensa aurea in modum Alta-
 „ ris, super quam ponebantur in Sabbato duode-
 „ cim Panes calidi, & super quemlibet Thus luci-
 „ dum in Patena aurea. Et stabant illi Panes, qui
 „ dicebantur Propositionis, usquè ad diem Sab-
 „ bati, ubi oportebat illos amoveri, & reponeban-
 „ tur alii loco illorum. Item in medio erat Al-
 „ tare aureum ad adolendum Thymiana boni odo-
 „ ris, & hoc ad litteram, ne domus foeteret prop-
 „ ter multitudinem immolaticiis sanguinis.” Et 1.
 2. q. 102. a. 4. ad 6.

Dices: plura fuisse Candelabra, cum *ψ. 2.* di-
 catur: *Erant Candelabra.*

R. cum eodem *S. Tb.* loc. cit.: ” (Erant Can-
 „ delabra) quæ unum erat, quantum ad substan-
 „ tiam, sed plura quantum ad ramos.”

Pet. 25. Quænam fuerint in Sancto Sanctorum?

R. cum *S. Scripturâ* hîc *ψ. 4.*, & *S. Tb.* loc. cit.
 „ Describit ea, quæ erant in secundo Tabernacu-
 „ lo, scilicet (Arca Testamenti) de lignis Se-
 „ thim imputribilibus, (circumtexta ex omni par-
 „ te) id est, tam intus quàm extrâ, (Auro.) In
 „ Arca autem erant tria, scilicet (Urna aurea ha-
 „ bens Manna) & in memoriam illius beneficii
 „ ejus præstiti Exod. 16. (Et Virga Aäron, quæ
 „ fronduerat) Num. 17. in memoriam Sacerdotii
 „ Aäron, ne alius extraneus præsumeret accedere.
 „ (Et Tabulæ Testamenti) Exod. 25. in memo-
 „ riam Legis.” Et 1. 2. q. 102. a. 4. ad 6.

Dices 1.: 3. *Reg.* 8. *ψ. 9.* dicitur: *in Arca non
 est aliud, nisi duæ Tabulæ.*

R. 1. cum *S. Tb.* loc. cit.: ” Quòd verum est
 „ ex principali intentione, quia ad hoc fuit Arca
 „ principaliter facta, sicut patet Exod 25 ”

R. 2. Quòd quàmvis illa tria non fuerint posita

in Arca tempore *Moyſis* vel *Salomonis*, quòd tamen poſteà illa fuerint ibidem poſita, ut teſtantur *D. Paulus*, & *S. Thomas*. Vel

R. 3. Quòd apud *D. Paulum*, & *S. Tb* ſumatur ly *in* pro *propè*, ut eſt conſuetudo S. ſcripturæ: ſic *CHRISTUS* dicitur crucifixus *in Jeruſalem*, qui tantùm fuit Cruci affixus juxta vel *propè Jeruſalem*, nempe in Monte Calvariæ extra portam.

Dices 2.: Non leguntur in S. Scriptura illa tria poſteà fuiſſe poſita in Arca, nec Judæi id facere auſi fuiſſent, ergo gratis id dicitur.

R. Id ſufficienter ac clarè dictum fuiſſe hìc à *D. Paulo*, & facilè potuit contigiſſe, quando *Jeremias* abſcondit *Tabernaculum*, & *Arcam*, & *Altare incenſi*, *Mach. 2. v. 5.* in Monte *Nebo*, quòd tunc illa tria incluſerit in Arca, ut ſic faciliùs ac commodiùs abſconderet & conſervaret.

Dices 3.: Præter illa aſſignata erat adhuc aliquid aliud in Sancto Sanctorum, cùm *D. Paulus v. 4.* dicat: *Aureum habens Thuribulum*. Et an illud fuerit diſtinctum ab Altari Thymiamatis.

R. cum *Joſepho* lib. 3. Antiq. cap. 10.: "In Sancto Thuribulum erat, & Altare, ſcilicet Thymiamatis." Ex quibus verbis conſtat illud fuiſſe diſtinctum ab Altari Thymiamatis, ac conſervatum in Sancto, erat tamen in uſum Sancti Sanctorum, ut conſtat *Lev. 16. v. 12.*: *Aſſumptoque Thuribulo, quod de Prunis Altaris impleverit, & hauriens manu compoſitum Thymiana in inſenſum, ultra velum intrabit in Sancta, id eſt, in Sancta Sanctorum.* Et *S. Tb.* hìc: "In Sancta Sanctorum ſummus Sacerdos ſemel in anno intrabat cum ſanguine, & tunc implebat Thuribulum illud Thymiamate, ità quòd ex fumo aſcenderet nebula, quæ operiret Sancta Sanctorum, ne poſſet videri ab his, qui extrà erant." Sicùt omnia Ornamenta Eccleſiæ communiter dicuntur hujus vel hujus Eccleſiæ, quia ſunt pro or-

natu istius Ecclesiæ, etsi conserventur in Sacristia vel alio in loco.

Dices 1. cum *S. Tb.* hîc : " Hîc autem addit „ Apost. quartum, scilicet Thuribulum aureum, „ de quo dicunt aliqui, quòd erat Altare."

R. Ibidem *S. Tb.* mentem suam positivè his verbis non posuisse, cum dicat : " De quo dicunt aliqui, " & qualiter illud quartum pertineat ad Sanctum Sanctorum, & non fuisse Altare Thymiamatis, jam dictum est.

Dices 2. : Si non intelligatur Altare Thymiamatis per Thuribulum aureum, jam *D. Paulus* hîc principalem partem omisisset, nempè illud Altare.

R. à *D. Paulo* implicitam mentionem de illo Altari factam fuisse, dum dixit *ψ. 6. : In priori Tabernaculo semper introibant Sacerdotes, Sacrificiorum officia consummantes*, offerentes scilicet in illo Altari manè & vesperi omni die Thymiamata.

Pet. 26. An nihil aliud fuerit in Sancto Sanctorum præter jam assignata?

R. Affirm. cum *S. Scripturâ ψ. 5. : Superque eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia Propitiatorium.* Et cum *S. Tb.* hîc loc. cit. : " Item super „ Arcam duo Cherubim, qui tangebant se duabus „ alis, & tangebant alis duabus latera Tabernaculi. „ Inter duas alas, quibus tangebant se, erat tabula „ aurea ejusdem longitudinis & latitudinis, & Arca „ ca, scilicet duorum cubitorum in longitudine, „ cubiti & semis in latitudine, & erat supereminens, quæ dicebatur Propitiatorium." Et 1. 2. q. 102. a. 4. ad 6.

Pet. 27. Utrùm istud Propitiatorium fuerit immediatum Arcæ coöperculum?

R. Neg. cum *S. Tb.* loc. cit. : " Erat supereminens, quæ dicebatur Propitiatorium. Undè erat „ quasi sedes.... & Arca erat quasi scabellum pedum." Consequenter Tabula illa aurea operiebat Arcam per modum Throni, sive Cœli inter

alas Cherubim elevati, ut colligitur ex Exod. 25. v. 18.: *Duos Cherubim facies ex utraque parte Oraculi, Cherub unus sit in latere uno, (non supra) & alter in altero. Utrumque latus Propitiatorii tegant expandentes alas, & operientes Oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in Propitiatorium, quo operienda est Arca.* Deindè, postquam completè jusserat fieri Arcam cum suo tegumento, Exod. 25. v. 10. tamquam de re novâ ac distinctâ dicit v. 17.: *Facies & Propitiatorium de auro mundissimo &c.*

Dices 1.: *S. Tb.* 1. 2. q. 102. a. 4. ad 6. de *Propitiatorio* ait: "Erat quædam Tabula lapidea."

R. Mendam esse, ac legi debere: *Erat quædam Tabula, quæ dicebatur Propitiatorium*, ut in Codd: antiq. M. SS., & in Exemplaribus Salmanticensibus, & in Editione Romana Anni 1619. habetur. Idque clarè patet, quia hîc lect. 1. clarè dicit *S. Tb.* conformiter ad S. Scripturam, Propitiatorium fuisse Tabulam auream.

Dices 2.: Impossibile esse, Propitiatorium fuisse alis Cherubim sustentatum, cùm Exod. 37. v. 6. dicatur: *Fecit & Propitiatorium... duos Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte Propitiatorii, Cherub unum in summitate unius partis, & Cherub alterum in summitate partis alterius: duos Cherubim in singulis summitatibus Propitiatorii.*

R. cum *S. Tb.* loc. cit.: "Arca sita erat inter, duos Cherubim." Ità ut explicat *N. Cherubinus* tom. 1. Bibl. criticæ S. parte 3. dist. 3. a. 2. sect. 5. num. 48., ut partim alis suis sustentarent, & partim alis suis obtegerent Propitiatorium, ut videri potest apud *N. Didacum* tom. 2. pag. 340.

Pet. 28. Ex quo loco *D. Paulus* desumpserit verba v. 19.: *Lecto enim omni mandato Legis à Moyse universo populo, accipiens sanguinem &c.*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 4.: Apostolus tangit hîc

„ historiam, quæ habetur Exod. 24. v. 7. ubi di-
 „ citur, quòd postquam Moyfes legerat coram
 „ populo mandata Domini, ipsisque responden-
 „ tibus, omnia quæ locutus est Dominus, fa-
 „ ciemus, & erimus obediētes, accepit Moyfes
 „ sanguinem, quem præceperat fervare de duo-
 „ decim vitulis, & asperfit Librum Legis, & po-
 „ pulum, quasi in confirmationem Testamenti.”

Dices: Ibi nulla fit mentio de Hirco, de aquâ,
 & Cocco, & Hyfopo.

R. cum S. Tb. loc. cit.: ” Apostolus nutritus
 „ erat in Lege: undè sciebat, quòd ille usus erat
 „ in emendationibus secundum Legem, quòd as-
 „ perfio fiebat de sanguine Hircorum, & Vitulo-
 „ rum, & aquâ admistâ cum hyfopo, & lanâ coc-
 „ cineâ, tamquam asperforio; & ideò, licet non
 „ agatur de his in Exodo, tamen Apostolus hoc
 „ accepit ex consuetudine ritûs legalis. Vel potest
 „ dici, quòd ista fuit prima consecratio. Et ideò,
 „ quasi virtute continebantur in ipsa aliæ sanctifi-
 „ cationes futuræ, inter quas potissimè fuit illa,
 „ quæ fiebat in die expiationis, de qua Lev. 16.,
 „ & alia de vitula rufa, Num. 16. In prima autem
 „ erat sanguis vituli & hirci: in secunda verò,
 „ aqua, & lana coccinea, & hyssopus. Quia ergo
 „ illa in prima continebat istas duas, ideò Apo-
 „ stolus totum retulit ad istam.”

Pet. 29. Quis sit sensus v. 1. & 2. cap. 10.:
Umbram enim habens Lex futurorum bonorum,
non ipsam imaginem rerum: per singulos annos &c.?

R. cum S. Tb. hîc lect. 1.: ” Lex habens um-
 „ bram futurorum bonorum, non rerum imagi-
 „ nem, non potest facere perfectos accedentes,
 „ scilicet Pontifices, eisdem hostiis, quas offerunt
 „ indefinenter, id est, per singulos annos, suprâ
 „ cap. 7. v. 19.: Neminem ad perfectum adduxit
 „ Lex. Sed ista perfectio reservatur novæ Legi,
 „ quæ consistit in charitate, quæ est vinculum

„ perfectionis. Coloss. 2. Ideò dicitur Matth. 5.
„ v. 48. : Estote ergo perfecti... Lex non mun-
„ dabat perfectè... eò quòd in ipsa fiebat frequens
„ reïteratio earundem hostiarum. Et est ratio ta-
„ lis... quia ergo non cessabant idem semper of-
„ ferre, signum est, quòd non mundabantur.”

Dices 1.: Non concludit argumentum Apostoli,
quia posset dici, quòd mundaret illa oblatio à præ-
teritis peccatis, non à futuris, & ideò, quia fre-
quenter peccabant, oportebat frequenter iterare ob-
lationem.

R. cum eodem *Ang.* loc. cit.: ” Quia peccatum
„ cum sit quoddam spirituale, quod opponitur
„ Cœlesti, oportet illud per quod mundatur pec-
„ catum, esse spirituale & Cæleste, & per conse-
„ quens habere virtutem perpetuam; undè suprà
„ loquens de virtute Sacrificii CHRISTI, attribuit
„ ei virtutem perpetuam, dicens: Æternâ redemp-
„ tione inventâ. Quòd autem habet virtutem per-
„ petuam, sufficit ad committenda, & commissâ;
„ & ideò non oportet ipsum amplius iterari. Undè
„ CHRISTUS unâ oblatione mundavit in æternum
„ sanctificatos, sicut dicitur infrà.”

Dices 2.: Nos quotidie offerimus Hostias, &
Sacrificia Domino.

R. Iterum cum eodem loc. cit.: ” Quòd non
„ offerimus aliam, quàm illam, quam CHRISTUS
„ obtulit pro nobis, scilicet Sanguinem suum:
„ undè non est alia oblatio, sed est commemora-
„ tio illius Hostiæ, quam CHRISTUS obtulit, Luc.
„ 22. v. 19.: Hoc facite in meam commemoratio-
„ nem.”

Dices 3.: Si CHRISTI unicum Sacrificium fuerit
satisfactorium & expiatorium pro omnibus pecca-
tis præteritis, præsentibus, & futuris, jam Sacrifi-
cium Missæ non erit propitiatorium.

R. cum *Conc. Trid.* sess. 22. cap. 2. can. 3.: ” Si
„ quis dixerit, Missæ Sacrificium tantum esse lau-

„ dis, & gratiarum actionis, aut nudam comine-
 „ morationem Sacrificii in Cruce peracti, & non
 „ propitiatorium, anathema sit.” Nota cum Theo-
 „ logis ad remissionem peccatorum duo requiri: unum,
 „ & principale, ut inveniatur pretium liberationis,
 „ seu satisfactio iusta, & debita Justitiæ Divinæ:
 „ alterum, ut pretium in particulari applicetur homi-
 „ nibus. Quoad primum, Sacrificium Crucis omnia
 „ peccata præterita, præsentia, & futura remisit; sed
 „ quantum ad secundum, nondum facta est remissio
 „ omnium peccatorum; quia indies applicandum est
 „ pretium liberationis peccatoribus, idque usque ad
 „ consummationem mundi, & ideò remanet Hostia
 „ pro peccato, nimirum Sacrificium Missæ; non ut
 „ sit redemptorium, sed tantum ut sit commemora-
 „ torium, & applicatorium pretii ac fructus Sacrificii
 „ Crucis, ut ex *S. Tb.* diximus.

Pet. 30. De quo Libro *ψ. 7.* dicatur: *In capite
 Libri scriptum est de me?*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1.: ” Iste Liber est
 „ CHRISTUS secundum humanam naturam, in quo
 „ scripta sunt omnia necessaria homini ad salutem.
 „ Isaïæ 8. *ψ. 1.*: Sume tibi Librum grandem. Ca-
 „ put autem CHRISTI est Deus, 1. Cor. 11. *ψ. 3.*
 „ In capite Libri, id est, in ordinatione Dei, qui
 „ est caput CHRISTI, qui est Liber, scriptum est,
 „ quòd Filius Dei incarnari deberet & mori. Vel
 „ Liber, id est, Psalterium; cujus primus Psalmus
 „ est de CHRISTO. Vel melius, Liber vitæ, qui
 „ nihil aliud est quam notitia, quam Deus habet
 „ de prædestinatione Sanctorum, qui salvantur
 „ per CHRISTUM. Ergo in isto Libro scriptum est
 „ de me, quia Sancti per me prædestinati sunt.”

Pet. 31. Quo sensu dicatur *ψ. 31.* *Horrendum
 est incidere in manu Dei viventis?*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 3. ” Homo peccat of-
 „ fendendo hominem & offendendo Deum. Me-
 „ lius autem est incidere in manus hominis offen-

„ dendo ipsum, quàm in manus Dei offendendo
 „ ipsum. Vel dicendum est, quòd melius est pec-
 „ cantem, & contemnentem incidere in manus
 „ hominis, peccantem verò sed pœnitentem in ma-
 „ nus Dei. Et sic elegit David, 2. Reg. ult. Vel
 „ dicendum est, quod usque ad iudicium non sit
 „ horrendum in manus Dei incidere, qui iudicat
 „ misericorditer quamdiù est Pater misericordia-
 „ rum; sed post iudicium horrendum est incidere
 „ in manus Dei, quandò scilicet Deus ultionum
 „ iustitias iudicabit.”

Pet. 32. Quomodò *Abel defunctus adhuc loqua-*
tur cap. 11. v. 4.?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 2. ” Hoc enim accepit
 „ per illam id est per meritum fidei, quod de-
 „ functus, id est sanguis defuncti clamat ad Deum.
 „ Gen. 4. v. 10. Et Deo loquatur.”

Pet. 33. Quo sensu *Noë* fabricando Arcam v. 7.
damnaverit mundum?

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” Id est mundanos dam-
 „ nables ostendit: revelatio autem sibi de fabri-
 „ canda Arca, responsum fuit desiderio ejus, &
 „ iustitiæ, quæ est per fidem.”

Pet. 34. Quomodò fides *Saræ* v. 11. hìc laude-
 tur, cùm habeamus *Gen.* 18. v. 10. illam irrisisse
 promissionem Domini, ac teste *S. Aug.* dubitasse.

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 3. ” Sara autem primò
 „ dubitavit in prima promissione, sed quandò An-
 „ gelus recurrit ad potentiam Dei, cùm dixit:
 „ Numquid Deo quicquam est difficile, tunc cre-
 „ didit, & fuit quasi secunda promissio, & ideò di-
 „ cit, quòd repromisit, quia in promittendo, pri-
 „ mò non credidit, sed in repromittendo.” Et
S. Aug. lib. 16. de Civ. Dei cap. 31.

Pet. 35. Quomodò v. 17. laudetur fides *Abrahæ*
 offerentis *Isaac*, cùm sit contra Legem naturæ in-
 nocentem occidere?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 4. ” Qui ex mandato

„ superioris interficit; si ille licitè præcipit, alius
 „ licitè obedit, & potest licitè exequi ministerium
 „ suum; Deus autem habet mortis & vitæ autho-
 „ ritatem. 1. Reg. 2. *ψ*. 6. Dominus mortificat,
 „ & vivificat: Deus enim subtrahendo vitam ali-
 „ cui etiam innocenti, nulli facit injuriam: undè
 „ quotidie dispositione divinâ multi nocentes &
 „ innocentes moriuntur, & ideò Dei mandatum
 „ licitè poterat exequi.”

Pet. 36. Videtur quòd *D. Paulus* malè laudet
 parentes *Moyſis* per fidem eorum, quia cùm pa-
 rentes *vidissent elegantem infantem ψ. 23. occul-*
tarunt eum: ergo non propter fidem, sed propter
 affectum erga puerum suum?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 5. ” Credebant enim
 „ aliquem nasciturum, qui liberaret eos ab illa ser-
 „ vitude. Undè ex elegantia pueri aestimabant ali-
 „ quam virtutem Dei esse in illo. Ipsi enim erant
 „ rudes, & rustici: sudantes in operibus luti, &
 „ lateris. Eccl. 19. *ψ*. 26. Ex visu cognoscitur vir.
 „ Ex quo habetur, quòd licet fides sit de invisibi-
 „ libus, tamen per aliqua signa visibilia possumus
 „ niti ad ipsam. Marc. ult. *ψ*. 20. Sermonem con-
 „ firmante sequentibus signis. Quòd autem ipsi
 „ hoc fecerint ex fide, non ex affectu carnali, pa-
 „ tet, quia non timuerunt Regis edictum. Undè
 „ exponebant se periculo personarum, quòd non
 „ fecissent, nisi credidissent aliquid magnum futu-
 „ rum de puero.”

Dices: ipsi postea exposuerunt ipsum, ergo non
 propter fidem servabant ipsum.

R. cum eodem ibidem: ” Posuerunt ipsum non
 „ ad necandum, sed ne furriperetur eis, undè posue-
 „ runt eum in fiscella, committentes eum Divinæ
 „ Providentiæ. Credebant enim probabiliter, quòd
 „ fuisset interfectus, si fuisset apud eos inventus.”

Pet. 37. An non sit contradictio *ψ. 27. Fide re-*
liquit Ægyptum, non veritus animositatem Re-

gis, & Exod. 2. v. 14. Timuit Moyses, & ait: quomodo palam factum est, verbum istud? Audi- vitque Pharao sermonem hunc, & quærebat occi- dere Moysen, qui fugiens de conspectu ejus.

R. Neg. cum S. Tb. hic lect. 6. " Exod. 2. pri-
 „ mò fugit de Ægypto, interfecto Ægyptio: se-
 „ cundò autem exivit quandò simul omnes Filios
 „ Israël eduxit: Glossa autem exponit de secundo
 „ exitu; quia sequitur (non veritus animositatem)
 „ id est, indignationem Regis: in primo enim
 „ exitu legitur Exodi 2. eum timuisse. Prov. 14. v. 35.
 „ Iracundiam Regis inutilis sustinebit: in secundo
 „ verò non timuit. Prov. 28. v. 1. Justus quasi Leo
 „ confidens, absque terrore erit. Potest tamen re-
 „ ferri ad primum; sed numquid tunc non timuit?
 „ Respondeo dicendum quòd in timore duo sunt
 „ consideranda: unum quod aliquandò potest esse
 „ vituperabile, scilicet quòd aliquandò propter ti-
 „ morem facit aliquid non faciendum, vel dimit-
 „ tit faciendum, & sic non timuit Moyses; quia
 „ propter timorem non dimisit juvare fratres suos.
 „ Aliud est quod potest esse laudabile, quandò
 „ scilicet, salvâ fide, refugit periculum propter ti-
 „ morem instantem, Matt. 10. v. 23. Cùm perse-
 „ quentur vos in Civitate ista, fugite in aliam: si
 „ enim aliquis salvâ honestate suâ posset vitare pe-
 „ riculum, & non vitaret, stultus esset, & tentaret
 „ Deum, quod est diabolicum, & sic Jesus cessit
 „ volentibus ipsum lapidare, nec ad suggestionem
 „ diaboli voluit se præcipitare: ita & Moyses con-
 „ fidens de divino auxilio fugit propter timorem
 „ Regis ad tempus."

Pet. 38. An *Rabab* sit laudanda à fide excipiens
 exploratores v. 31., cùm fuerit mentita dicens Jo-
 suë 2. v. 6. Nescio quo abierunt?

R. Affirm. cum *Estio* hic: Studium servandi ex-
 ploratores effectum fuisse fidei; mendacium verò
 ab humana prudentia suggestum fuisse: neque enim

qui fidem habent, omnia agunt ex fide, ut *S. Aug.* lib. de mendacio cap. 15. de similibus ait: "Non
 „ est itaque in eis remunerata fallacia, sed bene-
 „ volentia, benignitas mentis, non iniquitas men-
 „ tientis."

Pet. 39. Ponuntur *ψ.* 32. multi Sancti, qui maxi-
 ma peccata fecerunt, ut: *Gedeon, Samson, Jephthe,*
David? Ergo illi non possunt poni in catalogo
 Sanctorum?

R. cum *S. Tb.* hic lect. 7. "Aliqui istorum ali-
 „ qua mala fecerunt, & aliqua bona: undè non
 „ numerantur hic nisi quantum ad bona," & quia
 finaliter in bono statu, ac sanctè in Domino obie-
 runt.

Pet. 40. Assigna mihi quinam: *Obturaverunt*
ora Leonum, extinxerunt impetum ignis, effuge-
runt aciem gladii, &c. *ψ.* 33. & seq.

R. cum *S. Tb.* hic lect. 7. " (*Obturaverunt ora*
 „ *Leonum*) loquitur autem in plurali, licet non
 „ fuerit nisi unus, scilicet Daniël, Dan. 6. *ψ.*
 „ 22., sicùt etiam dicitur Matt. 2. *ψ.* 20. Defuncti
 „ sint enim qui quærebant animam pueri. Nullus
 „ autem tunc quærebat CHRISTUM occidere, nisi
 „ solus Herodes. Cujus ratio est, quia loquitur de
 „ omnibus Sanctis communiter, quasi de uno col-
 „ legio Sanctorum. Et quod unus facit, imputatur
 „ aliis, & etiam omnibus, quod fit per virtutem
 „ S. Spiritûs, quæ est communis omnibus. Undè
 „ etiam in isto contextu loquitur tamquam de plu-
 „ ribus. Potest etiam dici quod hoc completum
 „ est in David, qui sicùt ipse dicit 1. Reg. 17. *ψ.*
 „ 36. Leonem & ursum interfecit. Et etiam Sam-
 „ son, Jud. 14. *ψ.* 6. Per Leonem autem spiritua-
 „ liter intelligitur diabolus... (*Extinxerunt impe-*
 „ *tum ignis*) sicùt habetur de tribus Pueris, Dan.
 „ 3. *ψ.* 49. Sidrach, Misach, & Abdenago. Item
 „ ad preces Moysis, & Aäron extinctus est ignis,
 „ qui missus à Domino devorabat populum mur-

„ murantem, sicut patet Num. 11. & 16. Ignis iste
„ est interior motus concupiscentiæ vel iræ...
„ (Effugerunt aciem gladii) id est, aciem hostis
„ cum gladiis acutis. Hoc autem frequentissimè
„ factum fuit per ipsos, sicut patet de Josuë, Ge-
„ deone, & David. Per gladium autem mala suasio
„ intelligitur... (Convaluerunt de infirmitate.) Si-
„ cut specialiter apparet de Ezech. 4., Reg. 20.,
„ & Isa. 38. Ista autem infirmitas est peccatum...
„ (Fortes facti sunt in bello.) Sicut patet de Jo-
„ suë, Eccl. 46. v. 1. Fortis in bello Jesus Nave,
„ successor Moyse in Prophetis &c. Sic patet etiam
„ de multis aliis... (Castra verterunt exterorum.)
„ Sicut patet de Machabæis, & de David, Ps. 26.
„ (Et lect. 8. distenti sunt.) In eculeis, sicut di-
„ citur 1. Mach. 2., & 2. Mach. 6. de Pueris sus-
„ pensis ad cervices matrum, & 7. de septem Fra-
„ tribus... (Alii experti sunt ludibria.) Sicut patet
„ de Samson, Jud. 16., de Tobia, & Job, & de
„ Isaia. (Et verbera.) Sicut patet de Michæa, 3.
„ Reg. ult., & 2. Paral. 18.... (Insper & vincula
„ & carcères.) Sicut Hieremias, Jer. 20., 37., &
„ 38. Et Michæas, 3. Reg. ult.... (Lapidati sunt.)
„ Naboth, 3. Reg. 21. Et Hieremias, de quo le-
„ gitur, quod Judæi lapidaverunt eum in Ægypto
„ ... Zacharias etiam filius Joïadæ fuit lapidatus,
„ ut legitur 2. Paral. 24.... (Secti sunt.) Hoc di-
„ cit propter Esaïam, quem Manasses fecit ferari
„ ferrâ ligneâ... (Tentati sunt.) Ut scilicet con-
„ sentirent, Quod dicit propter Mathathiam, &
„ filios ejus, 1. Mach. 2. Et propter Eleazarum,
„ 2. Mach. 6. Et propter historiam de septem Fra-
„ tribus cap. 7.... (Circumierunt in melotis, in
„ pellibus caprinis.) Melota est vestis facta de pil-
„ lis camelorum, ut quidam dicunt. Vel melius,
„ quod taxus habet pellem hirsutam, de qua fit
„ vestis, quæ dicitur melota. Pellis caprina, cum
„ hoc, quod est hirsuta, est etiam vilis. Et hæc

„ dicuntur de Elia, 4. Reg. 1. *ψ*. 8. Quod erat vir
 „ pilosus, & zonâ pelliceâ accinctus renibus...
 „ Qui profitentur statum pœnitentiæ, debent osten-
 „ dere signa professionis. Et ideò licet eis uti tali-
 „ bus vestibus. (Egentes.) Et hoc fuit specialiter
 „ de Elia, quia pastus fuit à Corvo, & à Muliere
 „ Vidua, 3. Reg. 17. (Angustiati.) Sicùt patet de
 „ Elia, qui fugit à facie Jezabel, 3. Reg. 19. Et
 „ de David qui fugit à facie Absalon, 2. Reg. 15.”

Pet. 41. Quo sensu dicatur *ψ*. 35. *Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 7.” Id est, per resurrectio-
 „ nem. Quòd aliqui malè intelligentes exposue-
 „ runt mortuos suos, id est viros suos resuscitados,
 „ per hoc asserentes, quòd per mortem non solva-
 „ tur matrimonium, quòd falsum est, etiam si re-
 „ surgeret. Et est contra Apostolum Rom. 7. *ψ*.
 „ 3. Si dormierit vir ejus, liberata est à lege viri
 „ ... matres filios suos mortuos receperunt per re-
 „ surrectionem.” Ut Vidua *Sareptana* 3. Reg. 17.
 ab *Elia*, & ab *Elisæo Sunamitis* 4. Reg. 4.

Pet 42. Explica mihi verba *ψ*. 35.: *Non susci-
 pientes redemptionem, ut meliorem invenirent re-
 surrectionem?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 8.: ” Undè dicit: (Non
 „ suscipientes redemptionem) id est, liberatio-
 „ nem: qui enim subjicitur pœnæ, est quodam-
 „ modò servus pœnæ. Et ideò liberari à pœna,
 „ dicitur redemptio, Ps. 77. *ψ*. 42.: Die quâ re-
 „ demit eos de manu tribulantis. Sed quare non
 „ fuerunt liberati, ostendit, quia hoc non fuit
 „ propter hoc, quia Deus haberet providentiam
 „ de ipsis, sed ut invenirent vitam æternam, quæ
 „ melior est, quàm liberatio in quacumque pœna
 „ præsenti, vel quacumque resurrectio vitæ præ-
 „ sentis. Et ideò dicit: (Ut meliorem invenirent
 „ resurrectionem) Job 19. *ψ*. 25.: In novissimo
 „ die, de terra surrecturus sum. Isaiæ 26. *ψ*. 19.:

„ Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent. Vel
 „ dicit meliorem, quia ex hoc ipso, quòd majora
 „ pro CHRISTO passi sunt, majus præmium reci-
 „ pient. Sicùt enim dicitur I. Cor. 15. v. 41.:
 „ Stella differt à stella in claritate, sic erit resur-
 „ rectionis mortuorum. Qui enim fuerunt majores in
 „ merito, majores erant in præmio. Et ideò Apo-
 „ stoli præferuntur Martyribus: Martyres verò om-
 „ nibus aliis. Majores enim merito, majores sunt
 „ præmio. Præcipua verò sunt merita Martyrum,
 „ Joan. 15. v. 13.: Majorem hâc dilectionem ne-
 „ mo habet &c.

Dices: Ergo quilibet Martyr major est quolibet Confessore.

R. cum S. Tb. loc. cit.: " Potest enim comparari,
 „ unus alteri, vel quantum ad genus operis, vel quan-
 „ tum ad gradus charitatis. Nullus autem actus
 „ quantum est de se, est ita meritorius, sicut quo-
 „ quis moritur propter CHRISTUM, quia dat illud,
 „ quod habet carius, scilicet vitam propriam.
 „ Matth. 5. v. 10.: Beati qui persecutionem pa-
 „ tiuntur propter justitiam. Si verò consideretur
 „ radix omnis meriti, quæ est charitas, I. Cor.
 „ 13. v. 2.: Sic opus procedens ex majori cha-
 „ ritate, est magis meritorium. Et sic potest unus
 „ simplex Confessor esse majoris meriti apud Deum.
 „ (Quàm unus Martyr) Apostolus autem loquitur
 „ in genere operis, dicens: Ut scilicet meliorem,
 „ id est, majorem & clariorem invenirent resur-
 „ rectionem. Undè, ly meliorem, importat com-
 „ parationem statûs præsentis vitæ ad futuram re-
 „ surrectionem, vel comparisonem claritatis re-
 „ surrectionis unius resurgentis ad claritatem alte-
 „ rius. "

Pet. 43. Quomodò *Esau* cap. 12. v. 17. *Non in-
 venerit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis
 inquisisset eam, cùm Ezech. 18. v. 24. dicatur:
 Quicumque borâ ingemuerit peccator, vivet.*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 3. " Pœnituit Esau non
 „ quia vendiderat primogenita, sed quia perdide-
 „ rat. Undè non dolebat de peccato venditionis,
 „ sed de damno perditionis. Et ideò pœnitentia
 „ ejus non fuit accepta, quia non erat vera. Sic
 „ etiam pœnitent damnati in inferno. (Et 3. p. q.
 „ 86. a. 1. ad 1. dat rationem.) Esau non verè pœ-
 „ nituit. Quòd patet ex hoc quod dixit: venient
 „ dies luctûs patris mei, & occidam Jacob fratrem
 „ meum. "

Pet. 44. Ubinam habeatur scriptum, id quod *ψ.*
 20. dicitur: *Si bestia tetigerit montem, lapidabi-*
tur?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 4. " Exod. 19. *ψ.* 12. ubi
 „ dicitur: Omnis qui tetigerit montem, morte mo-
 „ rietur. Manus non tanget eum, sed lapidibus
 „ opprimetur, aut confodietur jaculis: sive jumen-
 „ tum fuerit, sive homo, non viveret. Apostolus au-
 „ tem ad majorem terrorem non facit mentionem
 „ hìc, nisi de jumentis, quæ jubentur in lege oc-
 „ cidi ad ostendendum gravitatem peccati. "

Pet. 45. De qua motione dicatur *ψ.* 26. *Adhuc*
semel: & ego movebo non solum Terram, sed &
Cœlum? & ex quo Propheta fuerit id desumptum?

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 5. " Autoritas illa po-
 „ nitur Aggæi 2. *ψ.* 22. Non tamen secundum li-
 „ teram nostram ... Et est sensus idem ... Mani-
 „ festum est quod illud quod promittebatur, erat
 „ implendum in novo Testamento, scilicet no-
 „ vum Cœlum & Terra nova. Isaïæ 65. *ψ.* 17.
 „ Ecce ego creo novos Cœlos, & Terram novam
 „ ... Quod autem dicit: adhuc semel, declarat
 „ translationem mobilium ad statum scilicet immobi-
 „ litatis. Et quasi aliquis quæreret, utrùm hoc Deus
 „ posset facere, subdit (tamquam factorum) om-
 „ nia enim facta Divinæ Potestati subjiciuntur.
 „ Undè sicut ex nihilo facit ea Deus, ita potest ea
 „ pro suæ voluntatis arbitrio immutare. Et hoc

„ (ut maneant ea , quæ sunt immobilia) id est ,
 „ quantum ad essentias suas principales remaneant
 „ immobilia , sed quantum ad aliquas accidentales
 „ dispositiones immutabuntur. Ps. 101. v. 27. Et
 „ sicut opertorium mutabis eos , & mutabuntur
 „ &c. Quæ suprâ cap. 1. sunt exposita. Ex his pa-
 „ tet , quod ista in veteri Testamento , & si mo-
 „ vebantur , non tamen ad statum incorruptionis ,
 „ & immutabilitatis , sed hoc fit tantum in novo ,
 „ in signum quod promissa veteris Testamenti erant
 „ mutabilia , non autem novi.”

Pet. 46. Quid intelligatur v. 28. per : *Regnum immobile* ?

R. cum S. Th. loc. cit. : ” Deus nobis repromit-
 „ tit Cœlum : & terram immobilia , per quæ de-
 „ signantur bona futura immobilia & sempiterna.”

Pet. 47. Quid significetur per : *Habemus gratiam* &c. ?

R. cum eodem Ang. ibidem ; ” Habemus , id
 „ est , reddimus : (Gratiam) id est , gratiarum ac-
 „ tionem. 2. Cor. 9. v. 15. : Gratias ago Deo su-
 „ per inenarrabili dono ejus. Et hoc (suscipien-
 „ tes) id est , quia suscipimus , etsi non in re ,
 „ tamen in spe promissionis. (Regnum immobile)
 „ Psal. 144. v. 13. : Regnum tuum Regnum om-
 „ nium sæculorum. Luc. 1. v. 33. : Regni ejus
 „ non erit finis. Vel per gratiam intelligitur donum
 „ gratiæ , quod in præsentî recipimus tamquam
 „ pignus æternæ gloriæ. Et ideò dicit : (Itaque
 „ suscipientes Regnum immobile) id est , futuræ
 „ gloriæ , quod nobis promittitur Luc. 12. v. 32. :
 „ Nolite timere pusillus grex , quia complacuit
 „ Patri vestro dare vobis Regnum. Quod enim
 „ speramus , habemus , scilicet gratiam , quam tan-
 „ quam quoddam gloriæ inchoativum accipimus.
 „ Sicut enim natura non deficit in necessariis ,
 „ multò minùs Deus. Et ideò dat nobis spem il-
 „ lius Regni , & per consequens gratiam , per quam

„ perveniamus. Rom. 5. *ψ*. 2. : Accessum habemus per Fidem in gratiam. Ps. 83. *ψ*. 12. : Gratiam, & gloriam dabit Dominus ”

Pet. 48. Cur Deus *ψ*. 29. dicatur : *Ignis consumens* ?

R. cum eodem *Ang* loc. cit. ” Deus præcipuè
 „ nominatur ignis , propter ejus claritatem , quia
 „ lucem inhabitat inaccessibilem , 1. Tim. 6. *ψ*. 16.
 „ Item , quia maximè activus , Isaïæ 26. *ψ*. 12. Omnia opera nostra operatus est in nobis. Item , altior est in situ. Ps. 112. *ψ*. 4. Excelsus super omnes gentes Dominus , &c. Item , purgat peccata , & quasi consumit. Undè dicit hîc , quòd (est ignis consumens) scilicet peccata. Mal. 3. *ψ*. 2. Ipse enim quasi ignis conflans. Et sequitur , & purgabit filios Levi. Suprà cap. 1. Purgationem peccatorum faciens. Item , consumit peccatores puniendo , suprà cap. 10. Terribilis autem quædam expectatio , & ignis æmulatio , quæ consumtura est adversarios. Et ideò , quia ista nobis promissa sunt. (Isaïæ 10. *ψ*. 17. Erit lumen Israël in igne , & Sanctus ejus in flamma. Ps. 96. *ψ*. 3. Ignis ante ipsum præcedet , & inflammabit in circuitu inimicos ejus.) Ideò debemus studere ad serviendum , & placendum Deo.”

Pet. 49. Quinam propter hospitalitatem meruerint Angelos hospitio recipere , cap. 13. *ψ*. 2. ?

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 1. ” Patet de Abraham , & Loth. Gen. 19.”

Pet. 50. Explica mihi verba *ψ*. 3. *Mementote vincitorum , tamquam simul vincti* &c. ?

R. cum eodem *Ang.* loc. cit. ” Illorum scilicet , qui propter Deum missi sunt in carcerem : mementote visitando & redimendo , tamquam essetis simul corporaliter cum eis vincti. Hoc enim est aliud opus misericordiæ. Matth. 25. *ψ*. 36. In carcere eram & venisti ad me ... Specialiter au-

„ tem hoc pertinet ad opus misericordiæ, alienam
 „ miseriam suam reputare.”

Pet. 51. Quo sensu *ψ.* 4. dicatur : *Honorabile
 connubium in omnibus?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” Supple sit in omnibus,
 „ qui continere nolunt, non conjunctio fornica-
 „ toria. Et dicitur, honorabile, quandò fit secun-
 „ dùm debitas circumstantias matrimonii. Ex quo
 „ paret, quòd actus matrimonialis potest esse sine
 „ peccato, quod est contra hæreticos. 1. Cor. 7.
 „ *ψ.* 28. Si nupserit Virgo non peccavit. Undè
 „ Dominus ad ostendendum bonum esse actum
 „ matrimonii, primum signum fecit in nuptiis, &
 „ matrimonium nobilitavit præsentia suâ corpo-
 „ rali : & nasci voluit de conjugata.”

Pet. 52. Proba mihi fornicatores & adulteros à
 Domino puniendos esse?

R. cum *S. Scripturâ* hîc : *Fornicatores enim &
 adulteros judicabit Deus.* In quæ verba ait *Ang.*
 loc. cit. ” In quo Apostolus elidit errorem aliquo-
 „ rum dicentium, quòd Deus peccata carnalia non
 „ punit nec curat. Eph. 5. *ψ.* 6. Nemo vos sedu-
 „ cat inanibus verbis, propter hæc enim, scilicet
 „ propter peccata carnalia, quòd præmiserat, venit
 „ ira Dei in filios diffidentiae ... (Deus judicabit.) Id
 „ est, condemnabit. Eph. 5. *ψ.* 5. Omnis fornicator
 „ aut immundus, aut avarus, quod est idolorum
 „ servitus, non habet partem in Regno Dei &
 „ CHRISTI.”

Pet. 53. Quo sensu dicatur *ψ.* 9. *Optimum est
 enim gratiâ stabilire cor, non escis : quæ non pro-
 fuerunt ambulanti in eis?*

R. cum *S. Tb.* hîc lect. 2. ” Sciendum est, quòd
 „ in primitiva Ecclesia fuit unus error, quòd ad
 „ salutem necessaria erat observantia legalium, quæ
 „ præcipuè consistebat in quibusdam cibis sumen-
 „ dis, puta Agni Paschalis. Exod. 12., & in absti-
 „ nendo à quibusdam cibis, sicut patet Lev. 11.,

„ & in aliis multis locis. Alius error fuit, quòd
 „ passim licebat uti delectationibus corporalibus,
 „ & iste fuit error Nicolaitarum. Et de utroque
 „ possunt verba hæc exponi, sed magis propriè de
 „ primo... (Optimum est gratiâ stabilire cor.)
 „ Nam debet esse firmum & stabile. Contra quod
 „ dicitur in Ps. 39. *ψ.* 13. Cor meum dereliquit me.
 „ Hoc autem non stabilitur escis corporalibus, sed
 „ per gratiam justificantem. Rom. 3. *ψ.* 24. Justi-
 „ ficati gratis per gratiam ipsius, & per redemp-
 „ tionem, quæ est in CHRISTO JESU. Et ideò dicit
 „ (non escis, quæ non profuerunt) Rom. 14. *ψ.* 17.
 „ Non est Regnum Dei esca, & potus, sed justi-
 „ tia & pax, &c. Non est ergo stabilimentum
 „ cordis, in moderata vel superflua sumptione ci-
 „ bi, sed magis in gratia Dei... (Ambulantibus
 „ in eis) id est, sperantibus in eis, quia illis, qui
 „ eis utuntur ad necessitatem, profunt ad salutem
 „ corporis; sed qui totum studium ponunt in eis,
 „ ambulant in ipsis, & talibus nec proficiunt ad
 „ salutem animæ nec corporis. Jer. 11. *ψ.* 15. Num-
 „ quid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas,
 „ in quibus gloriata es.”

„ Pet. 54. Quomodò verificari possit dictum *ψ.* 10.
Habemus Altare, de quo edere non habent potesta-
tem, qui Tabernaculo deserviunt?

R. cum *Ang.* loc. cit. (Habemus Altare) istud
 „ Altare vel est Crux CHRISTI, in quâ CHRISTUS
 „ pro nobis immolatus est, vel ipse CHRISTUS, in
 „ quo, & per quem preces nostras offerimus. Et
 „ hoc est Altare aureum, de quo dicitur Apoc. 8.
 „ *ψ.* 3. (De isto ergo Altari non habent potesta-
 „ tem edere,) id est, fructum Passionis CHRISTI
 „ percipere, & ipsi tamquam capiti incorporari
 „ (qui Tabernaculo) legalium (deserviunt) Gal. 5.
 „ *ψ.* 2. Si circumcidamini, CHRISTUS vobis nihil
 „ proderit. Vel Tabernaculo corporis deserviunt,
 „ qui carnales delectationes sequuntur. Rom. 13.

„ *ψ.* 14. Carnis curam ne feceritis in desideriis.
„ Talibus enim nihil prodest. 1. Cor. 11. *ψ.* 29.
„ Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium
„ sibi manbucat, & bibit. Dicitur autem corpus
„ Tabernaculum, quia in ipso tamquam in bello
„ habitamus contra hostes, & modicum manet. 2.
„ Petr. 1. *ψ.* 14. Velox est depositio Tabernaculi
„ mei, & ideò non est ei deservendum.”

Pet. 55. Quo sensu dicatur *ψ.* 17. *Hoc enim non expedit vobis?*

R. cum *S. Tb.* hìc lect. 3.” (Hoc enim non expedit vobis) quòd scilicet ipsi gemant pro nobis ex rebellionem nostra. Deus enim vindicabit pro ipsis. Ps. 105. *ψ.* 32. Irritaverunt Moysem in castris, Aäron sanctum Domini. Aperta est terra, & deglutivit Dathan, & operuit super congregationem Abiron. Isaïæ 63. *ψ.* 10. Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt eum, & afflixerunt Spiritum S. ejus. Sequitur: Et conversus est eis in inimicum, & ipse debellavit eos. Nota autem quòd dicit, (Non expedit vobis) non enim dicit, non expedit illis. Gemere enim pro commissis subditorum, benè expedit Prælati. Sic gemebat Samuël super reprobatione Saülis. 1. Reg. 15. & 16.”

Pet. 56. Quare dicatur *ψ.* 20. *In Sanguine Testamenti æterni?*

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” Id est, in virtute Sanguinis CHRISTI, per quem confirmatur Testamentum novum, in quo æterna promittuntur, ad differentiam veteris: CHRISTUS enim Sanguinem suum dicit Sanguinem novi Testamenti, Apostolus autem dicit æterni. Et ideò in consecratione Sanguinis, in forma ponitur utrumque. Ipse verò CHRISTUS per Passionem suam meruit sibi, & nobis gloriam Resurrectionis. Ideò dicit, quòd (Eduxit Dominum nostrum JESUM CHRISTUM de mortuis in Sanguine Testa-

242 *Exam. dec. quart. in Epist. ad Hebr.*

„ menti æterni.) Phil. 2. ψ. 8. Humiliavit semet-
 „ ipsum, &c. Zach. 9. ψ. 11. Tu verò in Sanguine
 „ Testamenti tui, eduxisti vinctos de lacu, in quo
 „ non erat aqua.”

Pet. 57. Quid nobis significare velit per verba
 ψ. 22. *Ut sufferatis verbum solatii?*

R. cum *Ang.* loc. cit. ” Id est, patienter porte-
 „ tis verba Epistolæ hujus, (quia sequitur: *ete-*
 „ *nim per paucis scripsi vobis*, id est, valdè paucis)
 „ in qua, & si in aliquo vos deprehendi, totum
 „ est ad consolationem vestram. Rom. 15. ψ. 4.
 „ Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam
 „ scripta sunt.”

Dices: id non potest intelligi de illa Epistola,
 quòd *per paucis*, sive valdè paucis eis scripserit
D. Paulus, quia ista Epistola ad *Hebræos* est inter
 longiores *D. Pauli* Epistolas.

R. cum eodem Doctore loc. cit. ” Quòd verum
 „ est respectu mysteriorum quæ in ipsa continen-
 „ tur. In ista enim Epistola ferè omnia mysteria
 „ veteris Testamenti continentur. Sermones au-
 „ tem breves valdè accepti sunt, quia si boni sunt,
 „ indè avidiùs audiuntur: si verò mali, parùm gra-
 „ vant. Eccle. 5. ψ. 1. Pauci sunt sermones tui.”

EXAMINA

IN OMNES

EPISTOLAS CANONICAS.

EXAMEN PROOEMIALE.

Circa illas in generali.

Et. 1. Quot sint Epistolæ Catholicæ,
& assigna illas?

R. cum *Conc. Trid.* sess. 4. sunt sep-

tem: Petri Apostoli duæ, Joannis

„ Apostoli tres, Jacobi Apostoli una,

„ Judæ Apostoli una.”

Pet. 2. Quare dicantur Catholicæ, vel Canonicæ?

R. 1. cum *S. Tb.* præf. in 7. Epist. Canonicas:
„ Incipiunt Epistolæ Canonice, id est regulares.”

R. 2. cum Interpretibus, quia continent generales regulas vitæ christianæ, & sunt ad universam Ecclesiam directæ.

Dices: secunda & tertia *Joannis* sunt scriptæ ad privatas personas.

R. cum *Estio*, usum obtinuisse, ut & illæ duæ sic vocarentur, eò quòd in unum volumen cum aliis essent inclusæ.

Pet. 3. Qualis sit ordo harum Epistolarum?

R. Ab omnibus idem ordo non observatur, quia *Conc. Trid.* ponit ordinem ut supra, & N. vulgata illas hoc ordine habet: prima *Jacobi*, quam sequuntur duæ *Petri*, tres *Joannis*, & una *Judæ*, quem vulgatæ ordinem prosequimur.

Pet. 4. Quinam sint authores illarum Epistolarum?

R. cum SS. PP. Epistolæ primæ, quæ est *S. Jacobi*, *Jacobus* Apostolus author est, ut cap. I. v. I. dicitur: *Jacobus Dei & Domini nostri JESU CHRISTI Servus*. Nempè *Jacobus minor*, *Alphæi* seu *Cleophae* filius, dicitur *frater Domini*. Ità SS. *Hier.*, *Euseb.*, *Amb.*, *Aug.* & alii passim. Duas sequentes à *S. Petro* Apostolorum principe scriptas fuisse, communis Interpretum est sententia, idque patet ex cap. I. v. I. utriusque Epistolæ ubi legitur: *Petrus Apostolus JESU CHRISTI*, & *Simon Petrus Servus, & Apostolus JESU CHRISTI*. Idem habet *Trid.*, & *S. Hier.* lib. de Script. Eccl. verbo *Petrus*, dicens: "Scripsit duas Epistolas." Trium sequentium Epistolarum author est *S. Joannes* Apostolus & Evangelista, ut ait *S. Hier.* Epist. 103. cap. 7. conformiter ad *Trid.* loc. cit. "Jacobus, Petrus, Joannes, & Judas Apostoli, septem Epistolas ediderunt." Ex quibus verbis habemus *Judam* septimæ Epistolæ authorem esse, non *Iscariotem*, sed fratrem *Jacobi* minoris, *Thaddæi* & *Lebbæi* cognominatum.

Pet. 5. Quâ linguâ illæ sint conscriptæ?

R. Græcè omnes septem ab Apostolis conscriptas esse, utpotè vulgari tunc linguâ, etiam Judæis extra Judæam degentibus.

Pet. 6. Ubi & quandò scriptæ sint?

R. *Jacobi* Epistolam verosimiliter esse scriptam *Jerosolymis*, in qua urbe erat Episcopus, & ferè continuò refedit, ac tantùm scriptam asserimus post annum CHRISTI 55., quia tunc tantùm scripta fuit

Epist. ad *Rom.* ut diximus Resp. 4. Examin. proœmialis in Epist. *Pauli*. Et cum illa sit scripta contra errores exortos ex ista Epist. ad *Rom.* malè intellectâ, ut insinuat *S. Aug.* lib. de fide, & oper. cap. 14. dicens: "Petri, Joannis, Jacobi, Judæ, contra eam maximè dirigunt intentionem, ut, vehementer astruant fidem sine operibus nihil, prodesse." Et ante Pascha anni CHRISTI 62. quia tunc temporis, *Jacobus minor* est martyrio affectus, ut ostendit *Tillem.* de morte *Jacobi*, & *Josephus* lib. 20. antiq. cap. 16.

Prima *Petri Romæ* scripta fuit, quia cap. 5. v. 13. dicitur: *Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone coelecta*, atqui SS. PP. per *Babylonem* hic intelligunt *Romam*, *S. Hier.* lib. de Script. Eccles., (qui adducit *Papiam S. Joannis Evang.* Discipulum, & *Clementem*.) *Euseb.* lib. 2. hist. Eccl. 14., *Clemens Alex.* lib. 6. Hypotyseon cap. 5. & alii. At scripta fuit anno CHRISTI 43., *Claudii* 3. in fine, vel antea quia c. 5. v. 13. facit mentionem de *Marco* dicens: *Salutat vos ... Marcus filius meus*, qui tertio anno *Claudii* à *Petro* missus fuit *Alexandriam*, *Euseb.* in Chronico. Et *S. Tb.* in cap. 1. Epist. 1. *S. Petri*: "Scribit autem eis à, Roma tempore *Claudii Cæsaris*."

Secunda *Petri* etiam scripta fuit *Romæ* è carcere *Mamertino* immediatè ante mortem suam anno CHRISTI 67., *Neronis* 13., quia illo tempore *Petrus* martyrio affectus est, & hanc scriptam fuisse immediatè ante, patet ex cap. 1. v. 13. suæ Epist. 2. ubi legitur: *Iustum autem arbitror quamdiu sum in hoc Tabernaculo, suscitare vos in commonitione: certius quòd velox est depositio Tabernaculi mei, secundum quod Dominus noster JESUS CHRISTUS significavit mihi.* Et cum novem menses ultimos fuerit in illo carcere, ut habent acta SS. *Processi*, & *Martiniani*. Ergo &c.

Circa tres *S. Joannis* Epistolas nihil certi deter-

minari potest quoad locum & tempus scriptionis earum : sunt tamen qui è *Pathmo* insula, in qua exulavit, scriptas velint; ubi & vidit *Apocalypsim*. Alii verò putant scriptas post reditum ab exilio. Sunt & alii putantes has biennio ante ipsius mortem *Ephesi* scriptas, vel in *Partbia*, vel in aliqua *Asiæ* Provincia.

Judæ Epistola saltem scripta fuit ante annum CHRISTI 61. (ut tradit *Onuphrius* in Chronico suo) quo *S. Judas* cum fratre suo *Simone* Chananæo martyrium in *Perside* subivit, consequenter probabiliter in *Perside* fuit conscripta.

Pet. 7. Ad quos sint illæ Epistolæ conscriptæ?

R. *Jacobi* Epistolam ad Judæos per varia loca dispersos scriptam fuisse, cum cap. 1. v. 1. dicat: *Duodecim tribubus quæ sunt in dispersione*. Primam & secundam *Petri* scriptas fuisse ad *advenas dispersionis*, ut cap. 1. v. 1., ad quas etiam secundam scriptam fuisse, habetur 2. *Petr.* 3. v. 1. *Hanc ecce vobis secundam scribo Epistolam*. *S. Aug.* lib. 22. contra *Faust.* cap. 89. per *advenas* intelligit "gentes ad fidem conversas," & *S. Hier.* lib. de Script. Eccles. verbo *Petrus*, per *advenas* exprimit *Judæos*: sed hos SS. PP. ad concordiam revocamus dicendo: has principaliter ad Judæos dispersos per *Pontum*, *Galatiam*, *Cappadociam*, *Asiam*, & *Bitbryniam*, secundariò ad gentes conversas destinatas fuisse: quia aliqua habentur in his Epistolis quæ unice pertinent ad Judæos: ut 1. *Petr.* 1. v. 1. *Advenis dispersionis*, cum gentes non essent *advenæ* regionum, quas ibi recenset, sed Judæi. cap. 2. v. 11. *Obsecro vos tamquam advenas, & peregrinos abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam, conversationem vestram inter gentes habentes bonam*. Ad Judæos spectat, & cap. 3. v. 6. *Mulieres Hebræas hortatur dicens: Sicut Sara obediebat & Abrahæ, Dominum eum vocans, cujus estis filiæ*

benè facientes. Ac ad Gentes pertinet dictum cap. 2. *ψ.* 10. Epist. 1. *Qui aliquandò non populus, nunc autem populus Dei &c.*, ut attestatur *D. Paulus* ad *Rom.* 9. *ψ.* 25. qui hoc *Osee* testimonium de vocatione Gentium intellexit. Ergo.

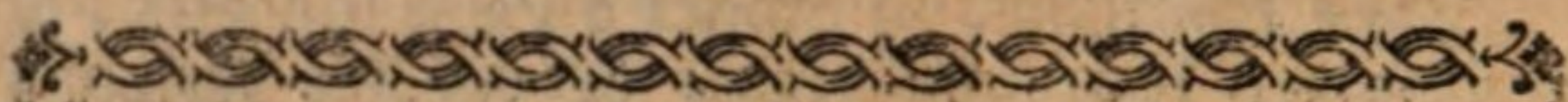
Primam *Joannis* Epistolam ad *Parthos* scriptam fuisse, ajunt *Higynius* Papa Epist. 1., *Possidius* in indiculo operum *Augustini*, & ipse *Aug.* lib. 2. quæstionum *Evang.* cap. 39. Secundam *Joannis* ad *electam Dominam.* Et tertiam ad *Cajum* scriptas fuisse ex initio earum patet.

Judæ Epistolam ad omnes à Patre dilectos, & à *CHRISTO JESU* conservatos & vocatos scriptam fuisse etiam constat ex initio hîc.

Pet. 8. Quænam doctrina ac materia in his ponatur?

R. 1. cum *S. Th.* præf. in 7. *Epistolas Canonicas*:
 „ *Jacobus* docet enim contemnere quatuor ad mun-
 „ danam prosperitatem pertinentia, scilicet mun-
 „ danam sapientiam in 1. cap. Ubi docet gauden-
 „ dum in tribulatione, omne gaudium existimate
 „ fratres &c. Et gloriari in humilitate, gloriatur
 „ frater humilis &c. Sæcularem pompam in 2. cap.
 „ Ubi reprobatur acceptionem personarum. Popula-
 „ rem famam in 3. cap. Ubi reprobatur appetentes
 „ magisterium, nolite plures magistri fieri fratres
 „ mei. Temporalem affluentiam in 4. & 5. cap....
 „ *Petrus* scribit *Profelytis*, qui erat dispersi, &
 „ pro *CHRISTI* fide patiebantur, & ideò scribit
 „ eis consolando, & informando in sustentia ad-
 „ versitatis, undè statim in principio Epistolæ,
 „ modicum si oportet nunc contristari &c....
 „ De amore fraternæ & divinæ charitatis princi-
 „ paliter agitur in Epistolas *Joannis*. 1. *Joan.* 4. *ψ.*
 „ 7.: *Charissimi diligamus invicem, quia charitas*
 „ *ex Deo est* ... Principaliter agitur in Canonica
 „ *Judæ* de fuga carnalis voluptatis. Undè ibi dici-
 „ tur, odientes eam quæ carnalis est maculatam
 „ tunicam.”

R. 2. cum *S. Aug.* lib. de fide & oper. cap. 14. etsi earum argumentum non sit unum, tamen in eo omnes fermè convenire, ut adversus insurgentes hæreses *Simonis*, & *Nicolai*, ac similium, qui satis esse ad salutem fidem sine operibus prædabant, *D. Pauli* dictis ad *Rom.* & *Gal.* abutentes, tradant bonorum operum necessitatem, & graviter infectentur eos, qui secus aut docent aut sentiunt. Particularem materiam infra assignabimus in suis respectivè locis.

EXAMEN PRIMUM

I N

EPISTOLAM S. JACOBI.

Petitio procemialis, qualis sit scopus *S. Jacobi* in illa Epistola?

R. 1. cum *S. Tb.* hic: "Hæc Epistola dividitur principaliter in duas partes, scilicet in salutationem & instructionem."

R. 2. *Jacobus* Judæos ex duodecim tribubus dispersos per Judæam, ac ad fidem conversos instruit docendo, fidem sine operibus mortuam esse, ideòque totus est in operibus commendandis, quia *Simon Magus*, ejusque asseclæ ex perverso Epistolarum *D. Pauli* intellectu, sibi de sola fide blandiebantur, quasi sine operibus sufficeret ad salutem, quem errorem efficaciter destruit. Ac multa utilia habet de vera sapientia cum humilitate acquirendâ, & alia saluberrima præcepta tradit de patientia, iræ temperantiâ, personarum acceptione vitandâ, linguæ vitias vitandis, reprimendis cupiditatibus infirmis oratione & sacra unctione refocillandis.

Pet. 1. Quod salutat *Jacobus* cap. 1. v. 1. di-

cens: *Duodecim Tribubus, quæ sunt in dispersione, salutem?*

R. cum S. Tb. hîc: "Glossa intellige non omnibus, sed quibusdam de omnibus, scilicet electis. (Quæ sunt in dispersione.) De qua Act. 8. v. 1. Facta est in illa die magna persecutio in Ecclesia, quæ erat Hierosolymis, & dispersi sunt per regiones Judææ & Samariæ. Istis scriptis Jacobus ad consolationem, ut non dispergerentur mente, sicut dispersi erant corpore."

R. 2. Judæos intelligi ortos ex 12. Tribubus, modò conversos ad fidem ac dispersos per totum orbem terrarum.

Pet. 2. Si summum teu *omne* sit *gaudium* incidere in *varias tentationes*, ut *Jacobus* cap. 1. v. 2. dicit, quare ergo jusserit Dominus nos orare *Matt. 6. v. 13. Ne nos inducas in tentationem?*

R. cum S. Tb. hîc: "Non in ipsa secundum se, est gaudendum, sed inquantum ei resistendo est materia exercendæ virtutis, & causa reprimendi superbiam." Nam tentatio quatenus est materia luctæ & victoriæ, augendæque virtutis, meritorum, ac gloriæ, sic de ea gaudere possumus nixi fiduciâ affuturi cœlestis auxilii, quo illam superamus, optari potest, docet *Jacobus*, & orat *David Ps. 25. v. 2. Proba me Domine, & tenta me, ure renes meos & cor meum*: Quatenus tamen sollicitat ad peccatum, sic docet nos CHRISTUS id deprecari ac fugere. Vel locum *Jacobi* intellige de afflictionibus.

Pet. 3. An *Jacobus v. 3.* dicendo: *Probatio fidei vestræ patientiam operatur*, non contradicat *D. Paulo ad Rom. 5. v. 4.* dicenti: *Patientia probationem operatur?*

R. Neg. quia utrumque verum est diverso sensu: nam *patientia probationem operatur*, ut ait *D. Paulus*, quandò per tollerantiam adversitatum homo sibi & aliis, qualis sit, ostendit, ac simul se ea exerci-

tatione purgat indies ab amore hujus sæculi, sicut aurum in fornace probatur ac purgatur. Etiam *probatio fidei patientiam operatur*, ut hinc *Jacobus* ait, quando Deus variis afflictionibus fidem vestram probat, tunc eo ipso in vobis exercet & perficit patientiam; quia Teste *S. Th.* hinc: "Probatio operatur patientiam ostendendo, sed patientia probationem efficiendo."

Pet. 4. Undè *ψ. 4.* dicatur: *Patientia opus perfectum habet?*

R. cum *S. Th.* 1. 2. q. 66. a. 4. ad 2.: "Patientia dicitur habere opus perfectum in tolerantia malorum, in quibus non solum excludit injustam vindictam, quam etiam excludit justitia; neque solum odium, quod facit charitas; neque solum iram, quod facit mansuetudo: sed etiam excludit tristitiam inordinatam, quæ est radix omnium prædictorum. (Et 2. 2. q. 136. a. 2. ad 1. & 2. 2. q. 184. a. 1. ad 3. ait:) Patientia dicitur habere opus perfectum in ordine ad charitatem, in quantum scilicet ex abundantia charitatis provenit, quod aliquis patienter toleret adversa, secundum illud ad Rom. 8. *ψ. 35.*: Quis nos separabit à charitate Dei? tribulatio, an angustia? &c." Et *S. Th.* hinc.

Pet. 5. Sed cur, velut dubitans, dicat *ψ. 5.*: *Si quis autem vestrum indiget sapientiâ?* quis enim mortalium non indiget sapientiâ?

R. Ly Si ibi non dubitantis, sed supponentis esse, ut sensus sit: Si quis vestrum indiget sapientiâ, ut certò omnes indigetis, alius plùs, alius minùs, en ostendo vobis, undè petenda sit. Sic illa Conjunctio sumitur sæpè in S. Scripturâ, ut *Mal.* 1. *ψ. 6.*: *Si Pater ego sum, ubi est honor meus?* & ad *Rom.* 13. *ψ. 9.*: *Et si quod est aliud mandatum.* & 2. *Thess.* 1. *ψ. 6.*: *Si tamen justum est apud Deum, retribuere.* & *Jac.* 5. *ψ. 15.*: *Si in peccatis sit, remittentur ei.*

Pet. 5. Cur dicat *Jacobus* v. 6. & 7., hæsitantem nihil accepturum à Domino? cùm *Regulus* *Joan.* 3. v. 47. hæsitando obtinuerit à CHRISTO sanitatem Filii sui, cui CHRISTUS ait: *Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis?*

R. 1. *Regulum* à CHRISTO exauditum fuisse, non quia oratio ejus hoc mereretur, sed quia CHRISTUS voluit hoc miraculum facere ad gloriam suam manifestandam.

R. 2. cum *S. Greg.* hom. 28. super *Evang.*, *Regulum* non omninò sine fide orasse, quia credidit CHRISTUM posse salutem Filio suo dare, licet nondùm crediderit, id posse absentem.

Pet. 7. An *Jacobus* v. 13. dicens: *Nemo, cùm tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur*: non sit contrarius aliis S. Scripturæ locis, ut *Gen.* 22. v. 1. : *Tentavit Deus Abraham.* *Exod.* 16. v. 4. : *Ut tentem eum.* Et *Deut.* 13. v. 3. : *Tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrùm diligatis eum, an non?* ac explica mihi ista verba?

R. Ad 1. neg. cum *S. Tb.* 1. p. q. 114. a. 2. O.:
 „ Diabolus semper tentat ut noceat, in peccatum
 „ præcipitando, & secundùm hoc dicitur proprium
 „ officium ejus tentare: nam etsi homo aliquandò
 „ sic tentet, hoc agit inquantùm est minister diaboli.
 „ Deus autem tentare dicitur, ut sciat, eo
 „ modo loquendi, quo dicitur scire, quod facit
 „ alios scire. Undè dicitur *Deut.* 13. v. 3.: *Tentat vos Dominus &c.*”

R. Ad 2. cum *S. Tb.* hìc: „ Nemo vestrùm,
 „ cùm tentatur, tentatione interiori, non exteriori
 „ solùm. *Glos.*, nemo: cùm tentatione interiori capitur,
 „ vel ei succumbit, (dicat, quoniam à Deo tentatur.)
 „ id est, à Deo esse, quòd capitur vel succumbit.
 „ *Glos.*, quasi Deus immittat cogitationes,
 „ quod non est verum (Deus enim intentator
 „ malorum est.) *Gloss.*, tentamentorum. Sic
 „ enim fit tentatio ab hoste & carne.”

Pet. 8. ostende mihi ex *ψ.* 14. & 15.: *Unusquisque verò tentatur à concupiscentiâ suâ &c.*: quibus gradibus peccatum perficiatur?

R. Tribus, primus est *concupiscentia* ipsa, quâ in se, quasi in utero suo concipit pravos motus primo-primos & indeliberatos libidinis, iræ, gulæ, superbiæ &c., ac dicitur *suggestio* nullum adhuc continens formale peccatum, ut luculenter contra Hæresiarchas *Lutherum* & *Calvinum* docuit ac definivit *Conc. Trid. sess. 5. can. 5.* dicens: "Hanc, concupiscentiam, quam aliquandò Apostolus (ad Rom. 6. 7. & 8.) peccatum appellat, Sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam numquam intellexisse peccatum appellari, quòd verè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit." Et *S. Aug.* lib. 1. retract. cap. 13., & lib. 22. contra *Faust.* c. 27. Secundus gradus est *Delectatio*, ac tunc datur, quandò intellectus & voluntas pravis illis motibus spontè & advertendo sese oblectant. Tertius est *Consensus* in peccatum, ut ait *S. Aug.* hom. 42. cap. 8., ac consummatio illius est ipsa executio, & pravi desiderii expletio, quæ mortem æternam efficit, si usquè ud finem vitæ in eo perstemus.

Pet. 9. Explica mihi *ψ.* 25.: *Qui autem perspexerit in Legem &c.*?

R. Horum verborum sensum esse: qui verò studiosiùs intenderit oculos mentis in Legem CHRISTI, quæ est Lex perfectæ, Lex Charitatis & libertatis, & non recesserit ab ea; sed opere præstiterit quod audivit, is ex bona sua operatione beatus erit. Lege *S. Tb.* hîc.

Pet. 10. Explica verba cap. 2. *ψ.* 1.: *Nolite in personarum acceptione habere fidem &c.*?

R. Sensum esse: Nolite ea, quæ Christianæ Religionis sunt, agere cum acceptione persona,

rum, in distributionibus Ecclesiasticis divites, aut nobiles, aut amicos dignitatibus antepponendo.

Pet. 11. Ostende mihi, quare non sint honorandi divites ob solas divitias? ut ait *Jacobus* v. 3. & 4.

R. Quia divitiæ per se non faciunt hominem cæteris excellentiorem, ut facit virtus, scientia, officium vel dignitas publica. Honor autem debetur creaturæ rationali propter solam excellentiam: undè si pauper sit virtuosus, sapiens, prudens &c., non item dives, & tamen divitem ob solas divitias honoro, neglecto paupere, pecco vitio acceptionis personarum, ac contra justitiam graviter; si sit cum notabili pauperis detrimento, ut aiunt Theologi cum *S. Tb.* hìc.

Pet. 12. Cur *Jacobus* v. 8. *Legem* vocet *Regalem secundum Scripturas*? ac ubinam præcipiatur dilectio proximi?

R. Ad 1. cum *S. Tb.* hìc: "Id est, adimpletis
,, Legem Evangelii, quæ dicitur Regalis ab effec-
,, tu, quia Reges facit, Apoc. 5. v. 10.: Fecisti
,, nos Deo nostro Regnum, & Sacerdotes. Et 1.
,, Pet. 2. v. 9.: Vos estis genus electum &c. Item
,, à generalitate, quia omnes ligat, & nullum exi-
,, mit: sicut strata publica dicitur via Regia; vel
,, ab Authore, quia Rex eam ore suo promulgavit.
,, Item ab excellentia." Quia Lex est charitatis,
quæ virtutum omnium Regina est; vel quia obser-
vatores suos spiritualiter Reges facit, id est, Dei
Filios; vel, quòd Lex ipsa sit via Regia, plana,
æquabilis, quæ rectè ducit ad Regnum Cælorum,
vel deniquè, quòd charitatis præceptum summum
& præcipuum sit in Lege, ad quod cætera sunt re-
ferenda.

R. Ad 2. Proximi præcepta dilectio uno tantum loco legi in V. T. *Levit.* 19. v. 18.: *Diliges amicum tuum sicut teipsum, ego Dominus.* Ac repetitur à CHRISTO eisdem verbis *Matt.* 22. v. 39., *Marc.* 12. v. 31., & à *D. Paulo* ad *Rom.* 13. v. 9., ad *Gal.* 5. v. 14.

Pet. 13. Quo sensu *Jacobus* ψ . 10. dicat: *Quicumque autem totam Legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus?*

R. cum *S. Tb.* 1. 2. q. 73. a. 1.: "Ad 1. ergo
 „ dicendum, quod *Jacobus* loquitur de peccato
 „ non ex parte conversionis, secundum quod pec-
 „ cata distinguuntur, sicut in *O.* dictum est; sed
 „ sed loquitur de eis ex parte averfionis, inquan-
 „ tum scilicet homo peccando recedit à Legis man-
 „ dato: omnia autem Legis mandata sunt ab uno
 „ & eodem, ut ipse ibidem dicit: Et ideò idem
 „ Deus contemnitur in omni peccato. Et ex hac
 „ parte dicit, quod, qui offendit in uno, factus
 „ est omnium reus; quia scilicet uno peccato pec-
 „ cando incurrit pœnæ reatum ex hoc, quod con-
 „ temnit Deum, ex cujus contemptu provenit om-
 „ nium peccatorum reatus. (Et 2. 2. q. 5. a. 3. ad 3.)
 „ Diverfa præcepta Legis possunt referri vel ad
 „ diverfa motiva proxima, & sic unum sine alio
 „ servari potest, vel ad unum motivum primum,
 „ quod est perfectè obedire Deo, à quo decidit
 „ quicumque unum præceptum transgreditur. Se-
 „ cundum illud *Jac.* 2. ψ . 10.: Qui offendit in
 „ in uno, factus est omnium reus." Et 3. p. q. 88.
 a. 1. *O.*, & *S. Hier.* lib. 1. dialogi contra *Pelag.*
 cap. 7.

Pet. 14. De quo peccato ibidem agat *Jacobus*?

R. Ibidem agi de peccato gravi ac mortali: quia
 prosequitur: *Quod si non mæchaberis, occides au-*
tem, factus es transgressor Legis. Nam quomodò
 verum est, eum, qui totam Legem servaverit, si
 in verbo otioso, aut risu immoderato offendat,
 omnium reum fieri?

Pet. 15. An in prædicto loco *Jacobus* non pa-
 trocinetur *Stoïcis* paritatem peccatorum astruenti-
 bus, & hæreticis tollentibus discrimen peccatorum
 mortalium & venialium?

R. Neg. cum *S. Aug.* Epist. 29.: Non *Stoïcis*,

quia non dicit *Jacobus* æqualiter esse reum, qui in uno offendit, & qui in alio, vel in pluribus. Nec hæreticis, quia *Jacobus* non agit de omnibus peccatis, sed tantum de peccato gravi, & mortali transgressionem Legis, ut dictum est. Patet insuper, malè colligi ex verbis *Jacobi*, quòd, qui unum Legis Præceptum transgreditur, etiam aliorum omnium sit transgressor; apertè enim dicit totam Legem servari posse, uno Præcepto excepto, sic nimirum, ut adversus reliqua non peccetur. Pro his omnibus lege S. *Tb.* I. 2. q. 73. a. 1. ad 2., imò per totam quæstionem illam.

Pet. 17. An *Jacobus* *ψ.* 14. & in sequentibus agat de vera Fide, & supernaturali?

R. Affirm. cum SS. PP. *Aug.* lib. de Fide & operibus c. 14., *Greg. Nazian.* orat. 27., *Chryst.* hom. 2. in Gen., *Cyrill.* lib. 10. in *Joan.* c. 18., *Hier.* in c. 5. ad *Gal.*, & aliis passim contra *Calvinum* & *Bezam*, aliosque sectarios: quia id probat infrà exemplo *Abrahæ*, qui habendo veram fidem (*Credidit Abraham Deo*) justificatus est, quia verà fide ac supernaturali Filium suum *Isaac* obtulit, atqui opera cum umbrâ fidei non justificant impium, ut prætendunt hi hæretici, ergo &c.

Pet. 17. Quo pacto ex operibus ostendatur fides *ψ.* 18., cum etiam infideles multa faciant opera verè, vel quæ videntur bona?

R. *Jacobum* hìc tantum comparare duos Fidem *CHRISTI* profitentes, quorum unus opera habet professioni consentanea, alter non: ac docere, eum, qui opera habet, fidem, quam profitetur, ostendere per opera illa, quod non potest, qui opera non habet, quàmvis fidem profiteatur. Infideles autem, quàmvis opera habeant bona, vel ut talia appareant, non tamen ex illis fidem ostendere volunt, quia fidem non profitentur. Deinde Paganorum opera, quæ videntur bona, unicè inserviunt honestati vel necessitati vitæ præsentis;

opera bona verò Christianorum serviunt gloriæ Dei,
& spem operantis extendunt in vitam æternam.

Pet. 18. Quomodò *ψ*. 19. *Dæmones credant*,
ac da discrimen inter fidem dæmonum & fidem
hominum etiam informem?

R. cum *S. Th.* 2. 2. q. 5. a. 2. O.: "Quòd au-
tem voluntas moveat intellectum ad assentien-
dum, potest contingere ex duobus. Uno modo
ex ordine voluntatis ad bonum: & sic credere
est actus laudabilis, Alio modo, quia intellectus
convincitur ad hoc, quod iudicet esse creden-
dum his, quæ dicuntur; licet non convincatur
per evidentiam rei, sicut, si aliquis Propheta
prænuntiaret in Sermone Domini aliquid futu-
rum, & adhiberet signum, mortuum suscitando:
ex hoc signo convinceretur intellectus videntis,
cognosceret manifestè hoc dici à Deo, qui non
mentitur; licet illud fututum, quod prædicatur,
in se evidens non esset. Undè per hoc ratio fi-
dei non tolleretur. Dicendum est ergo, quòd in
fidelibus CHRISTI laudatur fides secundum primum
modum, & secundum hoc non est in dæmoni-
bus, sed solum secundo modo. Vident enim
multa manifesta indicia, ex quibus percipiunt
doctrinam Ecclesiæ à Deo esse; quàmvis ipsi
res ipsas, quas Ecclesia docet, non videant,
puta Deum esse trinum & unum, vel aliquid
huiusmodi. (Et sic non est fides vera ac super-
naturalis dæmonum, sed naturalis tantum, ac ideò
ibid. ad 1. dicit:) Dæmonum fides est quodam-
modò coacta ex signorum evidentia. (Et ad 2.)
Fides, quæ est in dæmonibus, non est donum
gratiæ, sed magis coguntur ad credendum ex per-
spicacitate naturalis intellectus. (Et ad 3.) Hoc
ipsum in dæmonibus displicet, quòd signa fidei
sunt tam evidentia, ut per ea credere compel-
lantur, & ideò in nullo malitia eorum minuitur
per hoc, quod credunt."

Pet. 19. An *ψ. 24.*: *Videtis quoniam ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum*, non sit contrarius *D. Paulo* ad *Rom. 3. ψ. 28.*: *Arbitramur justificari hominem per fidem sine operibus Legis.*

R. Neg. cum *S. Aug.* quia *Jacobus* vult hominem justificari ex fide & operibus simul, non ex fide solâ, ut patet ex totâ ejus Epistolâ. Nec contrarium docet *D. Paulus*, quia ad *Rom. 2. ψ. 13.* claris verbis ait: *Factores Legis justificabuntur.* Ergo requirit opera bona ad justificationem cum *Jacobo*; & quandò dicit sine operibus Legis excludit tantum opera veteris Legis, de quibus ibidem agit, quæ fidem mediatoris antecedunt, & ex solâ Legis cognitione proficiscuntur: nam contra Judæos illi instituta erat disputatio, qui Legem sibi ad justitiam & salutem sufficere arbitrabantur. *Jacobus* verò agit de operibus fidem consequentibus, & ex fide pullulantibus, atque à fide directis: sine quibus utique sterilis, infructuosa, ac inutilis est fides. Ità *S. Aug.* lib. de fide & operib. c. 14., & alibi.

Pet. 20. An *Rabab* sit justificata ante adventum exploratorum. *ψ. 25.*?

R. Neg. cum *S. Scripturâ*: quia ante adventum exploratorum *Rabab* adhuc erat meretrix, ut *Josue 2. ψ. 1.*, & ad *Heb. 11. ψ. 3.* exprimitur. Sed post instructionem ab exploratoribus habitam, & per opera sua pia in illos exhibita credidit *Josue 2. ψ. 9.* dicens: *Novi quod Dominus tradidit vobis terram.* Et *ψ. 11.* *Dominus enim Deus vester, ipse est Deus in Cælo sursum, & in terra deorsum.* Et sic justificata fuit: *Suscipiens nuntios, & aliâ viâ ejiciens.*

Pet. 21. Ostende mihi ex *ψ. 26.* distinctionem fidei informis & formatæ contra hæreticos?

R. Id ostendi ex hac ipsa *Jacobi* similitudine; est enim fides informis *Jacobo*, velut corpus inani-

me, & fides formata, velut corpus animatum. Sic ergo utrimque vera fides; sicut utrimque verum corpus. Ideoque bene monet *S. Tb.* hic: "Nota quod
 „ oportet nos habere fidem veram non fictam. 1.
 „ *Tim.* 1. *ψ.* 5. Charitas est finis præcepti &c.
 „ Certam non dubiam supra 1. cap. Postulet au-
 „ tem in fide. Unam, non divisam, *Eph.* 4. *ψ.*
 „ 5. Unus Deus, una fides. Vivam, non mortuam,
 „ *Abac.* 2. *ψ.* 4. Justus autem ex fide vivit. Mag-
 „ nam, non parvam, *Matt.* 15. *ψ.* 28. ô Mulier mag-
 „ na est fides tua. Fervidam, non tepidam, *Matt.*
 „ 17. *ψ.* 19. Si habueritis fidem sicut granum. Ope-
 „ rosam, non otiosam, ut hic, fides sine operibus
 „ otiosa est. Firmam, non infirmam, *Coloss.* 2. *ψ.*
 „ 5. Firmamentum fidei. Animosam, non timi-
 „ dam &c."

Pet. 22. Quid intelligatur per hæc verba cap. 3.
ψ. 1. *Nolite plures Magistri fieri?*

R. 1. cum *S. Aug.* in prologo suarum retractationum scribente: "Magistros autem plures tunc
 „ fieri existimo, cum diversa atque inter se ad-
 „ versa sentiunt. Cum verò idipsum dicunt om-
 „ nes, & verum dicunt; ab unius veri Magistri
 „ magisterio non recedunt."

R. 2. cum *Estio*: Ne passim ambiatis esse Ma-
 gistri. Unde *S. Tb.* hic: "Glossa, sicut monui vos
 „ ad bona opera facienda, sic moneo ad vitanda
 „ stulta magisteria. Hujus autem exhortationis ne-
 „ cessitatem ostendit Beda in glossa, multi fue-
 „ runt temporibus Apostolorum, qui descenden-
 „ tes de Judæa Antiochiam, non bene instructi
 „ in Lege fidei, docebant credentes ex Gentibus
 „ debere circumcidi, & alios errores inducebant:
 „ hos igitur ab officio verbi removet, ne impe-
 „ dian veros prædicatores. Unde B. Jacobus ma-
 „ gis prohibet insufficientiam, quæ frequenter ori-
 „ tur ex pluralitate, quam pluralitatem. Unde (no-
 „ lite plures Magistri fieri) plures, id est, divisi,

„ quia in eo, quod vera dicunt, omnes Magistri
 „ unus Magister sunt, quia officium unius Magistri
 „ Cœlestis peragunt, Matth. 23. v. 8. Unus est
 „ Magister vester. Vel hîc dicit, quòd magiste-
 „ rium ex necessitate est suscipiendum, non ambi-
 „ tiosâ voluntate appetendum. Vel plures Magi-
 „ stri dicuntur, ratione inordinatæ intentionis,
 „ quia quærent temporalia, de animabus non cu-
 „ rant. Vel plures sunt, qui aliud docent, aliud
 „ faciunt. Vel nolite plures Magistri fieri. Id est,
 „ idiotæ & stulti. Glossa, nisi tantum discreti &
 „ in Scripturis docti. Vel plures Magistri, id est,
 „ plurium Ecclesiarum Rectores. Undè glossa, in
 „ pluribus Ecclesiis.”

Dices : juxta *glossam* etiam Magistri veritatis
 non sunt multiplicandi, maximè in eadem Ecclesia,
 ut constat ex dictis.

R. cum *glossa* : ” Nolite plures Magistri fieri, nisi
 „ discreti, & in Scripturis docti. ” Non ergo prohi-
 „ bet quantitatem sed qualitatem, quam tamen
 „ nomine quantitatis significat, quia frequenter
 „ eam consequitur.”

Pet. 23. Quo sensu dicatur v. 2. *In multis enim
 offendimus omnes?*

R. cum S. Th. 2. 2. q. 184. a. 2. ad 2. ” Quòd
 „ illi, qui sunt in hac vita perfecti, in multis di-
 „ cuntur offendere secundum peccata venialia,
 „ quæ consequuntur ex infirmitate præsentis vitæ.”

Pet. 24. Sitne quispiam *perfectus*, qui *in verbo
 non offendit?*

R. Affirm. quia id *Jacobus*, & *Ecclesiasti-
 cus* 14. v. 1. *Beatus vir qui non est lapsus ver-
 bo ex ore suo*, satis significant; undè conatum
 potius, quam plenarium effectum significant, ut
 insinuat S. Th. 2. 2. q. 73. a. 2. ad 2. dicens: ” Pauci
 „ vel nulli sunt, qui non aliquandò ex animi levi-
 „ tate aliquid dicant, undè in aliquo vel leviter
 „ alterius fama minoratur: quia, ut dicitur *Jacobi*

„ 3. *ψ.* 2. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir: ” Non enim dicit *Jacobus* eum verbo non offendere; sed *si quis in verbo non offendit* &c.

Dices : ergo non datur homo perfectus , cū Eccl. 19. *ψ.* 17. dicatur : *Quis est , qui non deliquerit in lingua ?*

R. cum *S. Tb.* hīc : ” *S. Jacobus* loquitur de offensa in verbo doctrinæ , à qua potest homo cavere benè. Vel secundū glossam loquitur non de offensa in verbis omnibus , sed de offensa graviori in verbis dolosis , aut detractoriis , aut mendacibus. ”

Pet. 25. Quomodò verificetur *ψ.* 8. *Linguam autem nullus hominum domare potest ?*

R. 1. cum *S. Aug.* lib. de nat. & gratia cap. 15. *Jacobum* non dicere , *linguam nullus domare potest* , sed , *nullus hominum* : ut cū domatur , id Dei gratiā fieri fateamur. Ideòque nullus hominum linguam suam per se , suisque viribus domare potest ; sed Deus id potest , & per gratiam suam homini præstat , ut faciat.

R. 2. Neminem esse , qui frænum alienæ linguæ possit injicere , prohibendo eam à detractionibus , contumeliis , rixis , mendaciis , &c. ut describitur *Ecclesiastici* 28. , & *Psf.* 119. *ψ.* 3. *Quid detur tibi , aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam ? Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis.* Ut patet ex antecedenti comparatione , & ex subsequentibus.

Pet. 26. De quibus *concupiscentiis* loquatur *S. Jacobus* cap. 4. *ψ.* 1. *Nonne hinc ex concupiscentiis vestris quæ militant in membris vestris ?*

R. cum *S. Tb.* 2. 2. q. 116. a. 1. ad 3. ” Loquitur ibi de concupiscentia secundū quod est generale malum , ex quo omnia vitia oriuntur. ”

Pet. 27. Quomodò diabolus *ψ.* 7. *Fugiet à nobis* , si ei resistamus ; qui numquam nos oppugnare

definit ; imò vehementiùs adversus resistentes insurgit ?

R. Fugere dicitur dùm repellitur ac vincitur ; etiamsi victus subindè redeat ad pugnam. Est enim in verbo fugiendi metaphora , sic explicanda. Fugit diabolus , quatenùs debilitatur ; nam debilium est fugere : debilitatur autem quatenùs homini , quem impugnat , vires crescunt ipsâ victoriâ , quâ meretur atque consequitur augmentum virtutis. Lege S. Th. hìc.

Pet. 28. Quomodò intelligatur *ψ. 11. Qui detrahit fratri aut qui judicat fratrem suum , detrahit Legi & judicat Legem ?*

R. cum S. Th. 2. 2. q. 74. a. 2. ad 3. " Ille qui ,
,, detrahit fratri , in tantum videtur detrahere Legi ,
,, inquantum contemnit præceptum de dilectione
,, proximi." Cùm de hac Lege dilectionis S. Jacobus cap. 1. & 2. locutus fuerit.

Pet. 29. De quibus miseriis agat S. Jacobus cap. 5. *ψ. 1.* , ac da sensum verborum ? *Agite nunc divites , plorate ululantes in miseriis vestris , quæ advenient vobis ?*

R. 1. De miseriis sempiternis , ac gehennæ cruciatibus , & sensus est : Ponite vobis ô divites ! ob oculos æternam miseriam certissimè superventuram , nisi pœnitentiam egeritis , ut ejus rei cogitatio vos ad fletum & ululatum provocet.

R. 2. cum S. Th. hìc : " (Agite nunc) Glossa ,
,, hucusque peccastis , sed jam nunc pœnitentiam
,, agite . . . Nec dicit quid agant , quia agere bonum ,
,, simpliciter est agere : agere malum , non est agere ,
,, sed destruere. Agite ergo pœnitentiam , recuperando per pœnitentiam , quod destruxistis
,, per culpam. Matt. 3. *ψ. 2.* Pœnitentiam agite
,, &c. (Nunc) scilicet dùm tempus habetis. Vel
,, nunc. Id est , tempore gratiæ , 2. ad Cor. 6. *ψ. 2.*
,, Ecce nunc tempus acceptabile , ecce nunc
,, dies salutis. Postea specificat modum agendi

„ (plorate) lachrymis contritionis. Glossa, in cor-
 „ de, (ululate) voce lachrymosæ confessionis præ
 „ doloris magnitudine. Glossa, manifestatione vo-
 „ cis & operis, (in miseriis vestris) id est, pro
 „ miseriis. Potest autem intelligi de miseriis æternis.
 „ Luc. 6. v. 24. Væ vobis divitibus, qui habetis
 „ hic consolationem vestram. Vel de miseriis,
 „ quæ futuræ erant in destructione Judæorum fu-
 „ turâ per Romanos pro culpa, quam commise-
 „ rant Dominum crucifigendo. Et tunc est quasi
 „ prophetia.”

Pet. 30. Quo sensu v. 8. dicatur: *Adventus Do-
 mini appropinquavit?*

R. Dicitur autem adventus ille appropinquasse;
 quia dies ejus paulatim fit propior; & dùm vene-
 rit, intelligitur quòd tùm reverâ propinquus fuerit,
 & non tardaverit, ut S. Tb. hîc habet.

Pet. 31. An juramentum sit omninò illicitum di-
 cente S. Jacobo v. 12. *Nolite jurare, & CHRISTO*
Matt. 5. v. 34. Non jurare omninò?

R. cum S. Aug. lib. 1. de Serm. Domini in
 Monte c. 17., & in Serm. 28. de Verb. Apost., item
 lib. de Mendacio cap. 15. ubi ait: ” Intelligendum
 „ est illud, quod positum est, omninò ad hoc po-
 „ situm, ut quantum in te est, non affectes, non
 „ ames, non quasi pro bono cum aliqua delecta-
 „ tione appetas, jusjurandum.” Ità nimirum, ut à
 juramento semper & omninò abstineamus, nisi ad
 id justa aliqua necessitas compellat.

Dices: jurare de se licitum est, quia Dominus
 juravit, & Apostolus Rom. 1. v. 9. *Testis mihi*
est Deus, ergo possum amare juramentum, ac ad
 illud habere affectum.

R. cum S. Tb. hîc: ” Licet enim jurare in se
 „ non sit malum, tamen est periculosum, quia
 „ inclinât ad malum & perjurii & irreverentiæ
 „ Nominis Domini. Sicût licet præesse, non sit
 „ malum, inclinât ad malum. Scilicet elationis

„ & superbiæ , & ideò est periculosum , & ideò
 „ voluntas transiens per actus tales est inordinata ,
 „ nisi ad bonum finem actualiter ordinetur. Undè
 „ in talibus inordinatio est pro privatione finis &
 „ ordinis : & ideò appetere jurare , vel præesse ,
 „ est malum , nisi ad bonum finem actualiter or-
 „ dinetur. Et quia ista inclinatio frequenter redu-
 „ citur ad actum in consuetudine , ideò videtur
 „ dicere glossa , (& S. Aug.) quod prohibet con-
 „ suetudinem tantum , & hoc est propter pericu-
 „ lum. Undè dicitur Eccl. 23. v. 9. Jurationi
 „ non assuescat os tuum.”

Pet. 32. An *Jacobus* v. 14. dicens : *Infirmatur
 quis in vobis* &c. Agat de Sacramento Extremæ
 Unctionis , & an per S. *Jacobum* Sacramentum
 Extremæ Unctionis fuerit promulgatum ?

R. Affirm. cum *Conc. Trid.* ubi sess. 14. can. 1.
 ait : ” Si quis dixerit Extremam Unctionem non
 „ esse verè , & propriè Sacramentum à CHRISTO
 „ Domino institutum , & à B. Jacobo Apostolo
 „ promulgatum , sed ritum tantum acceptum à Pa-
 „ tribus , aut figmentum humanum ; anathema sit.”
 Deindè *Jacobus* omnia ad verum Sacramentum
 requisita hìc describit : subjectum , *infirmatur quis* :
 Ministrum , *inducat Presbyteros* : formam , *orent
 super eum* : materiam , *ungentes eum oleo* : effec-
 tus , *salvabit infirmum , & alleviabit eum Domi-
 nus , & si in peccatis sit , remittentur ei* : de qui-
 bus lege *Conc. Trid.* sess. 14. can. 2. , & S. *Th.*
 hìc.

Pet. 33. An B. V. MARIA in fine vitæ S. Unc-
 tionem receperit ?

R. Affirm. cum B. *Alberto Magno* in Mariali
 quæf. 43. §. 2. ubi de B. V. MARIA ait : ” Suscepit
 „ igitur Baptismum , & per Baptismum caracte-
 „ ris impressionem , virtutum exercitationem , me-
 „ ritorum augmentationem . . . Similiter eodem mo-
 „ do dicendum est de Sacramento Confirmationis

„ ... de Sacramento Altaris ... item in Extrema
 „ Unctione recepit completæ victoriæ præteritæ,
 „ & plenæ gratiæ futuræ significationem, & loco
 „ remissionis venialium, totius doloris mortis re-
 „ missionem, pro infirmitatis alleviatione, totius
 „ corporis glorificationem. Et licet hoc Sacramen-
 „ tum potuisset non recipere B. Virgo.” Suscipere
 tamen voluit, quia ait *B. Antoninus* 3. p. tit. 14.
 cap. 8. §. 3. ” Ut præberet fidelibus in omnibus
 „ exemplum humilitatis & vitæ Christianæ.” Et
 loco cit. *B. Albertus Magnus* septem assignat ra-
 tiones.

Pet. 34. Quare dicat *Presbyteros*, cum ab uno id fieri soleat?

R. Id sic explicandum esse: *aliquem ex Presbyteris*, sicut *Luc. 23. v. 39.* dicuntur latrones CHRISTO convitiati fuisse, cum alter latronum id fecerit. Ità loquitur etiam *S. Aug. Serm. 33. de divers.*

Pet. 35. De quibus peccatis agat *v. 15 Jacobus* dicens: *Si in peccatis sit?*

R. 1. cum *S. Tb.* hic: ” Scilicet venialibus.”

•R. 2. Universaliter intelligendum esse, tam de peccatis venialibus, quàm de pravis inclinationibus, tamquam de peccatorum reliquiis, nec non de peccatis mortalibus per oblivionem aut ignorantiam non deletis per confessionem sacramentalem.

Dices 1. cum *Glos.* hic: ” Presbyter, senior interpretatur, (in quæ verba ait *S. Tb.* loc. cit.) non ad juniores minùsque doctos causam suæ imbecillitatis referat, ne fortè quid per eos al- locutionis vel consilii nocentis accipiat.” Quod videtur falsum, quia perindè est à quocumque Episcopo quis ordinetur, dummodò ordinet secundum formam Ecclesiæ. à pari.

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ” Quoad unctionem non est facienda discretio: sed quia ad hoc Sacramentum exigitur oratio, quæ melior est unius

„ quàm alterius, quia majorem habet efficaciam:
 „ propter hoc debet eligi. Nec est simile de aliis
 „ Sacramentis, quia in aliis non exigitur ità boni-
 „ tas personæ sicut in isto; sed sufficit, quòd ser-
 „ vetur forma Ecclesiæ.”

Dices 2 : Quare magis exigitur oratio in unc-
 tione, quàm in aliis Sacramentis?

R. cum eodem *Ang.* loc. cit.: ” Quia hoc Sa-
 „ cramentum institutum est ad duo, scilicet ad re-
 „ missionem peccati, quæ fit per unctionem; &
 „ alleviationem infirmi, quæ impetratur per ora-
 „ tionem.”

Dices 3. : Cùm semper adsit oratio, cur non
 semper detur alleviatio?

R. cum eodem loc. cit.: Hoc est, quia vel in-
 „ dignus est qui petit, vel pro quo petitur: vel
 „ melius, quia non semper expedit. Et quia unc-
 „ tio, quæ fit de oleo, significat peccati remissio-
 „ nem, quia oleum sanativum: ideò confertur
 „ semper remissio peccati. Est enim Sacramentum
 „ novæ Legis, quod efficit quod figurat.”

Pet. 36. De qua confessione agatur *ψ.* 16 : *Con-
 fitemini ergo alterutrum peccata vestra?*

R. cum *S. Tb.* in supplem. q. 8. a. 1. ad 1., agi
 de Confessione Sacramentali, en verba: ” Jacobus
 „ loquitur ex præsuppositione divinæ institutionis;
 „ & quia divinitus institutio præcesserat de Con-
 „ fessione Sacerdotibus faciendâ, per hoc, quòd
 „ eis potestatem remittendi peccata in Apostolis
 „ dedit, ut patet Joan. 20. *ψ.* 29.; ideò intelli-
 „ gendum est, quòd Jacobus Sacerdotibus Con-
 „ fessionem esse faciendam monuit.” Et *S. Tb.* hìc.

Pet. 37. An aliquis vi horum verborum teneat-
 tur confiteri peccata venialia?

R. Neg. cum *S. Tb.* hìc: ” Non tenetur homo
 „ confiteri venialia, ... nisi in casu, verbi gratiâ, si
 „ non haberet mortale, tenetur in Quadragesimâ
 „ confiteri aliquod veniale ad implendum Præcep-

„ tum Ecclesiæ. Vel dicendum, quòd ex vi Sa-
 „ cramenti non tenetur quis venialia confiteri,
 „ sed ratione Statuti Ecclesiastici, quandò non
 „ habet alia, quæ confiteatur. (Et parùm antè)
 „ Hieronymus dicit, quòd Pœnitentia est secunda
 „ tabula post naufragium, per venialia verò homo
 „ non patitur naufragium.”

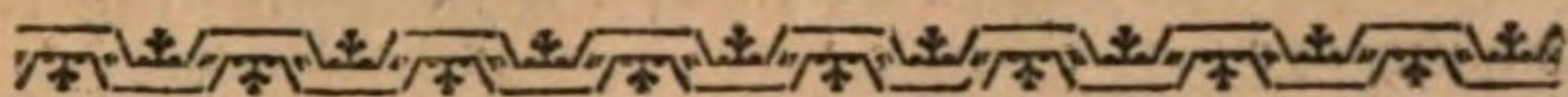
Pet. 38. Assigna mihi illam Ecclesiæ institutio-
 nem?

R. cum S. Tb. loc. cit.: ” Hæc institutio edita
 „ est in Consilio generali sub Inn. III., ubi dici-
 „ tur: Omnis utriusque sexûs fidelis, postquam ad
 „ annos discretionis pervenerit, omnia peccata sua
 „ saltem semel in anno confiteatur, & hoc, ut
 „ quilibet peccatorem se recognoscat. Omnes enim
 „ peccaverunt, & egent gloriâ Dei. (Rom. 3. v.
 „ 23.) Item ut ad Eucharistiam cum majori reve-
 „ rentiâ accedat, & ut Ecclesiarum Rectoribus sui
 „ subditi innotescant, ne lupi inter greges lateant.
 „ Confessio autem quoad mortalia est in præcep-
 „ to, quoad venialia in consilio. Ideò de mortali-
 „ bus debet fieri Presbytero, sed de venialibus
 „ etiam potest fieri socio, quia non necessariò re-
 „ quirat virtutem clavium. Undè generalis Confes-
 „ sio venialium secundùm usum Ecclesiæ fit quo-
 „ tidie illis, qui non sunt Presbyteri in Primâ, in
 „ Completorio, in Missa.”

Pet. 39. Cur Confessio in veteri Lege solùm
 Deo fiebat, in nova fiat & homini?

R. cum eodem Ang. ibidem: ” In veteri qui-
 „ dem Testamento, quia Deus nondùm erat ho-
 „ mo, Deo confiteri sufficiebat. Ps. 7. v. 18. Dixi,
 „ confitebor injustitiam meam. In novo verò Tes-
 „ tamento, quia Deus est homo, oportet fieri
 „ Confessionem Deo, & homini Dei Vicario.
 „ Hanc autem Confessionem CHRISTUS quantùm
 „ ad illud, quod erat formale, instituit, quandò
 „ claves Petro dedit. Illud autem, quod erat ma-

„ teriale instituendum, insinuavit, quandò dixit,
 „ Luc. 17. v. 14.: Ite, ostendite vos Sacerdoti-
 „ bus. Ecclesia verò postmodum instituit, sed B.
 „ Jacobus Hierosolymitanus Episcopus promulga-
 „ vit, sicùt dicitur hìc: Ecclesia verò postmo-
 „ dum magis determinavit dicens: Omnis utrius-
 „ que sexûs fidelis &c.”

EXAMEN SECUNDUM

I N

EPISTOLAM PRIMAM S. PETRI.

PEt. procœmialis. Qualis sit materia hujus Epi-
 stolæ?

R. cum *S. Tb.* in cap. 1. Epist. 1. *B. Petri*:
 „ Hæc autem Epistola potest dividi in tres partes:
 „ scilicet in exordium cap. 1. Et in narrationem
 „ capp. 2. 3. & 4. Et in conclusionem cap. 5. In
 „ exordio autem præparat animum eorum ad ex-
 „ hortationem sequentem, captando eorum bene-
 „ volentiam, ut libentiùs audiant &c.” Nam in
 ea agit præcipuè, ut Judæos conversos in fide
 CHRISTI confirmet, recensendo admirabile Dei
 consilium, ac beneficium Incarnationis, Passionis,
 Redemptionis, vocationis Judæorum & Gentium,
 addendo varias exhortationes de patientiâ, inno-
 centiâ, de subjectione & obedientiâ. Deniquè mo-
 net Episcopos, & Presbyteros, qualiter Dei gre-
 gem pascere debeant.

Pet. 1. de qua obedientia agat *Petrus* v. 2.: *In
 obedientiam, & aspersionem sanguinis JESU CHRI-
 STI*: quâ CHRISTUS obedivit Patri, vel quâ nos
 CHRISTO obedimus? ac da explicationem illorum
 verborum?

R. Convenientius agi de obedientia, quâ nos CHRISTO obedimus, ut credamus, & opera fidei consentanea exerceamus. Ac sic justificamur per asperionem sanguinis JESU CHRISTI, id est, expiationem peccatorum sanguine ejus factam accipimus.

Pet. 2. De quo Angelorum desiderio agat *D. Petrus* *ψ. 12.* dicens: *In quem desiderant Angeli prospicere?*

R. cum *S. Tb.* 1. p. q. 58. a. 1. ad 2.: "Dicendum, quòd desiderium illud Angelorum non excludit rem desideratam, sed ejus fastidium. Vel dicuntur desiderare Dei visionem, quantum ad novas revelationes, quas pro oportunitate negotiorum à Deo recipiunt."

Pet. 3. De quâ *conversazione paternæ traditionis* agatur *ψ. 18.*?

R. Conversationem intelligere eam, quâ studiosè retinebant & observabant traditiones à suis majoribus institutas, vanas, & noxias, quas Dominus *Matt. 15.* & *Marc. 7.* reprehendit.

Pet. 4. Quo sensu fideles omnes dicantur cap. 2. *ψ. 5.*: *Sacerdotium Sanctum*, & *ψ. 9* *Regale Sacerdotium*?

R. Ad 1. cum *S. Leone* serm. 3.: "Omnes enim in CHRISTO regeneratos, Crucis signum efficit Reges, Sancti verò Spiritus unctio consecrat Sacerdotes ut præter istam specialem nostri ministerii servitutem, universi speciales & rationales CHRISTI agnoscant se Regii generis, & Sacerdotalis Officii esse consortes. Quid enim tam Regium, quàm subditum Deo animum corporis sui esse rectorem? Et quid tam Sacerdotale, quàm vovêre Domino conscientiam puram, & immaculatas pietatis hostias de Altari cordis offerre?"

R. Ad 2. cum *S. Tb.* hîc: "Sacerdotium præeminet Regno, sicut Spiritus præeminet corpori."

„ Regnum enim consistit in regimine corporali;
„ Sacerdotium verò in regimine spiritali.”

Pet. 5. Quomodo CHRISTUS Ψ . 7. sit *Lapis reprobatus* ab ædificantibus, & tamen *factus in caput anguli*?

R. Lapidem ab ædificantibus Pontificibus & Magistratu Judæorum rejectum, & deindè factum in anguli caput, CHRISTUM esse: nam reprobatus ab Architectis Judæis, à Domino totius Ecclesiæ fundamentum longè primarium est positus. Ità S. Th. hìc.

Pet. 6. Cùm Ψ . 17. dicatur: *Regem honorificate*, an id de Regibus malis ac pessimis sit intelligendum, ac quomodo hi honorandi sint?

R. Affirm. quia D. Petri propositio universalis est, & ” cùm honor sit testimonium excellentiæ:
„ Principes honorari censentur, quùm eorum excellentia, quam inter homines habent, agnoscitur observatione Legum, & præstatione tributorum.” S. Th. 2. 2. q. 104. a. 1. 5. 6.

Pet. 7. An D. Petrus omninò prohibeat ornatum externum mulierum, dicens cap. 3. Ψ . 3.: *Quarum non sit extrinsecus capillatura &c.*?

R. Neg. nisi foret extraordinarius ac nimis dispendiosus, quia D. Petrus ibidem tantùm docet, quo præcipuè cultu & ornatu mulieres se debeant viris suis commendare, nempe interiori potius virtutum spiritu, quàm exteriori vestium splendore.

Dices: 1. Cor 11. Ψ . 15.: *Mulier si comam nutriat, gloria est illi.*

R. cum S. Th. hìc: ” Nutrire potest, sed non
„ debet artificialiter se ornare vel ostentare, ad
„ alios ad libidinem excitandum, sed debet habere velamen super caput suum propter Angelos, id est Clericos.”

Pet. 8. Quid intelligatur per verba hæc Ψ . 7.: *Quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem*?

R. cum S. Hier. lib. i. contra Jovin. cap. 4. & S. Aug. in Ps. 146. : Mulieres vocantur vasa phrasi Hebræâ, id est, instrumentum propter usum ad varias actiones : atque inter eas ad actum conjugibus proprium. Itaque præcipit D. Petrus, temperanter utendum esse uxoribus, non ad superfluas nec ad infandas libidines abutendum, *ut non impediuntur orationes vestræ*, vel neque ad extraordinarias ac superfluas actiones, ne viles habeant uxores suas, nec ut mancipiis utantur ; *sed tanquam cohæredibus gratiæ vitæ.*

Pet. 9. An omnes Christiani debeant habere illam scientiam, ut possint redarguere adversarios, ut *ψ. 15.* dicitur: *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe?*

R. cum S. Th. in Suppl. q. 36. a. 2. ad 2., ubi ad istum locum respondet: " Dicendum, quod ratio, reddenda de fide & spe, non est intelligenda, talis, quæ sufficiat ad probandum, quæ fidei aut spei sunt, cum utrumque de invisibilibus sit : sed ut sciant in communi probabilitatem utriusque ostendere. " Ut dicendo contra paganos, quod Religio Christiana prænuntiata sit à Prophetis, ac à CHRISTO & Apostolis miraculis confirmata, quod doceat justitiam, innocentiam, beneficentiam, dilectionem inimicorum &c.

Pet. 10. Explica verba *ψ. 19.* *In quo & his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit?*

R. Explicando cum S. Th. 3. p. q. 52. a. 2. " Sed contra, CHRISTUS ad illum infernum damnatorum non descendit. (Et O. ait:) illis verò qui detinebantur in purgatorio, spem gloriæ consequendæ dedit. Sanctis autem Patribus, qui pro solo peccato originali detinebantur in inferno, (id est in lyngo Patrum) lumen æternæ gloriæ infudit. Alio modo dicitur aliquid esse alibi per suam essentiam, & hoc modo anima

„ CHRISTI descendit solum ad locum inferni, in
 „ quo, Justi detinebantur; ut quos ipse per gratiam
 „ interiùs visitabat secundum divinitatem, eos etiam
 „ secundum animam visitaret & loco.” Ac est
 penè omnium Interpretum sententia *D. Petrum*
 hic loqui de descensu animæ CHRISTI ad inferos,
 ad *limbum Patrum*, vel ad *purgatorium*, & hoc
 probatur explicando singula verba textûs: à v. 17.
 fideles ad patientiam exhortatur CHRISTI exemplo,
 qui *carne mortuus*, cruci affixus, ac in sepulchro
 jacens, *spiritu*, id est animâ *veniens*, *spiritibus*,
 animabus Justis, *qui in carcere erant*, qui in lim-
 bo Patrum, vel in purgatorio erant, *quique incre-*
duli fuerant in diebus Noë cum Arca fabricare-
tur, dùmque illis frustra pœnitentiam prædicabat,
 sed aquis diluvii absorpti, pœnituerant, CHRISTUS
prædicavit, id est, lætum nuntium tulit liberatio-
 nis suæ, declarans se Redemptorem, & ad hoc
 venisse, ut illos secum in Cælum eveheret. Ità
Bellarmin. lib. 4. de Anima CHRISTI cap. 13. ubi va-
 rios SS. PP. adducit.

- Dices: contrariam *S. Tb.* loc. cit. ad 3. dat res-
 ponsionem ex *Damas.* lib. 3. cap. 29. & ex *S. Aug.*
Epist. 99. ad *Evodium* dicens: ” Aug. tamen me-
 „ liùs exponit in *Epist.* ad *Evodium*, ut referatur
 „ non ad descensum CHRISTI ad inferos, sed ad
 „ operationem Divinitatis ejus, quam exercuit à
 „ principio mundi. Ut sit sensus, quod his, qui in
 „ carcere conclusi erant viventes, scilicet in corpo-
 „ re mortali (quod est quasi quidam carcer animæ)
 „ Spiritu suæ Divinitatis veniens, prædicavit per
 „ internas inspirationes, & etiam exteriores admo-
 „ nitiones per ora justorum. His inquam prædica-
 „ vit, qui increduli fuerant aliquandò, Noë scili-
 „ cet prædicanti, quandò expectabant Dei patien-
 „ tiam, per quam differebatur pœna diluvii: undè
 „ subdit, in diebus Noë, cùm fabricaretur Arca.”
 R. *S. Tb.* ibidem tantum respondere ad argu-

mentum, quod sibi ex autoritate *D. Petri* ob-
 cerat, quasi hæc sit intelligenda de descensu animæ
 CHRISTI ad infernum damnatorum, ac in argumen-
 to, sed contrà, & in corpore articuli contrarium
 resolverat, ut jam patet ex verbis adductis, ideò-
 que rejicit responsionem *Damasceñi*, & cùm res-
 ponsio *S. Aug.* solvat argumentum objectum, ideò
 dicit *S. Augustinus melius exponit*, sed ex illis
 omnibus nihil obest his, quæ in corpore articuli
 dixerat, quin potius ibidem dictis favet; increduli
 enim illi conversi vel erant in limbo, vel in purga-
 torio, quibus de mente *S. Tb.* CHRISTUS ad infer-
 nos descendens, prædicavit.

Dices 2. *ly vivificatus spiritu* de animâ CHRISTI
 intelligi non potest, quia anima CHRISTI non fuit
 mortua.

R. His non obstantibus illa verba possunt intel-
 ligi de anima CHRISTI, quia anima CHRISTI non
 dicitur *vivificata*, quia fuerat mortua, sed quia
 transibat ad vitam immortalem: nam sæpè in *S.*
Scripturâ vivificare sumitur pro in vivis conserva-
 re, ut *I. Reg. 27. v. II. Virum, & mulierem non*
vivificabat David.

Pet. II. An hîc lectio *N.* vulgatæ sit manute-
 nenda *v. 19. & 20. In carcere erant, spiritibus*
veniens prædicavit: qui increduli fuerant ali-
quandò, quandò expectabant Dei patientiam. Vel
 an legendum sit: *In carne sunt, spiritu profectus*
prædicavit: qui increduli fuerant aliquandò, quan-
dò expectabat Dei patientia?

R. Lectionem *N.* vulgatæ esse in omnibus ma-
 nutenendam. Quia in omnibus Bibliis sic legitur,
 ut famosa editio *Lovaniensis* anno 1583., in tribus
Clementis VIII. jussu impressis an. 1592., 1593.,
 1598., in editione *Pauli V. Romæ* an. 1618., etiam
 Missalia sic habent, ut *Leodiense* an. 1480., *Came-*
racense an. 1507., *Saltseburgense* an. 1510., *Ro-*
manum an. 1511., *Dominicanum* an. 1521., *Ley-*

dense an. 1574., *Tornacense* an. 1540., *Parisiense* an. 1571. & 1598. uno verbo omnia alia Missalia post *Clementinum* impressa, constanter habent: *expectabant* &c. Ergo.

Dices 1. textus græcus habet: *expectabat Dei patientia.*

R. cum à *Lapide* hîc: Verbum græcum tam benè significare *expectabatur*, quàm *expectabat*: hinc *Pagninus*, *Tigur.*, *Vatablus*, & *Rupertus* lib. 4. in *Gen.* c. 17. vertunt: *quando expectabatur Dei patientia*, ac sic convenit cum N. vulgata: idem enim est, expectare homines Dei patientiam, & Dei patientia ab hominibus expectari.

Dices 2. *S. Aug.* Epist. 99., *S. Hier.* in cap. 54. *Isaïæ*, & Missale Romanum an. 1300. habent: *expectabat.*

R. Lectionem hanc propter hos SS. Patres posse dici probabilem, sed quia Ecclesia per *Conc. Trid.* declaravit N. vulgatam esse authenticam, in quâ legitur *expectabant*, & omnia fermè Biblia, ac Missalia ita pariter legunt, ideò dicimus lectionem hanc esse longè probabiliorem.

Pet. 12. Cur *Petrus* hîc mentionem faciat prædicationis CHRISTI ad inferos?

R. Rationem esse, ut ostenderet virtutem Passionis CHRISTI etiam ad inferos penetrasse.

Pet. 13. Cur exprimat hos, qui diluvio perierunt?

R. Quia tunc tanta hominum multitudo simul ad inferos descendit, ut meritò ex parte tam notabili, totum intelligatur.

Pet. 14. Quomodò historia arcæ & diluvii, typus sit Baptismi?

R. cum *S. Aug.* lib. 12. contra *Faust.* cap. 14. & seq., & lib. 15. de *Civit. Dei* cap. 26. & 27. Ipsæ aquæ diluvii Baptismum significant; Arca Ecclesiam: familia Noë Arcæ inclusa, significat eos, qui sunt in Ecclesia: qui extra Arcam, eos qui

extra Ecclesiam : sicut enim nemo extra Arcam salvus fuit, ita nec salus est extra Ecclesiam, & sicut per aquam Noë cum suis in sublime elevatus est, ita per Baptismum fursum ferimur, & cives effici-mur Regni Cœlestis: & sicut per aquam pauci servati fuerunt, solum illi quos Arca continebat, ita ex toto genere humano pauci salvi fiunt, & solum illi, qui in Ecclesia sunt ac fideliter manent. Et *S. Tb.* 3. p. q. 66. a. 11. ad 3. "Diluvium, quod fuit
 „ signum nostri Baptismi, quantum ad salvatio-
 „ nem Fidelium in Ecclesia, sicut tunc paucæ
 „ animæ salvæ factæ sunt in Arca: ut dicitur 1.
 „ Pet. 3."

Dices: Enoch non fuit in Arca, & tamen salva-tus fuit, & adhuc vivit.

R. Verum esse; sed ipse pro priori translatus fuit, nec amplius modo communi in terris erat.

Pet. 15. Quid *mortuis* cap. 4. §. 6. *Evangelizatum sit?*

R. In genere quidem prædicasse animabus Justis in purgatorio, & limbo Patrum existentibus idem quod vivis, nempe se Messiam esse & Filium Dei, qui suâ Passione & Morte genus humanum rede-mit: speciatim verò, se ad ea loca descendisse, ut, tamquam mortis & inferni victor, ipsos è car-cere quo tenebantur eriperet, ac unâ secum ad Cœlos eveheret.

Pet. 16. Quomodo verum dicat *D. Petrus* §. 7. *Omni-um finis appropinquavit?* Cum ultra 1700. anni fluxerint?

R. 1. cum *S. Tb.* hic: " (Omni-um autem finis
 „ &c.) Ità judicabit Deus, & non tardabit judi-
 „ cium generale in fine mundi. Judicium autem
 „ particulare est in morte cujuslibet (vel omni-um
 „ finis) id est, mors, ad quam sicut ad finem ter-
 „ minantur, (appropinquavit.) Eccl. 11. §. 20.
 „ Nescit quod tempus præteriet, & mors ap-
 „ propinquet. Isidorus, vita præsens, quia ipsis

„ suis incrementis deficit , brevis est. Suo enim
„ augmento perit , dùm illud quod videtur in fu-
„ turo perfici , in præterito periit.”

R. 2. Verè hæc à *D. Petro* dicta fuisse , quia
tunc incipiebat mundi senectus , ultima scilicet
mundi ætas , quæ *Joan.* 2. v. 18. *Est : novissima*
hora.

Pet. 17. An non sit *CHRISTO* injuriosum *D. Pe-*
tri dictum v. 18. *Et si Justus vix salvaretur* , qui
pro omnibus mortem subivit ?

R. Neg. quia hæc verba non habent hunc sen-
sum : periculum esse Justo , ut non salvetur propter
hujus vitæ fragilitatem & multiplices tentationes ,
quia de pressuris piorum sermo est , non de ten-
tationum periculis ; sed sensus est : Justus salvabitur
per multas difficultates , afflictiones , molestias ,
persecutiones ; imò per multas tribulationes. Vide
S. Tb. hìc.

Pet. 18. Quid velit *D. Petrus* cap. 5. v. 3. di-
cendo : *Neque ut dominantes in Cleris ?*

R. 1. cum *S. Tb.* hìc : ” (Neque) supple sitis
„ pascentes , vel providentes. (Ut dominantes)
„ alios scilicet vobis imperiosè subjectos esse vo-
„ lentes. Et notandum , quòd dicit : neque ut do-
„ minantes , non solum non dominantes , quia nihil
„ debent exteriùs prætendere per quod possit de
„ eis opinari , ut videantur velle dominari. (In
„ Cleris) id est , in dignitatibus sorte divinæ elec-
„ tionis obtentis. Nam Clerus idem est quod fors ,
„ secundum illud *Pf.* 67. v. 14. Si dormiatis inter
„ medios Cleros &c. ”

R. 2. Admonet Rectores ac Pastores Ecclesiæ
potiùs humilitate & mansuetudine , quàm externo
splendore , ac potestatis ostentatione auctoritatem
suam in populo tueri debere , seu in toto grege ip-
sis commisso.

Pet. 19. An homo posset vivere sine curâ rerum
temporalium dicente *Petro* v. 7. *Omni sollicitu-*
dinem vestram projicientes in eum ?

R. Neg. quia *D. Petrus* tantum præcipit, ut in omni nostra cura totaliter pendeamus à Providentia Divina. Quòd fit, dùm à Deo tamquam universali provifore, per ordinaria media quæcumque petimus, exspectamus. Ut clarè ac per longum explicat *S. Tb.* hìc, quòd triplex fit sollicitudo.

Pet. 20. An non sit CHRISTO injuriosum, quod diabolus *ψ. 8.* Leoni comparetur, cùm de CHRISTO *5. ψ. 5.* dicatur: *Vicit Leo &c.*?

R. Neg. cum *S. Aug.* Serm. 46. de diversis c. 2. quia utraque comparatio optima est ob contrarias Leonis proprietates, en verba *S. Aug.*: "Leo, & CHRISTUS est appellatus, & diabolus. CHRISTUS Leo: vicit Leo de tribu Juda. Diabolus Leo: nescitis quia adversarius vester diabolus circuit, quærens quem devoret? Ergo & ille Leo, & ille Leo. Ille Leo propter fortitudinem, ille Leo propter feritatem: ille Leo ad vincendum: ille Leo ad nocendum."

Pet. 21. Quomodò diabolus *ψ. 8.* *Circueat quærens quem devoret*: cùm *Apoc. 20. ψ. 2.* scribatur ligatus, & missus in abyssum & clausus, *ut non seducat amplius gentes, donec consumantur mille anni?*

R. Illis verbis *Apoc.* figuratè significari quòd diaboli potestas per adventum CHRISTI cohibenda fuerit ac restringenda usque ad finem sæculi. Non tamen intereà temporis cessat ab hominibus tentandis; sed tantum tentat, quantum permittitur.

Pet. 22. Cur victoria, quâ diabolum superamus, adscribatur fidei, *ψ. 9.* *Cui resistite fortes in fide?*

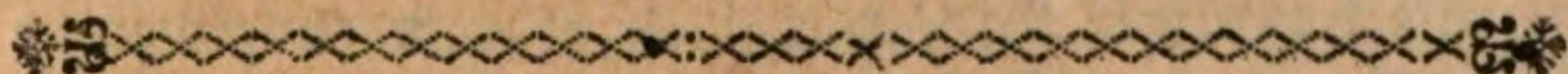
R. Quia fides ostendit bona speranda, & ad ea capeffenda nos excitat, animatque, & undè petenda sint auxilia, quibus adversario resistamus, docet. Dicente *D. Paulo* ad *Ephes. 6. ψ. 16.* *In omnibus scutum fidei, quo possimus omnia tela nequissimi ignea extinguere.*

Pet. 23. Per quem hæc Epistola sit missa?

R. Hanc fuisse missam per *Silvanum* ut hìc *ψ.* 12. dicitur: *Per Silvanum ... breviter scripsi*, ut sensus sit: *scripsi mittendam per Silvanum*. Sic enim habent omnia typographiæ græcæ Epistolarum *D. Pauli*, scripta per *Phæben*, *Timotheum*, *Tychicum*, *Onesimum* &c. id est, missa per eos.

Pet. 24. An ille *Marcus* *ψ.* 13. hìc expressus Evangelium conscripserit?

R. Affirm. cum *S. Hier.* lib. de Script. Eccl. verbo *Marcus*, & in Epist. 17., idem confirmat *Beda* & *Oecumenus* in commendariis, *S. Leo* in Serm. de natali *Petri* & *Pauli*, ac *Rupertus* lib. 8. de glorific. Trinit. cap. 5. & alii, ac *S. Tb.* hìc: „ (Marcus) scilicet Evangelista (filius meus) id est, quem baptizavi & instruxi.”

EXAMEN TERTIUM

IN

EPISTOLAM SECUNDAM S. PETRI.

P Et. proœmialis, assigna scopum *D. Petri* in hac Epistola?

R. 1. cum *S. Tb.* hìc: „ Hìc autem ponitur principaliter instructio in fide. Dividitur autem hæc Epistola in tres partes. Primò enim provocat ad conservationem Catholicæ veritatis. Secundò revocat à seductione hæreticæ pravitatis in 2. cap. Tertiò subjungit causam utriusque 3. cap. ”

R. 2. cùm *S. Petrus* jam certus esset ex revelatione divinâ de morte sibi instante, fideles hortatur, ut post mortem suam maneant in fide susceptâ, & bonis operibus perseverantes. Hæreticorum mores describit docens hæreseos originem esse va-

nam animi præsumptionem, carnis luxuriam, & avaritiam. Ac hæreticorum pœnas quatuor exemplis proponit. 1. Casu Angelorum, 2. primorum parentum lapsu, 3. universalis diluvii castigatione, 4. *Sodomorum & Gomorrhæorum* conflagratione.

Pet. 1. Per quid cap. 1. v. 4. *Efficiamini divinæ consortes naturæ?*

R. cum *S. Tb.* 1. 2. q. 114. a. 3. O. "Secundum dignitatem gratiæ, per quam homo consors factus divinæ naturæ, adoptatur in Filium Dei, cui debetur hæreditas ex ipso jure adoptionis."

Pet. 2. De quâ revelatione v. 14. loquatur *D. Petrus* dicens: *Certus quòd velox est depositio Tabernaculi mei, secundum quod & Dominus noster JESUS CHRISTUS significavit mihi?*

R. cum *S. Amb.* conc. 1. de *Basilicis* non tradendis hæreticis ibidem agi de aliqua revelatione speciali, quam habuit ante mortem suam tempore quo erat in carcere, sic enim prædictus *S. Pater* hanc narrat historiam: "Petrus quamvis esset cupidus Passionis, tamen contemplatione populi precantis inflexus est; rogabatur enim ut ad instituendum, & confirmandum populum se conservaret. Quid multa? Nocte muro egredi cœpit, & videns sibi in porta CHRISTUM occurrere, urbemque ingredi, ait: Domine, quo vadis? Respondet CHRISTUS: venio Romam iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad suam crucem divinum pertinere responsum: CHRISTUS enim non poterat iterum crucifigi, qui carnem passione susceptæ mortis exuerat... intellexit ergo Petrus, quòd iterum CHRISTUS crucifigendus esset in servulo. Itaque spontè remeavit, interrogantibus Christianis responsum reddidit, statimque correptus, per crucem suam honorificavit Dominum JESUM. Ità pariter testatur *S. Greg.* in *Pf.* 4. pœnit. *Acta SS. Processi, & Martiniani.*

Pet. 3. Quoties Pater Cœlestis illa verba dixerit: *Hic est Filius meus dilectus?* v. 17.

R. Patrem non semel, sed certè bis testimonium cœlesti voce perhibuisse Filio. 1. Quando baptizatus fuit à *Joanne*, *Matt.* 3. *ψ.* 17., *Marci* 1. *ψ.* 11., & *Luc.* 3. *ψ.* 22. Deindè, seu 2. in Monte: de quo nunc agitur hìc, & *Matt.* 17. *ψ.* 5. Imò juxta aliquos *Oecumenium* & *Estium* 3., quando instante ejus Passione, *vox ad eum de Cœlo venit, & clarificavi & iterum clarificabo*, *Joan.* 12. *ψ.* 28.

Pet. 4. Dùm *ψ.* 18. dicitur: *In Monte sancto*, quis fuerit iste Mons?

R. cum SS. PP. *Hier.* in Epitaphio *Marcellæ*, *Cyrillo*, *Hier.* Catechesi 12., *Damasceno* in Ser-mone de Transfig. Domini, *S. Tb.* hìc, & aliis, fuisse Montem *Thabor*.

Pet. 5. Quomodò, post allegatum Dei Patris & Apostolorum de CHRISTO, certissimum atque fir-missimum testimonium, dicat *Petrus ψ.* 19. *Ha-bemus firmiorem Propheticum sermonem?*

R. cum *S. Aug.* Serm. 27. de Verbis Dom. c. 4.
" Certiorem sanè esse dixit: certiore; non me-
,, liorem, non veriore. Tàm enim verus ille ser-
,, mo de Cœlo, quàm sermo Propheticus, tàm bo-
,, nus, tàm utilis. Quid est ergo, certiore, nisi in
,, quo magis confirmetur auditor." Ità ut de mente
S. Aug. omnia illa in se æquè certa & firma sint,
respectivè tamen ad audientes fideles seu Judæos
conversos ad quos scribit *D. Petrus* sermo Prophe-
ticus erat firmior ac certior Apostolicâ istâ attesta-
tione circa vocem Patris auditam: quia Prophe-
tarum autoritas eis diuturnitate temporis, ac con-
sensu majorum suorum firmata, & Apostolorum
adhuc recens, nec tantâ veneratione suscepta erat;
cùm ipsi met suam doctrinam Prophetarum oraculis
confirmarent. Igitur *D. Petrus* Judæis fidelibus
scribens, ut eos in fide Christianâ ampliùs stabi-
liat; 1. adducit vocem Patris, 2. id probat suo &
duorum aliorum Coapostolorum testimonio. 3. Re-

mittit ad Prophetarum oracula." Et *S. Tb.* hìc.

Pet. 6. De quo Prophetarum testimonio ibidem *D. Petrus* loquatur?

R. De omnibus scripturis Propheticis in comuni, cùm nullum Prophetarum determinet. Ac subsequētia universaliter sint intelligenda.

Pet. 7. An ex Epistola 2. *Petri* possit probari CHRISTUM redemisse impios?

R. Affirm. id probari ex cap. 2. v. 1. ubi legitur: *Et eum, qui emit eos, Dominum negant.* Ut sensus sit: CHRISTUM Redemptorem suum negant, qui eos reprobos (de quibus ibidem loquitur *Petrus*) suo Sanguine redemit.

Pet. 8. Quare *Deus* v. 4. *Angelis peccantibus non pepercerit*, sicūt homini?

R. cum *S. Tb.* 3. p. q. 6. a. 2. ad 2. "Propter
,, irreparabilitatem casus. (Et 1. p. q. 64. a. 2. O.
,, id explicat dicens:) Differt autem apprehensio
,, Angeli ab apprehensione hominis in hoc, quod
,, Angelus apprehendit immobiliter per intellectum ... Homo verò per rationem apprehendit
,, mobiliter ... Undè & voluntas hominis adhæret
,, alicui mobiliter, quasi potens etiam ab eo discedere & contrario adhærere: voluntas autem
,, Angeli adhæret fixè & immobiliter ... Liberum
,, arbitrium hominis flexibile est ad oppositum,
,, & ante electionem, & post: liberum autem arbitrium Angeli est flexibile ad utrumque oppositum ante electionem, sed non post. Sic igitur
,, & boni Angeli semper adhærentes justitiæ, sunt
,, in illa confirmati, mali verò peccantes, sunt in
,, peccato obstinati."

Dices: *S. Greg.* dicit, quòd homo per alium reparari potuerit, quia per alium cecidit.

R. cum *S. Tb.* loc. cit. ad 4. "Quòd non est tota
,, causa quare peccatum hominis sit remissibile, quia
,, alio suggerente, peccavit." Sed propter liberi arbitrii flexibilitatem.

Pet. 9. Explica subsequētia verba: *sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reservari?*

R. cum S. Tb. in Suppl. q. 89. a. 8. ad 2. "Quod
 „ ipsi dæmones cunctis videntibus tunc præcipita-
 „ buntur, quia in perpetuum in inferni carcerem
 „ detrudentur, ut jam non sit eis liberum egredi
 „ extra, quia hoc eis non concedebatur nisi secun-
 „ dūm quod ordinabantur ex Divina Providentia
 „ ad hominum vitam exercendam. (Et hīc:) Co-
 „ natibus superbiæ qui ducunt ad infernum. Ru-
 „ dentes enim sunt funes, quibus vela in alto sus-
 „ penduntur, & flante vento navis impellitur. Et
 „ significat secundūm Bedam conamina dæmo-
 „ num, quibus contra erigere se voluerunt, per
 „ quæ vento superbiæ impulsī, rapti sunt in pro-
 „ fundum inferni. Rudentibus ergo dicit superbiæ
 „ conatibus quasi funibus. Prov. 5. ψ. 22. Funibus
 „ peccatorum suorum quisque constringetur."

Pet. 10. Quo sensu dicatur ψ. 5.: *Octavum Noë justitiæ Præconem custodivit?*

R. cum Estio hīc, octavum vocari non ab *Ada-*
mo, à quo fuit decimus, sed vocatur octavus eo-
 rum, qui in Arca à diluvio fuerunt salvati, quo-
 rum erat caput. 1. Pet. 3. ψ. 20., ut clarè ait S.
 Tb. hīc: "Octavus dicitur propter ipsam historiam,
 „ quia in numero octo personarum liberatarum
 „ fuit, & fortè ultimus, & sic octavus Arcam in-
 „ travit, Gen. 6., & Pet. 3. ψ. 20.: In qua pauci,
 „ id est, octo animæ salvæ factæ sunt."

Pet. 11. Quomodò ψ. 15. *Balaäm ex Bosor* di-
 catur, & ψ. 16. *Propheta*, cūm Num. 22. & seqq.
 ψ. 5. vocetur *Filius Beör & Ariolus?*

R. Ad 1. Patrem *Balaäm* binomium fuisse, vo-
 catum *Bosor & Beör*, ac ideò S. Aug. quæst. 48.
 super Num. legit ad hunc locum: *Filii Beör*: tam-
 quam idem sit *Beör & Bosor*.

R. Ad 2. quòd D. Petrus meritò *Balaäm* vo-

cet *Prophetam*, cū verè prophetaverit, *Num.* 24. v. 17. dicens: *Orietur stella ex Jacob &c.* Potuit etiam ad vaticinandum dæmones invocasse, ut aliqui volunt, cū in lib. *Num.* vocetur *Ariolus*. Sed *S. Petrus* tantū reprehendit avaritiam.

Pet. 12. An asina prohibuerit Prophetiam *Balaām*, cū v. 16. dicatur: *Subjugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit Prophetæ insipientiam?*

R. In verbis asinæ non fuisse apertam reprehensionem dicti criminis; sed quia ex verbis ejus expostulatoriis intelligere debuit Propheta *Balaām*, viam suam esse perversam, Deoque contrariam.

Pet. 13. Cur hoc illo sit pejus v. 21.: *Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quàm post agnitionem, retrorsum reverti?*

R. 1. Id ideò pejus esse, quia, qui viam veritatis agnitam deserit, jam sciens peccat, *Luc.* 12. v. 47.: *Servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, & non fecit, vapulabit multis.*

R. 2. Quia peccant per ingratitudinem, abjicientes dona à Deo accepta. Lege *D. Paulum* ad *Hebr.* 6. & 10.

R. 3. Quia peccant gravissimo peccato vel hæreseos, vel apostasiæ, vel proclivi sunt, ut circa fidem naufragium faciant. 1. *Timoth.* 1. Lege *S. Thomam* hîc.

Pet. 14. Quid illusores, sive impostores hæretici voluerint dicendo cap. 3. v. 4.: *Ubi est promissio, aut adventus ejus?*

R. Sensum esse: vana est promissio, numquam veniet Dominus.

Pet. 15. An hæc dicta fuerint ad eximendum metum futuri judicii, an verò ad spem adimendam futuræ remunerationis & gloriæ.

R. Id factum fuisse principaliter ad spem adimendam, quia fit in textu mentio de promissione, quæ bonorum est.

Pet. 16. Quid velit *D. Petrus* *ψ. 7.* dicens: *Cœli autem, qui nunc sunt, & terra, eodem verbo repositi sunt, & igni reservati in diem judicii?*

R. Sermonem esse de judicio universali in fine mundi futuro, ac sensum esse: sicut Cœli aërei, & terra per aquas diluvii mutati, ac modò, etsi cum aliqua differentia, eodem divino verbo, quo olim cœlum & terram creaverat, restaurati sunt, ita in thesauro Omnipotentiae ejus reservati sunt, ut igne conflagrationis in die universalis judicii corripiantur.

Pet. 17. In quo loco faciendum sit Judicium universale?

R. cum *S. Scripturâ* hoc probabiliter futurum in valle *Josaphat*, quæ est inter *Jerusalem*, & Montem Oliveti, cum *Joëlis* 3. *ψ. 2.* dicatur: *Congregabo omnes gentes, & deducam eos in vallem Josaphat.* Et *S. Th.* adductis his verbis in 4. dist. 48. q. 1. a. 4. q. 4. sed contra prosequitur: "Prætereà *Act. 1. ψ. 11.* dicitur: Quemadmodum vidistis eum ascendentem in Cœlum, ita veniet: sed ipse ascendit de Monte Oliveti, qui præminet valli Josaphat, ergo & circa loca illa ad Judicium veniet." Et *S. Hier.* in *Joël.* cap. 3. ait: "Si autem ad diem Judicii, quæ scripta sunt, volueris referre... tunc congregandos, & deducendos omnes in vallem Josaphat."

Dices: Vallis *Josaphat* non est satis ampla ad capiendos omnes homines.

R. cum *S. Th.* loc. cit. ad 1.: "dicendum, quòd magna multitudo in parvo spatio comprehendì possit: sufficit autem ponere quantumcumque spatium circa locum illum ad capiendam multitudinem judicandorum, dummodò ab illo spatio CHRISTUM videre possint, qui in aëre eminens, & maximâ claritate refulgens à loginquo inspicì poterit."

Pet. 18. Quo tempore diei futurum sit Judicium hoc?

R. cum *S. Petro* hinc *ψ. 10.*: *Adveniet autem*

dies Domini ut fur: id est, mediâ nocte. 1. ad *Thes.* 5. v. 2.: *Dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet*: & *Matt.* 25. v. 6.: *Mediâ autem nocte clamor factus est &c.*; in quæ verba *S. Hier.* Epist. 152. ait: "Quibus dictis ostenditur, medio noctis, „ securis omnibus, consummationem mundi esse „ venturam."

Pet. 19. Qualis ille ignis, de quo hîc fit mentio?

R. 1. Verum & sensibilem futurum ignem, quia *D. Petrus* hîc ponit anthithesim inter aquas diluvii & ignem, atqui tempore diluvii vera & sensibilis fuit aqua; ergo tempore universalis Judicii verus & sensibilis erit ignis. Et v. 10. dicit: *Elementa verò calore solventur; terra autem, & quæ in ipsa sunt opera, exurentur... & elementa ignis ardore tabescent.*

R. 2. Juxta SS. Patres, istum ignem, ignem conflagrationis esse, qui præcedet CHRISTUM Judicem, ut terreat damnatos, ac puniat; ut *Pf.* 96. v. 3. dicitur: *Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus*: & *D. Petrus* hîc: *Et perditionis impiorum hominum.*

R. 3. Non tamen nocebit justis, teste *S. Aug.* lib. 20, de *Civ. Dei* cap. 18.: "Nec ignem conflagrationis illius pertimescent immortales, & incorruptibiles facti."

R. 4. Ignem finito Judicio permanfurum ad innovandum mundum, per istum ignem elementa purgabuntur. Ità *S. Tb.* in suppl. q. 74. a. 5. sed contra: "Illa finalis purgatio, quæ fiet per ignem, „ respondebit primæ purgationi, quæ facta est per „ aquam; sed illa non corrumpit elementorum substantiam, ergo nec illa, quæ fiet per ignem, „ corrumpet. (Et in corpore) Dicendum, quòd „ manebunt elementa quantum ad substantiam, „ qualitates eorum proprias; sed purgabuntur ab „ infectione, quam ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate, quæ per actionem, & „ passionem mutuam in eis accidit."

Pet. 20. Quid fiet circa Cœlos, & Terram post illud Judicium?

R. cum *S. Hier. Isaïæ* 51. explicante verba *Davidis Ps. 101. v. 27.* : *Ipsi peribunt*, ait: "Ex
,, quo ostenditur perditionem Cœlorum, non in-
,, teritum sonare, sed mutationem in melius:
,, quandò Luna Solis lumen accipiet, & Sol sep-
,, tuplò fulgore rutilabit. (Et in c. 65.) Novos
,, autem Cœlos, & novam Terram videbimus, &
,, repromissionem ejus: non dixit, alios Cœlos, &
,, aliam Terram videbimus, sed veteres, & anti-
,, quos in melius commutatos." Et *S. Aug.* expli-
cans verba *D. Petri* lib. 20. de Civ. Dei cap. 24.
dicit: "Possunt illi Cœli intelligi perituri, quos
,, dixit repositos igni fervandos, & ea elementa
,, accipi arsuræ, quæ in hac ima parte mundi sub-
,, sistunt procellosa, & turbulenta, in qua eosdem
,, Cœlos dixit esse repositos, salvis illis superiori-
,, bus, & in sua integritate manentibus, in quo-
,, rum fundamento sunt Sydera constituta." Et
,, *S. Tb.* in Suppl. q. 74. a. 4. O.: "à Substantia Cœli
,, superioris non oportet, quòd aliquid removeatur;
,, sed oportet, quòd motus ejus quietetur.... Sed
,, ipsa eorum quietatio solâ voluntate divinâ acci-
,, dens, eis loco purgationis erit. (Et ad 2.) Pe-
,, trus se exponit, de quibus Cœlis intelligat; præ-
,, miserat enim ante verba inducta, quòd Cœli
,, priùs, & Terra per aquam perierant, qui nunc
,, eodem verbo repositi sunt, igni reservari in diem
,, Judicii; ergo illi Cœli per ignem purgabuntur,
,, qui priùs per aquam diluvii purgati sunt, scili-
,, licet Cœli aërei." Deindè omnia mixta, quæ in
mundo sunt, igne consummabuntur in Judicii die,
dicente *S. Tb.* in 4. dist. 48. q. 2. a. 5.: "Anima-
,, lia, bruta, & plantæ, & mineralia, & omnia
,, corpora mixta corrumpuntur & secundùm to-
,, tum, & secundùm partem, & ex parte materiæ,
,, quæ formam amittit, & ex parte formæ, quæ

„ actu non manet, & sic nullo modo habent ordi-
 „ nem ad incorruptionem, undè in illa innova-
 „ tione non manebunt.”

Pet. 21. Quomodò verum esse possit *ψ. 9.*: *Nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti*; cùm multi damnentur ac pereant?

R. Deum id velle voluntate antecedenti, quatenus humano generi media sufficientia providit & contulit, per quæ omnes homines possent ad Deum converti ne pereant. Vel quòd ille locus unicè sit intelligendus de solis electis, quatenus vult electos, qui à Deo aversi sunt, ut ad ipsum per pœnitentiam convertantur, & ad salutem perveniant.

Pet. 22. De qua *Pauli* Epistola intelligatur dictum *D. Petri ψ. 15.*: *Paulus... scripsit vobis*?

R. cum *S. Tb.* hìc, & *Ven. Beda*: Hoc intelligendum de omnibus Epistolis; & *Oecumenius* de Epistolâ ad *Romanos*; *Estius* de Epistolâ ad *Hebræos* intelligunt, quia hanc solam ad Judæos scripsit, & quia illa omnia habentur in illa Epistola ad *Hebræos*, de quibus hìc *D. Petrus* mentionem facit. Lege cap. 10. & seqq. usque ad finem. Et non de aliqua sententia sola, sed de tota Epistola loquitur, cùm simpliciter dicat: *Scripsit vobis*.

Dices 1. *D. Petrus* scripsit suas Epistolas ad Judæos dispersos per Regionem *Asiæ* minoris à *Judæa* procùl distitas, & *D. Paulus* ad *Hæbræos* Hierosolymam & *Judæam* incolentes.

R. Quòd per *ly vobis* non velit intimare aliquos in particulari, sed insinuet hanc Epistolam Genti *Judaicæ* fuisse conscriptam.

Dices 2. Cur *D. Petrus*, qui erat major, auctoritate *Pauli* minoris doctrinam suam confirmet?

R. cum *S. Tb.* hìc: ”Inducendo auctoritatem
 „ Epistolarum *Pauli*, potiùs intendit illis dare au-
 „ thoritatem approbando, quàm jus per eas
 „ confirmando. Vel hoc facit, non ex necessitate,
 „ sed ex humilitate. Vel fortè, licet *Petrus* major

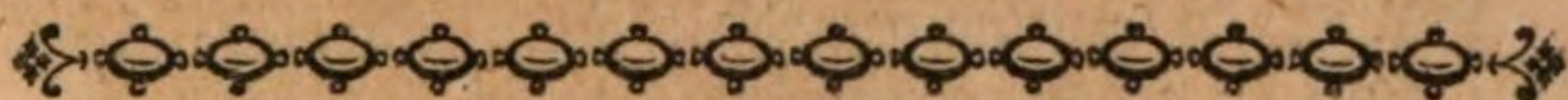
„ esset in cura, Paulus tamen major in scientia.”

Dices 3. Si in Epistolis Paulinis sint quædam difficilia intellectu, ut hic dicitur, quomodo simplices, quibus *D. Paulus* scribebat, intelligebant?

R. cum eodem loc. cit.: ” Misit Epistolas Discipulis, qui eas exponebant.”

Dices 4. Non potest dici illas intellectu difficiles fuisse, cum Prov. 14. v. 6. dicatur: *Doctrina prudentium facilis est.*

R. cum eodem *Ang.* ibidem: ” Fortè aliud est de Scripturâ, aliud de doctrinâ, quia præsentibus docendo se possunt opponere contradicentibus, obviare absentibus scribendo.”

EXAMEN QUARTUM

I N

EPISTOLAM PRIMAM S. JOANNIS APOSTOLI.

P Et. procæmialis. Quam materiam *S. Joannes* tractet in illa Epistola?

R. 1. cum *S. Th.* hic: ” In prima agit de affectu & effectu charitatis communiter ad Deum, & ad proximum... Hæc autem Epistola primò dividitur in tres partes. Nam primò commendat doctrinam suam in cap. 1. Secundò hortatur ad ejus observantiam cap. 2. & 3. Dissuadet doctrinam contrariam cap. 4. & 5.”

R. 2. cum Interpretibus, & *S. Th.* in pluribus locis in prædictam Epistolam: Præcipuè laborat pro astruendis veris JESU CHRISTI Mysteriis, ut fideles contra hæreticos confirmet, necessitatem bonorum operum ad salutem contra *Simonem Magum* inculcet, ac acriter *Ebionem* & *Cerinthum*

retundat, qui CHRISTO Divinitatem adimebant, & Filium Dei negabant, & eos *Antichristos* vocat: *Basilidem* tandem, ejusque sequaces, quàm maximè infectatur negantes CHRISTUM verè in carne venisse, consequenter verè passum, mortuum pro nobis. Deindè varias exhortationes, & fidei, ac morum documenta sparsim admiscet, maximè de charitate.

Pet. 1. De quo illud *Joannis* cap. 1. *¶* 1. : *Quod fuit ab initio* : intelligatur ?

R. Illud ad CHRISTI Divinitatem procùl dubiò referendum esse : sicut & illud Evangelii : *In principio erat Verbum*, cùm hic addatur : *De Verbo vitæ*.

Pet. 2. In quibus consistat *¶* 3. *Societas Apostolorum ac fidelium cum Patre, & cum Filio ejus JESU CHRISTO* ?

R. Consistere in participatione bonorum ad salutem nostram pertinentium, quæ Deus nobis, ut sociis suis & amicis communicat.

Pet. 3. Quomodò simul stare possit id, quod *¶* 6. dicitur : *Si dixerimus, quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur*. Et illud, quod *¶* 8. habetur : *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus : ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*. Cùm ille, qui in peccatis est, in tenebris sit ?

R. Non omnem eum, in quo aliquæ sunt peccatorum tenebræ, secundum *S. Joannem* in tenebris ambulare, sed solos eos, quibus tenebræ dominantur ; nam tenebras aliquas etiam habent illi, qui in luce ambulant, ut constat ex *¶* 7. : *Si autem in luce ambulamus... Sanguis JESU CHRISTI, Filii ejus, emundat nos ab omni peccato*. Ubi ostendit nos in luce ambulare, & tenebris omninò non carere ; sed opus esse nobis continuâ tenebrarum discussione, seu peccatorum purgatione per merita Passionis & Mortis ejus, in quâ Sanguinem suum pro nobis effudit.

Pet. 4. *Si Sanguis JESU CHRISTI emundet nos ab omni peccato* v. 7., quomodo v. 8. neget S. Joann. dicere nos posse: *Peccatum non habemus?*

R. Id S. Joannem benè negare; quia non emundat nos Sanguis CHRISTI simul & semel ab omni peccato, ut dicere quis possit, peccatum non habeo; sed mundamur indiès, nunc ab his, nunc ab aliis peccatis, ità tamen, ut numquam, dùm hìc vivimus, simus ab omni peccato prorsus emundati.

Pet. 5. Quot hærefes hæc pauca verba: *Sanguis Filii Dei*, destruant?

R. Tres: *Manichæorum*, qui veritatem humanæ naturæ CHRISTO ademerunt; *Ebionitarum* negantium CHRISTUM Deum esse; & *Nestorianorum* dividantium in CHRISTO personam.

Pet. 6. Quo sensu S. Joann. v. 8. dicat: *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus?*

R. cum S. Tb. 3. p. q. 79. a. 4. ad 2.: "Dicendum, quòd illud verbum non est intelligendum, quin aliquà horâ possit homo esse absque omni reatu peccati venialis; sed quia vitam istam Sancti non ducunt sine peccatis venialibus." Lege etiam *Conc. Trid. sess. 6. can. 23.*

Pet. 7. An v. 9.: *Confiteamur peccata nostra* &c., fiat mentio de Confessione Sacramentali?

R. Affirm. quia agit de Confessione, per quam homo accipit remissionem peccatorum suorum, cùm addat: *Ut remittat nobis peccata nostra*, quæ remissio ordinariè fit per Confessionem Sacramentalem, quàmvis etiam à solo Deo id fiat extra Sacramentum Pœnitentiæ, undè de utraque remissione verba S. Joannis possunt intelligi.

Dices hìc S. Joannem loqui unicè de Confessione, quæ fit Deo.

R. Neg. quia dicit: *Fidelis est, & justus, ut remittat nobis peccata nostra*, quæ verba referuntur ad promissionem, Joann. 20. v. 23.: *Quorum*

remiseritis peccata, remittuntur eis. Deindè, si *S. Joannes* unicè ageret de remissione peccatorum confitentibus Deo, frustrà foret potestas *Joan. 20.* tradita Apostolis solvendi, & ligandi peccata; quia unusquisque potiùs Deo, quàm hominibus confiteretur, utpotè faciliùs.

Pet. 8. Cur hìc cap. 2. *ψ. 1.* dicendo: *Ut non peccetis, S. Joannes* sibi non contradicat, cùm antè negaverit nos vivere posse sine peccatis?

R. cum Ven. *Beda* hìc dicente: "Hìc autem
 „ consequenter hortari, ut si omni culpà carere
 „ nequimus, demus tamen operam, quantum va-
 „ lemus, ne nos ipsi fragilitatem nostræ conditio-
 „ nis negligenter agendo augeamus: sed ut contra
 „ omnia vitia strenuè, vigilanterque dimicemus;
 „ maximè tamen contra majora & apertiora, quæ
 „ Domino juvante faciliùs superare, vel cavere
 „ possumus."

Pet. 9. De qua charitate intelligatur *ψ. 5.*: *Charitas Dei perfecta est?*

R. Vult *S. Joannes* eam intelligi, quæ est vera, sincera, christiana, Legi Dei conformata, quâ Deum ac proximum, etiam inimicum diligimus.

Pet. 10. an *ψ. 14.* non sint addenda hæc verba: *Scribo vobis Patres, quia cognovistis eum, qui ab initio est?*

R. Affirm. quia *Correctores Romani* hìc dicunt:
 „ Versu 14.: Scribo vobis, infantes, quoniam
 „ cognovistis Patrem: quòd sequitur in manuscrip-
 „ tis Codicibus: Scribo vobis, Patres, quia cog-
 „ novistis eum, qui ab initio est; & totidem ver-
 „ bis præcessit suprâ *ψ. 13.* *Sixtina Biblia* omit-
 „ tunt. Lege notationes nostras, (scilicet *Lucae*
 „ *Brug.* in quibus habetur:) Videtur hìc versicu-
 „ lus omissus, tùm quia proximè præcedenti ver-
 „ bis, ac re simillimus est, tùm quia paulò antè
 „ idem prorsùs lectus est."

Pet. 11. Quid *S. Joannes ψ. 15.* intelligat per

in Epistolam primam S. Joannis Apost. 291
hæc verba : *Nolite diligere mundum , neque ea ,*
quæ in mundo sunt ?

R. cum S. Tb. hic : " (Nolite diligere) amore
,, concupiscentiæ (mundum) Glos. abundantiam
,, mundi, & pulchritudinem ejus. Mundus ergo
,, supponit hic pro universitate concupiscibilium
,, mundi (nec ea quæ in mundo sunt.) Glos. ut au-
,, rum & argentum, & omnem fluxum divitiarum.
,, Prohibetur autem hic mundus ad fruendum eo,
,, non ad utendum : undè Glos. utimini mundo ad
,, necessitatem, sed non diligite ad superfluitatem.
,, Nec per hoc prohibetur quæcumque dilectio,
,, sed inordinata per amoris affectum nimium.
,, Augustinus, cùm exhauseris cor tuum amore
,, terreno, hauries amorem divinum. Et incipiet
,, habitare charitas extirpatâ sylvâ vitiorum. Item,
,, talis est quilibet, qualis est ejus dilectio. Terram
,, diligis, terra es : aurum diligis, aurum es : Deum
,, diligis, quid dicam, Deus eris. Non audeo in-
,, quit, dicere ex me, Scripturam audiamus, ego
,, dixi dii estis &c. "

Dices : Mundus bonus est, ergo possum eum di-
ligere.

R. cum S. Tb. loc. cit. " Diligere mundum est
,, ipsum omnibus rebus præponere. Et sic mundus
,, non est diligendus : tamen sub Deo est diligen-
,, dus. Undè non prohibetur quæcumque dilectio,
,, sed illa quæ est supra Deum, de qua dicit Aug.
,, Væ tibi si amaveris condita, & deserueris con-
,, ditorem. Vel potest dici, quòd duplex est di-
,, lectio, quædam ad necessitatem, alia ad super-
,, fluitatem, primo modo mundus potest diligi ;
,, secundo modo prohibetur. &c.

Pet. 12. Quid sibi velint hæc verba v. 16. *Omne,*
quod est in mundo, concupiscentia carnis est, &
concupiscentia oculorum, & superbia vitæ?

R. cum S. Tb. 1. 2. q. 77. a. 5. " Sed contra :
,, prædicta tria sunt causæ peccatorum. " Qualiter

sint causa, ad longum clarissimè explicat in corpore articuli citati.

Pet. 13. Explica hæc verba *ψ. 19. Ex nobis prodierunt*, qualiter hæretici ex Ecclesia CHRISTI processerint?

R. In græco legi: *Ex nobis exierunt*, quo significatur defectio, non origo, ut sensus sit: Ex Ecclesia Christianorum per hæresim egressi sunt, nolentes Ecclesiam audire, ac ab eâ semetipsos separantes.

Pet. 14. Si locus sic intelligatur, verificatur saltem aliquandò hos in Ecclesia fuisse, aliàs ex eâ non potuissent exiisse, & tamen S. *Joannes* subnectit: *sed non erant ex nobis*.

R. cum S. *Aug.* lib. de corrupt. & gratiâ cap. 9., & lib. de dono persever. cap. 8. ut sensus sit: *non erant ex nobis*, id est, de numero electorum, sive de Ecclesia, quâ parte continet electos; qui soli sunt Ecclesiæ membra semper mansura. Et S. *Th.* hic: "Ab unitate Catholica recedentes. Erant enim
 „ de Ecclesia numero non merito, Sacramento-
 „ rum perceptione non charitatis communione,
 „ (sed non erant ex nobis) prædestinatione &
 „ electione. Et ideò ex recessu eorum Ecclesia
 „ non est damnificata, sicut nec corpus damnifi-
 „ catur, cum humores pravi exeunt de corpore
 „ (nam si fuissent ex nobis) Glos. prædestinatione
 „ & electione Dei (permanissent utique nobis-
 „ cum) id est, finaliter mansissent in consortio
 „ fidei, seu fidelium."

Pet. 15. Undè S. *Joannes* sciverit eos non fuisse electos?

R. Id eum novisse probabili, & non certâ de singulis scientiâ, quia erant Hæresiarchæ seu Magistri errorum primarii, qui rarissimè ad Ecclesiam revertuntur, sed ab ea recedunt numquam redituri.

Dices: malè hanc particulam, *ex nobis*, in eodem sensu, ac loco prolatam diversimodè inter-

pretamini primò pro Ecclesia, postea pro electis.

R. Congruenter ex mente S. Joannis sic exponimus, quia in verbis est correctio rhetorica; quasi dicat: fuerunt aliquandò nostri, sed recesserunt à nobis: imò verò, numquam fuerunt nostri. Nam si nostri fuissent, nobiscum permansissent. Ubi non sine gratiâ sermonis aliter & aliter accipitur ly *nostri*; priùs pro iis, qui sunt in Ecclesia, deindè pro electis.

Pet. 16. An hoc *ψ. 20. Nostis omnia*, pertineat ad omnes & singulos fideles?

R. Quamvis unusquisque fidelis saltem implicite teneat fide omnia ad salutem necessaria, tamen sufficientibus ac idoneis rationibus unusquisque nequit explicare; undè dicendum, hæc & similia à S. Joanne dici non ad singulos fideles, sed ad Ecclesias, ad quas scribit. Ac si diceret: habetis Episcopos & Presbyteros, quorum curâ & studio vestræ Ecclesiæ satis instructæ sunt, & instruuntur in iis, quæ pertinent ad doctrinæ Christianæ veritatem.

Pet. 17. Ad quid referendum sit cap. 3. *ψ. 2. Cum apparuerit*? an ad ly: *quid erimus*, vel ad Deum, vel ad CHRISTUM?

R. Id referendum esse ad CHRISTUM, quia de primo CHRISTI adventu *ψ. 5.* agitur: *Scitis quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleret*; & sub finem capitis superioris de secundo adventu ejus dixerat: *ut cum apparuerit; habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu ejus.* Ut sensus sit: Quandò CHRISTUS apparebit in gloria; tunc etiam apparebit, id quod nos erimus, quia in eum credidimus. Ità S. Th. hìc.

Pet. 18. Sed quomodò *similes CHRISTO erimus*?

R. cum S. Th. hìc: Corpore & Anima beati & gloriosi erimus, juxta similitudinem CHRISTI capitis nostri, en verba Angelica: "Secundùm Corpus, immortales & impassibiles sicut ipse Filius. Tunc enim mortale hoc induet immortalitatem, &

„ corruptibile hoc incorruptionem. 1. Cor. 15. v. 42.
 „ Ista autem similitudo non erit æqualitatis, sed
 „ conformitatis, & in corpore per dotes corporis,
 „ & in anima per dotes animæ. Ad Phil. 3. v. 20.
 „ Salvatorem expectamus.”

Pet. 19. De qua visione agatur: *Videbimus eum sicuti est?*

R. cum S. Tb. 1. p. q. 12. a. 6. ad 1. ” Dicendum, quod cum dicitur, videbimus eum sicuti est: hoc adverbium, sicuti, determinat modum visionis ex parte rei visæ: ut sit sensus; videbimus eum ita esse sicuti est, quia ipsum esse ejus videbimus, quod est ejus Essentia.” Et 2. 2. q. 1. a. 2. ad 3., & hic.

Pet. 20. An S. Joannes v. 4. dicendo: *Peccatum est iniquitas*, etiam leve seu veniale peccatum comprehendat?

R. Affirm. cum S. Tb. 2. 2. q. 110. a. 4. ad 3. ” Dicendum, quod etiam peccatum veniale largo modo potest dici iniquitas, inquantum est præter æquitatem justitiæ. Unde dicitur prima Joan. 3. v. 4. Omne peccatum est iniquitas. Et hoc modo loquitur Aug. ” lib. 1. de doct. Christ. cap. 36. ut sensus sit: ne quis sibi blandiatur in peccatis quibusdam, etiam levibus: declaro vobis omne peccatum esse iniquitatem, seu Legis Divinæ transgressionem.

Pet. 21. An omnis justus vivat absque peccato dicente S. Joanne v. 6. Omnis, qui in eo manet, non peccat. Et v. 9. Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est? ac verba ista explica?

R. Neg. cum Conc. Trid. sess. 6. can. 23. à quo error iste Jovinianorum & Plagianorum, ac Lutheri & Calvinii dicentium justos sine omni peccato vivere, & fideles non posse excidere à fide, gratiâ, & salute, damnatus est, ubi anathema dicit illi:

” Qui hominem semel justificatum, dixerit, amplius peccare non posse, nec gratiam amittere, atque ideò eum, qui labitur, & peccat, numquam verè fuisse justificatum.” Et meritò aliàs *S. Joannes* sibi foret contrarius, dùm cap. 2. v. 1. dicit: *Filioli mei* (justi & fideles) *hæc scribo vobis ut non peccetis.* Ergo poterant peccare, ut *S. Joannes* supponit. Et *S. Tb.* 2. 2. q. 24. a. 11.” Sed contra est, quod dicitur *Apoc.* 2. v. 20. Habeo adversum te pauca, quòd primam charitatem reliquisti. (Et ad longum in corpore, & ad 1. obiectam *Joannis* auctoritatem explicat dicens:) Auctoritas illa loquitur secundùm potestatem Spiritûs S.: cujus conservatione à peccato immunes redduntur, quos ipse movet, quantum ipse voluerit.” Vel quamdiu firmiùs CHRISTO in hæremus non peccabimus. *S. Hier.* lib. 2. contra Jovin. sensu scilicet composito; ità ut simul non possit stare peccare & esse Filium Dei. Sicùt illud *Pauli* ad *Rom.* 8. v. 8. *Qui in carne sunt, Deo placere non possunt.* Et CHRISTI *Matth.* 6. v. 24. *Non potestis Deo servire & Mammonæ.*

Pet. 22. Quomodò verum sit v. 7. *Qui facit justitiam, justus est?* Cùm multi, tam Catechumeni, quàm post lapsum poenitentes, opera justitiæ exerceant, & non sint justì, urpotè necdùm justificati: dicente *S. Aug.* tract. 13. super *Joannem*:” Quòd quantumcumque Catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suæ portat; non illi dimittitur, nisi cùm venerit ad Baptismum.”

R. *S. Joannem* scribere fidelibus jam per Baptismum renatis; quos affirmat esse justos & fideles Dei, si rectè vivant. Ac auctoritas *S. Aug.* agit de non baptizatis, ut ex verbis constat.

Pet. 23. Assigna mihi qualiter peccatum ex diabolo sit v. 8.?

R. Antithesim esse inter CHRISTUM & diabolum, & inter eos qui justitiam faciunt, & qui peccatum:

quæ sic explicatur: CHRISTUS hominibus author est exercendæ justitiæ, diabolus author peccati. Porro CHRISTUS justitiæ nobis author est, quia à Deo Patre justitiam nobis suâ passione promeruit, ac justitiæ exempla ac præcepta nobis tradidit: diabolus hominibus peccati author est, quoniam primus peccavit, ac primus homini peccatum persuasit, & ad omnia peccatorum genera miseros homines impellere numquam desistit.

Dices: omnia peccata non possunt esse ex diabolo, quia *S. Joan.* 1. cap. 2. dicit peccata ortum habere: à propria concupiscentia &c.

R. Rectè tamen dici diabolum omnis peccati authorem esse suggerendo non semper immediatè, sed mediantè concupiscentiâ, quæ diabolo per suasionem authore infecta est, & diffusa in totum genus humanum.

Luc. 24. Quomodò *ψ.* 15. *Omnis, qui odit fratrem suum, homicida sit?*

R. cum *S. Hier.* Epist. 36. ad *Castorinam*:
 " Rectè: cum enim homicidium ex odio semper
 „ nascatur: quicumque odit, etiamsi necdum gla-
 „ dio percusserit, animo tamen homicida est. (Et
 „ Epist. 62.) Quem odit quis, periisse cupit." Et
S. Tb. hîc: " Nam primò occidit animam suam.
 „ Deindè animam proximi quantum in se est, quia
 „ provocat ipsum ad odium mutuum. *Glos.* Omnis
 „ qui vel ferro percutit, vel odio insequitur, ho-
 „ micida est. Vel alia *Glos.* Qui ex odio insequi-
 „ tur fratrem, provocat ad iram & discordiam: &
 „ sic quantum in se est, occidit eum in anima."

Pet. 25. An benè sequatur *ψ.* 21. *Si cor nostrum non reprebenderit nos, fiduciam habemus ad Deum?*
 Cum maximi peccatores, & *Judei*, idololatræ, *Saraceni*, obdurati, ac certò sibi persuadentes suæ sectæ veram esse doctrinam, *Joan.* 16. *ψ.* 2. *Arbitrentur obsequium se præstare Deo.* Quando *CHRIST*
STI Martyres persequuntur, ac occidunt &c.

R. 1. S. Joannem solùm loqui de Christianis CHRISTI doctrinâ imbutis, ac Deum timentibus.

R. 2. Id fermè impossibile esse, quòd vermis conscientiae illos non mordeat, dictans ipsos malè agere, cùm *Marci* 9. v. 43. dicatur, vermis eorum numquam moriturus.

Pet. 26. De qua re loquatur S. Joannes cap. 4. v. 1. *Probate Spiritus si ex Deo sint?*

R. Sensus esse: doctrinas, revelationes, aut ipsos homines, doctrinae, & revelationis à Dei Spiritu profectum adferentes probate, discernite, ac dijudicate, an veram, vel falsam doctrinam tradant.

Pet. 27. Quomodò v. 2. *Omnis Spiritus qui confitetur JESUM CHRISTUM in Carne venisse, ex Deo sit.* Cùm multi hæretici Pelagiani, Lutherani, Calviniani, alique id confiteantur, & tamen ex Deo non sint?

R. S. Joannem tantùm loqui de istis hæreticis sui temporis, *Cerinto*, aliisque, qui doctrinam de Filio Dei incarnato non recipiebant. Vel dicendum illos hæreticos id tantùm ore non opere confiteri, ac S. Joannem loqui de illis, qui id ore & opere confitentur, ad *Tit.* 1. v. 16. *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Lege S. Tb. hìc.

Pet. 28. An verum sit v. 12. *Deum nemo vidit unquam?*

R. 1. cum S. Tb. hìc: "Visione scilicet corporali."

R. 2. Sub distinctione, id verum esse, si agatur de visione permanenti, ac illâ quæ fit potentiâ vivâ oculorum; si autem agatur de visione transeunti, & quæ fit per intellectum, id falsum esse: vide dicta nostra ad examina super *Numerorum* Librum.

Pet. 29. De quo timore agat S. Joannes v. 18. dicens: *Timor non est in cbaritate?*

R. cum S. Tb. 2. 2. q. 19. a. 10. O. "Duplex

„ est timor Dei, sicut dictum est a. 4. hujus quæ-
 „ tionis: unus quidem filialis, quo quis timet of-
 „ fensam Patris, vel separationem ab ipso: alius
 „ autem servilis, quo quis timet pœnam. Timor
 „ autem filialis necesse est, quòd crescat crescente
 „ charitate, sicut effectus crescit crescente causâ.
 „ Quantò autem magis aliquis diligit aliquem,
 „ tantò magis timet eum offendere & ab eo sepa-
 „ rari. Sed timor servilis, quantum ad servilitatem
 „ totaliter tollitur charitate adveniente: remanet
 „ tamen secundum substantiam timor pœnæ... &
 „ iste timor diminuitur, charitate crescente, maxi-
 „ mè quantum ad actum; quia quantò magis ali-
 „ quis diligit Deum, tantò minùs timet pœnam.
 „ Primò quidem, quia minùs attendit ad proprium
 „ bonum; cui contrariatur pœna. Secundò, quia
 „ firmiùs inhærens, magis confidit de præmio, &
 „ per consequens minùs timet de pœna." Et S. Th.
 „ hìc: " Scilicet servilis &c."

Pet. 30. Quomodò cap. 5. v. 3. *Mandata ejus
 gravia non sint?*

R. cum S. Th. 1. 2. q. 107. a. 4. O. " Mandata
 „ ejus gravia non sunt: quod exponens Aug. in
 „ tract. de laudibus charitatis, & Serm. 39. de temp.
 „ & de natura & gratia cap. 69. dicit, quòd non
 „ sunt gravia amanti, sed non amanti sunt gravia.
 „ (Et ad 2.) Adversitates quas patiuntur observa-
 „ tores novæ Legis, non sunt ab ipsa Lege impo-
 „ sitæ, sed tamen propter amorem, in quo ipsa
 „ Lex consistit, faciliter tolerantur: quia sicut Aug.
 „ dicit in lib. de Verbis Domini: Omnia Sæva &
 „ immania, facilia & propè nulla efficit amor."
 Et S. Th. hìc.

Pet. 31. Ostendas JESUM CHRISTUM v. 6. ve-
 „ nisse: *Non in aqua solùm, sed in aqua & san-*
guine?

R. 1. cum S. Th. hìc: " (Non in aqua) baptis-
 „ matis (solùm) ad abluendum, (sed in aqua &

„ sanguine) in aqua baptismatis ad abluendum , &
„ Sanguine Passionis ad redimendum. Aqua enim
„ sola non lavaret , nisi à sanguine virtutem ha-
„ beret. ”

R. 2. Ponit distinctionem inter Baptisma *Joannis Baptiste*, qui in solâ aquâ baptizavit: *Ego baptizo vos in aqua*, *Matth. 3.*, *Marci 1.*, *Luc. 3.*, *Joan. 1.* Et *CHRISTI*, qui venit non in aquâ solum, sed in aquâ & sanguine, quandò aqua & sanguis manarunt è latere *CHRISTI* in cruce mortui, ut testatur *S. Joan. Evang. cap. 19. v. 34.* ut sensus sit: non in aqua solum, id est, non solum exterius homines abluturus aquâ, & eo ritu pœnitentiam prædicaturus, sicut *S. Joan. Baptista*: sed aquâ, & sanguine: ac licet expressis verbis *S. Joan. Baptista* locis cit. non dicat sanguine sed Spiritu S.; tamen implicitè dixit, dicendo: *Ecce Agnus Dei qui tollit peccatum mundi*, Agnus Dei tollit utique per Sanguinem in Cruce effusum mundi peccata. Quia instituit aquæ baptismum, in quo, virtute Sanguinis effusi sanctificat ac vivificat animas.

Pet. 32. Explica mihi *v. 7. & 8.*: *Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in Cœlo &c.?*

R. 1. cum *S. Tb.* hîc: ” *S. Joannes* hîc allegat
„ veritatis attestationem, allegans primò testium
„ sufficientiam & idoneitatem. Secundò testimonio-
„ rum receptibilitatem, ibi, si testimonium homi-
„ num &c. Testium inquam sufficientiam & ido-
„ neitatem. Primò allegat de divinitate & huma-
„ nitate. Secundò, specialiter de divinitate, ibi;
„ Tres sunt, qui testimonium dant in Cœlo. Ter-
„ tiò, specialiter de humanitate, ibi, ... (Quo-
„ niam tres sunt &c.) *Glos.* per hoc apparet, quòd
„ *CHRISTUS* est veritas, id est, verus Deus, & ve-
„ rus homo, quia de utroque certum habemus tes-
„ timonium. Quoniam tres sunt Personæ scilicet.
„ Quærebant enim olim hæretici, qui tres? Et res-
„ ponsum est eis, tres Personæ: ut dicit *Augusti-*

„ nus. Non ut illud diceretur, sed ne omninò ta-
 „ ceretur. (Qui testimonium) de veritate CHRI-
 „ sti, secundum Glos. (dant in Cælo.) vel ma-
 „ teriali, quia ibi magis relucet opera Trinitatis.
 „ Undè ibi per quamdam appropriationem dicitur
 „ esse Deus. Ps. 122. *ψ*. 1.: Ad te levavi oculos
 „ meos, qui habitas in Cœlis. Vel spiritali, sci-
 „ licet anima facta ad similitudinem ejus. Isaïæ ult.
 „ *ψ*. 1.: Cœlum mihi sedes est, vel in Cælo, id
 „ est, de Cælo. Quia vox Patris de Cælo au-
 „ dita est: Tu es Filius meus dilectus &c. Et
 „ Spiritus apparuit de Cælo. Luc 3. *ψ*. 22.: Aper-
 „ tum est Cœlum, & descendit Spiritus S. corpo-
 „ rali specie. Ipsum etiam Verbum de Cælo mis-
 „ sum est. Ps. 18. *ψ*. 7.: à summo Cælo egressio
 „ ejus. (Pater) Glos. Pater dedit testimonium
 „ Deitatis CHRISTO, cùm dixit: Hic est Filius
 „ meus dilectus. Luc. 3. *ψ*. 22. (Verbum) id est,
 „ Filius. Glos. Ipse Filius dedit testimonium,
 „ quandò in monte transfiguratus personam Dei-
 „ tatis, & speciem æternæ beatitudinis ostendit,
 „ Luc. 9. *ψ*. 29. (Et Spiritus S.) Glos. Spiritus dedit
 „ testimonium, quandò super CHRISTUM baptiza-
 „ tum in specie columbæ requievit, Luc. 3. *ψ*. 22.
 „ Vel quandò ad invocationem nominis CHRISTI
 „ corda credentium replevit, Act. 2. *ψ*. 4. Item
 „ Pater dat testimonium, quòd erat Deus, dans ei
 „ potestatem faciendi miracula; Filius dans sapien-
 „ tiam docendi utilia; Spiritus S. dans bonitatem
 „ perfectam, & operandi meritoria, (& hi tres
 „ unum sunt) in testimonium. Et ideò magis eis
 „ credendum. Glos. de eadem re testantes. Vel
 „ unum sunt in essentia, quia unus Deus... (Et
 „ tres sunt (scilicet testes, (qui testimonium) de
 „ humanitate CHRISTI, secundum Glos. (dant in
 „ Terra) ad litteram, hoc est, in hac inferiori
 „ parte mundi. Vel in Terra, id est, de humani-
 „ tate, quæ est terra ratione carnis. Et ponitur

„ pars humanitatis pro toto. Vel in Terra, id est,
„ in terrenis humanitatem CHRISTI confitentibus.
„ ... (Spiritus) Glos. anima humana, quam emi-
„ sit in Passione, Luc. 23. Ψ . 46. : Pater, in ma-
„ nus tuas &c. (Aqua) quæ fluxit de latere,
„ Joan. 19. Ψ . 34. (Et Sanguis) qui similiter fluxit
„ de latere jam mortui. Joan. 19. ” Ex quibus ver-
bis jam ad oculum constat sensum Ψ . 7. esse : Pa-
ter, & Filius, & Spiritus S. sunt tres Personæ di-
vinæ divinum testimonium dantes de CHRISTO,
eum esse verum & unicum Dei Filium à Deo Pa-
tre promissum, verum Hominem, ac humani ge-
neris Salvatorem, ac *hi tres* Personæ sunt unum,
unitate essentiae & naturæ divinæ. Joan. 10. Ψ . 30. :
Ego & Pater unum sumus. Et Ψ . 8. sensum esse :
Et tres sunt, Aqua, & Sanguis, & Spiritus huma-
manus, seu Anima, qui dant testimonium infra di-
vinum, seu humanum ejusdem rei, CHRISTUM nem-
pè esse verum hominem &c. Et hi tres ad unum
de CHRISTO testimonium ferendum concurrunt, ut
exponit *Oecumenus*, seu ad *unam eandemque rem*
testandam consentiunt. Vel hi tres ad unam CHRI-
STI humanitatem constituendam conveniunt : nam
spiritus humanus, & illi humores corporales, aqua
& sanguis, ad totius ac unius Hominis substantiam
concurrunt.

Dices cum *Arianis, Eunomianis, & Macedo-
nians*, in Ψ . 7. *ly unum sunt*, id non debere in-
telligi de unitate naturæ, sed voluntatis, vel testi-
monii tantum, quia *Joan.* 17. Ψ . 11. dùm dicitur :
Pater Sancte, serva eos in nomine tuo quos dedisti
mibi, ut sint unum, sicut & nos ; & infra : *Ego*
claritatem, quam dedisti mibi, dedi eis : ut sint
unum, sicut nos unum sumus : & hìc Ψ . 8., ubi
non agitur de unitate naturæ. Ergo &c., à pari.

℞. Disparitatem esse : Etsi eadem locutionis sit
forma, diversam tamen esse materiam : nam ex illo
capite clarè constat, arctiore unitate Patrem & Fi-

lium in Deitate esse unum, quàm fideles sint inter se, etiam per gratiam charitatis; quia similitudo non est identitas. Et quantum ad ψ . 8., in Græco legitur *in* vel *ad*, ut sensus sit, *in unum* vel *ad unum testimonium concurrunt*, quod non legitur in ψ . 7. Undè non est mirum, quòd aliter sit legendum & intelligendum in ψ . 7., quàm in ψ . 8.

Pet. 33. Quandònam Pater, & Filius, & Spiritus S. testimonium de CHRISTO dederint? ac quomodò Spiritus, Aqua, & Sanguis testati sint de CHRISTO?

R. Jam patet ex verbis S. Tb. adductis; ulteriùs tamen Pater variis temporibus & modis de CHRISTO Domino testimonium dedit: Primò, quandò per Angelum Filium ex MARIA nasciturum iussit vocari JESUM, seu Salvatorem, *Matt.* 1. Secundò, dicendo: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui: ipsum audite*, *Matt.* 3. & 17., & *Joan.* 12. Tertiò, quandò per eum tot tantaque Miracula edidit, ac tali modo, quali JESUS utebatur, nempe significans se suà potestate illa facere. Ipse Dominus JESUS in variis locis declaravit, sua miracula ad hoc valuisse, ut forent Dei Patris de ipso, quòd esset Messias, testimonia. *Joan.* 5. ψ . 19. & 36. cum seqq., cap. 8. ψ . 18. & 54., cap. 10. ψ . 25. 37. 38., cap. 14. ψ . 11. & seqq., cap. 15. ψ . 23. & alibi. Filius de seipso id testatus est verbis, & factis, seu miraculis. *Joan.* 5. ψ . 17. & seqq., ψ . 36., cap. 8. ψ . 12. & seqq., cap. 10. ψ . 25. &c., cap. 12. ψ . 44. & seqq., cap. 13. ψ . 17., cap. 14. ψ . 29. Ac captivus dicens, *tu dicis* &c. Ut narrant Evangelistæ in Passione. Spiritus S. in die Pentecostes, ut *Act.* 2., & *Joan.* 15. ψ . 26. *Ille testimonium perhibebit de me*. Et cap. 16. ψ . 14. *Ille me clarificabit*. Et *Act.* 5. ψ . 32. *Nos testes sumus horum verborum, & Spiritus S., quem* &c. Et *Joan.* 1. ψ . 32. *Videris Spiritum S. descendentem* &c. Spiritus humanus ex Corpore CHRISTI pendentis in Cruce

exiens, & aqua, & Sanguis quæ de latere CHRISTI jam mortui fluxerunt, probant CHRISTUM verum & realiter Hominem fuisse & esse, & non phantasticum corpus contra *Basilidis* scholam, lege *S. Thomam* 3. p. q. 74. a. 7. ad 2. & 3.

Pet. 34. An v. 7. sit vera pars Canonicae Epistolæ *S. Joannis*?

R. Affirm. 1. quia *Conc. Trid.* sess. 4. numeratis omnibus Libris dicit: "Si quis autem Libros, ipso integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris & Canonicis non susceperit, ... anathema sit." Atqui versus 7. pertinet ad integritatem hujus Epistolæ, & in Ecclesia legi consuevit; nam legitur solemniter in Epistola Missæ Dominicæ in octava Paschæ, item in Breviario *Romano* in Capitulo ad nonam in Festo SS. Trinitatis, & in octavo responsorio omnium Dominicarum à 3. post Pentecosten usque ad Adventum. 2. Quia reperitur in optimis quibusque ac vetustissimis vulgatæ codicibus, ita ut paucissimi sint, in quibus deest. 3. Quia habetur in probatissimis græcis manuscriptis, ac in impressis ferè omnibus, ac etiam illis verbis usi sunt antiqui græci in suis liturgiis. 4. Quia à multis SS. Patribus adducitur (nemine hunc versum expungente) *S. Athanasius* in disp. contra Arianos, & libro de unita Deitate Trinitatis, *Hyginus* Papa Epist. 1. cap. 1., *Joannes* II. Epistola ad *Valerium*, *Idacius*, sive *Idacius* clarus lib. contra *Varimadum* Arianum, *B. Victor Uticensis* lib. 2. de persecut. *Wandalica*, *S. Cyprianus* lib. de unitate Ecclesiæ cap. 4., *S. Fulg.* lib. contra 10. obj. Arianorum, & lib. de Trin., *S. Hier.* in prologo in 7. Epist. Canonic. circa finem tom. 1., & *S. Tb.* 1. p. q. 30. a. 2. sed contra, & hic.

Dices 1. iste versus 7. in sex antiquissimis Manuscriptis codicibus Regis Christianissimi, & in quinque

Colbertinis, in Codice *Vaticano*, in *Lectionario*, in Codicibus Græcis, & Latinis ante annos 400., aut 600. exaratis, in versione Syriaca, Arabica, & Æthiopica non habetur.

R. Transeat, indè inferre non est Canonicus, neg. est consequentia, propter rationes adductas. Et est argumentum negativum.

Dices 2. SS. PP. Græci *Irenæus*, *Clemens Alex.*, *Greg. Naz.*, *Basilus*, & Latini *Amb.*, *Aug.*, & *Conc. Nicænum* præcipuè contra *Arianos* congregatum non habent istum versum 7. Ergo &c.

R. Illud argumentum esse negativum, quia nullus illorum absolute rejicit istum versum, ac multi alii SS. Patres, quos adduximus expressis terminis habent, ac triplex ratio assignari potest, quare SS. PP. illi, & *Conc. Nicænum* agentes contra *Arianos* negantes SS. Trinitatem non adduxerint hunc locum. 1. Quia fortè inciderunt in exemplaria, in quibus hic versus casu, vel vitio Scriptoris omissus fuerat. 2. Quia ille jam ab *Arianis* fuerat sublatus & expunctus, cùm *Constantius* & *Valens* Imperatores essent *Ariani*, omnesque fermè orientis Episcopi, sic facile potuerunt hunc versum eradere, & sic frustra ab illis SS. PP. fuisset adductus ipsis negantibus. 3. Quia fortè ideò abstinuerunt propter versum 8. in quo pariter de Spiritu, Aquâ, & Sanguine dicitur: & *hi Tres Unum sunt*, ne sibi novam attraxissent difficultatem, ubi in S. Scriptura innumera alia habebant loca ad probandum SS. Trinitatis mysterium.

Dices 3. cum *S. Tb.* Opusc. 24. " In quibusdam Libris attenditur: & hi Tres Unum sunt: sed hoc in veris exemplaribus non habetur, sed in quibusdam Libris dicitur esse appositum ab hæreticis Arianis."

R. *S. Tb.* illa non dicere de versu 7., sed de versu 8., ut patet ex toto textu, ait enim: " In quibusdam Libris dicitur esse appositum ab hæ-

,, reticis Arianis , ad pervertendum intellectum
,, sanum authoritatis præmissæ de unitate essentiali
,, trium personarum ,” ubi nobiscum admittit *S. Tb.*
versum 7. ut authenticum, ac intelligendum de uni-
tate Essentiæ , non charitatis & consensûs contra
Joachim Abbatem. Ac etiam in aliis locis à nobis
adductis suprâ.

Pet. 35. An ex illo *ψ. 7.* efficaciter probetur SS.
Trinitas?

R. Affirm. quia exprimuntur clarè tres Personæ
subsistentes in una Essentia , in quibus consistit
juxta Theologos SS. Trinitas.

Pet. 36. Quid intelligatur *ψ. 16.* per: *Peccatum*
non ad mortem, & peccatum ad mortem?

R. 1. cum *S. Tb.* hîc: ” De quotidianis & levi-
,, bus peccatis... Non ad mortem dicitur quis pec-
,, care, secundum glos. qui peccat non criminali-
,, ter, vel non usque ad mortem. Est enim veniale
,, peccatum , quoddam per naturam propriam ;
,, quoddam per pœnitentiam subsequutam. Tertio
,, etiam modo peccatum non ad mortem potest
,, dici, quo non impugnatur fraterna gratia.”

R. 2. cum *Gelasio* Papa opusc. de anathemate :
” Est peccatum ad mortem , in eodem peccato
,, manentibus ; est peccatum non ad mortem , ab
,, eodem peccato recedentibus.”

Dices 1. quomodo peccatum mortale dicitur
non esse ad mortem, undè enim est mortale?

R. Peccatum mortale, de quo vera pœnitentia agi-
tur, non est ad mortem ; quoniam nec ipsa mors,
quam ipsum mortale inducit, est ad mortem, sed ad
gloriam Dei, sicut *S. Aug.* tract. 49. in *Joan.* de cor-
porali morte *Lazari* dixit ad verba *Joan.* 11. *ψ. 4.*
Infirmas hæc non est ad mortem, ex quâ Lazarus
fuit tamen mortuus.

Dices 2. ergo si hæc sit distinctio, malè dicit
Joannes ψ. 16. Est peccatum ad mortem : non
pro illo dico, ut roget quis. Quia pro proximo in

maximo periculo spirituali magis orandum est. Sicut CHRISTUS, & Stephanus fecerunt.

R. Joannem absolute non prohibere orari pro tali, quia Deus tales convertere potest, & quandoque convertit, ut in Saulo patet, etsi conversiones tales sint rarissimæ, & miraculosæ, unde pro talibus non dicit orandum cum tantâ fiduciâ, sicut pro aliis peccatoribus pœnitentibus, sed ut satisfaciant præcepto divino *Matt. 5. v. 44. tradito: Orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* Ità S. Amb. lib. 1. de pœnit. cap. 9., & S. Hier. lib. 2. contra Jovin., Aug. lib. de corr. & grat. cap. 15. & 16., S. Tb. 2. 2. q. 83. a. 7. ad 3.

Pet. 37. An v. 17. sit legendum: *Omnis iniquitas, peccatum est: & est peccatum ad mortem.* Vel ut habetur in aliquibus vulgatæ libris, in Græco, Syro, in Glossa ordinaria, & apud S. Aug. in Speculo: "Omnis iniquitas est peccatum: & est, peccatum non ad mortem."

R. Primam lectionem esse admittendam, quia in correctioribus Bibliis ita legitur: tamen utraque lectio sine contradictione vera est, ac tunc sensus est: *Omnis iniquitas est peccatum: peccatum autem aliquod est ad mortem*, (juxta primam lectionem.) Vel: *Aliquod non est ad mortem*, (juxta secundam lectionem.)

Pet. 38. Quid intelligatur v. 21. per hæc verba: *Custodite vos à simulacris?*

R. cum S. Tb. hic: "Secundum Glossam: à cultura idolorum, vel à simulacris hypocrisis hæreticorum, qui speciem sanctitatis assumunt, cum non habeant. Et ideò vocantur simulacra, quia habent speciem viventium, & tamen vitâ carent. Vel ab avaritia, quæ est servitus simulacrorum. Qui enim mundum Deo præponunt, idololatræ sunt. Ad Gal. 5. v. 20. Quæ est idolorum servitus &c."

Pet. 39. Cur hoc præcipiat S. Joannes fidelibus jam ab omni idololatria ad fidem conversis?

R. cum *Dydimio* & *Oecumenio*, hanc Epistolam scriptam fuisse universæ Ecclesiæ *Parthorum* Christianorum, in qua erant omnis generis fideles, & inter illos quidam non satis firmi & integri in fide; sed lubrici, aut retinentes adhuc quasdam veteris idololatriæ reliquias. Idem facit *D. Paulus* I. ad *Cor.* 5. v. 11. *Si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens; cum ejusmodi nec cibum sumere, permittitur.*

EXAMEN QUINTUM

I N

EPISTOLAM SECUNDAM S. JOANNIS APOSTOLI.

P Et. procœmialis, assigna materiam hujus Epistolæ?

R. 1. cum *S. Tb.* hîc: "S. Joannis intentio, secundum *Glos.* est monere ipsam & natos ejus, ne propter hæreticos desistant à proposito fidei. Differt autem à præcedenti Epistola, quia ibi actum est de affectu & effectu dilectionis ad Deum & proximum communiter. Hîc autem ad Deum specialiter magis. Primò ergo præmittit salutationem. Secundò captans benevolentiam ostendit affectionem, ibi, *Gavisus sum valdè.* Tertiò subjungit principalem scribendi causam, sive rationem, ibi, *quoniam multi.* Quartò de hoc quod tam breviter scribit, ponit suam excusationem, ibi, *plura habens vobis scribere &c.*"

R. 2. Idem argumentum Epistolæ primæ maximè contra *Basilidem* prosequitur docentem, CHRISTUM

non verum hominem, sed phantasma tantum fuisse, ideòque nihil eum reverà passum, ac sic evertentem totum fundamentum nostræ redemptionis. Ac hortatur nobilem quamdam matronam *Electam*, ut cum suis filiis sedulò hæreticos, quos *Antichristos* vocat, eorumque impia dogmata devitet, nec *ave* eis dicat.

Pet. 1. Quænam sit illa *Electa Domina* *ψ. 1.*

R. 1. cum *S. Tb.* hîc: Persona autem cui scribit, est quædam matrona Babylonica, *Electa* nomine.

R. 2. Fuisse matronam aliquam insignem, & nobilem, cujus nomen proprium, vel saltem appropriatum, erat *Electa*, sicut dicitur: *Iusta, Christina, Margareta* &c. Quia consuetudo est in Epistolis ad particulares personas directis, illas in initio propriis nominibus suis appellare, ut *D. Paulus* ad *Timotheum, Titum, & Philemonem* facit, etiam quia fit mentio de natis seu filiis ejus sic enim legitur: *senior Electæ Domine, & natis ejus.*

Dices 1. *Electa* non potest esse nomen proprium, quia *ψ. 13.* soror etiam vocatur *Electa*, cum in eadem familia duæ sorores non soleant eodem nomine vocari, ad evitandam confusionem.

R. Per sororem posse intelligi cognatam, vel *Electam* nomen proprium fuisse familiæ, vel absolute negandum, quia in multis familiis videmus omnes filias vocari *Mariam*, vel alio nomine, etsi aliquandò cum alio nomine addito.

Dices 2. per *electam* intelligitur Ecclesia, 1. *Pet. 5. ψ. 13. Coelectam.* Et *Cant. 6. ψ. 9. Electa ut sol.*

R. Id verum esse circa primum locum allegatum, quia pro priori facta fuerat mentio de Ecclesia, hîc autem non. Et secundus locus agit de B. V. MARIA, vel de anima iusta.

Pet. 2. An non contradicat sibi *Joannes* hîc *ψ. 5. Non tamquam mandatum novum.* Et in suo

in Epistolam secundam S. Joan. Apost. 309
Evang. cap. 13. v. 34. Mandatum novum do vobis:
ut diligatis invicem?

R. 1. Neg. quia mandatum de dilectione proximorum, etiam inimicorum, est institutione sui antiquissimum, ortum cum ipsa natura hominum, utpotè pertinens ad Legem naturalem, ac Lege positivâ Divinâ repetitum *Exodi 23., Lev. 19. v. 18., Prov. 25. v. 21.,* & in *Evang.* in multis locis. Est verò idem hoc mandatum, novum, & cum Christianismo ortum, quo ad generalem, publicam, & manifestam sui observationem.

R. 2. cum *S. Tb.* hîc: "Mandatum de charitate, & est vetus, & est novum. Vetus ratione substantiæ, quia ab antiquo scriptum in corde rationis, & in codice Legis; sed novum ratione circumstantiæ, quia in Evangelio addit novum modum, Lex dicit diligite amicos; Evangelium diligite inimicos. Item novum ratione efficaciam, quia spiritualiter hominem innovat."

Pet. 3. Ubi exstet (v. 6. *Hoc est enim mandatum, ut quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis.*) istud mandatum Dei de permanendo in his, quæ ab initio Christianismi sunt nobis tradita?

R. Hoc in primis esse Legis naturalis. Deinde esse & Legis novæ positivæ CHRISTI Domini & Apostolorum, omnibus iis locis quibus declaratur necessitas veræ fidei ad salutem obtinendam. Lege *S. Tb.* hîc.

Pet. 4. Da sensum illorum verborum v. 8. *Videte vosmetipsos, ne perdati quæ operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis,* ac ostende quot dogmata colligi possint ex toto illo versu?

R. Ad 1. cum *S. Tb.* hîc: " (Videte) ne seducamini ab eis, ac sollicitè & diligenter attendite (vos metipsos) ne scilicet à fidei veritate declinetis, & ne eis fidem adhibeatis. *Matth. 24. v. 4.* Videte ne quis vos seducat. Bernardus, multi

„ multa sciunt, & seipsos nesciunt: alios aspiciunt
 „ & seipsos negligunt. (Ne perdat) de fide (quæ
 „ operati estis) Glos. illam mercedem quam benè
 „ operando meruistis. Eccl. 10. Qui in uno of-
 „ fendit multa bona perdet, (sed videte) inquàm
 „ potius (ut mercedem plenam accipiatis) veræ
 „ scilicet gloriæ, quæ replet animam, non vanæ,
 „ ut hypocritæ. Matth. 6. v. 2. Receperunt mer-
 „ cedem suam: vel plenam, quia remunerabit su-
 „ pra merita. Et merita sunt hîc semiplena, & non
 „ sufficiunt ad tantam gloriam. Sed pro operibus
 „ semiplenis dabitur merces plena.” Ità ut sensus
 sit: agite circumspectè, ne vobis fiant cassâ, & ina-
 nia quæ hactenûs benè egistis: sed ut à Deo illo-
 rum respectu accipiatis cœlestem illam mercedem
 plenam & copiosam, quæ reposita est fideliter Deo
 usque in finem adhærentibus.

R. Ad 2. quatuor dogmata posse colligi ex hoc
 versu. Primum, operibus bonis per gratiam Dei factis
 mercedem apud Deum mereri. Secundum, posse
 amitti charitatem, omnia bona merita fieri inania,
 S. Tb. 3. p. q. 89. a. 4. Tertium, non esse absolutè
 verum, nullum opus bonum manere irremunera-
 rum à Deo. Ad Gal. 3. v. 4. *Tanta passi estis fru-*
strâ. Et S. Tb. 3. p. q. 89. a. 4. ad 2. ” Dicendum,
 „ quòd sine injustitia potest merces subtrahi me-
 „ renti, quandò ipse reddidit se indignum mer-
 „ cede per culpam sequentem.” Et in Suppl. q. 14.
 a. 4. ad 1. Quartum, non esse vitiosum si justus
 benè operetur intuitu æternæ mercedis: quia certè
 operanti licet eam intueri, quam Spiritus S. per S.
 Scripturam ei proponit.

Pet. 5. An non sit licitum hæreticos in domum
 recipere, ac salutare, cùm v. 10. dicatur: *Nolite*
recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis?

R. Id per se esse illicitum, quia salutan-
 do, ac multò magis hospitio excipiendo, videtur
 hæresi illius favere, applaudere, coöperari, sicut

qui meretricantem, furantem, vel latrocinantem sciens, volensque exciperet, eos foveret, applauderet: secluso tamen perversitatis periculo, seu tui, vel aliorum, & semoto scandalo, non vetatur Jure divino vel naturæ communicatio cum hæreticis, præsertim si vel necessitas, vel pietas, vel gravis utilitas eam suadeat. *S. Tb. 2. 2. q. 10. a. 10.*

Pet. 6. An non liceat Catholicis vivere in iis regionibus ubi major pars est hæreticorum, imò ubi hæretici dominantur, & soli gerunt omnia officia publica. 2. An faciat contra hoc Apostoli præceptum, qui necessitate quâdam constringitur habitare aut versari in eâdem familiâ cum aliquo hæretico. 3. An nobis non liceat precari homini hæretico meliorem mentem, aut eum in domum recipere ut illum doceamus, ut ab errore convertatur?

R. Ad tria; omnia illa esse licita propter statim dicta. Quia tunc non censentur coöperari hæresi illorum.

Pet. 7. An in extrema vel gravi necessitate nobis non liceat hæreticum in domum recipere, vel aliud misericordiæ opus in illum exercere?

R. Id licitum pariter esse, quia etsi hæreticus sit, remanet tamen proximus noster, quem diligere debemus, & ut supponitur nullum est periculum subversionis in his & similibus casibus.

Pet. 8. In quibus vitandi sint hæretici?

R. cum *S. Tb.* hîc: "In quinque vitandus est hæreticus perversus, in loco orationis, item in mensa Dominica, item in mensa privata, item in osculo pacis, & salutatione privatâ. Comprehenduntur autem in hoc quod dicit: Nolite eum recipere in domum, id est, in Ecclesia ad orandum vel communicandum. Vel in domo, id est, in hospitio ad mensam privatam. Duo ultima in hoc quod dicit: Nec ave ei dixeritis."

EXAMEN SEXTUM

I N

EPISTOLAM TERTIAM
S. JOANNIS APOSTOLI.

P Et. procemialis, assigna mihi hujus Epistolæ scopum?

R. cum *S. Tb.* hîc: " Hanc autem scribit *Caio* Corintho, instruens eum de operibus charitatis, & monens ut in charitate perseveret... Hic agit de charitate ad proximum etiam specialiter. " In illa *Caium* multum laudat, quia eum in veritate fidei ambulare à fratribus audit, commendans ei hospitalitatem in peregrinos, exhortans eum, ut in his firmiter perseveret non obstante prohibitione *Diōtrephis*, utens exemplo *Demetrii*, viri sincerè Christiani.

Pet. 1. Quisnam sit ille *Caius* *ψ. 1. Caio charissimo*?

R. cum eodem *Ang.* loc. cit. " Iste *Caius* dicitur fuisse *Corinthus*, de quo 1. Cor. 1. *ψ. 14.* Neminem baptizavi nisi *Crispum* & *Caium*. Et Rom. ult. *ψ. 23.* Salutat vos *Caius* hospes meus. Hic ut ait *Glossa*, fide susceptâ dedit se hospitalitati, & susceptioni prædicatorum. "

Pet. 2. An lectio *N.* vulgatæ sit retinenda *ψ. 4. Majorem horum non habeo gratiam*? An legendum: *Majus his non habeo gaudium*?

R. cum *Correctoribus Romanis* lectionem *N.* vulgatæ esse sequendam, quia in suis correctionibus expressis terminis dicunt: " Non mutes *majorem gratiam*, cum *majus gaudium*, quòd quidam faciunt. " Ità etiam legit *S. Tb.* hîc, & alii.

Pet. 3. An illud *ψ. 7. à gentibus* sit intelligendum de gentibus ad fidem conversis, vel necdum conversis?

R. Utrumque posse intelligi, si de gentibus conversis intelligatur, sensus erit: quòd hi, etsi gentibus annuntiassent, & adhuc prædicarent fidem; nihil tamen ab iis exigere, vel accipere voluerint necessariæ sustentationis, ne darent offendiculum Evangelio CHRISTI, sicùt *D. Paulus* fecit *1. Cor. 9., 2. Cor. 11. ψ. 7. & seqq., cap. 12. ψ. 13. & seqq.* Si de gentibus necdum conversis intelligatur, sensus erit: istos peregrinos ab ejusmodi gentibus nihil accipere vel petere voluisse, ne ii scandalizarentur & longiùs à Christianâ Religione averterentur.

Pet. 4. An *ly nos ψ. 8.* ad solos Christianos facultates habentes, vel ad solos Christianos ex Judæis conversos sit referendum?

R. Id intelligendum esse, de quibuscumque Christianis facultates habentibus, quia unusquisque Christianus ad illa pietatis ac charitatis opera, si non ex justitia, saltem ex charitate Christianâ tenetur.

Pet. 5. Quomodò *S. Joannes* sese inter illos comprehendat, cùm multò ante omnia propter Dominum reliquisset?

R. Potuisse tamen *S. Joannem*, etsi omnia ante reliquerat, similia opera charitatis peragere, ità & Viatici præstationem, & hospitalitatem exercere potuisse, debuisse, atque consuevisse ex bonis, quæ à fidelibus erant oblata in communem fraternitatis usum. Audiatur etiam *S. Tb. hìc:* "Responsio Bedæ
,, in glossa sua, hoc ideò facit, ut alacriores eos
,, reddat, & promptiores ad miserendum pauperibus, vel quia omnia bona Ecclesiæ in manu sua
,, erant."

Pet. 6. Quis fuerit ille *ψ. 9. Diötrepbes?*

R. Quod fuerit Episcopus, quia non solum volebat primatum in Ecclesia gerere, sed etiam de Ecclesia ejiciebat eos, qui hospitalitatem exerce-

bant erga peregrinos, à *S. Joanne* missos. " Ac
 „ est nomen proprium cujusdam hæresiarchæ. "
 Inquit *S. Tb.* hic: *Diötrepbes*.

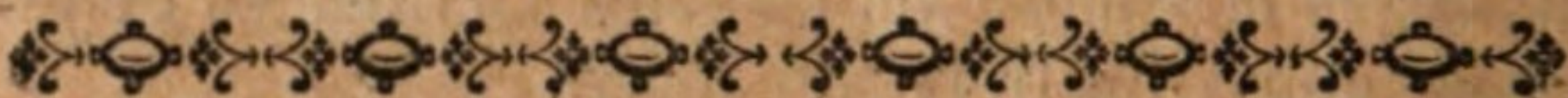
Pet. 7. De quibus peccatis ac vitiis ipsum accuset *S. Joannes*, & an id faciat sine peccato?

R. 1. cum *S. Tb.* hic: Notat autem illum, scilicet *Diötrephe*m. Primò, de ambitione. Secundò, de detractatione, ibi, propter hoc si venero. Tertiò, de inhospitalitate, ibi."

R. Ad 2. sine peccato tamen, quia erant publica, & quia *Caii* multum intererat contra illa præmoneri.

Pet. 8. Quis fuerit ille *Demetrius* ψ. 12.?

R. cum *Catbarino* & *Salmerone* hunc fuisse Episcopum pium ac sanctum alicujus Provinciæ *Asianæ*.

EXAMEN SEPTIMUM

I N

EPISTOLAM S. JUDÆ.

PEt. præmialis, da materiam hujus Epistolæ?
 R. cum *S. Tb.* hic: " Cujus materia est de
 „ fide & charitate, ut tangit glos. Intentio verò
 „ est commonere fideles, ne consentiant hæreticis
 „ eos à fide, & charitate detrahentibus." Undè
 hæc videtur scripta ad Judæos conversos, in qua
 hæreses *Simonis Magi*, *Nicolaïtarum*, *Cerinthi*,
 ac similium confutat, moresque eorum acriter de-
 pingit, ut sic fideles in fide susceptâ confirmet, &
 contra illorum errores præmuniat: hortatur pariter
 fideles, ut in fide maneant stabiles, Dei misericor-
 diam expectantes, zelum habeant animarum, ut
 seductos ab hæreticis ad fidem reducant, ac con-
 cludit CHRISTO gloriam, magnificentiam, impe-
 rium, & potestatem tribuendo.

Pet. 1. A quibus illi præscripti sint hæretici v. 4.?

R. 1. à Prophetis Jer. 28., & Zach. 13., & 3. Reg. 22. quia hîc additur olim. Quamvis etiam à D. Petro 2. Epist. cap. 2., & à D. Paulo ad Gal. 2. descripti fuerint.

R. 2. cum S. Tb. hîc : " Glos. ab æterno Dei , præscientiâ prævisi."

Pet. 2. Quomodò dicat v. 4. *Solum Dominatorem, & Dominum nostrum JESUM CHRISTUM negantes?*

R. cum Irenæo, & Epiphanio Simonianos, cæterosque tunc temporis hæreticos multa falsa de Deo confinxisse, plures pro uno, Deos mundi gubernatores introducentes; quod erat *unum Dominatorem Deum negare*. JESUM quoque dicebant nec verè natum fuisse, nec passum, nec resurrexisse, quòd erat JESUM CHRISTUM *negare*.

Pet. 3. Quis fuerit ille JESUS v. 5. *JESUS populum de terra Ægypti salvans?*

R. Fuisse JESUM CHRISTUM ut Deum, quia Deus fuit, qui per Moysen Israëlem salvavit de Ægypto, & incredulos perdidit, ut patet. *Exod. 14., & Num. 14. & 26., & S. Tb. hîc.*

Dices cum S. Hier. lib. 1. contra Jovin. c. 12. *Josué filium Nun fuisse, qui etiam vocatur Jesus.*

R. Verum esse *Josué* vocatum fuisse *Jesum*, sed de illo non agitur, quia ille tantum gubernavit populum Israël mortuo *Moyse*.

Dices: quomodò *secundò eos...perdidit?*

R. cum Ven. Beda, primò in hac vita per mortem, secundò in altera per gehennam. Vel cum Clemente Alex. per ly *secundò* intelligendo *postea*, ut sensus sit: Deus semel populum salvavit ex Ægypto educendo: at aliâ vice perdidit in monte *Sinai*, *Exodi 32. v. 27.* & alibi occidendo.

Pet. 4. An Angeli sint judicandi v. 6. *Angelos...in judicium magni diei...reservavit?*

R. cum S. Tb. in Suppl. q. 89. a. 8. O." Dicen-

„ dum, quòd iudicium discussionis nullo modo ha-
 „ bet locum, neque in bonis Angelis, neque in
 „ malis: quia neque in bonis potest aliquid mali
 „ inveniri, neque in malis aliquid boni ad iudicium
 „ pertinens. Sed si loquamur de iudicio retribu-
 „ tionis, sic est distinguenda duplex retributio.
 „ Una respondens propriis meritis Angelorum, &
 „ hæc à principio fuit utrisque facta: undè quidam
 „ in beatitudinem sublimati sunt, quidam verò in
 „ miseriam demersi. Alia retributio est, quæ res-
 „ pondet meritis bonis, vel malis per Angelos
 „ procreatis: & hæc retributio in futuro iudicio
 „ fiet; quia boni Angeli ampliùs gaudium habe-
 „ bunt de salute eorum, quos ad meritum induxe-
 „ runt; & mali ampliùs torquebuntur, multiplicatâ
 „ malorum ruinâ, qui per eos ad mala sunt inci-
 „ tati. Undè directè loquendo, iudicium, neque
 „ ex parte iudicantium, neque ex parte iudicando-
 „ rum, erit Angelorum, sed hominum: sed indi-
 „ rectè, quodammodò respiciet Angelos, inquan-
 „ tùm actibus hominum fuerunt commixti.”

Pet. 5. Explica mihi *ψ. 7. Sicut Sodoma, & Go-
 morrha ... exfornicatæ, & abeuntes post carnem
 alteram.*

R. cum *Oecumenio* intelligendum carnem mas-
 culam; quæ altera vel aliena dicitur, quia quòd ad
 generationem attinet, duo mares una caro esse non
 possunt, sed tantùm mas & fœmina: proindè caro
 mascula respectu masculæ semper manet caro alie-
 na. Ut testatur *S. Th.* hìc:” In carne altera, id est,
 „ in carnem masculorum, quæ est altera, & inde-
 „ bita concubitu &c.”

Pet. 6. Undè *B. Judas ψ. 9.* istam historiam
Michaëlis cum diabolo disputantis acceperit?

R. I. cum *S. Th.* hìc:” De quibus Scripturis
 „ hoc testimonium accepit Judas Apostolus, non
 „ est certum: tamen credibile est, quòd mortuo
 „ Moyse subtraxit Dominus misso Angelo corpus

„ Moyſi. Ità ut nullus ſciret ejus ſepulturam, ut
 „ habetur Deutr. ult. Et hoc ne Judæi ad idolola-
 „ triam proni eum colerent, ut Deum. Angelus
 „ verò volebat occultare ejus ſepulturam. Diabo-
 „ lus verò volebat eam manifeſtari, ut faceret Ju-
 „ dæos idololatrare. Et hæc contrarietas vocatur
 „ altercatio eorum. Bonus verò Angelus non ma-
 „ ledixit, nec blaſphemat eum quaſi malæ creatu-
 „ ræ, ſed modeſtè compeſcuit eum per divinum
 „ imperium invocatum. Hæc verò altercatio, ut
 „ ait gloſ. ubicumque facta fuerit diligenter adver-
 „ tendum eſt, quòd ſi Michaël adverſanti ſibi dia-
 „ bolo dicere blaſphemiam noluit, ſed modeſto
 „ ſermone compeſcuit, multò magis blaſphemia
 „ eſt cavenda, & maximè in Creatorem.”

R. 2. *B. Judam* hanc habuiſſe ex traditione ma-
 jorum non ſcriptâ: vel ex libro Apocrypho, vel
 alio quocumque libro hiſtorico.

Pet. 7. Qualis fuerit hæc diſputatio *Michaëlis*
 cum diabulo ſuper *Moyſi* corpore?

R. De illis fuiſſe, quæ de morte & ſepultura
Moyſi ſcribuntur *Deutr.* ult. ubi cùm dixiſſet S.
 Scriptura mortuum eſſe *Moyſem* jubente *Domino*;
 ſubjunxit: *Et ſepelivit eum* (utique Dominus mi-
 niſterio *Michaëlis* Archangeli ductoris populi If-
 raëlitici per deſertum) *Et non cognovit homo ſepul-
 chrum ejus*, ne eundem *Moyſem*, ut Deum ad-
 orarent, è contrà diaboli ſtudium erat, tanti viri
 ſepulchrum celebre apud homines ac venerabile
 eſſe debere. Hæc igitur de re inter illos alterca-
 tio fuit, ut jam conſtat ex authoritate S. *Tb.* ad-
 ductâ.

Pet. 8. Explica verba *ſ. 9. Non eſt auſus judi-
 cium inferre blaſphemie?*

R. Senſum eſſe: *Michaëlem* Archangelum in illâ
 contentione cum diabolo noluiſſe ei maledicere,
 cùm id jure poſſet. Ut explicat S. *Tb.* ad prædictum
 locum ſibi objectum 2. 2. q. 76. a. 4. ad 1. dicens:

” Maledictio creaturæ, in quantum creatura est,
 ” redundat in Deum; & sic per accidens habet ra-
 ” tionem blasphemix: non autem si maledicatur
 ” creaturæ propter culpam.”

Pet. 9. Cur id facere noluerit, cum homines exor-
 cistæ diabolo maledicere non vereantur?

R. Ideò noluisse, ut nobis exemplū daretur modestiæ.

Dices: videtur id per Deum fecisse, cum dicat:
Imperet tibi Dominus.

R. Etsi verba hæc hunc habeant sensum: Deus
 te coërceat, & conatum tuum prohibeat: hoc au-
 tem non est maledicere; sed tantum precari à
 Deo mali conatûs impedimentum. Simile *Zachar.*
 3. v. 2. habetur: *Increpet Dominus in te satan.*

Pet. 10. Quare *B. Judas* v. 11. præ cæteris im-
 piis nominet *Caïnum*, *Balaâm*, & *Core*?

R. Quia hi tres fuerunt præ aliis hostes verita-
 tis & Ecclesiæ, mediantibus quibus tribus *B. Ju-
 das* voluit tria notare hæreticorum vitia: odium
 fraternum, avaritiam, ac ambitionem, ut ait *S. Tb.*
 in autoritate statim adducenda.

Pet. 11. De quibus dicatur v. 11. *Væ illis, qui
 in via Caïn abierunt, & errore Balaâm mercede
 effusi sunt, & in contradictione Core perierunt;*
 ac explica mihi illa verba?

R. cum *S. Tb.* hic: ” Primò, describit peccatum
 ” invidiæ. Secundò, avaritiæ, ibi, & errore Ba-
 ” laâm. Tertiò, superbiæ, ibi, in contradictione.
 ” Dicit ergo, (væ illis) & quia tales sunt, væ il-
 ” lis, scilicet prædictis hæreticis, glos. damnatio
 ” erit illis (qui in via Caïn abierunt) glos. viam
 ” Caïn abeunt, qui propter invidiam meliorum
 ” Christianorum, nomen Doctorum, ut honori-
 ” ficentur sibi assumunt, & fratres suos præ invi-
 ” dia spiritualiter, & etiam corporaliter aliquandò
 ” occidunt. Vel in viam occidunt, qui gladio suæ
 ” perversæ doctrinæ, fratres suos interficiunt. Caïn
 ” interfecit fratrem suum gladio materiali, isti

„ gladio spirituali Pf. 63. *ψ.* 4. Exacuerunt ut gla-
 „ dium linguas suas... (Et errore Balaäm) id est,
 „ errore simili Balaäm. Glos. errore Balaäm per-
 „ eunt, qui pro amore terrestrium commodorum
 „ veritatem, quam noverunt, impugnant. (Mercede)
 „ id est, pro mercedis appetitu (effusi sunt) aliquā
 „ re gratiæ divinæ. Eccl. 20. *ψ.* 13. Gratiæ fatuo-
 „ rum effunduntur. Et væ illis supple (qui in con-
 „ traditione Core perierunt) Glos. contradic-
 „ tione Core perierunt. Qui increpatione S. Eccle-
 „ siæ nolunt emendari: sed appetitu indebiti pri-
 „ matûs ab unitate Ecclesiæ se dividunt... Tangit
 „ ergo triplicem causam motivam eorum, scilicet
 „ invidiam Ecclesiasticæ felicitatis, avaritiam ter-
 „ renæ cupiditatis, superbiam & ambitionem ho-
 „ noris.”

Pet. 12. Quare hæretici *Simoniani* & alii *ψ.* 12.
 dicantur: *In epulis suis maculæ, convivantes sine
 honore* &c. Ac explica mihi quomodo illa omnia
 istis hæreticis sint attribuenda?

R. *B. Judas* pergit describere mores corruptissi-
 mos hæreticorum: *in epulis suis*: *S. Aug.* l. de fide
 & operibus c. 25. legit: ” In dilectionibus vestris
 „ maculati coëpulantur: mixti enim bonis in epu-
 „ lis Sacramentorum, & dilectionibus plebium.”
 Et *S. Epiph.* hæ. 26. de libidine maculatis *Gno-*
sticorum conviviis: In quibus conviviis post sump-
 tam sacram synaxim in primitiva Ecclesia fieri so-
 litam, se pariter ingerebant illi hæretici, ac ea verbis
 obscœnis, & actibus impudicis adulterinis macula-
 bant, abjecto Dei timore licenter vacantes volup-
 tati ventris & carnis. *Semetipsos pascentes*, semet-
 ipsos carnaliter ac delicatè pascunt impensis, quas
 à suis auditoribus accipiunt, aut extorquent. *Nu-*
bes sine aqua. ” Id est, (ait *S. Tb.* hîc) prædicato-
 „ res sine Divina Sapientia. Prædicatores enim
 „ dicuntur nubes. Isaïæ 60. *ψ.* 8. Qui sunt isti qui
 „ ut nubes volant &c. Dicuntur enim nubes, quia

„ à terra eleuantur , & aquâ sapientiæ replentur.
 „ Cùm verò sunt sine Divina Sapientia , sunt nu-
 „ bes sine aqua.” Quæ à ventis circumferuntur ,
 sicut nubes leves & steriles , quia pluviam veræ ac
 „ salutaris doctrinæ promittunt , & non exhibent.
Arbores autumnales , quæ fructibus & foliis imò
 tunc temporis omni succo vitali carere videntur.
 Ità hi hæretici à parte rei omnibus gratiis , ac vir-
 tutibus sunt destituti. *Infructuosæ* , carentes omni
 fructu. *Bis mortuæ*. ” Primò , per peccatum origi-
 „ nale : secundò , per peccatum apostasiæ : ” inquit
S. Tb. hìc. Quia per Baptismum à morte peccati
 semel resuscitati , in eandem mortem per apostasi-
 am relapsi sunt. *Eradicatæ* , ab Ecclesia sunt sepa-
 ratæ. ” Propter schismatis præcisionem.” *Fluctus*
feri maris , despumantes suas confusiones , instar
 fluctûs ferocis maris tempore tempestatis in altum
 tolluntur per ambitionem ad Cœlum usque , ut
 etiam in Deum suas blasphemias evomant. *S. Epiph.*
hær. cit. Sicut *sidera errantia* , in sua doctrina in-
 constantes semper errorem ex errore inferentes.
Quibus procella tenebrarum servata est in æter-
num , quia isti pro lumine veritatis fundunt tene-
 bras errorum : ideò pro condigno & numquam fi-
 niendo supplicio tenebræ densissimæ ac profundis-
 simæ eos oppriment. Pro his omnibus lege *S. Tb.* hìc.
Pet. 13. Undè *B. Judas* hoc testimonium de-
 prompserit *ŷ. 14.* *Ecce venit Dominus in sanctis*
millibus suis &c.?

R. cum *S. Hier.* in catal. & comm. Epist. ad *Tit.* ,
 & *Aug.* lib. 15. de Civit. Dei c. 23. & lib. 18. c. 38.
 id desumptum fuisse ex libro Apocrypho , qui liber
Enoch vocabatur.

Dices : si istud testimonium ex libro Apocrypho
 sit desumptum , ergo etiam Epistola *Judæ* , ut talis
 est habenda.

R. cum *S. Hier.* Epist. ad *Titum* , non ideò li-
 ber aliquis aut rejiciendus aut Apocryphus est re-

cipiendus, quia ex Apocryphis aut Gentilium Poëtarum scriptis testimonium citet. Id enim S. *Paulum* non uno loco fecisse constat, nec ideò istud testimonium est Apocryphum, etsi ex Apocrypho Libro sit desumptum: nam in Apocryphis non omnia sunt Apocrypha: potuitque *B. Judas* Divino Spiritu, quo præditus erat, discernere inter ejusmodi Libri vera & falsa, divina & humana, & cum dicat *Enoch* prophetasse, ac prophetando illa verba dixisse, absque dubio illa vera sunt.

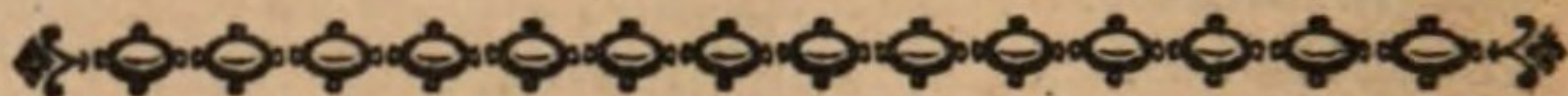
Pet. 14. Quomodò illa prophetia per generale diluvium non interierit?

R. cum *Tertull.* lib. de habitu muliebri c. 3. verosimiliùs à *Noë* pronepote ipsius *Enoch* conservatam fuisse in arca.

Pet. 15. Explica verba v. 22. & 23. *Et hos quidem arguite judicatos: illos verò salvate, de igne rapientes. Aliis &c.?*

R. *B. Judas* docet fideles hoc præcepto, qualiter erga fratres ab impostoribus in errorem inductos, gerere sese debeant. Hæc sententia est trimembris: ut sensus primi membri sit: alios quidem acriter disputando redarguite: sunt enim, qui non nisi manifestâ ratione convicti, cedunt veritati, & ab errore recedunt. De quibus *D. Paulus* ad *Tit.* cap. 1. v. 9. *Eos, qui contradicunt arguite.* Ac ut secundi membri, *illos verò salvate, de igne rapientes*, sensus sit: alios verò, severi Judicii Divini incusso timore salvos facite, tamquam ex ignis incendio rapientes. Sive ad illos pertinet, qui voluptatibus immergi non acquiescunt rationi: tales enim terrore commovendi sunt. Ac ut tertii membri, *aliis autem miseremini in timore*, sensus sit: cæteris gravi aliquo delicto præoccupatis misericordiam exhibete in spiritu lenitatis, eos suscipientes cum timore sancto. Reliqua autem verba: *odientes & eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam*, habent hunc sensum: non solum illos hæreticos;

sed carnales & fœdos, ac mores, ac spurca ipsorum opera, quibus quasi sordidis indumentis anima fœdatur, fugite.

EXAMINA

IN

APOCALYPSIM B. JOANNIS APOSTOLI.

EXAMEN PROOEMIALE.

Circa illum Librum in generali.

P Et. 1. Quid sit, & significet *Apocalypsis*?

R. cum *S. Hier.* in cap. 1. ad *Gal.* "Est vox græca, latinè significans revelationem.

Pet. 2. à quo iste Liber sit conscriptus?

R. Juxta communem SS. PP. ac Interpretum sententiam hunc fuisse scriptum à *S. Joanne Apostolo*, ideòque dicitur: *Apocalypsis Beati Joannis Apostoli*. Et *S. Hier.* Epist. 103. ad *Paulinum* dicit: "Apocalypsis Joannis, tot habet Sacramenta, quot verba. Parum dixi pro merito voluminis, laus omnis inferior est: in verbis singulis multiplices latent intelligentiæ." Ait finaliter *Conc. Trid.* sess. 4. "Apocalypsim Joannis Apostoli."

Dices: in græcis codicibus intitulatur: *Apocalypsis Joannis Theologi*.

R. Admittendo id verum esse, sed ab antiquis Patribus *S. Joannes* Apostolus ità fuit nominatus, nempè à *Dionys. Areopag.* Epistolâ ad illum scriptâ, *Atban.* in synopsi, *Epiph.* hæc. 51., *Cyrill. Alex.* lib. 3. de Trin., *Cyr. Hierosol.* Catech. 12., *Chryst.* proœm. in *Pf.* 37. & aliis.

Pet. 3. Ubinam, & quo tempore hic Liber fuerit conscriptus?

R. cum S. Scripturâ hîc cap. 1. v. 9. *Ego Joannes... fui in Insula, quæ appellatur Patmos propter Verbum Dei, & testimonium JESU: fui in spiritu in Dominica die, & audiui post me vocem magnam tamquam tubæ, dicentis: Quod vides, scribe in Libro &c.*

R. ad 2. cum S. Hier. in catalogo de Script. Eccl. verbo *Joannes*: "Quarto decimo igitur anno, secundam post Neronem persecutionem, movente Domitiano, in Pathmos Insulam relegatus, scripsit Apocalypsim, quam interpretatur Justinus Martyr, & Irenæus." Nempè anno CHRISTI 95., *Domitiani* 14., & 25. annis post destructam Jerusalem à *Tito & Vespasiano*.

Pet. 4. Quâ linguâ fuerit conscriptus?

R. cum omnibus Interpretibus linguâ græcâ fuisse conscriptum.

Pet. 5. Quid contineatur in *Apocalypsis* Libro?

R. Hunc Librum juxta Interpretes dividi in septem principales Visiones, quas S. *Joannes* vidit: 1. Visio incipit à cap. 1. v. 9. & continuatur usque ad finem cap. 3. in qua exhibetur *Joanni* similis Filio Hominis, id est, CHRISTUS, in medio septem candelabrorum aureorum, qui illum instruit de statu septem Ecclesiarum *Asiæ: Ephesi, & Smyrnæ, & Pergami, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadiæ, & Laodiciæ*. 2. Visio incipit à cap. 4. & terminatur cap. 8. v. 1. hîc vidit *Joannes* librum septem sigillis clausum, quem Agnus, qui occisus est, aperit. 3. Visio inchoatur à v. 2. cap. 8., & finitur cum fine cap. 11., in qua *Joanni* ostenduntur septem Angeli habentes septem tubas, quibus canebant. 4. Visio incipit ab initio cap. 12. ac durat usque ad finem cap. 14., in qua apparuit Mulier Sole amicta, & draco illam persequens. 5. Visio à cap. 15. usque ad cap. 17., ubi sunt 7. Angeli, effundentes septem

phialas iræ Dei. 6. Visio à cap. 17. usque ad finem cap. 20., in quâ declaratur damnatio meretricis magnæ, *Babylonis* magnæ, draconis, & bestiarum. 7. Visio à cap. 21. usque ad finem libri nempe 22. cap. inclusivè, in qua exhibetur Sponsa Uxor Agni, *Jerusalem* nova descendens de Cœlo, ejusque ornatus.

Pet. 6. Quales fuerint hæ Visiones?

R. cum *S. Tb.* 2. 2. q. 175. a. 3. ad 4. " Visio „ imaginaria, quam vidit *Isaias*, & *Joannes* in „ *Apocalypsi*. "

Pet. 7. Da mihi synopsis primæ visionis?

R. cum *S. Scripturâ* cap. 1. v. 12. *Vidit septem candelabra aurea, & in medio septem candelabrorum similem Filio Hominis vestitum podère, & præcinctum ad mamillas Zonâ aureâ: caput enim ejus, & capilli erant candidi tamquam lana alba, & tamquam nix, & oculi ejus tamquam flamma ignis, & pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti, & vox illius tamquam vox aquarum multarum, & habebat in dextera sua Stellas septem: & de ore ejus exibat gladius utrâque parte acutus, & facies ejus sicut Sol lucet. Joannes ad visionem hanc CHRISTI planè admirabilem cecidit ad pedes ejus tamquam mortuus, sed ab eo confortatus, audivit v. 17. *Noli timere, ego sum primus & novissimus: hoc est, rerum omnium creatarum principium & finis: Vivus & fui mortuus, & habeo claves mortis, & inferni.* Pariter v. 11. præcipitur *Joanni: Scribe in libro: & mitte septem Ecclesiis; quæ sunt in Asia, Ephesi, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodicæ, quibus sit scribendum* exprimitur cap. 2. & 3. hujus libri.*

Pet. 8. Da mihi interpretationem hujus primæ visionis?

R. cum *S. Scripturâ* hîc cap. 1. v. 20. *Sacramentum septem Stellarum, quas vidisti in dextera*

mea, & septem candelabra aurea : septem Stellæ Angeli (id est Episcopi) *sunt septem Ecclesiarum : & candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt.* Nempe *Asiæ.* In medio Ecclesiæ stat CHRISTUS, ut eam illuminet, & sanctificet; ut regat eam, & tueatur. Vestis illa, CHRISTI Sacerdotium exhibet, & *Zona aurea* regiam ejus potestatem : Regnum CHRISTI æternum, canis capillis adumbratur : *oculi ignei* vigilantiam ejus, zelum, ac lumen exprimunt : *pedes*, sunt Apostoli, Ecclesiæ fundamenta : *vox illius*, prædicatio Evangelii : *gladius*, Verbum Dei, quo bonum à malo, veritas ab errore secernitur : *primus & novissimus, principium & finis* : omnium rerum, & hæc divina est proprietas, quæ CHRISTO convenit : *vivus, & fui mortuus* : ex morte enim gloriôsè resurrexit, per quod tacitè promittit, Ecclesiam suam (quamvis persecutionibus quandòque videatur obrui, & sepeliri) de eis tamen gloriôsè triumphaturam. *Joannes* cap. 2. & 3. jussu CHRISTI unicuique Ecclesiæ Episcopo in particulari Epistolistolam scribit, in qua unumquemque muneris sui Episcopalis monet, corrigit, & instruit.

Pet. 9. Quandònam hæc visio prima fuerit adimpleta ?

R. 1. cum *S. Aug.* lib. 20. de Civ. Dei cap. 8. de *Apocalypsi* loquens ait : " Totum hoc tempus, „ quod Liber iste complectitur, est à primo scilicet „ adventu CHRISTI usque ad sæculi finem, „ quo erit secundus ejus adventus."

R. 2. in particulari illa, quæ tribus prioribus capitibus enarrantur de prima visione, statim fuisse impleta, quia continent illa, quæ tunc in Ecclesiis *Asiæ* fiebant, dùm *S. Joannes Apocalypsim* scribebat.

Pet. 10. Da fynopsim secundæ visionis?

R. cum *S. Scripturâ* hîc cap. 4. *Joannes* vidit Dei Majestatem similem *aspectui lapidis jaspidis & sardinis* sedentem in throno, a micatam iride, & circumse-

dentes in Thronis 24. Seniores in vestimentis albis,
 & in capitibus eorum coronæ aureæ, & de throno
 procedebant fulgura, & voces, & tonitrua, &
 septem lampades ardentes, antè thronum, & tam-
 quam mare vitreum simile crystallo: quatuor etiam
 animalia, plena oculis antè & retrò, quorum pri-
 mum simile Leoni, secundum Vitulo, tertium ha-
 bens faciens quasi Hominis, & quartum simile
 Aquilæ volanti, & singula habebant alas senas,
 dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus
 Deus omnipotens: hanc autem gloriam dùm da-
 bant Deo, Seniores 24. illum adorabant, mitten-
 tes coronas suas ante thronum. Cap. 5. vidit in
 dextera sedentis supra thronum Librum scriptum
 intus & foris, signatum, sigillis 7., quem cùm nemo
 legere, aut signacula ejus solvere posset, dictum est
 Joanni flenti: Ne fleveris: ecce vicit Leo de tribu
 Juda, radix David, aperire Librum, & solvere
 septem signacula ejus. Et vidit in medio throni,
 & 4. Animalium, & 24. Seniorum: Agnum stan-
 tem tamquam occisum, habentem cornua septem,
 & oculos septem: qui accepit de dextera sedentis
 in throno Librum, quem cùm aperuisset, 4. Anima-
 lia, & 24. Seniores ceciderunt statim coram Agno,
 habentes in manibus citharas, & psalteria aureas
 plenas odoramentorum, & cantabant canticum no-
 vum, dicentes: dignus est Dominus accipere Li-
 brum &c. His Senioribus adjunxerunt se millia mil-
 lium Angelorum cantantium aliud canticum: Digi-
 nus est Agnus, qui occisus est &c. Respondentibus
 4. Animalibus: Amen. Et Seniores 24. cadentes
 in facies suas: Adoraverunt viventem in sæcula
 sæculorum. Cap. 6. vidit, quod aperuisset Agnus
 unum de 7. sigillis, ac dictum est: Veni & vidi.
 Et vidi: & ecce equus albus, & qui sedebat su-
 per illum habebat arcum, & data est ei corona,
 & exivit vincens ut vinceret. Aperto secundo si-
 gillo: Exivit equus alius rufus: & qui sedebat

super illum, datum est ei, ut sumeret pacem de terra, & ut invicem interficiant, & datus est ei gladius magnus. Aperto tertio sigillo: Ecce equus niger; & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua: & audiui tamquam vocem in medio quatuor Animalium dicentium: bilibris tritici denario, & tres bilibres bordei denario, & vinum, & oleum ne læseris. Aperto quarto sigillo: Ecce equus pallidus: & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequebatur eum, & data est illi potestas super quatuor partes terræ interficere gladio, fame, & morte, & bestiis terræ. Post apertionem quinti sigilli Joannes audivit subtus Altare animas interfectorum clamantes: Usquequo Domine (Sanctus & verus) non judicas, & non vindicas sanguinem nostrum? Quibus singulis, datis stolis albis, dictum est: Ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut & illi. Sexto sigillo aperto: Factus est terræ motus magnus, & Sol factus est niger, & Luna facta est sicut sanguis, cadentibus de Cælo Stellis, & Montibus, ac Insulis de locis suis motis. Cap. 7. vidit 4. Angelos in 4. terræ partibus stantes, tenentes 4. ventos terræ, ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem. Vidit & alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi: & clamavit voce magna 4. Angelis, dicens: Nolite nocere terræ & mari &c. Horum numerus fuit centum quadraginta quatuor millia ... duodecim millia ex unaquaque tribu: & ex gentibus innumerabilis multitudo, amicta stolis albis, & palmæ in manibus eorum, in signum reportatæ victoriæ.

Pet. II. Da interpretationem hujus secundæ visionis?

R. cum Illustriss. Meldensi Episcopo Prophetiæ omnes, quæ hoc Libro continentur, eò tendunt, ut

CHRISTI & Ecclesiæ victorias, quæ de inimicis fidei, post *Joannis* tempora mox erant incepturæ, evolvat. 24. *Seniores*, sunt omnes Sancti tam veteris, quam novi Testamenti, per 12. Patriarchas, & 12. Apostolos designati: *fulgura* miraculorum, & *voces*, & *tonitrua* comminationum: *septem lampades ardentes ante thronum*, qui sunt *septem Spiritus Dei*, septem Angeli Decreta Divina exequentes: *quatuor Animalia*, quatuor Evangelistæ: *plena oculis antè & retrò*, quæ præterita sunt, nobis enarrant, & futura prænunciant: *coronas*, Deo offerebant cum gratiarum actione virtutes omnes suas, victoriæ decus & dignitatem ad eum referentes: *Librum scriptum intus & foris*, signatum sigillis *septem*, *Apocalypsim*, quatenus in ea revelantur infallibilia Dei Decreta, quæ nisi revelentur, sunt hominibus ignota, vel S. Scripturam. *Agnus* ille CHRISTUS est, qui *Leo* vocatur ob fortitudinem, *Agnus* ob mansuetudinem: *in medio Throni*, ut mediator Dei & hominum: *cornua septem*, victoriæ sunt de septem tyrannis: *citharas & psalteria*, omne cœleste gaudium: *equus albus* &c. est CHRISTUS, qui per Apostolicos Viros perrexit ad gentes fidei subjiciendas: *arcus* designat Evangelium, & Verbum Dei, *data est ei corona*, in signum supremæ CHRISTI potestatis, ac victoriæ: per *equum rufum* docent Interpretes significari bellum à Romanis Imperatoribus paganis Religioni Christianæ illatum, ac à *Lapide* cum *Ribera* id in particulari explicat de decem cruentis persecutionibus Christianorum, quæ fuerunt à *Nerone* usque ad *Constantinum* per annos 250.

1. Persecutio facta est à *Nerone*, qui occidit *Petrum*, & *Paulum*.
2. à *Domitiano*, qui *Joannem* in dolium olei coniecit, & in *Patmos* misit.
3. Sub *Trajano*, qui *S. Ignatium* leonibus objecit, & alios occidit.

4. Sub *Antonino*, qui SS. *Polycarpum*, *Gervasium*, *Protasium*, & alios occidit.
5. Sub *Septimio Severo*, sub quo passus est *Victor* Papa, & *Leonides*.
6. Sub *Julio Maximino*, sub quo passi sunt *Pontianus* & *Anterus*.
7. Sub *Decio*, sub quo passi sunt *Cornelius*, *Fabianus*, *Agatha*, & *Apollonia*.
8. Sub *Valeriano*, sub quo passi sunt *Laurentius* & *Cyprianus*.
9. Sub *Auleriano*, sub quo passi sunt *Felix* Papa, & *Agapitus*.
10. Sub *Diocletiano*, & *Maximiano*, quæ fuit sævissima, ut uno mense 17000. Christianorum occisi fuerint, sub quo *Sebastianus*, *Mauritius*, *Cosmas*, *Damianus*, *Agnes*, *Vincentius*. Vide *Euseb.* lib. 8. *Rufus* enim dicitur propter effusum sanguinem: "Datum est ei, ut sumeret pacem de terra:" hanc enim tulerunt persequendo Ecclesiam: & ut invicem interficiant, non Martyres tyrannos, sed tyranni alios tyrannos: *datus est ei gladius magnus* propter durissimas ac maximas persecutiones in Christianos: *equus niger*, sunt hæretici, & fessor, sunt *Arius*, *Pelagius*, *Nestorius*, *Lutherus*, *Calvinus*, & alii, vel diabolus: *habebat stateram in manu sua*; S. Doctrinam vel S. Scripturam, certam fidei regulam, quam hæretici pro arbitrio suo ad suos errores confirmandos exponunt: *bilibris tritici denario*, & *tres bilibres hordei denario*, & *vinum* & *oleum ne læseris*; id est, ait *Richardus à S. Victore* lib. 2. super *Apoc.* cap. 6. "Ne timeatis, ô fideles, quamvis videatis persecutioni succedere diversas hæreses, quia non poterunt vos lædere, nec annonam S. Scripturæ minuere, si in perfecta fide volueritis stare. Per denarium, computatio correctionis faciet finem. Per triticum, S. Evangelium. Per hordeum, V. T. Per bilibrem N. & V. T. duplicem intelligentiam,

„ historialem & spirituaalem... Vinum sunt perfecti
 „ Doctores, malè viventes mordaciter, & acriter
 „ increpantes. Oleum sunt æquè perfecti Docto-
 „ res, pusillamines dulciter & suaviter consolantes.
 „ Interdicitur itaque sessori equi nigri diabolo
 „ videlicet, & hæreticis, ne vinum & oleum læ-
 „ dat, id est, ne perfectos Doctores, malos argu-
 „ guentes, & pios consolantes, hæreticâ pravitate
 „ corrumpere præsumat.” Per *equum pallidum* intelligitur *Mahometis* secta, ejusque sectatorum Turcarum, & Saracenorum, & sessor est *Mahometes*, qui rectè vocatur *mors* & *infernus*; quia gladio sectam suam promovit, & per se suosque sectatores millenos homines ad infernum detraxit: *data est illi* (Deo permittente) *potestas super quatuor partes terræ* &c. Quia imperium *Mahometicum* per 4. partes mundi fuit dilatatum, qui variis modis: *gladio, fame, morte, & bestiis* interfecit Christianos: *animæ*, quas hîc *S. Joannes* vidit *subtus Altare Dei*, sunt animæ omnium Martyrum occisorum in persecutionibus Romanorum Imperatorum, & Hæreticorum, ac Mahometanorum: *terræmotus factus est magnus, & Sol factus est niger* &c. Per hæc verba prædicitur ultima sub *Antichristo* persecutio ante finem mundi futura, reliqua hujus visionis satis clara sunt.

Pet. 12. Quandònam hæc 2. visio sit adimpleta?

R. Jam constat ex explicatione datâ hujus visionis, partim modò impletam, adhuc impleri, & in fine mundi totaliter adimplendam esse.

Pet. 13. Da Synopsim tertiæ Visionis?

R. cum S. Scripturâ cap. 8. v. 2.: *Vidi 7. Angelos stantes in conspectu Dei, & datæ sunt illis 7. Tubæ, & venit alius Angelus, & stetit ante Altare* (Holocaustorum) *habens Thuribulum aureum: & data sunt illi incensa multa... Septem Angeli, qui habebant 7. Tubas, præparaverunt se, ut Tubâ canerent, ac unusquisque Tubâ cecinit,*

datusque est Joanni calamus, ut metiretur Templum Dei, & Altare, & in eo adorantes, Atrium verò prohibetur metiri.

Pet. 14. Da mihi interpretationem hujus tertiæ Visionis?

R. cum S. Scripturâ cap. 8. v. 4.: *Per incensa multa* &c. intelliguntur orationes Sanctorum per manum Angeli ante Thronum Dei offerendæ: 7. *Angeli* sunt boni Angeli: & 7. *Tubæ*, sunt divinæ Justitiæ, ut ipsi justa peccatoribus supplicia inferenda enuntient: *Alius Angelus* est etiam Angelus bonus: *Accepit Angelus Thuribulum*, & implevit illud de igne Altaris, & misit in terram, & facta sunt tonitrua, & voces, & fulgura: & terræ motus magnus, hæc omnia innuunt, Deum excitatum precibus Sanctorum, qui sunt in terra, & quorum vota illi oblata fuerant, in impios effundere effectus iræ suæ per eandem viam, quâ ad illum Sanctorum preces ascenderant: *Calamus*, non scriptorius, sed mensorius, & *metire Templum Dei, & Altare, & adorantes in eo*, id est, ut metiatur Ecclesiam militantem. *Atrium autem... ne metiaris illud*, nempè fideles tepidos.

Pet. 15. Quandònam hæc tertia Visio fuerit adimpleta?

R. cum SS. Patribus, illam principaliter adimplendam circa tempora *Antichristi*, & ex nunc adimpletam sub Imperio *Trajani* Imperatoris Romani contra impios Judæos.

Pet. 16. Da mihi synopsis quartæ Visionis?

R. cum S. Scripturâ cap. 12 v. 1.: *Apparuit in Cælo Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim, quæ erat parturiens, & draco magnus rufus habens capita septem, & cornua decem: & in capitibus ejus diademata septem, & cauda ejus tertiam partem stellarum Cæli trahabat in terram, & stetit ante Mulierem, quæ erat paritura, ut*

cum peperisset, filium ejus devoraret, (sed natus) filius masculus raptus est ad Deum, & Mulier fugit in solitudinem... ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta. Et factum est prælium magnum in Cælo: Michaël & Angeli ejus præliabantur cum dæmone, & projectus est draco (superatus) in terram, & Angeli ejus cum illo. Ulterius Joannes vidit cap. 13. v. 1. 2. & seq. duas bestias, unam de mari ascendentem &c., & aliam de terra &c. & cap. 14.: Vidit Agnum stantem supra Montem Sion, & centum quadraginta quatuor millia cum eo, qui in frontibus suis scriptum habebant nomen Angeli, & Patris ejus &c.

Pet. 17. Da mihi interpretationem hujus quartæ Visionis?

R. cum SS. PP. & Interpretibus: Per *Mulierem* intelligimus Ecclesiam militantem, *Sole amictam* &c., teste S. Greg. lib. 34. Moral. cap. 12.: "Ecclesia, quia superni luminis splendore protegitur, quasi Sole vestitur: quia verò cuncta temporalia despicit, Lunam sub pedibus premit." *In capite ejus corona stellarum duodecim*, significantur 12. Apostoli, qui in initio Ecclesiæ militantis tamquam fulgentissimæ stellæ micant, eamque coronant. Per *Draconem magnum rufum*, Luciferum dæmonum principem, *capita septem*, sunt 7. Reges; *cornua decem*, sunt 10. Regna; *cauda*, est *Antichristus*. *Filius masculus*, est generosus fidelium cœtus partim raptus ad Deum generoso Martyrio, vel morte præclarâ, *Mulier verò fugit in solitudinem*, quia partim cum suis Rectoribus recipiet se ad deserta loca, ut ibi pascant pascuis salutaris doctrinæ diebus mille ducentis sexaginta, tot *Elias* & *Henoch* prædicabunt. Per *bestiam de mari ascendentem*, Antichristum. Per *bestiam de terra ascendentem*, aliquem insignem impostorem, qui Antichristo erit tamquam præcursor. *Agnus*, est CHRISTUS. *Centum quadraginta quatuor millia*,

sunt Virgines. *Similem Filio hominis*, Angelum representantem CHRISTUM. *Alius Angelus est S. Michaël, exivit de Templo*, de Ecclesia militante, tamquam Protector ejusdem Ecclesiæ, ac per *alios Angelos* intelligimus propriè tales.

Pet. 18. An ad hanc quartam Visionem non posset dari alia interpretatio?

R. Affirm. cum *Bossueto & Calmet*, Visionem hanc de *Romano Imperio* posse exponi, ut sequitur: Per *Mulierem Sole amictam*, Ecclesiam militantem in Romano Imperio, *cruciabatur, ut pariat*, dum in gravissimis Romanorum Imperatorum persecutionibus Martyrum sanguine, quasi femine fecundo, plurimos in dolore filios Cælo peperit. *Draco* est diabolus *magnus rufus*, quia crudelis, sanguinem sitiens, *habens capita septem, & cornua septem*, tot Imperatores, & Regna externa barbara ad persequendam Ecclesiam excitata. *Cauda ejus irabebat tertiam partem stellarum*, tertiam partem Christianorum persecutionum acerbitate ac tormentorum vi à CHRISTI fide apostatantium, ac diabolo adhærentium: non tamen obstantibus his draconis persecutionibus, *Mulier peperit filium masculum*, generosum fidelem populum. *Mulier fugit in solitudinem*, suis sub Rectoribus in locis abditis divina Officia celebrans. *Prælium magnum &c.*, est prælium in Ecclesia militante inter *Michaëlem* Ecclesiæ Protectorem, & diabolum Ecclesiæ inimicum maximum, ac Ecclesia victrix exultat *propter sanguinem Agni. Descendit diabolus &c.*, *Maximus* Imperator, qui gravissimâ persecutione christianos persequitur; sed *adjuvit terra Mulierem*, Principes quippè terræ, *Constantinus, & Licinius* hanc sistunt, & ipse *Maximus* cæditur. Lege *Euseb.* lib. 1. de vita *Constantini* cap. 50. & 52.. Per *bestiam de mari ascendentem*, iterum Romanum imperium, vel potiùs ipsam *Romam* intelligimus. *Capita septem, & cornua decem*, ut suprâ.

Vidi unum de capitibus suis quasi occisum : hoc sub Maximino contigit : plaga mortis ejus curata est , quæ bestia sub Constantino & Constantio Imperatoribus videbatur mortua , reviviscere visa est , cum Julianus Apostata idololatriæ imperium restituit , de quo sequentia dicuntur : Per bestiam de terra ascendentem : Physico-magicam Philosophiam , quæ sub Romanis Imperatoribus Ethnicis idololatriæ in subsidium venit , præstigiis dæmonum , falsis miraculis , & divinationibus in paganismo usitatis. Habebat duo cornua similia Agno , nempè CHRISTO , in quantum suâ doctrinâ diabolicâ imitari volebat cœlestem doctrinam , ac vera CHRISTI miracula. Et falsis miraculis loquebatur sicut draco , invocato & consulto dæmone. Potestatem prioris bestię (Romæ paganæ) omnem faciebat , nam Roma , ejusque Imperatores hos Philosophos manu-tenebant. Vidi , & ecce , Agnus stabat supra Montem Sion &c. , describitur lætissimus Ecclesiæ militantis triumphus , in quantum gloriosi ac generosi CHRISTI milites Virginitatis florem servaverunt , nec idololatriæ fornicationibus sunt polluti. Vidi alterum Angelum volantem per medium Cœli , habentem Evangelium æternum , CHRISTI Evangelium per totum orbem terrarum divulgantem per Evangelii Prædicatores. Alius Angelus dicit : Cecidit Babylon , Romani Imperii interitum prædicit. Tertius Angelus explicat intentatas minas , ac prædicit executionem decretæ sententiæ divinæ de Romano Imperio. Et super nubem sedentem similem filio hominis , quartum Angelum CHRISTUM repræsentantem , qui tamquam Judex , decretam contra Romanam sententiam venit executurus. Habentem in capite ejus coronam auream , supremam potestatem. In manu sua falcem acutam , vindictam. Quinto Angelo CHRISTI personam gerenti dicitur : Mitte falcem tuam & mete , quia venit hora & demessa est terra , & Roma mundi Domina ab

Alarico Duce anno CHRISTI 410. obfessa, capta, & per triduum totaliter destructa est. Sextus Angelus *exivit de Templo &c.*, quibus verbis significatur, captâ Româ, alium adhuc superesse Imperiî Romani casum, ac ideò septimus Angelus *exivit de Altari*, qui *habebat potestatem super ignem &c.* significatur *Attila*, *Flagellum Dei* dictus, Hunnorum Rex, qui anno CHRISTI 451. septingentis hominum millibus totam Italiam, pluresque alias Provincias vastavit, ultrâ 162. millia hominum delevit.

Pet. 19. Quandònam hæc quarta visio adimpleta fuerit?

R. Juxta primam interpretationem illam partim impletam esse, ac finaliter in fine mundi adimplendam, ut constat ex dictis, & si intelligatur de Romano imperio, jam totaliter adimpletam esse.

Pet. 20. Da mihi synopsim quintæ visionis?

R. cum S. Scripturâ cap. 15. *Joannes vidit Angelos septem habentes plagas 7. novissimas iræ Dei, & eos, qui vicerunt bestiam... Stantes super mare vitreum, habentes citbaras Dei, & cantantes canticum Moysi & Agni... Et aperto Templo tabernaculi testimonii in Cælo vidit 7. Angelos exeuntes de Templo vestitos lino mundo &c. Habentes 7. plagas. Unum de 4. Animalibus dedit 7. Angelis 7. phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis. Et impletum est Templum fumo à Majestate Dei &c.* Cap. 16. *Joannes audivit vocem magnam de Templo, dicentem septem Angelis: ite, & effundite septem phialas iræ Dei in terram. Primus effudit phialam suam in terram, & factum est vulnus sævum, & pessimum in homines, qui habebant characterem bestię; & in eos, qui adoraverunt imaginem ejus. 2. Angelus effudit phialam suam in mare, & factus est sanguis tamquam mortui: & omnis anima vivens mortua est in mari. 3. Effudit phialam suam super flumina & super fontes*

aquarum, & factus est sanguis. 4. Effudit phialam suam in solem, & datum est illi æstu affligere homines, & igni &c. 5. Effudit phialam suam, super sedem bestiae: & factum est regnum ejus tenebrosum &c. 6. Effudit phialam suam in flumen Euphraten: & siccavit aquam ejus &c. 7. Effudit phialam suam in aërem, & exivit vox magna de Templo à Throno, dicens: factum est. Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua &c.

Pet. 21. Da mihi interpretationem hujus quintæ visionis?

R. cum antiquis SS. Patribus hanc visionem intelligendam esse de punitione, quam Deus de impiis ante judicium universale sumet: undè per *signum in Cælo magnum* intelligimus Divinæ Justitiæ decretum ordinans 7. *Angelos* verè tales *habentes plagas 7. novissimas*, futuras ante finem mundi calamitates. *Mare vitreum*, præsens sæculum. *Mixtum igne luxuriæ & vitiorum in malis: charitatis, & Spiritûs S. in electis per Baptismum.* Qui *vincant bestiam*, nempè *Antichristum*, ac cantabunt canticum gratiarum actionis. *Apertum est Templum tabernaculi testimonii in Cælo &c.* est allusio ad Templum Salomonis in cujus principaliori parte, *Sanctum Sanctorum* dictâ, conservabantur tabulæ Legis, undè significatur, in penetralibus Divinæ Providentiæ Legem ab æterno fuisse Decretam de mittendis 7. *Angelis*, 7. *habentibus plagas*, seu justissimas Dei ultiones per vindices Angelos in transgressores Legis exercendas. *Vestiti lino mundo, æquitate & munditiâ. Præcincti circa pectora zonis aureis*, charitate. *Unum de 4. Animalibus*, S. Marcus Evangelista. *Impletum est Templum fumo*, densâ obscuritate, quia nobis abscondita sunt Dei Decreta. *Ite, & effundite septem phialas iræ Dei*, hîc datur mandatum 7. Angelis de exequendis pœnis in impios latis. In terram, in terrenos homines. 1. *Angelus effudit phialam suam*

in terram in terra viventes, sequaces *Anticristi* vulnere sævo & pessimo, seu ulcere horrendo punit. 2. *Effudit phialam suam in mare*, iram Dei justam fudit in mare; id realiter ac litteraliter intelligimus. 3. *Effudit super flumina phialam suam*, id est, iram Dei, id pariter sensu litterali intelligitur. 4. *Effudit phialam suam in solem*, materialiter sumptum, ut terram, mare, & flumina. 5. *Effudit phialam suam super sedem bestiae*, super regnum, vel sedem regiam *Anticristi*. 6. *Effudit phialam suam super flumen Euphraten*, nempe *Babylonis*, id etiam litteraliter intelligimus. 7. *Effudit phialam suam in aërem*, id pariter ad litteram intelligendum duximus, & *civitas magna est Jerusalem*.

Pet. 22. An 7. illæ phialæ non possint explicari de Romano Imperio?

R. Affirm. cum *Bossuet Episc. Maldensi*, quia id, quod toto capite 15. dicitur & explicatum est, intelligitur de Romano Imperio, in quantum Deus per Angelos suos vult plagas suas effundere in *Romam* paganam, ac Imperatores Ethnicos, propter quod gaudent sancti Martyres, ac gratiarum canticum canunt. Ac in terram Romani Imperii effusæ sunt septem *phialæ iræ Dei* in quantum quinque primas plagas sub *Valeriano* & *Galleno* Imperatoribus Deus per Angelos effudit, ac sexta convenit cum persecutionibus *Valeriani*, *Diocletiani*, & *Juliani*, septima verò cum temporibus *Honorii*, & *Alarici*: quia peste sub *Valeriano* punitum fuit: teste *Dionysio Alex.* apud *Euseb.* lib. 7. Hist. Eccl. cap. 17., & bello contritum *Euseb.* lib. cit. cap. 16., ac dum *Gotbi* omnesque Barbari Imperium Romanum invaserunt, de quibus ait *S. Hier.* proœ. in *Ezech.* lib. 1. "Postquam verò clarissimum terrarum omnium lumen extinctum est, imò Romani Imperii truncatum caput, & ut veriùs dicam, in una urbe totus orbis interiit." *Facta est civi-*

tas magna in tres partes : hæc ad litteram in Romano Imperio tunc temporis impleta sunt ; in tres quippè partes divisum fuit , *Honorius* Principatum *Ravennæ* obtinet , *Attalus* *Romæ* , & *Constantinus* in *Gallia*. Lege *Sozomenum* lib. 9. *Hist. Eccl.* cap. 9.

Pet. 23. Quandònam hæc quinta visio fuerit adimpleta ?

R. Juxta duplicem explicationem datam , si intelligatur de Romano Imperio , jam totaliter hanc adimpletam esse , si aliter , in fine mundi tempore *Anticristi* adimplendam esse , ut ex dictis constat.

Pet. 24. Da synopsis sextæ visionis ?

R. cum S. Scripturâ hic cap. 17. *Joanni* ostendit *damnationem meretricis magnæ* , quæ *sedet super aquas multas*. Cum qua *fornicati sunt Reges terræ* , & *inebriati sunt de vino prostitutionis ejus*. Et vidi *Mulierem sedentem super bestiam coccineam* , plenam nominibus blasphemiarum , habentem capita 7. , & cornua decem. Et *Mulier erat circumdata purpurâ* , & *coccino* , & *inaurata auro* , & *lapide pretioso* , & *margaritis* , habens poculum aureum in manu sua , plenum abominatione , & immunditiâ fornicationis ejus. Et in fronte ejus nomen scriptum : *Babylon magna* &c. Cap. 18. describitur excidium *Babylonis magnæ* , seu *Romæ Ethnicæ* , ac cap. 19. aguntur gratiæ Deo de *meretrice damnatâ* , de die *nuptiarum Agni* , & *Sanctorum remuneratione* , ac vidit *Equum album* , & qui *sedebat super eum* , vocabatur *fidelis* , & *verax* ... & *vestitus erat veste aspersâ sanguine* : & vocatur nomen ejus , *Verbum Dei*. Et *exercitus qui sunt in Cælo* , sequebantur eum in *Equis albis* &c. *Acceperunt characterem bestie* , & qui *adoraverunt imaginem ejus*. *Vivi missi sunt bi duo in stagnum ignis ardentis sulphure* &c. Cap. 20. *Angelus vinctum Draconem ligat per annos mille* , ac *in abyssum præcipitem dat* ... Et post hæc modico

tempore illum solvit interea *Iusti* (& *Sancti* regnant) cum *CHRISTO* mille annis, hæc est *resurrectio prima*. (dein) *Satan* exhibit, & seducet gentes *Gog* & *Magog*, & congregabit eos in prælium, quorum numerus erit sicut arena maris... sed descendit ignis à Deo de Cælo, & devoravit eos: & *diabolus*, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris, ubi & *bestia*, & *Pseudopropheta* cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum... hæc est *secunda mors*.

Pet. 25. Da mihi explicationem hujus sextæ visionis?

R. cum S. Scripturâ hæc cap. 17. v. 5. *Mulier illa magna circumdatâ purpurâ* &c. est *Babylon magna* (*civitas magna* v. 18. *Romana*) *mater fornicationum*, & *abominationum terræ ebria de sanguine Sanctorum*, & *de sanguine Martyrum JESU*. *Bestia quæ fuit*, & *non est*, & *ascensura est de abyssu*, & *in interitum ibit* &c., sive *Draco* & *Serpens* cap. 20. v. 2. *Est Diabolus*, & *Satanas*, & *ligavit eum per annos mille*, & *misit eum in abyssum*, & *clausit*, & *signavit super illum ut non seducat amplius gentes*, donec consummentur mille anni (à tempore *CHRISTI* usque ad tempora *Antichristi*) & post hæc oportet illum solvi modico tempore. Brevitas regni ejus, *Romæ*, vel *Antichristi* designatur. *Septem capita sunt septem montes*, super quos *Mulier sedet*, & *Reges 7. sunt* v. 9. cap. 17. *Decem cornua, decem Reges sunt: qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tamquam Reges unâ horâ accipient post bestiam*. v. 12. *Poculum aureum, plenum abominatione*, & *immunditiâ*, designat splendorem divitiarum, & honorum regni *Antichristi*, vel *Romæ paganæ*, quibus amasios suos ad idololatriam, & fornicationem trahit. Itâ S. Hier. in cap. 7. *Dan*. cap. 18. alludit ad excidium *Babylonis Chaldaicæ* per *Cyrum*, *Isaïæ* 21. v. 9. *Et facta est habitatio demoniorum*, &

custodia omnis spiritus immundi, per idololatriam: & *ideò de vino iræ divinæ vindictæ biberunt omnes gentes*, & *Reges terræ*, qui cum illa fornicati sunt falsos Deos colendo. *Exite de illa populus, meus*: ab illo excidio Romano liber erit summus Pontifex cum populo suo fideli. Per *lapidem molarem magnum missum in mare* iterum designatur excidium Romani Imperii. Cap. 19. *audivi vocem turbarum multarum* &c. hæc vox Beatorum & Sanctorum est in Ecclesia Triumphante jubilantium propter justam vindictam de Romanâ Babylon. *Veniunt nuptiæ Agni*, instat dies judicii, in quo celebranda est plena, & consummata CHRISTI conjunctio cum Ecclesia. *Uxor ejus*, est Ecclesia. *Ecce equus albus*, & *qui sedebat super eum*, vocabatur *fidelis*, & *verax* &c. CHRISTUS certantibus sanctis cum *Antichristo* succurret. *Ad cœnam magnam*, ad cœlestem gloriam. *Angelus habens clavem abyssi* &c. Cap. 20. est Angeli veri potestas, vel CHRISTI. *Hi vixerunt*, & *regnauerunt cum CHRISTO mille annis*, Sancti in curia cœlesti existentes, qui toto tempore à morte CHRISTI usque ad *Antichristum* in terris vixerunt. Et *cum consummati fuerint mille anni*, *solvetur satanas de carcere suo*, & *exibit*, & *seducet gentes* &c. Diabolica potestas congregabit exercitum magnum in prelium, & *circuierunt castra Sanctorum* ducibus *Eliâ & Henoch*, & *civitatem dilectam*, Jerusalem, seu Ecclesiam militantem. *Descendit ignis à Deo de cœlo*, & *devoravit eos* &c. *Antichristum* & sequaces ejus. *Vidi Thronum judiciale*, & *sedentem super eum*, CHRISTUM judicem super eum sedentem.

Pet. 26. An hæc visio sexta etiam non posset explicari de *Romano Imperio*?

Æ. Affirm. cum SS. PP. *Hier.* Epist. 16., *Aug.* lib. de excidio urbis cap. 7., & ut constat ex explanationibus datis ad duas similes antecedentes petitiones.

Pet. 27. Quo tempore contigerit sexta visio?

R. Si de *Romano Imperio* intelligatur jam totaliter adimpletam esse, si aliter in fine mundi adimplendam esse, ut ex dictis constat.

Pet. 28. Da synopsis septimæ visionis?

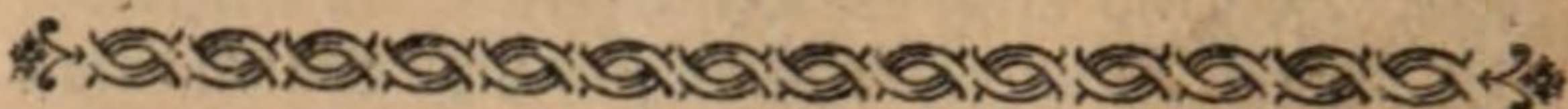
R. cum S. Scripturâ hîc cap. 21. v. 2. *Ego Joannes vidi Civitatem S. Jerusalem novam descendentem de Cælo à Deo paratam, sicut Sponsam ornatam viro suo... (mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra...) habentem claritatem Dei: & lumen ejus simile lapidi pretioso tamquam lapidi jaspidis, sicut crystallum. Et habebat murum magnum, & altum, habentem portas 12., & in portis Angelos 12., & nomina inscripta, quæ sunt nomina 12. Tribuum Filiorum Israël &c. Cap. 22. Ostendit mihi fluvium aquæ vitæ splendidum tamquam crystallum, procedentem de sede Dei & Agni. In medio plateæ ejus, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus 12., per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium &c.*

Pet. 29. Da mihi interpretationem hujus septimæ visionis?

R. cum Interpretibus per *S. Civitatem Jerusalem* intelligitur Ecclesia Triumphans, seu Cælum Empyreum. *Et eadem Sponsa, quæ Civitas est,* teste S. Bernardo de dedic. Eccl. Serm. 5. Per 12. portas intellige Divinam Bonitatem omnibus patentem, & in portis Angelos 12. veros, 12. fundamenta sunt 12. Apostoli, & per 12. Tribuum nomina, universitas Fidelium ac Sanctorum designatur. Ac reliqua ad ornatum & splendorem cœlestis curiæ pertinent.

Pet. 30. Quo tempore adimplenda sit illa visio septima?

Responsio jam patet ex dictis, illam adimplendam esse finaliter post extremum judicii diem.

EXAMEN UNICUM

I N

LIBRUM APOCALYPSIS.

P Et. 1. Quo sensu dicatur cap. 1. *ψ. 1. Apocalypsis* JESU CHRISTI?

R. cum *Estio* hic: Sensum esse ut significetur revelatio facta à JESU CHRISTO, non quæ est facta JESU CHRISTO. Undè & sequitur: *Quam dedit illi Deus palam facere servis suis.* Non enim CHRISTO revelatio facta est à Patre, sed à CHRISTO Joanni.

Pet. 2. De quo dicatur *ψ. 4. Qui est, & qui erat, & qui venturus est?*

R. cum *S. Aug.* lib. de Fide & Symbolo cap. 7. per hæc verba principalissimum Dei nomen exprimi, quia *D. Aug.* loc. cit. confert hunc locum cum loco *Exodi 3. ψ. 14. Ego sum qui sum &c.* Et *S. Th.* 1. p. q. 13. a. 11. O.

Pet. 3. Quo sensu dicatur *ψ. 6. de Regibus & Sacerdotibus: Fecit nos Regnum & Sacerdotes Deo & Patri.* In græco: *Reges & Sacerdotes?*

R. cum *Estio* hic: Nempè spirituales, Reges quidem, à regno spirituali, Sacerdotes verò, ab hostiis spiritualibus; de quibus *D. Petrus 1. Epist. cap. 2. ψ. 5. Offerre spirituales hostias acceptabiles Deo.* Sicùt ergo hinc non est consequens omnes Christianos propriè Reges esse, sic ut evertatur regalis potestas & authoritas suprà alios, ità consequens non est, omnes propriè esse Sacerdotes, sic ut Sacerdotalis dignitas, quæ circa externa versatur sacrificia, è medio tollatur.

Pet. 4. Quid intelligatur *ψ. 13. per verbum: pe-*
dere.

R. cum *S. Hier.* Epist. 128. esse vestem talarem Pontificis, quæ ad pedes usque descendebat: ut colligitur ex *Sap.* 18. v. 24. ubi de *Aärone* dicitur: *In veste enim poteris, quam habebat &c.*

Pet. 5. Quid per *Angelos septem* intelligatur?

R. cum *S. Hier.* in hæc verba cap. 2. *Malac.* „ Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem „ requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini ex- „ ercituum est. (Dicente:) Angelus, id est, nun- „ tius, Sacerdos Dei verissimè dicitur: quia Dei „ & hominum sequester est, ejusque ad populum „ nuntiat voluntatem.”

Pet. 6. Quid intelligatur cap. 2. v. 4. *Sed habeo adversum te, quòd charitatem primam reliquisti?*

R. cum *Tirino* & aliis hic: Id est, istum charitatis tuæ in proximos primum fervorem, (*reliquisti*) magno spiritu coeperas, sed sensim de ejus contentione remisisti.

Pet. 7. Quid significetur per hæc verba v. 5.: *Movebo candelabrum tuum de loco suo?*

R. 1. cum *Ruperto*, id est Ecclesiam tuam Ephesinam à capite tuo in caput alterius successoris tui transferam.

R. 2. cum *Delrio* sensum illorum verborum esse: *Movebo te de loco candelabri tui*, idem est, amovebo te ab Episcopatu Ephesino. Sicùt infra cap. 12. v. 8. de dæmonibus dicitur: *Neque locus eorum amplius inventus est in Cælo*: prout ipsi non sunt amplius inventi in priore loco suo, in Cælo.

Pet. 8. Quænam fuerint illa v. 6. *Facta Nicolaitarum?*

R. cum SS. PP. *Hier.*, *Irenæo*, *Tertull.*, *Hil.*, *Epiph.*, & aliis: *facta Nicolaitarum* erant promiscui concubitus cum fœminis, etiam conjugatis.

Pet. 9. Quid exprimatur per v. 7. *Dabo edere de ligno vitæ?*

R. cum *Ruperto*: non agitur de illo corporali ligno *Gen.* 2. v. 9., sed de spiritali arbore vivificante

nempè de gratiâ divinâ in præfenti, & de gloriâ cœleſti in futurâ vitâ, quâ torpor omnis animi & ſegnities, imò paulatim omnis infirmitas & mortalitas excutitur.

Pet. 10. Quid ſignificetur *ψ. 11. Non lædetur à morte ſecunda?*

R. cum *Eſtio* hîc: Duplex eſt mors animæ, ſicût & duplex vita: quòd, & in corpore ſimiliter ſe habet. Prima animæ vita eſt per gratiam, & juſtificationem: ſecunda, per beatificam Dei viſionem. Prima mors animæ, peccatum: ſecunda mors, projectio à facie Dei in æternum. Prima vita corporis per nativitatem primam: ſecunda, per regenerationem & beatam immortalitatem. Prima mors corporis, ſeparatio animæ: ſecunda cruciatûs æterni.

Pet. 11. Quænam ſit *doctrina Balaâm*, & *doctrina Nicolaïtarum*, *ψ. 14. & 15.?*

R. ad 1. cum S. Scripturâ hîc *ψ. 14. Balaâm, qui docebat Balac mittere ſcandalum coram Filiis Iſraël, edere, & fornicari. Lege capp. 25. & 31. Num.*

R. ad 2. cum S. *Tb. 1. ad Theſſ. cap. 2. lect. 1.*
 "Dicunt vacandum eſſe voluptatibus, quæ doctrina eſt à quodam Nicolao, (Antiocheno uno ex ſeptem primis Diaconis) qui permifit promiſcua matrimonia, communicans aliis ſuam uxorem." Qui docebat fornicationem eſſe licitam, & uxores debere eſſe communes, ut tradunt SS. *Irenæus* lib. 1. cap. 27., *Epiph. hæref. 25.*, *Hier. Epift. 1. cap. 8.* Ideòque hîc S. Scriptura ſectam *Nicolaïtarum Balaâmi* doctrinam appellat, ob ſimilitudinem flagitiorum.

Pet. 12. Quid intelligatur per *mulierem Jeſabel ψ. 20.?*

R. cum *Du-hamel* hîc: Tropica *Jeſabel*, hæreticos, qui ſibi Spiritum S. & Scripturarum intelligentiam vindicant, exprimit. Vel fortè potentem ſceminam è ſecta *Nicolaïtarum*, ut inquit *Tirinus* hîc.

Pet. 13. An aliquis possit deleri de Libro vitæ? cum cap. 3. v. 5. dicatur: *Qui vicerit ... non delebo nomen ejus de Libro vitæ.* Et v. 11. *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.*

R. cum S. Tb. 1. p. q. 23. a. 6. ad 1. " Corona „ dicitur esse alicujus dupliciter: uno modo ex præ- „ destinatione divinâ, & sic nullus coronam suam „ amittit: alio modo ex merito gratiæ; quod enim „ meremur, quodammodò nostrum est: & sic suam „ coronam aliquis amittere potest per peccatum „ mortale sequens; alius autem illam coronam „ amissam accipit in quantum loco ejus subrogatur „ ... Sic enim in locum Angelorum cadentium „ substituti sunt homines, & in locum Judæorum „ gentiles. Lege eundem *Angelicum* quæstione „ sequenti a. 3.

Pet. 14. Quid intelligatur per hæc verba v. 7. *Qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit?*

R. cum S. Tb. in Supp. q. 19. a. 2. O. " Clavis „ autem de ratione sua exprimit potestatem ape- „ riendi & claudendi... Et ideò in CHRISTO oportet „ ponere clavem, sed altiori modo, quam fit „ in ejus Ministris: & ideò dicitur quòd habeat „ clavem excellentiæ. (Et ad 2.) Clavis illa quam „ CHRISTUS habuit, non erat Sacramentalis, sed „ Sacramentalis clavis principium."

Pet. 15. Quo sensu dicatur v. 15. *Utinam frigidus esses, aut calidus?*

R. cum *Estio* hic: per *calidum*, bonum; per *frigidum*, manifestè malum; per *tepidum*, hypocrita significari videtur, qui sibi & aliis bonus videtur & sanctus: in quo cum plerumque dominetur superbia, talis deterior est, quam si in manifesta peccata esset prolapsus. Additur enim: *quia dicis: quòd dives sum, & locupletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.* Simile est, quod ad

Pharisæos ait Dominus *Joan.* 9. in fine : *Utinam cæci essetis ; nunc autem dicitis quia videtis : peccatum ergo vestrum manet.* Qui ibi cæci, hîc frigidi dicuntur, id est, manifestè peccatores : de quorum conversione major est spes, quam de iis qui speciem habent sanctitatis. Item tepidus deterior, quam frigidus; quia simulata sanctitas, duplex est iniquitas.

Pet. 16. Quid nomine *Collyrio* *ψ.* 18. intelligatur?

R. cum eodem : tribulationes, cùm sequatur : *ego quos amo, arguo, & castigo*; ut sensus sit : tribulationibus, quas Dominus te castigans, immittit, utere ut mudentur oculi mentis tuæ, & videas.

Pet. 17. Quid intelligatur cap. 4. *ψ.* 3. per hæc verba : *Similis erat aspectui lapidis jaspidis & sardinis?*

R. cum *Tirino* hic : Id est, speciei, vel colori jaspidis, nitidæ ac pellucidæ; partim subviridis, partim purpurei, (teste *Plinio*) partim fulvi coloris, si *Virgilio* credimus. Et sardinis vel sardii, qui rubei & sanguinei coloris est. (Homini gaudium & risum accendentis, inquit *Tostatus*.)

Pet. 18. Quid iris denotet?

R. cum eodem, est misericordiæ Divinæ symbolum, instar semicirculi Thronum Dei ambientis & beneficiorum imbrem copiosum, in omnes creaturas depluentis; versicolor quidem, sed maximè representans smaragdum viridis coloris, quia hic color intensior in iride apparebat, inquit *Lyranus*.

Pet. 19. Cur 24. Seniores circumamicti fuerint *ψ.* 4. *Vestimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ?*

R. Iterùm cum eodem : quæ notæ sunt claritatis, innocentiae, & gloriæ Sanctorum, & coronæ aureæ, indices victoriæ, triumphi, & regiae majestatis.

Pet. 19. Quid intelligatur *ψ. 6. per : Mare vitreum simile crystallo?*

R. 1. cum *Andrea Cæsariensi* : Ipsum Cælum crystallinum cum suis aquis , quæ sunt supra firmamentum.

R. 2. cum *à Lapide* : Cælum Empyreum , quod est sedes & Palatium Dei , Angelorum & Beatorum : vocaturque mare ob amplitudinem , vitreum , & crystallinum ob subtilitatem , tranquillitatem , splendorem , soliditatem. Sic infrà cap. 21. *ψ. 11.* Jerusalem Cœlestem comparat crystallo.

Pet. 20. Quid significet cap. 5. *ψ. 8. Habentes singuli citharas , & phialas aureas plenas odoramentorum?*

R. cum S. Scripturâ hîc : *Quæ sunt orationes Sanctorum.*

Pet. 21. Quid intelligatur per hæc verba cap. 6. *ψ. 9. Vidi subtus Altare animas interfectorum propter Verbum Dei?*

R. 1. cum S. *Tb.* in Suppl. q. 93. a. 1. " Sed contra : dicit glossa ordin. hîc : Modo animæ Sanctorum sunt existentes subtus Altare , id est in minori dignitate , quam sint futuræ : ergo major erit illorum beatitudo post mortem. Prætereà , sicut bonis redditur beatitudo pro præmio , ita & malis miseria : sed miseria malorum post resurrectionem corporum erit major , quam antè , quia non solum in anima ; sed etiam in corpore punientur. Ergo & beatitudo Sanctorum erit major post resurrectionem corporum , quam antè." Idque ad longum & latum explicat in corpore articuli. Et

R. 2. cum *Estio* hîc : Altare CHRISTUS est , super quod quidquid offerimus bonorum operum ; non potest non Deo Patri esse gratissimum. *Subtus Altare* esse dicuntur *animæ Martyrum* , quia adhuc sunt infrà conditionem gloriosi Corporis CHRISTI ; quia videlicet nondum per resurrectionem corpora

resumpserunt, sicut CHRISTUS. Post resurrectionem verò extollentur super Altare; quia tunc corpori suo, instar Corporis CHRISTI, glorificato, ad nutum imperabunt, quasi superiores factæ.

Pet. 22. Quomodo SS. Martyres vindictam petere possint dicentes *ψ. 10. Usquequo Domine... non judicas, & non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habitant in terra?*

R. 1. cum *S. Tb. 2. 2. q. 83. a. 8. ad 2.* "Sicut in
,, eodem lib. Aug. dicit, vindicta Martyrum est,
,, ut evertatur regnum peccati, quo regnante tanta
,, perpeffi sunt. Vel sicut dicit in lib. de qq. vete-
,, ris & novi Testamenti, postulant se vindicari,
,, non voce, sed ratione: sicut sanguis Abel cla-
,, mavit de terra: lætantur autem de vindicta non
,, propter eam, sed propter Divinam Justitiam." Et

R. 2. cum *Ven. Beda* hìc: "Magnus animarum
,, clamor, magnum est desiderium eorum, quæ
,, Dominum facere velle noverunt."

Pet. 23. An certus sit Electorum numerus?

R. Affirm. cum *S. Scripturâ* hìc *ψ. 11.: Donec compleantur conservi eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut & illi.*

Pet. 24. Quare cap. 7. in enumeratione 12. Tribuum *Israël* non ponatur Tribus *Dan*, nec Tribus *Ephraïm*, & si illi addendi forent, jam non duodecim, sed quatuordecim essent Tribus, ubi tamen *Gen. 49.* positis 12. Filiis Jacobi *ψ. 28.* dicitur: *Omnes hi in Tribus Israël duodecim?*

R. Ad 1. cum *Du-bamel* hìc: Omissa est Tribus *Dan*, quòd Tribus *Joseph* bis recenseatur, *Joseph* & *Manasse*; cum duo filii *Joseph*, *Ephraïm* & *Manasse*, duas Tribus effecerint, ac numerum duodenarium conservatum oportuerit. Nonnullis placet Tribum *Dan* idcirco esse prætermissam, quòd ex illa Antichristus sit nasciturus: *Amb. lib. de benedictionibus Patriarcharum cap. 7. de Antichristo* dicit: "Qui futurus est ex Tribu *Dan*." An sola

hæc Tribus perfidiam suam non deferet? Sed hoc Mysterium est.

℞. Ad 2. cum *Estio* hîc: *Ephraïm* nominis tantum est omissio, non rei: significatur enim per Tribum *Josepb*, quæ jure adoptionis bipartita fuit, ac divisa in eam, quæ vocatur *Ephraïm*, & Patris nomine exprimitur, & eam, quæ *Manasse*, quæ proprio nomine significatur. Quin & alibi *Josepb* Tribus pro *Ephraïm* ponitur, ut *Psf.* 77. v. 67.: *Repuli tabernaculum Josepb*, quod exponens subjungit: Et Tribum *Ephraïm* non elegit.

℞. Ad 3. juxta S. Scripturam *Jacobum* tantum 12. Filios habuisse, *Ruben*, *Simeon*, *Levi*, *Judam*, *Dan*, *Nephtali*, *Gad*, *Aser*, *Issachar*, *Zabulon*, *Josepb*, & *Benjamin*, ut constat *Gen.* 29., 30. & 35. capp., & cap. 42. v. 13. & 32.: *Duodecim Fratres uno Patre geniti sumus*. Qui hi omnes in Tribubus *Israël* duodecim, ut cap. 49. *Gen.* v. 28. dicitur: Sed *Ruben* primogenitus *Israël*, sed cum violasset thorum Patris sui, (incestum cum *Bala* committendo) data sunt primogenita ejus Filiis *Josepb*. 1. *Paral.* 5. v. 1. *Ephraïm* & *Manasse*, nempe duplex portio hæreditatis paternæ, ut sancitur *Deut.* 21. v. 16. Terra autem Sancta fuit divisa in 12. partes, seu Tribus: 10. partes assignatæ fuerunt 10. filiis *Jacob*, excepto *Josepho*, & *Levi*: *Josephus*, seu potius duo filii *Ephraïm* & *Manasse*, duplicem portionem, terræ sanctæ obtinuit, ut ex Libro *Josué* cap. 13. & sequentibus constat, *Levi* verò, qui his annumeratus decimam tertiam Tribum constituit, cui non dedit possessionem: quoniam Dominus Deus *Israël* ipse est possessio ejus. *Josué* 13. v. 33. Et ideò quandò S. Scriptura enumerat 12. Tribus, & agitur de possessionibus, ratione quarum, Tribus distinguuntur, & Tribus *Josepb* in duas Tribus *Ephraïm* & *Manasse* est divisa, omittitur Tribus *Levi*; sed quandò sermo est de re spirituali, ut hîc fit, tunc exprimitur

Tribus *Levi*, omiffâ aliâ: fi modò adderes Tribum *Josepb* haberes quatuordecim; fed Tribus *Josepb* eft divifâ, ac quafi deperdita in filios fuos.

Pet. 25. Quid significetur per hæc verba *ŷ. 9. Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat &c.*

R. cum *Eftio* hîc: Non vult significare ignotum effe numerum electorum: fic enim nec præcedentes numerari debuiffent; fed significatur immenfa & innumerabilis multitudo credentium ex gentibus.

Pet. 26. An in Cœlo fit aliqua triftitia, cùm *ŷ. 17.* dicatur: *Et abfterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum?*

R. Neg. cum *S. Tb. 2. 2. q. 82. a. 4. ad 3.* "Lachrymæ non folùm prorumpunt ex triftitia: fed etiam ex quadam affectûs teneritudine... & per hunc modum lachrymæ ex devotione procedunt."

Pet. 27. Quid intelligatur cap. 8. *ŷ. 8. & 10. Mons magnus igne ardens miffus eft in mare, & facta eft tertia pars maris fanguis &c.*

R. 1. cum *Maldenfi Epifcopo* hîc: Potentia Romana, quæ inftar *Æthnæ* ardentis, in pernitiem Judæorum incubuit; nec populus Judaïcus omninò abfumptus eft, fed pars illius magna. Sed non minùs eft probabile, de ultima univerfi fubverfione, hoc loco agi, non de folis Judæis.

R. 2. cum à *Lapide* per hæc verba: Cædes Martyrum, & inufta homicidia defcribuntur. Hæc autem & fequens plaga alludit ad primam plagam *Ægyptiacam, Exod. 7. ŷ. 17.*

Pet. 28. Quid fignificet *ŷ. 13.:* *Aquila*, & triplex illud *væ, væ, væ?*

R. 1. cum *Ribera*: Per Aquilam intelligimus eximium aliquem & Cœleſtem Prophetam.

R. 2. cum Ven. *Beda*: Egregium Prædicatorem, qui volitans per medium Cœli, id eft, vo-

cem suam per universum orbem celeberrimè dispersgens hominibus tunc temporis existentibus, prænuntiabit sequentes tres gravissimas plagas.

R. 3. cum à *Lapide*: Angelum assumptâ Aquilæ formâ.

R. 4. cum *Du-bamel* hîc: Triplex illud væ, sunt tres, quæ sequuntur, acerbissimæ calamitates expressæ.

Pet. 29. Quid intelligatur cap. 9. v. 3.: *De fumo putei exierunt locustæ &c.*?

R. 1. Cum *Tirino*: naturales & propriè dictæ.

R. 2. cum *Bellarmino* in orat. impressâ cum controversiis: Hanc visionem de *Luthero* & *Lutheranis* interpretatur; alii Interpretes de hæreticis, quique alias ex aliis quæstiones ferunt, nec firmo gradu incedunt, nec in sublime feruntur, sed continuò saltitant, & Ecclesiæ messëm exedunt, non diu viventes, sed instar locustarum eorum hæreses citò intereunt, cum tamen aliæ ex aliis renascantur. *Sed ultra non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus*, ut ait *D. Paulus* 2. *Tim.* 3. v. 9.

Pet. 30. Quid intelligatur v. 11. per *Regem Angelum abyssi*, & v. 14. per *quatuor Angelos, qui alligati sunt* &c., ac quomodò dæmon, cum sit spiritualis, ligari possit?

R. ad 1. cum *Estio* hîc: Per hunc locustarum *Regem Angelum abyssi*, intelligitur princeps hæreticorum diabolus: qui rectè exterminator, seu perditor dicitur, quia omne ejus studium, intentio, & scopus est perdere. Et *Tirinus* hîc

R. Ad 2. cum eodem: Non dubium, quin de malis hæc dicantur: non enim boni Angeli alligantur ne noceant. Idem cap. 7. suprà.

R. Ad 3. Angeli mali alligantur, non vinculis corporeis, sed potestate Divinâ, vel Angelicâ, quâ detinentur, ne loco se movere possint.

Pet. 31. Quid significetur per *Angelum fortem*

descendentem de Cælo, amictum nube &c. cap. 10. v. 1., ac explica sequentia?

R. cum *Du-hamel* hîc: quidam *aliū Angelum fortem*, CHRISTUM ipsum, magni Concilii Angelum interpretantur, virtutem Dei, qui de Cælo descendit, indutus est humanitate nostrâ tamquàm nube, *in cujus capite est iris*, reconciliatio nempe generis humani, qui est splendor paternæ gloriæ: pedes ejus sunt Apostoli, & Prædicatores: sed non minùs commodè hæc de alio Angelo, (septimo, probabiliter *Gabriële*, qui fortitudo Dei interpretatur, *fortis* dicitur) qui ultimam ultionem comminatur, intelliguntur.

Pet. 32. Quid per *Libellum apertum v. 2., & Librum v. 9.* intimetur?

R. cum *Estio* hîc: Videtur significari S. Scriptura, aut notitia rerum divinarum, vel Liber met *Apocalypticus*, modò *Joanni* cognitus & apertus.

Pet. 33. An *Joannes Evang.* adhuc vivat, & cum *Elia & Henoch* sit venturus in fine mundi, cū *v. 11. Joanni* dicatur: *Oportet te iterum prophetare gentibus, & populis &c.,* & quare illa verba dicta fuerint *Joanni*, si non sit venturus?

R. Ad 1. cum *S. Hier. lib. de Script. Eccles.* verbo *Joannes*: "Totas Asiæ fundavit, rexitque,, Ecclesias, & confectus senio, sexagesimo octavo,, post Passionem Domini anno mortuus, juxta,, eandem Urbem sepultus est." Et sic omnes SS. PP. *Aug. Tract. in Joan., D. Greg. hom. 35. in Evang.,* ut est communis Ecclesiæ traditio.

R. ad 2. cum *Estio* hîc: Ei dicitur: *Oportet te iterum &c.,* ad significandum, quòd nemo sit excusandus coram Deo, qui prætextu molestiarum, quas metuit, legitimè vocatus, recusat prædicare verbum, & pascere populum Dei. Id enim *Joanni* dicitur in persona omnium, qui librum devorant, quoscumque Ecclesia ad opus prædicationis vocat. Et *Andreas Cesariensis* hîc

ait: Per hæc alterutrum insinuatur, nempe eorum, quæ per divinam *Apocalypsim* ostensa sunt *Joanni*, ea nondum finem esse sortita; sed oportere *Joan-nem*, partim per Evangelium, partim per suas Epi-stolas, imò per sequelam hujus Libri *Apocalyplici*, quæ ventura sunt, prophetare.

Pet. 34. Dùm dicitur cap. 11. v. 3.: *Dabo duobus testibus meis* &c., quid daturus sit? & de quibus ille locus sit intelligendus?

R. cum *Du-bamel* hic: Spiritum meum, *duobus testibus meis*; major pars Interpretum hunc locum de Antichristi persecutione exponit, idque satis commodè: *Henoch* & *Eliam* duos esse testes volunt. *Diebus mille ducentis sexaginta*: qui sunt 42. menses, ac numerus ille, Ecclesiæ persecutionibus videtur consecratus. Primum enim *Antiochi* persecutione fuit figuratus, & Scripturæ stylo, *Tempus*, anni revolutionem significat, ut septem tempora *Nabuchodonosoris*, *Dan.* 4. v. 22. Ac *Joannes* ad locum *Daniëlis* suprà citatum manifestè alludit, ut genuinum persecutionum characterem designet: certos nimirum his præfigit terminos ob Electorum salutem, qui reverà in istis persecutionibus Ecclesiæ sunt constituti. Sic *Valeriani* persecutio per tres annos cum semissi est continuata. Qui sint illi testes, in eorum sententia, qui hanc Prophetiam ad Antichristi tempora referunt, explicatu facilius est: nam *Henoch* & *Elias*, juxta Ecclesiæ traditionem, ad extrema usque tempora reservantur. De *Henoch* testimonium illustre legitur *Eccli.* 44. v. 16.: *Henoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum, ut det gentibus poenitentiam.* *Eliæ* verò adventus, *Malach.* 4. v. 5.: *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis* &c. Et *Matt.* 17. v. 11.: *Elias quidem venturus est, & restituet omnia.* Et *Marc.* 9. v. 11. Lege *Estium* & *Bedam* hic.

Pet. 35. Quid futurum sit de *Henoch & Elia* in fine mundi?

R. cum S. Scripturâ hîc *ŷ. 7. : Cum finierint testimonium suum* (prædicationem, cujus gratiâ missi fuerunt) *bestia*, nempe Antichristus, *faciet adversum eos bellum, & vincet illos, & occidet eos*, corporali violentiâ, & morte, *& corpora eorum jacebunt in plateis Civitatis magnæ &c.* Teste S. Hier. in cap. 2. *Sophonie*, *Jerusalem* intellige :
 „ Legite in Apocalypsi Joannis : locus autem in
 „ quo Dominus crucifixus est, vocatur spiritualiter
 „ Sodoma & Ægyptus. Si ergo Jerosolyma, in
 „ qua crucifixus est Dominus, vocatur spiritualiter
 „ Sodoma & Ægyptus &c. Et videbunt... cor-
 „ pora eorum per tres dies, & dimidium ; & cor-
 „ pora eorum non sinent poni in monumentis.”
 Ergo in veris corporibus hi vivent, ac corporaliter sunt occidendi. *Et post tres dies, & dimidium, Spiritus vitæ à Deo intravit in eos. Et steterunt super pedes suos... & audierunt vocem magnam de Cælo, dicentem eis : Ascendite hic. Et ascenderunt in Cælum in nube :* Verè corpore & animâ ascenderunt in Cælum Beatorum, ut ait *Estius* hîc : Longè supra nubes situm : cùm istud aëreum Cælum ferè sub nubibus intelligatur in Sacris Litteris. Meritò autem cum corporibus ascenderunt ante generalem resurrectionem, eò quòd usquè ad illud tempus dilata fuerit eorum beatitudo, etiam quoad animam, cùm tam multi alii Sancti post illos nati, jam illos præcesserint in Cælum, quoad animas Dei visione beatas.

Pet. 36. Quæ sit *Mulier amicta sole &c.* cap. 12. *ŷ. 1. ?*

R. cum S. Greg. lib. 34. moral. cap. 12. illam esse *Ecclesiam militantem* lege ejus auctoritatem in Resp. ad pet. 17. præcedentis examinis. Potest etiam juxta Græcos Patres intelligi B. V. MARIA, ut etiam habet S. Aug. de Symbolo lib. 4. cap. 1., & S. Bernardus de Deipara Virgine.

Dices: illa verba *ψ. 2. Clamat parturiens, & cruciatur ut pariat*, non possunt intelligi de Ecclesia, quæ Virgo dicitur in S. Scripturâ, nec de B. V. MARIA, quæ sine dolore peperit.

R. cum *Estio* hîc: Ecclesia parturit & parit cum dolore & cruciatu, quia per multos labores doctrinæ, exhortationis, increpationis, obsecrationis, filios suos CHRISTO regenerat, & quasi CHRISTUM in illis parit. Undè *D. Paulus* ad *Gal. 4. ψ. 19. Filioli, quos iterum parturio, donec formetur CHRISTUS in vobis.* B. Virgo cruciatur ut pariat, secundum Græcorum Scholam, quia verebatur ne à suo Sponso adulterii suspecta haberetur, propter partum. Fortè rectiùs, propter sollicitudinem, quam pro filio nascituro gerebat: maximè quia dùm gravida esset, & tempus partûs instaret, cogeatur proficisci in *Betbleëm* &c. sed expositio de Ecclesia convenientior videtur; & *S. Aug.* interpretatur de MARIA Virgine quatenûs typum gessit Ecclesiæ.

Pet. 37. Quid per alas duas Aquilæ magnæ &c. ψ. 14. intelligatur?

R. 1. cum *Du-bamel* hîc: Fides ex qua procedit oratio, & charitas ex quâ bona opera, sunt alæ duæ Ecclesiæ Catholicæ.

R. 2. cum *Aug., Amb., Hilario, & aliis SS. PP.* nempe intelliguntur monita Prophetarum, & auxilia amicorum, quibus quasi binis alis *Aquilæ magnæ* in deferta & abdita loca velocissimè devolavit, *ubi per tempus & tempora, & dimidium temporis*, id est, per tres annos cum dimidio, seu toto tempore persecutionis ultimæ *Antichristi*, semota & remota à facie serpentis, alitur curâ & vigilantia Pastorum Ecclesiæ subditis sibi oviculis omnia necessaria tùm spiritualia, tùm corporalia subministrantium: ac per aquam, copiam persecutorum.

Pet. 38. Quid intelligatur cap. 13. ψ. 3. Vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem &c.

R. 1. cum *Ven. Beda* hîc: " Antichristus ad ca-

„pita regni terreni pertinens, imitatione veri capitis nostri se quasi occisum surrexisse, & pro CHRISTO, qui hoc verè perfecit, se suscipiendum audet exhibere.”

Pet. 39. Quo sensu dicatur de Agno, nempe CHRISTO, v. 8. *Qui occisus est ab origine mundi*, cum tantum occisus fuerit postquam mundus per quatuor millia annorum steterit?

R. 1. cum *Estio* verba Scripturæ ordinant hoc modo alii: ut *Rupertus*: „Quorum nomina non sunt scripta ab origine mundi in Libro Vitæ Agni, qui occisus est.” Quæ lectio habet sensum indubitatum. Pro hac lectione seu constructione facit similis locus cap. 17. v. 8. *Et mirabuntur inhabitantes terram (quorum non sunt scripta nomina in Libro Vitæ à constitutione mundi.)* Hic manifestè illud, ab origine mundi refertur ad scriptiōnem in Libro Vitæ, non ad Agni occisionem, cum hic Agni occisi non fiat mentio. Similis locus est *Matt. 25. v. 34. Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.*

R. 2. cum *S. Th. 3. p. q. 83. a. 1. O.* „Duplici ratione ... dicitur immolatio CHRISTI. Primò quidem: quia sicut dicit Aug. ad Simplicium q. 3. solent imagines earum rerum nominibus appellari, quarum imagines sunt; sicut cum intuentes tabulam aut parietem pictum, dicimus: Ille Cicero est, & ille Salustius... quantum autem ad primum modum, poterat dici CHRISTUS immolari etiam in figuris V. T. Undè & Apocal. 13. v. 8. dicitur: Quorum nomina non sunt scripta in Libro Vitæ Agni, qui occisus est ab origine mundi.” Et *Estius* addit alios

R. 3. alii intelligunt *occisum ab origine mundi*, in mente præscientiæ, ac Providentiæ Divinæ. Alii occisum dicunt statim post mundi initium in figura, quando videlicet *Abel* à *Caïn* fratre occisus, præfigurabat CHRISTUM occidendum à Judæis fratribus suis secundum carnem. Alii interpretan-

tur occisum ab origine mundi, id est, statim post mundi *Genesim*, propter effectum passionis & mortis ejus; quia ut primum cœpit humani generis reparatio, per justificationem hominum in CHRISTO, cœpit Agni illius sanguis operari. Hæ expositiones piam habent sententiam.

Pet. 40. Qualis sit character *Antichristi* futurus *ψ. 16?*

R. 1. cum *Viega*, erit imago à morte resurgentis.

R. 2. cum *Ribera*, erit forma Draconis, sicut Imperator Romanorum gestat Aquilam.

R. 3. cum *Primasio*, erunt tres litteræ compendium Nominis CHRISTI exprimentes.

Pet. 41. Explica mihi visionem cap. 14. *ψ. 1.* narratam: *Vidi: & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo 144000. &c.?*

R. cum *S. Tb. 2. 2. q. 152. a. 5. ad 3.* per hanc exprimitur Sanctorum, Virginum, & Martyrum gloria, en verba Angelica: " Virgines sequuntur Agnum quocumque ierit: quia imitantur CHRISTUM (Stantem supra montem Sion, id est, Ecclesiam, vel Cœlum.) non solum in integritate mentis, sed etiam in integritate carnis: ut Aug. dicit in lib. de Virginitate cap. 27. ... Canticum autem novum quod solæ Virgines cantant, est gaudium quod habent de integritate carnis servatâ."

Pet. 42. Quid intelligatur cap. 15. *ψ. 2.* per: *Mare vitreum mistum igne?*

R. cum *Estio* hîc: *Mare vitreum mistum igne*, Baptismus est; mare, propter aquam; vitreum, propter puritatem; igneum, propter Spiritum S.

Pet. 43. De quo cantico agatur *ψ. 3.* *Cantantes canticum Moyfi?*

R. cum eodem: de illo quod in *Exodo* cap. 15. describitur; cujus initium: *Cantemus Domino, gloriosè &c.* Quia, sicut illud Canticum cantaverunt Filii Israël per Mare rubrum egressi salvi, superatis ac demersis hostibus, ita isti Deo gratias

agunt de victoria contra spirituales hostes, cujus causam eis præstitit gratia Dei per lavacrum Baptismi.

Pet. 44. An ille locus *ψ. 4. : Judicia tua manifesta sunt*, non sit contrarius verbis Apostoli ad Rom. 11. *ψ. 33. : ó Altitudo divitiarum, sapientie, & scientie Dei: quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus?*

R. Neg. cum S. Aug. lib. 20. de Civ. Dei cap. 2. : "Cum ad illud judicium Dei (universale) venerimus, non solum quæcumque tunc judicabuntur, verum etiam quæcumque ab initio judicata, & quæcumque usque ad illud tempus adhuc judicanda sunt, apparebunt esse justissima." Et si in hoc sæculo judicia Dei occulta sint.

Pet. 45. An non sit implicantia in his verbis cap. 18. *ψ. 6. : Duplicate duplicia secundum opera ejus: in poculo, quo miscuit, miscete ibi duplum. & ψ. 7. Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum?*

R. Neg. cum Estio hic: Non repugnant hæc duo, dare tantumdem, reddere duplum, tantumdem datur, si meritum spectetur & valor operum, quia Deus non punit ultra meritum, duplum autem, id est multiplum, redditur, si quantitas, seu magnitudo, & diuturnitas pænæ comparetur cum magnitudine & diuturnitate voluptatum hujus sæculi, quæ cum sit momentanea, punitur tamen redditione æterni supplicii. Vel potius duplicitas illa refertur ad pœnas, & tribulationes Sanctis illatas; quia mali in inferno recipient longè graviora tormenta, quàm ipsi bonis in hac vita intulerunt.

Pet. 46. Cum *ψ. 10. dicatur: Unâ horâ venit judicium tuum*, ergo non datur judicium particulare singulorum?

R. cum eodem: Nihil vetat universale Judicium, in quo palam tota illa civitas, non animarum, sed hominum impiorum, judicanda est, unâ horâ fieri, præcessisse autem occultum judicium

singulorum, non hominum, sed animarum, quod fit in morte cujusque, ponitur *Eccl. 11. v. 28. : Facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas.*

Pet. 47. Quare Angelus prohibuerit *Joanni*, ne adoraret eum cap. 19. v. 10. : *Cecidi ante pedes ejus, ut adorarem eum, & dicit mihi : vide ne feceris ;* & an ex hoc loco sectarii benè probent, Sanctos, nec Angelos esse ab hominibus adorandos?

R. Ad 1. cum *S. Tb. 2. 2. q. 103. a. 2. ad 1. :*
 „ Angelus prohibuit Joannem non à quacumque
 „ honoratione, sed ab honoratione adorationis la-
 „ triæ, quæ debetur Deo. Vel etiam ab honora-
 „ tione duliae, ut ostenderet ipsius Joannis digni-
 „ tatem, quâ per CHRISTUM erat Angelis adæqua-
 „ tus secundum spem gloriæ Filiorum Dei. Et
 „ ideò nolebat ab eo honorari tamquam superior.”
 Et 2. 2. q. 84. a. 1. ad 1.

R. Ad 2. cum *Estio* hîc : Verba Angeli dicen-
 tis : *Vide ne feceris*, non esse prohibentis, nec re-
 prehendentis, sed verba modestiæ, quo hoc in se
 considerat, quod cum *Joanne* habet commune,
 nempe servum esse Dei. Propterea enim addit :
Conservus enim tuus sum. Rationem reddit *Greg.*
 hom. 8. in Evang. Quòd si *Joannem* Angelus re-
 prehendisset, ut malè agentem, non fecisset *Joan-*
nes idem secundo, nec bis in eundem lapidem
 impegisset ; nam cap. 22. rursùm adorare voluit
 Angelum, & rursùm prohibitus est iisdem modesti-
 tiæ verbis, quæ hîc leguntur. Itaque hic locus
 Scripturæ in hæreticos retorquendus est ; nam pla-
 nè contra eos, ac pro nobis facit. Si enim *Joan-*
nes, tantus Apostolus, Spiritu Divino plenus, An-
 gelum procubitu corporis in terram adoravit, id est,
 veneratus est semel, & iterùm, igitur hoc factum
 meritò nobis omnibus est imitandum in cultu, &
 veneratione SS. Angelorum, & Animarum cum
 CHRISTO regnantium.

Pet. 48. An Antichristus vivus descensurus sit in

360 *Examen unicum in Lib. Apocalypsis.*

infernum, cum *ψ. 20.* de eo, & Pseudo-propheta dicatur: *Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure?*

R. Neg. cum *Tirino* hic: Suffocandos & mortuos futuros in via, ut de *Core*, *Dathan*, & *Abiron* diximus.

Pet. 49. Quid intelligatur per *mille annos* sexties cap. 20. expressos?

R. cum *Estio* hic: Manifestum est, loqui Scripturam de eo Regno, quo nunc regnant animæ Sanctorum in Cœlis usque ad diem judicii. Et numerus certus pro incerto ponitur: quia hoc Regnum animabus tribuit, non corporibus. Deinde quia solutionem fatanæ, & Civitatis S. persecutionem, & generale Judicium futurum dicit circa finem hujus Regni mille annorum.

Pet. 50. Quid per *Gog & Magog ψ. 7.* intelligatur?

R. cum S. Scripturâ *Ezech. 38. ψ. 2.: Pone faciem contra Gog., terram Magog.* Et *ψ. 3.: Ecce ego ad te Gog Principem capitis Mosoch, & Tbul,* & similia cap. 39. *ψ. 11., & Josephus lib. 1. Antiq. cap. 11.: Magog verò Magogas à se nominatos instituit, ipsi à Græcis Scythæ sunt appellati.* Eadem habet S. *Hier.* in quæst. heb. super *Gen.*

Pet. 51. Quid cap. 21. *ψ. 6.* intelligatur: *Sitienti dabo de fonte aquæ vitæ?*

R. cum *Davide Ps. 35. ψ. 9.: Beati inebriabuntur ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis tuæ (Cœlestis Gloriæ) potabis eos: quoniam apud te est fons vitæ.* Et *Ps. 45. ψ. 5.: Fluminis impetus lætificat Civitatem Dei.* Undè, cum *Beatitudo* nihil aliud sit, quàm adeptio summi boni &c., ut ait S. *Th. 1. 2. q. 4. a. 1. O.*

Tandem magno, sed grato labore finis (Deo dante ac adjuvante) factus his Examinibus. Utere, ac fruiere, Amice Lector, mei subindè memor apud omnium Dominum.

F I N I S.

INDEX

Examinum & Petitionum , quæ in
hoc Opere dilucidantur.

Examen proœmiale de Epistolis D. Pauli in
general. pag. 1.

Pet. 1. quot sint Epistolæ D. Pauli in Canone
Ecclesiæ receptæ? ibid.

pet. 2. an D. Paulus alias non scripserit Epi-
stolas? ibid.

pet. 3. quâ linguâ istæ 14. Epistolæ sint con-
scriptæ? 2.

pet. 4. quandònam , ac quo in loco sint scriptæ ,
& per quos missæ? ibid.

pet. 5. ad quos istæ 14. Epistolæ sint conscriptæ? 7.

pet. 6. quænam doctrina in istis Epistolis trada-
tur? ibid.

Examen primum in Epistolam ad Romanos. 9.

pet. proœm. Qualis sit scopus D. Pauli in hac
Epistola? ibid.

pet. 1. & 2. explicatio verss. 3. & 4. cap. 1. ibid.

pet. 3. sintne istæ propositiones veræ: 1. CHRISTUS
secundùm quòd Homo , est Filius Dei. 2. CHRI-
STUS secundùm quòd Homo , est Persona. 3.
Qui suscepit , & quod suscepit est una Per-
sona. 4. Homo est assumptus à Verbo. 5. Iste
Homo semper fuit? 11.

pet. 4. Quare D. Paulus hìc tam obscure loqua-
tur de Filio Dei? 12.

pet. 5. explicatio v. 17. cap. 1. ibid.

pet. 6. an sint excusabiles qui Deum non cognoscer-

- tes, eum non glorificant? *ibid.*
- pet. 7. an Deus sit causa peccati? 13.
- pet. 8. de quo iudicio loquatur Apostolus cap. 2.
v. 1.? *ibid.*
- pet. 9. de quibus operibus agat D. Paulus v. 6.? 14.
- pet. 10. de qua lege loquatur v. 12.? *ibid.*
- pet. 11. de qua circumcisione agat D. Paulus in
fine cap. 2.? 15.
- pet. 12. quo sensu dicatur: omnis homo mendax? 16.
- pet. 13. an sine operibus legis per fidem justifice-
tur homo? *ibid.*
- à pet. 14. usque ad 18. de justificatione & fide
Abrahæ. 17.
- pet. 18. utrum CHRISTI resurrectio, sit causa
nostræ justificationis? 18.
- pet. 19. de quo peccato loquatur D. Paulus cap.
5. v. 12.? 19.
- pet. 20. an, Adamo non peccante, Evâ peccan-
te, à nobis peccatum originale contractum
fuiſſet? 22.
- pet. 21. an CHRISTUS peccatum originale con-
traxerit? 23.
- pet. 22. an B. V. MARIA in Adamo peccaverit? 24.
- pet. 23. an lex sit causa peccati? *ibid.*
- pet. 24. & 25. de insolubili matrimonii vin-
culo. *ibid.*
- pet. 26. an in V. L. libellus repudii solverit vin-
culum matrimonii? 25.
- pet. 25. de quo loquatur D. Paulus cap. 7. v. 14.
dicens: ego carnalis sum? *ibid.*
- pet. 28. quo sensu cap. 8. v. 3. de peccato dam-
navit peccatum in carne? 27.
- pet. 29. de qua carne agat D. Paulus cap. 8.? 28.
- pet. 30. quomodo Spiritus S. dicatur cap. 8. v.
26. postulare pro nobis &c.? *ibid.*
- pet. 31. an CHRISTUS interpellat pro nobis? *ibid.*
- pet. 32. quare CHRISTUS dicatur: primogenitus
in multis fratribus? 29.

- pet. 33. *quo sensu D. Paulus optet anathema à*
CHRISTO? *ibid.*
- pet. 34. *quot hæreses destruantur per verba* Ψ . 5.
cap. 9.? 30.
- à pet. 35. *usque ad 39. de electione Jacob, &*
reprobatione Esau. 31.
- pet. 39. *quid D. Paulus intelligat per verbum*
breviatum? 35.
- pet. 40. *quid significetur per : lapidem offensio-*
nis? *ibid.*
- pet. 41. *quo sensu dicatur cap. 10. Ψ . 1. obsecra-*
tio ad Deum fit pro illis? *ibid.*
- pet. 42. *quo sensu Ψ . 4. dicatur : finis legis*
CHRISTUS? 36.
- pet. 43. *an tempore Apostolorum per totum or-*
bem fuerit prædicatum Evangelium? *ibid.*
- pet. 44. *quid intelligat D. Paulus per spiritum*
compunctionis? 37.
- pet. 45. & 46. *explicantur verss. 9. & 16. cap.*
11.? 38.
- pet. 47. *an in fine mundi omnes Judæi sint sal-*
vandi? 39.
- à pet. 48. *usque ad 52. explicatio verss. 13. 20.*
cap. 12., & 8. cap. 13., & ult. cap. 14. *ibid.*
- pet. 52. *an D. Paulus iverit in Hispaniam?* 41.
- pet. 53. *quare D. Paulus ad Romanos scribens*
non salutet D. Petrum? 42.
- Examen 2. in Epistolam 1. ad Corinthios.* *ibid.*
- pet. proëm. *Quid contineatur in ista Epi-*
stola? *ibid.*
- à pet. 1. *usque ad 5. explicantur verss. 5. 12. 17.*
cap. 1., & 6. cap. 2. 43.
- pet. 5. *an solus Deus det omnibus rebus incre-*
mentum? 44.
- pet. 6. *an solus CHRISTUS sit fundamentum Ec-*
clesiæ? 45.
- pet. 7. & 8. *quid D. Paulus per aurum, argen-*
tum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, & sti-

- pulam intelligat?* ibid.
- pet. 9. *Et quid per diem Domini?* 47.
- pet. 10. *an probetur purgatorium ex verbis D. Pauli v. 15. cap. 3. ipse autem salvus erit: sic tamen quasi per ignem?* 48.
- à pet. 11. usque ad 14. *de purgatione Et extremo iudicii die.* 51.
- pet. 14. *quid D. Paulus intelligat per hæc verba: ab humano die?* ibid.
- pet. 15. *an non sit licitum seipsum judicare?* ibid.
- pet. 16. Et 17. *explicatur v. 9. cap. 4., Et v. 5. cap. 5.* 52.
- pet. 18. *quot peccata Corinthius excommunicatus commiserit?* 53.
- pet. 19. *an sit licitus recursus ad iudices infideles?* ibid.
- à pet. 20. usque ad 24. *explicantur verss. 7. 18. cap. 7., Et 1. 9. cap. 8.* ibid.
- pet. 24. Et 25. *an sit licitum uxori à viro discedere, ac in quibus casibus?* 55.
- à pet. 26. usque ad 29. *de matrimonio infidelium.* ibid.
- pet. 29. *an circumcisio profit?* 58.
- pet. 30. *an homo posset vivere sine solitudine?* ibid.
- pet. 31. Et 32. *an illicitum sit matrimonium, Et vesci idolothytis?* ibid.
- à pet. 33. usque ad 38. *explicatio verss. 8. 13. cap. 8, Et 4. 9. cap. 9.* 59.
- pet. 38. *an Prædicatores quæstuarii peccent mortaliter?* 61.
- pet. 39. *quo sensu D. Paulus se dicat: omnium servum?* ibid.
- pet. 40. *an D. Paulus gratis prædicaverit?* ibid.
- Et c.* ibid.
- pet. 41. Et 42. *explicatur v. 16. cap. 10.* ibid.
- pet. 43. *an verè, propriè, Et realiter in Eucharistia sit Corpus Et Sanguis CHRISTI?* 62.
- pet. 44. *quomodo fiat hæc conversio?* 64.

- pet. 45. *quomodo accidentia panis & vini nutrire, & inebriare possint?* 66.
- à pet. 46. *usque ad 54. explicatio verss. 27. 31. cap. 12., & 2. 3. 8. 12. cap. 13.* 67.
- pet. 54. & 55. *quare non dentur benedictiones & preces in lingua vulgari?* 71.
- pet. 56. & 57. *cur mulieres in Ecclesia taceant, & docendo non præsint?* *ibid.*
- à pet. 58. *usque ad 61. de CHRISTI resurrectione.* 73.
- à pet. 61. *usque ad 68. explicantur verss. 24. 25. 28. 29. 32. 55. cap. 15.* 74.
- pet. 68. *quid D. Paulus velit per hæc verba: Maran Athan significare?* 81.
- Examen tertium in Epistolam 2. ad Corinthios. ibid.*
- pet. proœm. *Adducas synopsis hujus Epistolæ?* *ibid.*
- pet. 1. *de qua tribulatione agat D. Paulus cap. 1. v. 8.?* 82.
- pet. 2. *an suprâ posse D. Paulus fuerit gravatus?* *ibid.*
- pet. 3. *an D. Paulus fuerit tædio afflictus?* *ibid.*
- à pet. 4. *usque ad 9. explicatio verss. 9. 11. 16. 17. 21. cap. 1.* 83.
- pet. 9. *quid & cui donaverit D. Paulus cap. 2. v. 10.?* 84.
- à pet. 10. *usque ad 18. explicantur verss. 15. cap. 2., & 2. 6. cap. 3., & 2. 4. 7. 8. 17. cap. 4.* 85.
- pet. 18. & 19. *an omnes judicabuntur, etiam parvuli?* 87.
- à pet. 20. *usque ad 24. explicatio verss. 16. 21. cap. 5., & 10. 14. cap. 6.* 88.
- pet. 24. *an peccent, qui omnia sua bona dant pauperibus?* 90.
- à pet. 25. *usque ad 39. inclusivè, explicantur verss. 14. 15. 18. 22. cap. 8., & 5. cap. 9., & 7. cap. 10., & 2. 18. 23. 24. 32. cap. 11., & 7. 9. 11. 14. cap. 12., & 12. cap. 13.* 91.

- Examen quartum in Epistolam ad Galatas.* 97.
 pet. procem. *De qua re D. Paulus tractet in ista Epistola?* *ibid.*
 pet. 1. & 2. explicatio v. 1. & 6. cap. 1. 98.
 pet. 3. quisnam dicatur anathema? 99.
 à pet. 4. usque ad 8. explicantur verss. 10. 12. 14. cap. 1. 100.
 pet. 8. quo iverit D. Paulus post conversionem suam? 102.
 pet. 9. à quo tempore illi 14. anni cap. 2. v. 1. sint computandi? *ibid.*
 pet. 10. quare D. Paulus noluerit circumcidere Titum, & tamen circumciderit Timotheum? *ibid.*
 pet. 11. & 12. explicatio v. 7. cap. 2. 103.
 pet. 13. an Cephas sit idem, ac Petrus, an D. Petrus verè fuerit reprehensibilis, & in quo, & quomodo D. Petrus peccaverit? *ibid.*
 pet. 14. quo sensu D. Paulus dicat: non ex gentibus peccatores? 109.
 pet. 15. an sit licitum alicui convitium dicere? *ibid.*
 à pet. 16. usque ad 19. explicatio verss. 10. 17. cap. 3. 110.
 pet. 19. quomodo illi 430. anni sint computandi v. 17.? 111.
 pet. 20. quis sit ille Mediator, de quo v. 19.? 112.
 pet. 21. an Judæus non sit amplioris dignitatis quam Gentilis? 113.
 pet. 22. an B. V. MARIA sit Mater Filii Dei? *ibid.*
 pet. 23. an CHRISTUS sub lege fuerit? 114.
 à pet. 24. usque ad 31. exclusivè explicantur verss. 9. 29. cap. 4., & 12. 14. 17. 20. cap. 5., & 17. cap. 6. *ibid.*
Examen quintum in Epistolam ad Ephesios 117.
 Pet. procem. *Quid contineatur in illa?* *ibid.*
 à Pet. 1. usque ad 3. explicatio verss. 9. 10. cap. 1. *ibid.*
 pet. 3. quare D. Paulus tantum enumeret

- quatuor Angelorum Ordines v. 21., ac quot sint Angelorum Ordines juxta S. Scripturam?* 118.
- pet. 4. *an inter peccatum & delictum sit distinctio?* 119.
- à pet. 5. *usque ad 14. explicantur verss. 2. 3. 14. 20. cap. 2., & 5. 8. 19. 12. 15. cap. 3.* 120.
- pet. 14. *à quo, & ad quid vocati sint just?* 124.
- pet. 15. *quare tantum detur unum Baptisma?* *ibid.*
- pet. 16. *quid intelligatur per captivam duxit captivitatem &c.?* 125.
- pet. 17. *an omnes sint resurrecturi in sexu virili?* *ibid.*
- pet. 18. *an omnes sint resurrecturi in ætate juvenili?* 126.
- pet. 19. *an omnes resurrecturi sint in æquali mensura?* 127.
- pet. 20. *quo sensu dicatur : irascimini & nolite peccare?* 128.
- pet. 21. *quomodo diabolus habeat locum in nobis?* *ibid.*
- pet. 22. *an possit cadere tristitia in Spiritum S.?* *ibid.*
- pet. 23. *quare D. Paulus ponat avaritiam inter peccata carnalia?* *ibid.*
- à pet. 24. *usque ad 30. explicatio verss. 4. 5. 12. 14. 16. 27. cap. 5.* 129.
- pet. 30. *quo sensu Matrimonium dicatur Sacramentum magnum?* 130.
- pet. 31. 32. 33. *explicantur verss. 2. 5. 12. cap. 6.?* *ibid.*
- Examen sextum in Epistolam ad Philippenses* 131.
- pet. proëm. *Quid contineatur in illa Epistola?* *ibid.*
- à pet. 1. *usque ad 7. explicatio verss. 1. 18. cap. 1., & 6. 9. 13. 21. cap. 2.* 132.
- pet. 7. *qualis fuerit ille Epaphroditus?* 135.
- pet. 8. *quos D. Paulus vocet canes?* 136.

- pet. 9. *Quos dicat inimicos CHRISTI?* 136.
- pet. 10. *de quibus agat D. Paulus dicendo:*
Evodiam rogo, & Syntichen deprecor &c. ibid.
- pet. 11. *quid intelligatur per Germane com-*
par? *ibid.*
- pet. 12. *quid intelligatur per librum vitæ?* 138.
- Examen septimum in Epistolam ad Colossen-*
ses. 139.
- pet. procem. *Quid contineatur in hac Epi-*
stola? *ibid.*
- pet. 1. *an D. Paulus Colossensibus Evange-*
lium prædicaverit? *ibid.*
- pet. 2 & 3. *quis eis primò Evangelium prædi-*
caverit, & an ille Epaphras fuerit Colos-
sensium Episcopus? 140.
- pet. 4. *quo sensu dicatur CHRISTUS primogeni-*
tus omnis creaturæ? 141.
- pet. 5. *quomodò D. Paulus adimpleverit ea,*
quæ defunt Passioni CHRISTI? 142.
- pet. 6. *quale istud fuerit Mystrium abscon-*
ditum? 143.
- pet. 7. *quomodò in CHRISTO inhabitet omnis*
plenitudo Divinitatis corporaliter, & an
CHRISTUS sit caput Angelorum? *ibid.*
- pet. 8. *quid sit Chirographum decreti?* 144.
- pet. 9. *quid intelligatur per Religionem An-*
gelorum? 145.
- à pet. 10. *vsquè ad 14. explicantur verss. 23.*
cap. 2., & 1. 7. cap. 3., & 6. cap. 4. 148.
- pet. 14. *Quis fuerit ille Marcus consobrinus*
Barnabæ? 149.
- pet. 15. *an Lucas Medicus sit Lucas Evan-*
gelista? 150.
- pet. 16. *de qua Epistola D. Paulus agat cap.*
4. v. 16.? *ibid.*
- Examen octavum in Epistolam 1. ad Thessalo-*
nicenses. 151.
- pet. procem. *Quid in illa habeatur?* *ibid.*

I N D E X:

pet. 1. an Silvanus sit idem, ac Silas?	369 ibid.
à pet. 2. usquè ad 8. explicatio verss. 7. cap. 1., & 16. 18. cap. 2., & 5. 10. cap. 3., & 4. cap. 4.	152.
pet. 8.9. an omnes homines ante iudicium uni- versale sint morituri?	155.
pet. 10. an resurrectio mortuorum sit futura ministerio Angelorum:	159.
à pet. 11. usquè ad 13. inclusivè explicantur verss. 3. 17. 21. cap. 5.	ibid.
Examen nonum in Epistolam 2. ad Thessalo- nicenses.	ibid.
pet. procem. Da synopsis hujus Epistolæ, & dicas mihi cur scripta sit?	ibid.
à pet. 1. usquè ad 5. explicatio verss. 5. cap. 1., & 3. cap. 2.	162.
pet. 5. qualis futurus sit iste Antichristus?	165.
pet. 6. quid intelligatur per hæc verba: Qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat?	167.
pet. 7. an demon vera miracula facere va- leat?	ibid.
pet. 8. Proba mihi ex verbis D. Pauli, tradi- tiones esse admittendas?	ibid.
pet. 9. an sit sermo de excommunicatis vitan- dis cap. 3. v. 6.?	168.
pet. 10. an verba v. 10. si quis non vult ope- rari, nec manducet, contineant præceptum &c.	169.
Examen decimum in Epistolam 1. ad Timo- theum.	170.
pet. procem. Quid in ista contineatur?	ibid.
pet. 1. de quibus tabulis, & genealogiis D. Paulus agat cap. 1. v. 4.?	ibid.
à pet. 2. usquè ad 6. explicantur verss. 9. 15. 20. cap. 1., & 4. cap. 2.	171.
pet. 6. an CHRISTUS perfectè pro omnibus sa- tisfecerit?	173.
pet. 7. an Templâ non sint necessaria ad oran- dum?	174.

- pet. 8. *an ornatus mulierum sit illicitus?* *ibid.*
- pet. 9. *quomodo Adam non sit seductus, & Mulier seducta sit?* 175.
- pet. 10. *in quo Eva fuerit seducta?* 181.
- pet. 11. *quo sensu D. Paulus dicat: Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat?* 182.
- pet. 12. *quid intelligatur per Neophytum?* 184.
- pet. 13. *quomodo à cibis abstinendum sit?* *ibid.*
- pet. 14. *an benè dicatur: Vidua eligatur non minus sexaginta annorum?* 185.
- à pet. 15. *usquè ad 20. inclusivè explicatio verss. 11. 12. 14. cap. 5., & 10. 12. 20. cap. 6.* *ibid.*
- Examen undecimum in Epistolam 2. ad Timotheum.* 188.
- pet. proëm. *Quid D. Paulus doceat in hac Epistola?* *ibid.*
- à pet. 1. *usquè ad 8. explicantur verss. 9. 16. cap. 1., & 4. 17. 20. 25. cap. 2., & 1. cap. 3.* 189.
- pet. 8. *quinam fuerint illi Jannes & Mambres?* 193.
- pet. 9. 10. *explicatio verss. 1. & 3. cap. 4.* *ibid.*
- pet. 11. *an Demas à fide defecerit?* 194.
- pet. 12. *quid intelligatur per penulam?* *ibid.*
- pet. 13. 14. *explicantur verss. 14. & 17. cap. 4.* *ibid.*
- Examen duodecimum in Epistolam ad Titum.* 195.
- pet. proëm. *Quid in ea habeatur?* *ibid.*
- pet. 1. & 2. *explicatio verss. 4. 5. cap. 1.* *ibid.*
- pet. 3. *an Episcopi debeant esse Matrimonio juncti?* 197.
- pet. 4. *quis proprius ipsorum Propheta &c.* 199.
- pet. 5. *an verum sit eorum testimonium?* *ibid.*
- pet. 6. *quid intelligatur his verbis: in habitu sancto?* 200.
- pet. 7. & *quid significetur per: benè docentes?* *ibid.*

pet. 8. *quid intelligatur per pugnas Legis?* 200.
Examen decimum tertium in Epistolam ad
Philemonem. 201.

pet. proœm. *Da argumentum hujus Epistolæ,*
Et causam scriptionis? *ibid.*

pet. 1. *quo sensu D. Paulus vocet Philemo-*
nem adiutorem suum? *ibid.*

pet. 2. *qualis fuerit ista Appia?* *ibid.*

pet. 3. 4. *explicantur verss. 7. Et 18. cap.*
unici. *ibid.*

pet. 5. *quo sensu D. Paulus dicat: Teipsum*
mibi debes? 202.

pet. 6. *quid significetur per hæc verba: Ego*
te fruar in Domino? *ibid.*

Examen decimum quartum in Epistolam ad
Hebræos. *ibid.*

pet. proœm. *Da mihi synopsis hujus Epi-*
stolæ? *ibid.*

pet. 1. *juxta quam naturam Deus CHRISTUM*
constituerit heredem universorum? 203.

pet. 2. *quo sensu CHRISTUS sit splendor gloriæ,*
Et figura substantiæ ejus? 205.

pet. 3. *in quibus CHRISTUS melior Angelis ef-*
fectus sit? *ibid.*

pet. 4. *Explica hæc verba: quoadusque ponam*
inimicos tuos scabellum pedum tuorum? 206.

pet. 5. *an omnes Angeli sint administratorii*
Spiritus? 208.

à pet. 6. *usquè ad 10. explicatio verss. 1. 5. 6.*
7. 8. cap. 2. *ibid.*

pet. 10. *quo sensu diabolus babeat mortis im-*
perium? 212.

pet. 11. *ubinam scriptum sit: Hodie si vocem*
ejus audieritis Et c.? 213.

pet. 12. *an lectio N. Vulgatæ sit bona V. 16:*
Quidam enim audientes exacerbaverunt Et c.? 214.

pet. 13. *Explica mihi verba: Unus est sermo*
Dei, Et efficax, Et penetrabilior omni gla-
dio ancipiti Et c.? *ibid.*

- pet. 14. *utrum CHRISTUS semper exauditus fuerit?* 215.
- pet. 15. *quo sensu dicatur : Didicit ex iis , quæ passus est , obedientiam?* 216.
- pet. 16. *an plus quam unum Baptisma detur?* *ibid.*
- pet. 17. *an nemo post Baptismum possit ad pœnitentiam resurgere?* *ibid.*
- pet. 18. *quisnam fuerit iste Melchisedech?* 218.
- pet. 19. *an semper verificetur : Quod minus est , à meliore benedicitur?* 219.
- pet. 20. *ostende mihi , quomodo translato Sacerdotio , necesse sit , ut & Legis translatio fiat?* *ibid.*
- à pet. 21. *usquè ad 25. explicantur verss. 1. 11. cap. 8., & 1. 2. cap. 9.* 220.
- pet. 25. 26. *quænam fuerint in Sancto Sanctorum?* 222.
- pet. 27. *Utrum istud Propitiatorium fuerit Arcæ immediatum coöperculum?* 224.
- pet. 28. *ex quo loco D. Paulus desumpserit verba V. 14 : Lecto enim omni mandato Legis &c.?* 225.
- pet. 29. *quis sit sensus verborum : Umbram enim habens Lex futurorum bonorum &c.?* 226.
- pet. 30. *de quo Libro dicatur : In capite Libri scriptum est de me?* 228.
- pet. 31. *quo sensu dicatur : Horrendum est incidere in manus Dei viventis?* *ibid.*
- pet. 32. *quomodo Abel defunctus adhuc loquatur?* 229.
- pet. 33. *quo sensu Noë fabricando Arcam damnaverit mundum?* *ibid.*
- pet. 34. *quomodo fides Saræ laudetur?* *ibid.*
- pet. 35. *quo sensu laudetur fides Abrabæ offerentis Isaäc?* *ibid.*
- pet. 36. *an D. Paulus benè laudet Parentes Moyfis?* 230.
- pet. 37. *an Moyses timuerit Regem?* *ibid.*

- pet. 38. *an Rabab sit laudanda à Fide exci-
piens exploratores?* 231.
- pet. 39. *cur in catalogo Sanctorum ponantur
Gedeon, Samson, Jephthe, & David, qui
graviter peccaverunt?* 232.
- pet. 40. *assigna mihi quinam: Obturaverunt
ora leonum, extinxerunt impetum ignis
&c.?* *ibid.*
- pet. 41. 42. *explicatio v. 35.: Acceperunt mu-
lieres de resurrectione mortuos suos &c.* 234.
- pet. 43. *cur Esau non invenerit pœnitentiæ
locum?* 235.
- pet. 44. *ubinam habeatur scriptum: Si bestia
tetigerit montem, lapidabitur?* 236.
- à pet. 45. *usquè ad 48. explicantur verss. 26.
28. cap. 12.* *ibid.*
- pet. 48. *cur Deus dicatur ignis consumens?* 238.
- pet. 49. *quinam propter hospitalitatem merue-
rint Angelos hospitio recipere?* *ibid.*
- à pet 50. *usquè ad 57. inclusive explicatio verss.
3. 4. 9. 10. 17. 20. 22. cap. 13.* *ibid.*
- Examina in omnes Epistolas Canonicas.* 243.
- Examen proœmiale circa illas in generali.* *ibid.*
- pet. 1. 2. *quot sint Epistolæ Catholicæ, & cur
tales dicantur?* *ibid.*
- pet. 3. *qualis sit ordo harum Epistolarum?* 244.
- pet. 4. *quinam sint Authores illarum Epistola-
rum?* *ibid.*
- pet. 5. *quâ linguâ sint conscriptæ?* *ibid.*
- pet. 6. *ubi & quando scriptæ sint?* *ibid.*
- pet. 7. *ad quos sint scriptæ?* 246.
- pet. 8. *quenam doctrina seu materia in his
habeatur?* 247.
- Examen 1. in Epistolam S. Jacobi.* 248.
- pet. proœm. *qualis sit scopus S. Jacobi in illa
Epistola?* *ibid.*
- pet. 1 *quos salutat Jacobus cap. 1. v. 1.* *ibid.*
- à pet. 2. *usquè ad 10. explicantur verss. à v.
2. usquè ad v. 25. inclusive* 249.

- pet. 10. *quo sensu dicatur: Nolite in personarum acceptione habere fidem &c.?* 252.
- pet. 11. *an divites sint honorandi ob solas divitias?* 253.
- pet. 12. *cur Jacobus Legem vocet Regalem?* *ibid.*
- à pet. 13. *usquè ad 18. explicatio verss. 10. 14. 18. cap. 2.* 254.
- pet. 18. *quomodò dæmones credant?* 256.
- pet. 19. *an homo ex sola Fide justificari possit?* 257.
- pet. 20. *an Rahab sit justificata ante adventum exploratorum?* *ibid.*
- pet. 21. *ostende mihi distinctionem fidei informis & formatæ?* *ibid.*
- pet. 22. *quid intelligatur per hæc verba: Nolite plures Magistri fieri?* 258.
- à pet. 23. *usquè ad 29. explicantur verss. 2. 8. cap. 3., & 1. 7. 11. cap. 4.* 259.
- pet. 29. *de quibus miseriis agat S. Jacobus dicens: Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris &c.* 261.
- pet. 30. *quo sensu dicatur: Adventus Domini appropinquavit?* 262.
- pet. 31. *an juramentum sit omninò illicitum?* *ibid.*
- pet. 32. *an Jacobus agat de Sacramento extremæ Unctionis dicens: Infirmatur quis in vobis &c.?* 363.
- pet. 33. *an B. V. MARIA in fine vitæ suæ S. unctionem receperit?* *ibid.*
- pet. 34. *quare dicat: Presbyteros, cum ab uno soleat dari istud Sacramentum?* 264.
- pet. 35. *de quibus peccatis agat Jacobus dicens: Si in peccatis sit?* *ibid.*
- pet. 36. *de qua confessione agatur &. 16. cap. 5.?* 265.
- pet. 37. 38. *an aliquis teneatur confiteri peccata venialia?* *ibid.*
- pet. 39. *cur Confessio in veteri Lege solum Deo fiebat, & in nova fiat Deo, & homini?* 266.

*Examen secundum in Epistolam primam S.**Petri.*

267.

pet. procem. *qualis sit materia hujus Epistolæ?* *ibid.*à pet. 1. *asquè ad 7. explicatio verss. 2. 12.*

18. cap. 1., & 5. 7. 9. 17. cap. 2.?

*ibid.*pet. 7. *an D. Petrus omninò prohibeat orna-
tum externum mulierum?*

269.

à pet. 8. *usquè ad 12. explicantur verss. 7. 15.*

19. 20. cap. 3.

*ibid.*pet. 12. *cur Petrus hìc mentionem faciat præ-
dicationis CHRISTI ad inferos?*

273.

pet. 13. *cur exprimat hos, qui diluvio perie-
runt?**ibid.*pet. 14. *quomodò historia Arce, & Diluvii,
typus sit Baptismi?**ibid.*pet. 15. *quid mortuis evangelizatum sit?*

274.

à pet. 16. *usquè ad 23. explicatio verss. 7. 18.*

cap. 4.. & 3. 7. 8. 9. cap. 5.

*ibid.*pet. 23. *per quem hæc Epistola sit missa?*

276.

pet. 24. *an ille Marcus v. 13. Evangelium
scripserit?*

277.

*Examen tertium in Epistolam secundam S.**Petri.**ibid.*pet. procem. *assigna scopum D. Petri in hac
Epistola?**ibid.*pet. 1. *per quid efficiamini divinæ consortes
naturæ?*

278.

pet. 2. *de qua revelatione loquatur D. Petrus
cap. 1. v. 14.?**ibid.*pet. 3. *quoties Pater Cœlestis dixerit: Hic est
Filius meus dilectus?**ibid.*pet. 4. *de quo monte agatur v. 18.?*

279.

pet. 5. *an verum sit: Habemus firmiorem pro-
pheticum sermonem?**ibid.*pet. 6. *de quo Prophetarum testimonio ibidem
D. Petrus loquatur?*

280.

pet. 7. *an ex Epistola 2. Petri posset probari
CHRISTUM redemisse impios?**ibid.*

- pet. 8. *cur Deus Angelis peccantibus non pe-*
percerit sicut homini? *ibid.*
- à pet. 9. *usquè ad 17. explicantur verss. 4. 5.*
 15. 16. 21. *cap. 2., & 4. 7. cap. 3.* 281.
- pet. 17. 18. *in quo loco, & quo tempore diei*
futurum sit iudicium universale? 283.
- pet. 19. *qualis futurus sit ignis in fine mundi?* 284.
- pet. 20. *quid faciendum sit circa Caelos, &*
terram post illud iudicium? 285.
- pet. 21. *quomodò verificetur: Nolens aliquos*
perire, &c. 286.
- pet. 22. *de qua Pauli Epistola loquatur D.*
Petrus cap. 3. v. 15. *ibid.*
- Examen quartum in Epistolam primam S.*
Joannis Apostoli. 287.
- pet. *procem. quam materiam S. Joannes trac-*
tet in illa Epistola? *ibid.*
- pet. 1. *de quò agat S. Joannes cap. 1. v. 1.:*
Quod fuit ab initio? 288.
- pet. 2. *in quibus consistat societas Apostolorum,*
ac fidelium cum Patre & cum Filio &c. *ibid.*
- pet. 3. *quomodò simul stare possit: Si dixerim-*
us, quoniam societatem habemus cum eo,
& in tenebris ambulamus, cum illo: si dixe-
rimus, quoniam peccatum non habemus
&c.? *ibid.*
- pet. 4. 5. & 6. *explicatio verss. 7. 8. cap. 1.* 289.
- pet. 7. *an S. Joannes fecerit mentionem v. 9.*
cap. 1. de Confessione Sacramentali? *ibid.*
- à pet. 8. *usquè ad 17. explicantur verss. 1. 5.*
 14. 15. 16. 19. 20. *cap. 2.* 290.
- à pet. 17. *usquè ad 26. explicatio verss. 2. 4.*
 6. 7. 8. 15. *cap. 3.* 293.
- à pet. 26. *usquè ad 32. explicantur verss. 1. 2.*
 12. 18. *cap. 4., & 3. 6. cap. 5.* 297.
- pet. 32. 33. 34. & 35. *quid dicendum circa*
hæc verba: Tres sunt, qui testimonium dant
in Cælis &c. verss. 7. & 8.? 298.

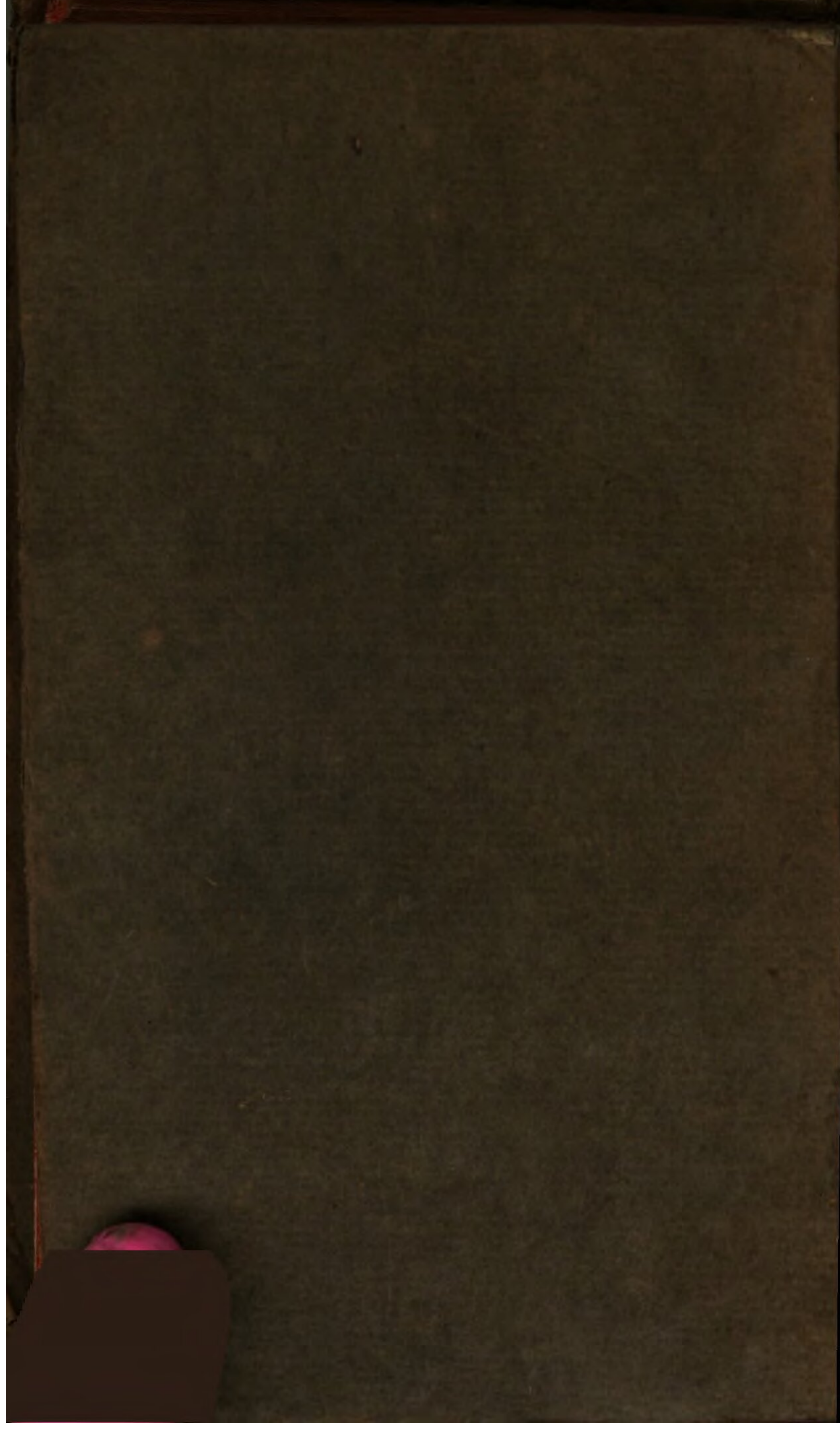
- pet. 36. 37. *quid intelligatur per peccatum ad mortem, & non ad mortem? & an lectio N. vulgatæ v. 17. sit bona?* 305.
- pet. 38. *quid intelligatur per hæc verba: Custodite vos à simulacris?* 306.
- Examen quintum in Epistolam secundam S. Joannis.* 307.
- pet. procem. *assigna materiam bujus Epistolæ?* *ibid.*
- pet. 1. *quænam sit illa electa Domina v. 1.* 308.
- à pet. 2. *usquè ad 8. explicatio verss. 5. 6. 8. & 10.* *ibid.*
- pet. 8. *in quibus vitandi sint hæretici?* 311.
- Examen sextum in Epistolam tertiam S. Joannis.* 312.
- pet. procem. *assigna mihi bujus Epistolæ scopum?* *ibid.*
- pet. 1. & 2. *quisnam sit ille Caius? & an benè legatur v. 4.: Majorem horum &c.?* *ibid.*
- à pet. 3. *usquè ad 6. explicantur verss. 7. 8.* 313.
- pet. 6. 7. *quis fuerit ille Diotrephes? & de quibus peccatis eum accuset S. Joannes.* *ibid.*
- pet. 8. *quis fuerit ille Demetrius?* 314.
- Examen septimum in Epistolam S. Judæ.* *ibid.*
- pet. procem. *da materiam bujus Epistolæ?* *ibid.*
- à pet. 1. *usquè ad 12. explicatio verss. 4. 5. 6. 7. 9. 11. 12.* 315.
- pet. 13. 14. *undè S. Judas sumpserit: ecce venit Dominus in Sanctis millibus suis? & quomodò illa Prophetia non interierit?* 320.
- pet. 15. *explicatio verss. 22. & 23.* 321.
- Examina in Apocalypsim B. Joannis Apostoli* 322.
- Examen proœmiale circa illum Librum in generali.* *ibid.*
- pet. 1. *quid sit, & significet Apocalypsis?* *ibid.*
- pet. 2. *à quo iste Liber sit conscriptus?* *ibid.*
- pet. 3. *ubinam, & quo tempore hic Liber fuerit conscriptus?* 323.
- pet. 4. *quâ linguâ fuerit conscriptus?* *ibid.*
- pet. 5. *quid contineatur in Apocalypsis Libro?* *ibid.*

- pet. 6. *quales fuerint hæc visiones?* 324.
pet. 7. 8. *da mihi synopsis primæ visionis? ac interpretationem?* *ibid.*
pet. 9. *quandònam prima visio fuerit adimpleta?* 325.
pet. 10. 11. 12. *da mihi synopsis, interpretationemque 2. visionis, & quandònam hæc contigerit?* *ibid.*
pet. 13. 14. 15. *da mihi synopsis, & interpretationem 3. visionis, ac quandònam hæc fuerit impleta?* 330.
pet. 16. 17. 18. 19. *da mihi synopsis, ac interpretationem 4. visionis, & quo tempore illa adimpleta fuerit?* 331.
pet. 20. 21. 22. *assigna synopsis, interpretationem, ac tempus 5. visionis?* 335.
pet. 24. 25. 26. 27. *da synopsis, explicationem, ac tempus 6. visionis?* 338.
pet. 28. 29. 30. *da synopsis, ac explicationem 7. visionis, ac quo tempore illa adimplenda sit?* 341.
Examen unicum in Librum Apocalypsis 342.
à pet. 1. usquè ad 13. *explicantur verss. 1. 4. 6. 13. cap. 1., & 4. 5. 6. 7. 11. 14. 15. 20. cap. 2.* *ibid.*
à pet. 14. usquè ad 20. *explicatio verss. 5. 7. 15. 18. cap. 3., & 3. 4. 6. cap. 4.* 345.
à pet. 20. usquè ad 23. *explicantur verss. 8. cap. 5., & 9. 10. cap. 6.* 347.
pet. 23. *an certus sit electorum numerus?* 348.
pet. 24. *quare cap. 7. non ponatur Tribus Dan, nec Tribus Ephraïm?* *ibid.*
à pet. 25. usquè ad 31. *explicatio verss. 9. 17. cap. 7., & 8. 13. cap. 8., & 3. 11. cap. 9.* 350.
pet. 31. 32. *explicantur verss. 1. 2. 9. cap. 10.* 351.
pet. 33. *an Joannes Evang. adhuc vivat, & cum Elia & Henoch sit venturus in fine mundi?* 352.

- pet. 34. *quid per duos testes cap. 11. v. 3. significetur?* 353.
- pet. 35. *quid futurum sit de Henoch & Elia in fine mundi?* 354.
- pet. 36. *quæ sit mulier sole amicta &c.?* *ibid.*
- pet. 37. *quid per alas duas aquilæ magnæ intelligatur?* 355.
- à pet. 38. *usquè ad 45. explicantur verss. 3. 8. 16. cap. 13., & 1. cap. 14., & 2. 3. 4. cap. 15.* *ibid.*
- à pet. 45. *usquè ad 49. explicatio verss. 6. 7. 10. cap. 18., & 10. 20. cap. 19.* 358.
- pet. 49. *quid intelligatur per mille annos cap. 20.?* 360.
- pet. 50. *quid per Gog & Magog intelligatur?* *ibid.*
- pet. 51. *quid intelligatur per hæc verba: Sienti dabo de fonte aquæ vitæ?* *ibid.*

F I N I S.

Leonardus

Examina scripturistica in quatuordecim Epistolas Paulinas

Gandavia 1764

Exeg. 617

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10411587-3